

Trnová koruna.

Historický obraz z třicetileté války.

Pan Odolan Pětipeský.

Historická pověst
z dob třicetileté války a vojen Tureckých.

PODÍL ÚDŮ NA ROK 1881. — ČÍSLO 68.

V PRAZE 1881.

Nákladem Dědictví Svatojanského.

~~~~~  
**Knihkárna**  
**B. STÝBLA**  
**v Praze.**  
~~~~~

TRNOVÁ KORUNA.

Historický obraz z třicetileté války.

Od

Václava Beneše Třebizského.

Předmluva.

Byl pochmurný den listopadový, když jsem uviděl z pozdálí Staroboleslavské věže poprvé. — Labe plynulo, jakoby neumělo ani dýchat. Po březích sporé zbytky bývalých dubin s olšovím a vrbami zpola opadalé a zpola sežloutlé. Na lukách kolkol pusto; i tráva všude prohnědlá a po kvítečku nikde ani pohádky.

A když všude ticho a po svěží miloučné zeleni, kam oko dohlédne, nikde ani stopy, hlava prý myslívá nejraději a duch v minulé věky se nořívá nejhlouběji. — Zraky mé, jež tkvěly upřeně na

městečku, jakoby se náhle kalily, Staroboleslavské věže jakoby v podivnou skupeninu splývaly, z níž vyvíjel se obraz za obrazem, jeden druhého úchvatnější, tu jako kraj jarním sluncem ozářený, zde opět tak na vlas jako dnešní den: mladistvý vojvoda s nevýslovně dojemnou tváří, staříčkový sluha Hospodinův zcela podoben Arnoštu z Pardubic a vedle něho muž nevysoké postavy s jednou korunou v ruce a druhou, Svatováclavskou, na hlavě, tak jakoby Karel Čtvrtý věčné paměti a potom? — Potom usouzeného, utýraného lidu davy nepřehledné, jak vyschlé ruce spínají, jak k nebi úpěnlivě volají: »Oroduj za nás Svatá Boží Rodičko!« — »Utěš smutné, zažeň vše zlé, svatý Václave! Kyrie elejson!« A všude kolem cizí vojska, jichž pohledy dravčí, jichž postavy podobny hyénám, jichž ruce drzé loupí, co lidu všemu nedotknutelného, jichž ústa lají tomu, co předkům

naším nejdražšího. Od obzoru po obzor záplava, věštící hrozný čas, navštívení, jež jakoby schválně pro slavné naše království bylo chystáno. . . . Mezi zástupy ubědovanců postava divná, jakoby ani ze světa nebyla, v bílém řasnatém rouše, kolem pasu se stuhou pomněnkovou; k těm drahým, těžce zkoušeným hlavám se sklání, slova útěchy jim našeptává, ve tvářích utírá slzy a pořád a pořád k těm věžím ukazuje, jakoby chtěla říci: Dokud na Starou Boleslav nezapomenete, nezahynete, nepřítel nezahubí vás, byť jich po boku vašem deset tisíc padalo!

A tenhle obraz utkvěl mi v mysli nejdéle, kmital se mi před očima, i když jsem se vrátil do své světničky, čím dále, tím jasněji a živěji; až jsem vzal do ruky péro a začal psátí řádku za řádkou, list za listem, z nichž vznikla tato kniha, kterouž dobrému lidu našemu dávám do

VIII

rukou, nic vřeleji sobě nepřije, než aby k památkám, jež druhdy tak vzácné našim předkům bývaly, všude úctu osvěžila, utuchlou snad probudila a tudíž i lásku k milé zemi České upevnila.

Na Klecanech v den bl. Anežky
Přemyslovny 1881.

Spisovatel.

Díl první.

Čelo císařského generalissima pána *Albrechta z Waldštejna* bylo v steré vrásky svraštělé, žlutá, vyschlá tvář přeměněna do hněda, v zapadlých očích svítilo jako v krbu, v němž na pohled už dohasla i poslední jiskra a mimo nadání vyšlehnou plameny mocněji a prudčeji než před tím; bledě modré rty chvilkami sebou zaškubly a potom pokaždé sevřely se těsněji, skoro křečovitě.

Generalové kolem vrchního velitele shromáždění přestali téměř dýchat. Promluvíti neodvážil se ani jediný. Dlouhé, jezdecké kordy se zlatými jílcí chvěly se jim v rukou, jakoby náhle všecku sílu ti staří válečníci byli na čerstvém bojišti nechali. Z oděvu čišel jim ještě prach a dým a na bílém pštrosím péře plukovníka *Isolaniho* červenal se čistá, lidská krev.

Před samým vojvodou leží na zvlhlé zemi zastřen těžkou houní muž s prošedivělým, krátce přistřiženým vlasem a zhrotělou bradou španělskou. Ohrdlí jest potřísněno krví. Skvostný hedbávný

bandalír se zlatým třepením prozrazuje vysokého důstojníka rejtharského. K hrudi jeho nakloňuje se mužík v černém, sametovém rouše dle stříhu Španělského, naslouchá pozorně, ještě níže kloní hlavu, až k samému kabátci. Ani tím se však neuspokojuje, rozepíná kabátec — a teprv za chvílku se zdvihá a obrací s hlubokou poklonou k vojvodovi se slovy: „Ještě žije.“ —

Waldštejn shýbá se nyní k důstojníkovi sám, sahá mu na čelo; ale okamžitě utrhuje suchou ruku zpět, jakoby se byl ledu dotkl. Ucítil na čele studený, lepkavý pot.

„Rychle v před! — Neživte nikoho!“

A důstojník se náhle pod houněmi vzpřímil, rozevřel oči zatažené již závojem Morany, pravici zamával nad hlavou, kolem rtů vystoupila mu pěna — chtěl vši silou vstáti; ale nemohl. Dobrá polovina krve jeho vlašila půdu dvě hodiny odtud.

„Ať císař ví, co Pappenheimští dovedou!“
A pravice klesla mu dolů bez vlády a hlava nazpět na svadlou trávu.

Plukovníci kolem zadívali se k zemi ještě upřeněji.

Waldštejn pohlédl na mužíka v černém Španělském pláštíku a tento opět hluboce se ukloniv pravil: „Tak do večera, Výsosti!“

Náhle rozlehlo se několik kroků od silnice, kterouž urychleným krokem táhly husté řady vojska bez hovoru, bez víření bubnů, strašlivé proklínání.

Tlupa as třiceti lancochů zabočila přímo ke skupení, jež jsme byli právě pozorovali. Zdálo se, že kohosi uprostřed vlekou, protože za každým třetím krokem se zastavili a proklínání se vždycky stupňovalo.

Lancoši měli šat rozedřený, tváře krví potřísněné, pokrývku na hlavě každý jinou, kabátce měli modré a přes ramena k bokům žluté bandáflry, o nichž se jim před třemi dny ještě ani nezdálo. — Prvním pohledem bylo znáti, že přicházejí z bojiště.

Vojvoda pokynul mlčky Isolanimu. Plukovník byl v pěti minutách nazpátek.

„Chtějí přímo k Tobě, generalissime!“ ohlašoval Isolani.

Frydlandský postoupil v popředí. Široký kloubok s šedým perem vtiskl si níže na čelo a zahalil se těsněji v plášť, jenž na mnohých místech svědčil zřejmě, že se mu koule Švédských mušketů také nevyhýbaly.

„Od první brigady, pane generale!“ hlásil s vojenskou poctou starý šedivý lancoch, jehož obličej byl k nepoznání zbarven uschlou krví. Žlutý bandáflr, jenž ještě včera zdobil krunýř některého Švédského „obrista“, odrážel se podivně od ošumělé, druhdy zelené kazajky vojínovy.

Lancoši stáli v šiku, jako do parády.

V pozadí svíralo několik obrovských paží jakéhos zajatce.

„Jsme, pane generale, z našeho regimentu — poslední!“

Zraky vojvodovy se přimhouřily ještě více.

„Kde jsi, chlapče?“ —

Starý lancoch si přešel po této otázce pravicí zkrvavělou tvář.

Z řady vystoupil mladý voják, jemuž vyrazilo nad hořením rtem první pyření. Svěžími tvářemi přeletěla mu nachová červeň a oči jeho na okamžik spočinuly na svadlé trávě a zavadily o zmodralý obličej důstojníka, jenž asi pět kroků dále opět se vzpřímil pod houní.

Mladému vojínu projel všemi kostmi mráz.

„Pane generale, tenhle hoch zachránil prapor zelených lancochů! Tenhle hoch, pane generale, zachránil čest našeho regimentu! Vyndej ho, chlapče! A neboj se! Nebál jsi se v dešti koulí ničeho a pral jsi do Švédských žlutáků jako do zralých hrušek. — Tak, chlapče!“

Mladý voják vytáhl ze záhradří zeleného kabátce kus prosekaného hedbáví, na jehož jedné straně bylo znáti hlavu bílého lva a na druhé polovinu perutí orla císařského. Frýdlandskému, zdálo se, že vrásky na zažloutlém čele řídly, že z tváří jeho mizí přísný, mrazivý ráz a že příšerný svit zapadlých, tmavých zraků na chvílku ztrácí podivného plápolu.

Generalissimus sáhl po praporu a podal jej Isolanimu se slovy: „Regiment zelených lancochů

nesmí vymřítí, jejich osiřelému praporu zverbujem nové děti!“

Hlas vojvody Frýdlandského se nějak chvěl a měnil nad obyčej. Jindy býval vždycky stejný: dutý, hrobový. Po takovém hlase se člověk otrásá i proti své vůli.

Hlas jeho neměnil se, ani když táhl kolem regiment za regimentem z vítězné bitvy, tisíce a tisíce hrdel volalo: „Vivat generalissimus!“ a tisíce a tisíce paží opeřenými klobouky větrem mávalo. Vojvůdce hlasu neměnil, když pozoruje průběh bitvy, udílel nutných rozkazů a hovořil dutým, hrobovým zvukem, když zasedl v čelo vysoké rady vojenské a náčelníci jednotlivých rot lpěli celou duší na úsečných slovech jeho. Hlas Frýdlandského neměnil se ani před Jeho Veličenstvem — až dnes před tím mladým hochem, před tím prostým zeleným lancochem, až dnes před tím prosekaným, prostříleným lancošským praporem.

Když mu Vlach hvězdopravec prorokoval ze skupení hvězd královskou korunu, zaplanuly zapadlé zraky vojvodovy jen o poznání prudčeji a svadlé, skorem promodralé rty jeho se sotva pohuly. — Když mu připadly statky po Smiřických a když se stal prvním kavalírem v zemích Jeho Veličenství Ferdinanda II., když mu přišel pergamonový dekret z Vídně s velikou visutou pečeti, kterýmž mu všecko potvrzeno, co si jen srdce

jeho žádalo, jedva že ruku vztáhl po drahém listě s vlastnoručním psaním císaře a jedva že oku jeho na řádky uráčilo se vzhlédnouti. —

A dnes mu příšerný svit z oka mizí už po druhé, aspoň pro okamžik, a dnes mu ledovité rysy v nažloutlé tváři tají ku podivu.

„Jindy odměňovali císařové, hochu, chrabrost na bojišti zlatým řetězem! Nemám takového po ruce. Ale dám ti také památku!“

Vojvoda rozhalil šedý plášť, rozepjal skvostný zlatem protkávaný bandalír a ověsil jej vlastní rukou mladému vojínu kolem ramenou. —

„A jmeno tvé?“ —

„Slavík Damian.“

„Odkud?“

„Ze Staré Boleslavi.“

„A vám, zelení lancoši, odmění se váš general později!“

„Nyní jsi, pane generale, odměňoval; račiž ale také souditi! Semhle, braši!“

Několik lancochů přivléklo před vojvodu zajatce.

„Milost, pane — odpuštění, generalissime — milost, Výsosti!“

Čelo nejvyššího se opět zachmuřilo a stáhlo v bezpočetné vrásky a vpadlé temné oči generalogy leskly se již zase tak příšerným svitem, utkvěvše na zsinalém obličejí prositelově.

Jatec vrhl se na kolena, sepal ruce, vyzdvihl

je vzhůru a zaúpěl odporným hlasem poznovu:
„Smilování!“

„Oprátku, pane generale, zasluhuje! Že je nás tu jen třicet, tím je vinen on; že regiment zelených lancochů hnedle by byl do posledního vyhlazen, jeho jest vina. — Zradili nás a nechali samotné; byl to Maďarský regiment, lehká jízda, pane generale. Oni nás mohli vysekati. A tenhle je jejich „obristem“! My ho chytli na útěku, strhli s koně!“ —

„Ondřej Hofkirch, nemýlím-li se,“ podotkl živě Isolani.

„Trestej, vojvodo! — Bez milosti, vojvodo! — Dnes jsi mohl být nejšťastnějším — nejmocnějším. — Kdybys mohl zřítí do hvězd jako já, viděl bys, jak z koruny mezi těmi nejjasnějšími drahokamy vypadl diamant, ten největší — ten nejkrásnější. Hvězdy se kalí jedna za druhou. — Což jsi oslepl, ty hvězdáři? — Blednou, hasnou — a všude krev, tak jako by to byla tvá vlastní. — — A proto neměj milosrdenství!“ — Raněný důstojník neda-leko těmito slovy pracoval k poslední hodině.

„Sepněte ho těsněji, naložte na vůz a vám třiceti jej dávám na starost! —

„Milost — smilování — odpuštění!“ —

„K pranýři, vojvodo! Všecko — všecko zkazili, všecku tvou slávu, všecko tvé štěstí. — Letí od tebe, ještě se po tobě ohlíží. — Ode dneška mu nesmíš věřit.“ —

Vysoký důstojník pod houní se vzpřimil jak mohl nejvíce a sebral poslední sílu, aby Waldštejn ani jediného slova nepřeslechl. —

Vojvoda svěsil hlavu, žlutá tvář změnila se několikero barvou, lancochům jedva že pokynul rukou, aby se vzdálili a pokročil nazpět, kde umíral jeden z nejvěrnějších jeho přátel, jeden z nejspolehlivějších vojáků — hrabě Pappenheim, „nejstrašlivější voják domu císařského a svatě církve“. Měl prsa prostřelená dvěma Švédskými kulemi.

„Těžce, těžce se mi umírá, vojvodo!“

Hrabě hledal ruku Waldštejnovu. Nahmátnuv ji sevřel pravici vojvodovu těsně, až tělem generála zalomcovala zima.

„Co všechno vidím před sebou — staré, černé město, korunu královskou, purpurová sukna — tebe, pane.“ —

Malý mužík v černém sametovém rouše vyňal pergamen a zdálo se, že výroky hraběte si zapisuje. Byl to pověstný Seni, démon Waldštejnův.

Nedaleká silnice dosud se černala řadami vojsk táhnoucích v rychlém pochodu k Lipsku. Regimenty byly bez praporců, namnoze beze zbraně. Tu a tam objevilo se mezi nimi i dělo; koně však klesali k zemi a o dělo se už nestaral nikdo. Všecku skorem „hrubou střelbu“ musel Waldštejn zanechat na bojišti. Takhle se ještě nikdy vojsko Frýdlandského nevracelo z bitvy. Jindy vířily

bubny a řadami vojsk rozléhaly se písně, jichž obsah slušel zcela těm tvářím, z nichž na leckteré vypálena byla šibenice. — A když valily se řady kolem Waldštejna, všechny klobouky s pocuchanými pery byly na halapartnách, a jízda jen kolem letěla s kordy vysoko vyzdviženými nad hlavami. —

Císařské, či příhodněji snad řečeno: Waldštejnské vojsko opouštělo dnešní bojiště smutněji, jakoby tam byli zahrabávali štěstí své. —

Dnešní den, 6. listopad léta Páně 1632, byl hned první po bitvě u Lužinu.

Na všech stránkách stoupaly zvolna k oblakům šedavé sloupy dýmu. Městečko Lužín hořelo ještě plným plamenem. A zdaleka zdálo se, že sem zaráží temný, táhlý hlahol, tak jako když jde silná bouřka s hor. — Švédské regimenty vzdávaly poslední čest svému králi pod velením Bernharda Výmarského.

Frýdlandský se náhle vzchopil, pokynul rukou a okamžitě tu byli koně a s koni vůz tmavým sukнем zastřený. Pappenheima uložili do vozu, general se vyšvihl na bělouše, klobouk stáhl ještě níže na čelo, plukovníci jej obklopili a všickni dali se směrem k Lipsku podle silnice poklusem. —

Táhlý, temný hlahol letěl větrem za Frýdlandským jako hrana. Na obzoru leskly se v listopadovém slunci nad Saskými rovinami modravé chlupy Krušných Hor. Waldštejnovi se zdálo, jakoby je tajemná ruka lemovala zlatou nití a

jakoby mu kdos spouštěl na přivítanou purpurové koberce.

Vojvoda pobodl koně. Z vozu zaletěl k němu chroptivý, smrtelný hlas: „korunu a v ní tu nejkrásnější perlu.“ —

Vpadlé, tmavé oko Waldštejnovo zasvítilo, kolem rtů mu přeletěl zákmit úsměvu. — Žlutá, už skorem zhnědlá tvář jakoby se byla zarděla — tím listopadovým sluncem, jež zraku v pozdálí svadlé, opadalé lupení mění v zlatohlav, jež umí na okamžik i smrt v obličejí zastříti červánkem večerním.

A mezi vojskem, jež první vtrhlo do Lipska, byli zelení lancoši; ale nestavěli se tu. Městem pouze protáhli. Šli pochodem rychlým kolem vozu, v němž na slámě upoután ležel Maďarský důstojník. A před vozem kráčel starý muž a po straně jeho mladý voják s bandalírem ze skvostného hedbáví přes prsa, a se zrakem upřeným k modravým vrchům, za nimiž v požeňnané krajině tak jako v závětrí stála jeho kolébka. — A skorem ani neviděl, protože mu do očí vstoupily celé proudy slz samou radostí.

Koho kdy takhle vyznamenal ten zasmušilý, přísný vojevůdce, pro koho kdy sňal odznak s hrudi a komu jej kdy zavěsil?

„Abys byl jen šťastným, hochu, ode dneška po celý život svůj!“ prohodil Kladivák, veterán v regimentu zelených lancochů, a potom urychlili krok.

II.

Děkan starobylé kapitoly Staroboleslavské, Jiří Bflek z Bilenberka, odložil veliké psaní s červenou pečeti mezi ostatní listiny do prostranné dubové skříně, a zakývav hlavou, prohodil sám k sobě: „Tedy opět po naději!“

V téže přihrádce bylo urovnáno již několik listin s takovoutěž pečeti i téže velikosti a bezpochyby, že každá stejného obsahu. Zprávy v listinách dotyčných asi příliš potěšitelné nebyly. Co také tenkrát v těch bouřlivých dobách mohlo přijít potěšitelného! — Leda z bojiště novina o vítězství, ale ty byly tak sporé, že když přišly někdy do opravdy, lidé nad nimi hlavami krouťvali a skorem — nechtěli věřit. — Před vojáky vítězi prchali do lesů. Takové byly časy! A v letech, o nichž vypravujeme, teprv na Čechy se chystaly zlé dni s veškerou svou hrůzou a se všemi černými stíny.

Děkan Bflek zahleděl se oknem k svatyni Mariánské, jejíž pěkné věže jevily zřejmě stopy nedávno dokončené práce, a do jasných, výrazných očí, zdálo se, že se mu vkrádá myšlénkami, jež se v probělené hlavě jeho střídaly, slza za slzou. Rty chvflemi se pohnuly, jakoby šeptaly jakousi modlitbu a kleslé ruce spínaly se, jakoby se mu před okamžikem v těch mračných oblacích listopadových byl zakryl poslední zákmit štěstí

života. Tabulky v oknech klenuté komnaty, ač byly upevněny dosti širokými proužky olověnými, občas zachřestily, jakoby se větry mermomocí chtěly dostat do jizbice a panu děkanovi pověděti noviny, divnější, ještě pochmurnější noviny, než byly mraky, jimiž se už celé nebe zatáhlo jako k hněvu na smrt a s nichž od samého rána sypal se drobný dešť, ale ostrý jako jehly.

Na dveřích vedoucích do komnaty páně děkanovy ozvalo se již několikrát lehounké klepání. Podle kroků, jež se náhle rozlehly chodbou, přichází asi již opět odcházel nezaslechnuv obvyklého u pana děkana: „Ave“.

Pan děkan si toho teprv nyní povšiml a byl dle všeho návštěvě povděčen, protože si z hluboka oddechl. Vysoké čelo přejel si zvolna pravicí a rychle postoupiv ku dveřím otevřel je a vyhlédl do chodby.

Panu děkanovi se tvář na okamžik rozjasnila a rty, kolem nichž byl do té chvíle rozestřen pravý výraz trpkého sklamáni, zahrál přívětivý úsměv. A když se Staroboleslavský děkan Jiří Bílek z Bilenberka usmíval, nutívali se k úsměvu i největší zmařenci. Lidé si tak alespoň o něm všude povídali. A lidské výroky v tomto ohledu bývají přespříliš pravdivé.

„Aj, vítám tě — vítám! — Slavík za takového počasí jako dnešek! Kterýž host může býti

vítanější! A byl bys odešel a mne ani nepotěšil?
— Čtveráku!

Slova páně děkanova samou lahodností jen se rozplývala. Lidé o řeči jeho říkali, že by prý ho poslouchali od rána do večera. — Tentokráte jich výroku musím přisvědčiti hlubokým přikývnutím.

„Těžko, Amplissime, potěšiti v těchto smutných časech!“ zahovořil muž v tmavém, a poněkud již i otřelém oděvu obrátiv se a ukloniv před děkanem. Byl to Staroboleslavský měšténin Podivín Slavík a pana děkana zvláštní ctitel a důvěrník.

„Zrovna z Prahy přicházím!“ dopověděl; ale zdálo se, že mu hlas nějak nechce sloužiti. Poslední slovo pronesl takměř šeptem. A to bylo zcela proti jeho zvyku. Podivín Slavík mluvil od jakživa hezky zřetelně a hlasu netlumil, ani když se s ním pustili do řeči velcí páni.

„Z Prahy — z Prahy, Slavíku?“ divil se pan děkan a vzav měšténína za ruku vedl jej nazpět do komnaty, kdež oba naproti sobě usedli.

„Zlou novinu, Amplissime, přináším, neočekávaně zlou!“

Pan děkan si přešel bílou, skorem průhlednou dlaní vysoké čelo, kolem něhož vinuly se vlasy jako stříbrný věnec vavřínový.

„Pane Bože věčný!“ zavzdychl důstojný kněz, sepnul obě ruce a zraky jeho mimoděk utkvěly na skříni, do níž před několika okamžiky uschoval veliké psaní s červenou pečetí.

„Císařští jsou poraženi, utíkají do Čech a Švejda v patách za nimi! Svatý Václave, spasiž nás! — A co za řeči jdou celou Prahou! Císařské regimenty ztratily všechny praporece, všecku střelbu a Frýdlandský se zachránil pouze útekem! V Praze všude zmatek nad zmatek! V týdnu to tu všecko může být! Švejda nezná ani přítele ani nepřitele. Pálí, bije, ničí vše, co mu přijde pod ruku a co se mu na cestě namátne!“

„Máme tedy po vši naději; shasl nám poslední paprsek!“ zabědoval pan děkan. „Právě dnes — před hodinou přinesli mi psaní z císařské kanceláře, že pro tento čas musíme se vzdáti myšlenky, abychom dostali nazpět obraz Marianský! — Mám u dvora přítele, podnikal všecko možné, ale nic naplat. Už prý se ani neví určitě, kam se poděl! A k tomu ještě tato tvá novina! — Rodičko Boží!“

„Pane děkane, jsem v Boleslavi zrozený, už ledacos tady pamatuju, už jsem ledacos také trpkého musel rozkousnouti, ale tohle co přichází — nevím, nevím, pane děkane! Slýchal jsem od svého nebožtíka otce: pokud Panně Marii v Staré Boleslavi budou o hromnicích zpívat skřiváci „Zdrávas — zdrávas — zdrávas“, potud nebudou Boleslavští vědět, co je zle! Ale až jednou z jara přiletí nad kostel, aby zase zpívali a v kostele obrazu nebude, potom přijdou časy, o jakých se nikomu ze zdejších nebožtíků nebude zdáti ani ve hrobech. A až Staroboleslavskou Boží Rodičku

odnesou z Čech, potom celá země krví zčervená i s nebem nad sebou. A přijdou nepřátelé se čtyř stran; jakoby si všickni řekli najednou a jakoby se naschvál byli umluvili a potom bude v Čechách soudný den! To říkával nebožtík můj otec. Věděl takových starých proroctví víc a už se mnohé z nich, pane děkane, vyplnilo — přemnohé!“

„A od svého syna dosud žádné zprávy ne máte?“

„Ach, pane děkane! Toho jsme už dávno — dávno oplakali! Každý večer s ženou naň vzpomínáme. Snad kosti jeho někde krkavci ohlodávají. Na stará léta nás opustil. — Inu tak to bývá! Nač se člověk v životě těší nejvíce, mívá často po radosti najednou!“

Měšťánin Podivín Slavík zakryl si staré oči oběma rukama, protože se mu náhle zakalily slzami pro poslední dítě. V říjnu bude tomu brzy rok, co na stará léta osiřel. Syna staršího dal plukovník Hofkirch v Praze na Staroměstském náměstí utratiti na šibenici, že se vplížil do Prahy a že prý Saské vojsko špehoval! Bylo to také za sychravého dne listopadového jako dnes, když u Slavíků starý, dobrý soused zaklepal na okno, zavolal si starého ven a pověděl mu, že jejich Kosmu Sasíci včera věšeli. Slavík mlčel dlouho, mnoho týdnů tajil hroznou novinu, ale utajiti jí nemohl! Mladší hoch se toho kdesi dopídl, od té chvíle neměl stání ani pokoje a jednoho dne zmizel beze stopy. Měli

však tušení, kam asi šel, protože říkal, že se za bratra půjde mstít a že tomu prašivci Saskému oprátku, již hodil on na krk bratrovi, draze, předraze zaplatí. A od těch dob o něm neslyšeli, jakoby ho bylo Labe někam do půlnočního moře odneslo.

Děkan seděl ve své komnatě již opět samotěn a úplně zabrán v hluboké myšlénky. Ani si nepovšiml, že se už hezky sešeřilo.

Dnes mu hruď nějak těžce pracovala a chvílemi se i zdálo, že na okamžik ustává. Čeho se musel všeho za minulých let dočkati! Když mu o inštalaci svěřovali obraz Bohorodičky, aby měl o něj péči jako o svou duši, aby nad tím palladiem země České bděl jako nad svým spasením, a když on na vzájem sliboval a zakládal se slovem velikým, že se učiní hodným, seč bude, důvěry v něj skládané a když kladl ruku na evangelium dopovídaje: „A tak mi toho dopomáhej Pán Bůh všemohoucí, Pán Bůh trojjediný, Svatá Máteř, Rodička nejblahoslavenější, svatý Václav mučenk a tohoto království patron nejmocnější,“ zdaž mu tenkrát napadlo, že bude jednou plakati nad touhle přísahou jako dítě, jemuž do černé země kladou matičku s okem vyhaslým, se srdcem ustydlým?

Byl pošmourný únorový den, do městečka vtrhli rejthari, jakýchž tu před tím nebyli nikdy viděli. Podle bandalírů, jež ukazovaly barvy kurfirsta Jana Jiřího, pocházeli ze Saska. A řádili,

jak vyprávěli jenom staří vojáci o Turcích, když vpadnou do křesťanské země! Co kde mohli sebrati, sebrali, a co nemohli, kordy rozbodali, šavlemi rozsekali, pistolemi prostříleli.

Přišli z nenadání a k tomu je přivedli pry ještě synové, kteréž Česká matka porodila! Běda — běda! — Dvěře do kostela vylomili, do vnitra vjeli na koních — hůř než Turci!

Děkan klekl před nimi, sepnul ruce, prosil pro Boha Trojjediného, v kteréhož věří i Sasíci, na svá vlastní prsa ukazoval, aby do nich namířili; ale Sasíci se smáli a brali kalich za kalichem, jeden dražší a ozdobnější druhého, házeli je do pytlů, brali monstrance i s Tělem Páně. — Děkan klesl na mramorovou studenou dlažbu a jen se mu zdálo, že ucítil na hrudi těžkou koňskou podkovu. A když přišel k sobě, bylo už v kostele ticho; věčná lampa vrhala slabé, matné světlo po stěnách, jež poskytovaly děsný obraz spustošení. — Hlavní oltář roztlučen, až stydno povědět, a bez své nejkrásnější ozdoby. — Lupiči drzou rukou strhli obraz Marianský. — Na věži hučely zvony, tak jakoby si naříkaly, z městečka otevřenými dveřmi zalétalo sem úpěnlivé bědování, pláč dětí, nárek matek, zoufalé výkřiky otců a někde za Boleslaví hořelo. — A potom ten obraz postavili v Praze naproti šibenici mezi halapartny s hrozně rouhavým přípisem. —

Panu děkanovi tyhle všechny události šly dnes

opět a opět ustaralou hlavou, ale zvolna, tak jakoby ho schvalně chtěly soužiti a jakoby se pod lebkou jeho chtěly usaditi na věky. —

Brzo potom poslal císařskému radovi v Praze, rodem Vlachovi, list; povídalo se, že prý posvátný obraz u něho uschován. Měšťan Slavík poslal vlastního syna s listem do Prahy; ale neštěstí tenkrát mělo křídla od jednoho konce České země k druhému a proto mu posel neušel až teprvé na šibenici.

A když pan děkan uviděl dnes utrápeného měšťánka, vši silou se musel nutiti k úsměvu, celou mocí k jasnému oku, k spokojené tváři, ač by byl zatím zaplakal s otcem, jenž v jediném roce přišel o dvě děti, o dva syny. A Staroboleslavští přišli o obraz matky — té nejlepší, na níž když tak utkvěli zvlhlýma očima v důvěře, pokaždé jim slzy v nich vysýchaly, pokaždé jim ze zachmuřených čel odlétal trud, pokaždé se tváře zasmušené jasnivaly. — Jemu samému se zdálo, že osiřel podruhé a že je sirotkem sešedivělým. Před lety mu arcif pochovali dobrou, drahou matičku. Ale tu už ozelel a rov její dávno zelenou travou zarostl a vzpomínka na ni přiletěla k staré hlavě jeho vždycky jako pozdravení s nedozírné výše, ze záhvězdí. —

Pozdě, už hezky pozdě v noci sáhl děkan Jiří Bílek z Bilenberka po knize, rozevřel ji po paměti a teprv nyní spozoroval, že všude kolem čirá tma,

a že na tabulkovitá okna opět klepe listopadový dešť dotíravěji a dotíravěji. —

III.

Asi tři hodiny od Staré Boleslavi rozevřít se krajem mírný ouval, smutný, tichý, tak jakoby tudy šla cesta do říše věčnosti. Po stránkách v pravo strmí tu a tam osamotnělý strom, ponejvíce planá hruše, někde také kloní se k zemi stará, strouchnivělá vrba s prohnědlou zelení; krátce, jak jsem pravil: smutný, tichý ouval.

A přece si tu v něm lidé na jednom svahu vystavěli před dávnými, nepamětnými lety dřevěné chaty; časem se přidružil statek ke statku, až tu jednou bylo viděti dvorec, jakoby byl přičarován, na vlas podobný těm starým zemanským. Dnes není z něho arcit' už nic, ani stěny, ani snad kamení; jen na místě, kde stával, jsou dva statky — učinění stařečkové, kterým se světáci smějí, když na nich vidí žluté koženky, sepnuté v holeních řeménky, krátké kazajky a na hlavách čapky s beránkem.

Lidská povaha či snad vkus už to tak s sebou přináší. Někoho poutá k sobě kraj, nad kterýmž, když ponejprv po stvoření světa letělo jaro od jednoho konce země k druhému, zastavilo se, prodlelo nad ním dlouho, sletělo níže a rozselo všecku krásu, již mělo ve svém klíně; — jinému zas

milou jest vypráhlá stráň, na níž se modrá či červená tu a tam kvíteček a hlavinkou přítulně kývá poutníku, aby si ho povšíml, že je tu tak samotný, opuštěný.

Než — chci tuto vypravovati o lidech, kteříž v zdejších ouvale žili před dvěma sty a padesáti léty. A ti byli poněkud jiní; uměli více trpěti, byli pevnější, snad až přílišní tvrdohlavci. —

Dvorec, jenž šindelovou střechem vítal přichozího pokaždé jakoby s čelem zasmušilým, náležel tenkrát zemanu Danieli Podubci.

Rod Podubských počítal se k nejstarším v celém zdejším okolí a první Podubec narodil se prý hned po smrti Jana Žižky z Trocnova a Kalicha.

Nad zdejší ouval a nad zdejší samotou nemohlo býti pro Podubce vhodnějšího místa snad v celém Českém království. Žili úplně pro sebe, jakoby kolem a kolem nebylo človíčka a ženili se vždycky už dospělí; Danieli už hlava prokvetala, když si přivezl nevěstu. Chodili si pro ženy daleko, až někam za Slané do Podlesí a když se ženívali podruhé s černou sirou zemí, odváželi k nevěstě každého dva vraníci jako havrani a lidé si přitom vždycky několik neděl lámali hlavy hádáním o divném rodu Podubců. —

Daniel Podubec byl katolík, jakož vůbec všichni jeho předkové. A snad zavdalo vyznání příčinu k tomu, že Podubcové trávili na zdejším dvoře své dny, jako osamotnělá drva na půlnoční stráni

za dědinou. — Však všimněte si jednoho z nich důkladněji!

Tímtež večerem listopadovým, jenž hustým deštěm dotíral do omrzení na tabulkovitá okna v Staroboleslavském děkanství, bylo už ve dvoře úplné ticho. Čeleď odebrala se k odpočinku před dobrou hodinou. I psi, jež pouštěli pokaždé, když se sesmrklo, z řetězů, choulili se mlčky pod přístřešek s ohony svěšenými a s ušima schlípenýma.

Ve světnici však kmitalo se dosud štěrbinami těžkých dubových okenic světlo. A kdyby kdos zvědavě byl přiložil hlavu k hrubě utesané okenici, byl by přes šlehání ostrého, severního deště zaslechl hovor, ale pořád týmž hlasem, tak jako když někdo čte. —

Náhle nastalo na okamžik v jizbě ticho a v témž mžiku zaštěkali tři psi na dvoře jako jedním hrdlem a rozběhli se sáhovými skoky ke vratům. Ve světnici ozvaly se těžké, pádné kročeje, dvěře zaskříply a v malé chvílce rozevřely se též ony, jež vedly ze dvora do vysoké, klenuté síně. Na prahu objevil se vysoký muž v ruce se svítilnou. Matný svit kahance se silným, očmoudlým sklem jen spoře osvětlil jeho postavu. Psi před vraty na okamžik utichli; ale v tu chvíli spustili poznovu, až uši zalehly.

Na prahu ozvalo se táhlé, pronikavé hvizdnutí a rázem bylo ve dvoře opět ticho. Tři huňáci s tlumeným kňučením obskakovali vysokého muže.

Nedaleko vsi bylo slyšeti četné mužské hlasy; někdy se zdálo, že prorazilo deštěm až do dvora zařičení několika koní najednou a jakoby zablácenou půdou skřípala vozová kola.

Muž na prahu svítilnu okamžitě shasl; ale nazpět do síně nešel, ustoupil pouze asi o krok, aby se mohl uchrániti před deštěm. Psi usedli mu u nohou.

A netrvalo ani, co by se člověk pobožně pomodlil „Otčenáš“, když ve vsi rozlehlo se bušení, temné, těžké rány, tak jako s vojenskou zbraní a hned za tím hlasité, bohopusté klení. Tu a tam zaplanula pochodeň, ale shasla v několika okamžicích, protože ostrý severní vítr hnal do vsi s protější straně studený dešť.

Muž na prahu cosi zahučel o vojenské sběři a ještě ani nezavřel rty, když dopadlo na vrata vlastního dvora jeho několik pádných ran najednou, až zasténala. Ve světnici okamžitě uhaslo světlo, snad větrem, jenž zajel otevřenými dveřmi zrovna do krbu a psi zaštěkali po třetí, ale nyní divoce, tak jako když je někdo poštvé. Avšak pronikavé hvizdnutí je zase utišilo; ale tentokráte přestali neradi a Blesk teprv potom, když ucítil na sobě těžkou botu pánovu.

„Kdo to? — A čeho si žádáte?“

„Vojáci! — Císařští! — Chceme nocleh! — Jen čerstvě! — Sic vám pomůžem!“ —

„Tak pozdě?“ —

„Neptej se a otevři!“

„Císařští? — Kterak to? — A regiment?“

„Hoši, napalte lunty! Však nás pustí okamžitě! — Zelení lancoši!“

Muž na prahu po těchto slovech opravdu šel ke vratům a spustil těžké závory, klíč však se musel několikrát otočiti, než veliký zámek povolil.

„A chceme světlo! — Světlo sem! — Vy že před námi shasínáte?“

A okamžikem hemžil se dvůr as dvaceti temnými postavami.

„Máme hlad! — Slyšíš? — A dělej!“

Do dvora vjížděl zároveň vůz a kolem něho kmitalo se opět asi deset vojáků.

Ve chvílince plápolal zase oheň na krbu a světlice byla mihnutím oka plna mužů, jež oko naše již jednou vidělo, ale daleko odtud na čerstvém bojišti mezi Lipskem a Lužínem i s tím mladým hochem, jemuž ověsil kolem beder a ramenou skvostný hedbávný bandalír sám generalissimus.

Na stole v jizbě ležela rozevřená kniha, z níž prve bezpochyby hospodář předčítal. Vojín shodil ji se stolu halapartnou a přidupnuv ji ještě nohou k podlaze zvolal posměšně: „Kde v knihách čtou, tam na tolarech sedí! Hej, ty hazuko! — Střřbro sem!“ A vojín s tmavým vlasem spuštěným přes čelo skočil jedním skokem k těžké dubové almaře, jež byla v jizbě umístěna po levé straně u dveří a zdála se býti pouze přivřena.

„Zvolna — zvolna, Supíku!“ ozval se za vojákem hluboký, [temný hlas a železná ruka jako kleště sevřela pravé jeho rameno.

„Či zapomněl's, že všecko stříbro vyvezli z Čech Sasíci? — Ničím ani hnout!“ zavelel tentýž hluboký, temný hlas.

„Neboj se, hospodáři! Říkají nám sic „čertův regiment“, ale jsme dobří, jsme krajané. — Nebojte se tu! — A kdo se hne!“ —

Při těchto slovích hnul starý lancoch levicí a jel jí kolem hrdla. Byl to týž, jenž představoval za Lužínem mladého hochu panu Albrechtu z Waldštejna.

„Járku! Jděte spat bez starosti! Kde byl lancoch Kladivák na noclehu, nikdy nikomu nic se nestalo! A byli jsme až u moře mezi nepřátely, mezi cizími lidmi. — A dnes jsem v Čechách! Slyšíš, hospodyně? -- Jděte bez starosti spat!“

U kamen tulila se k obstárlé ženě mladistvá dívka. Do obličejce bylo jí viděti pouze se strany. Byla to bezpochyby dcera, protože vší silou, až křečovitě, svírala pravici obstárlé ženštiny před těmi lidmi, o nichž šla řeč na celé míle napřed, že kam padnou, všude všecko zhyne, všude všecko svadne, květy na mladých, hezounkých tvářích nejdříve — a že v takovém kraji, kam padli, dlouhých let je třeba, než se vzpamatuje, než tam zase nové kvítky vybuchí, nová poupátka vypučí a nové květy se rozvijou. —

Zatím bylo na stole pecnů chleba, kde jaký měli ve dvoře a Supíkoví přešla také úplně chuť na České stříbro.

„Tak! — A nyní semhle, hospodáři, naproti mně, lancoši kolem a ty, chlapče, smím-li ti tak ještě říkati, — ke mně!“

Kladivák pohládl mladého hochu po hnědých, lesklých kadeřích a ruka se mu svezla i na líce, jejichž svěží červeň slunce hezky do sněda přebarvilo, a při tom se podíval ku dvěřím, v nichž v témž okamžiku matka s dcerou zmizela.

„Jak máme, hospodáři, ještě daleko do Prahy?“

Lancoch Kladivák přisedl blíže k vysokému muži, jež nazýval hospodářem a jež jsme my as před půl hodinou pozorovali na zápraží v ruce se svítilnou. Byl to zdejší zeman Podubec.

„Tři dobré hodiny.“ —

Zeman Podubec odpověděl jak se říká „skrže zuby“.

Kladivák pohodil hlavou a pokračoval:

„A jak tu u vás říkají?“

Zeman se při této otázce ušklíbl a zavadil jen tak letmo okem o zjizvělou tvář lancochovu.

„Jméno jako jméno, starý brachu. — Ale abys věděl: „u Podubců“!

Kladivák přikývl a opakoval si: „U Podubců!
— A vesnice?“

Při tom si sáhl na čelo a učinil si pravicí

stinidlo, aby se mohl lépe zemanovi podívat v obličej.

„Moráň!“

„Moráň — Podubec — jednou jsme tudy táhli — ale už před lety; jména se z paměti vytratí jako dým. Náš regiment byl tenkrát nově zverbovaný, nově uniformovaný, na našem praporci plno stříbra a zlata, císařovna sama nám dala zelené pentle!“ —

Lancoch Kladivák při těchto slovech s Podubce očí nespustil; náhle však vstal, vzal zemana za ruku, upřel na něj sokolí, pronikavé oči a zeptal se důrazně: „Nešli tudy nikdy zelení lancoši? Což Podubče! — Nepamatuješ se? — Přece tomu není ani patnáct let a lidé si vždy pamatují, kudy táhl který regiment z Waldštejnova vojska, do smrti.“

Kladivák se při této připomínce podivně po-
usmál.

„Nevím věru — nevím! Tady protáhlo vojska jako mraků: Češi, Němci, Španělové, Francouzi, Nýdrlandci, Valouni — všechn možný pronárod. Sasové před rokem.“ —

Zeman Podubec vstal a šel přiraziti okno, jež se bylo náhle prudkým zalehnutím větru rozevřelo i s okenicí. Snad chtěly ty větry jeho paměti pomoci. —

Vojáci za stolem hovořili vespolek zcela po vojensku, vtip se proudiv za vtipem, slovo dalo slovo, ale každé bylo kluzké, jako uzounká stezka,

když je na ní palcová vrstva ledu, každé — nestojí však za to, abychom je poslouchali; snad by nám při tom i oči studem zčervenaly, jako tomu hochu, jenž seděl po straně Kladivákově, sleduje pozorně rozhovor mezi zemanem a starým soudruhem — když mu tak mimoděk některé slovo zavadilo o ucho. —

„A našemu ptáčku nic? — Ať se na zítřek posilní!“

„Hybej, Luňáku!“ — zavolal náhle Kladivák. „S vozu s ním! — A ať se dobře v hlídce střídáte! Však bude pro něj ještě ve dvoře jakás díra! — Třeba tu v sni!“

Obrovský voják vstal od stolu, na němž chléb mizel jakoby ho házel do bezedných žaludků, vzal kus, ale ten nejtvrďší a vyšel na dvůr, na dvoře zaměřil k vozu, jenž stál pod šírým nebem a kolem něhož černalo se as deset postav na stráži, skrz na skrz promoklých. Hlídali plukovníka Hofkircha, — zbabělce.

Ze vsi bylo slyšeti do dvora pláč, nářek a bédování. Nešlo to as všude tak z ticha jako u Podubců. Kladivák pověděl zřejmou pravdu, když pravil, že kudy táhl kdy regiment vojska Waldštejnova, lidé si to pamatovali do smrti. A v zástupu, jenž přirazil dnešním večerem do Moráně, byli zelení lancoši jediní Češi! Ostatek sestával z Vlašských, Německých a Valonských regimentů, hotová směsice, — pravý pronárod.

Kladivák seděl už téměř u samého zemana. Jeden cítil na tváři dech druhého. Ruka lancochova spočívala na rameni Podubcově.

„Měl jsi někdy nějakou sestru?“

Podubec utkvěl očima na mladém vojínu, jemuž se znenáhla hlava skláněla ke hrudi a oči pozvolna zavíraly k dřímotám.

„Jářku, hospodáři, či zemaně! — Jak se mi zdá, už tohle slovo vyjde ze zvyku, protože rody zemanské vymírají. — Byl jsi ty jediný potomek svého otce?“

„A záleží ti na tom tolik?“

Podubec o poznání odsedl; ale Kladivák hned za ním jako klišť.

„Vidím ti to z očí!“

„Měl tedy! A co tobě potom, tobě — člověku zcela cizímu, člověku, jenž mne nezná ani podlé jména, člověku, kterému Podubec“ —

„Ta tvá sestra byla . . . nešťastná!“

Kladivák mluvil hlasem až mrazivým

„Ta tvá sestra nemohla pod otcovskou střechou umřít!“

„Co komu do toho? — Ty se opovažuješ — ty, lancochu?“

„Ta tvá sestra umírala pod šírým nebem.“ —

Kladivákův hlas byl ostřejší dnešního půlnočního větru.

Podubec se náhle vzpřímil. Teprv nyní se mu podívejte jak se patří do tváře. Je sivá, tak

jakoby neměla zdravé barvy; ale ty rysy v ní! Před takovým výrazem v obličejí bývá člověku v duši úzko, zdali bázní či litostí, zdali ustrnutím či úžasem . . . v tom okamžiku nelze ani pověditi! Po čelisti bělal se mu sporý prošedivělý vous, že bychom jej mohli spočítati; řasoví nad očima, as takové barvy, jako bývá popel na spáleníšti, chvělo se, jakoby štěrbinami v okenicích fičely k hlavě zemanově větry a zraky Podubcovy utkvěly na prostém, zčernalém řemenu kolem boků Kladivákových, za nímž vykukovala hlaveň těžké, jezdecké pistole.

„Stiš se, Podubče, stiš, ať se tihle neprobudí! Ten *lancoch* by ti mohl přijít draho, snad ani nevíš, jak draho. Já ti to odpouštím! — Zdá se mi, jakobych tě dnes přece poznával. — Ani slova, Podubče!“

Kladivák ukázal na *lancochy*, jenž uložili umdlené hnáty, kam kdo mohl.

„Začal jsem tu řeč s tebou skoro maně! Lituji toho také a proto přestanu. Popudil bys se, tihle by se zbudili a ty máš ženu a jak jsem pozoroval — také dceru, hezkou, snad hodnou dceru? Chceš-li, Podubče, sedni a začni o jiném, o čemkoliv, a nechceš-li, také dobře! *Lancoch* ti překážeti nebude!“

Podubec však již neslyšel, prudkým krokem vyrazil ze světnice, zavadiv při tom o vojína, jenž mu ležel v cestě a nemilým dotknutím vyrušen

zaklel strašlivě i v dřívotách. Waldštejnští vojáci nevázané jazyky měli i když spali a pak jsme se jim divili bdícím!

Kladivák si přisedl blíže ke stolu, aby si mohl hlavu o ruce opřít, jako by se nic nebylo přihodilo. Jenom rty, jež se občas prudce pohnuly, ty svědčily, že se musel vši silou, kterou na svá stará léta měl, přemáhati, aby zemanu nesplatil stejným penízem.

Mladému hochu klesla hlava úplně ke hrudi, hnědý, zkadeřený vlas svinul se mu čelem na mladistvou, zbrunatnělou tvář, kolem sevřených rtů přeletěl mu chvilkami úsměv a při tom pokaždé pozdvihl pravici, jakoby chtěl kýs předmět k sobě přivinouti, těsně až k mladé hrudi, blizounko až k jarému srdci.

Kladivák rozhlížel se jizbou teprv nyní; dřív k tomu neměl ani času. Byla prostorná, jako bývaly světnice v starých zemanských statcích; jen že to v ní vypadalo všecko chudší, zašlé, — smutné, jako časy, jež rok za rokem zdejšími krovy táhly od severu. I ten Kristus Pán v průčelí mezi dvěma okny prozrazoval dlouhé, vysoké stáří. Na stěnách byly zavěšeny všeho všudy asi tři obrazy, dle všeho také prastaré. Z pozdálí bylo lze jen stěží rozeznati tmavou malbu od černých rámců. Na levé straně visel na stěně široký meč bez pochvy s jílcem hezky prozravělým a vedle těžká ručnice

jíž užívali tak ku konci minulého století. Jinak tu bylo prázdno jako po drancování.

Na dvě vystlané, před chvílí ještě načebrané postele zvrhlo se v plném oděvu několik vojáků . . .

„Pustne to tu, pustne a spustne docela!“ prohodil tiše Kladivák, pozoruje bedlivě v jizbě předmět za předmětem.

„Bylo by skorem lépe bývalo, a bych se byl tomuhle kraji vyhnul na míle daleko. — A já to všecko poznal v čiré tmě, jakobych tu byl od jakživa, i ty stromy, i tu stráň, i ty skály . . . i jeho tvář! A mám ho v moci, jak jsem se toho ani nikdy nenadál, já mohl říci“ —

Kladivák mluvil hlasem tlumeným, skorem jen šeptal.

„Hoši, tenhle je horší než Švejda, zcuchejte ho, pod touhle střechou mého pána jednou tuze pohanili, posvěťte si na ni — já mohl říci: hoši, tohle je jeho krev, vidíte: tato holka — nešanujte jí. A potom by tu byl pláč a skřípení zubů.“ —

Kladivákovi se náhle oči zaleskly, jako když velí general: chaso, chutě ku předu! Jizvy na tváři mu zčervenaly, starý lancoch chtěl už vstáti, chtěl snad už na vojáky vzkřiknouti, protože ten výraz, jaký se mu rozestřel náhle obličejem, svědčil o duši, v níž jsou milosrdenství, soucit, útrpnost, a jak se prý ta lidská „*křehkost*“ jmenuje, až na samém dnu seschlé v makové zrnko.

„A já bych tě bránil sám, třeba samotinký

proti všem, kolem ramenou bych bandalír, jež mi daroval náš generál-kapo, tobě ovínil a potom bych zavolal i proti Kladivákovi: opovažte se na ni sáhnouti, opovažte se pohaněti vojvodův dar!“

Mladý hoch, jenž dřímál po boku Kladivákově a tato slova promluvil ze spaní, sevřel těsně ruku starého druha, jakoby jej chtěl zadržeti a od zlého úmyslu odvrátiti. Osmáhlá tvář přecházela v barvu temně růžovou, rty se usmívaly, tak jako když si jde ženich pro nevěstu, již si byl zasloužil.

Kladivák sevřel náhle rty tak těsně, že jimi ani dech nemohl proraziti a svěsil hlavu, jakoby se byl styděl za dřívější slova a potom přicházely na něho také pozvolna dřímoty a pravice jeho svezla se po hnědých, vlnitých vlasech mladého lancocha, kterémuž v té chvíli zdál se sen, jehož uskutečněním by byl zapomněl snad na všecko, na domov, na otce, na matku . . .

Přišel mu do mladé hlavy poprvé za života v zasmušilém, jakoby zakletém zdejším dvorci, snad jej za ním vály daleko od severu listopadové větry, až ho zastihly v zdejším tichém, smutném ouvale . . .

A v zadní části rozsáhlého stavení za dveřmi pobitými železem a uzamčenými na tři západy, v tmavé komoře se starodávným nizounkým klenutím klečely matka s dcerou před obrazem Staroboleslavské Rodičky Boží, před nímž kmitalo se v lampičce slabounké světélko, jako bludička . . .

Pokaždé, kdykoliv větry zalehly na pevné dvěře prudčeji, zachvěly se, ohlédly úzkostlivě a naslouchaly ostražitě, zdali není slyšeti kroků a zdali se nikdo na dvěře nedobývá.

Po straně o zeď opřen s rukama přeloženýma křížem přes prsa a s hlavou poněkud sehnutou stál zeman Podubec.

„Vyslyš a nezamítej nás, Matičko naše, pros za nás a ochraň nás; Matičko dobré naděje . . .“

Světélko před obrazem rozhořovalo se jasněji a jasněji a jemnická záře rozlévala se obličejem obou modlitelek. Zraky dívčiny, tak čistě modré jako květ čekanky, lpěly téměř na obraze, na němž pacholíček také tak důvěrně, také tak dětsky přítulně vinul se k matičce, bělounkou ručkou hlavu její, na níž leskla se koruna, tulil k svému čílku, a zíral pomněnkovýma očkama dolů s úsměvem, jehož nelze vypsati, jakoby chtěl pověditi polootevřenými rtíky: „Tak dobrá, tak věrná, tak upřímná jest ta Rodička má, pojďte k ní všickni, kdož pracujete a jste obtíženi: ona vás občerství, ona vás potěší, ona vás oblaží . . .“

Na lících kvetly dívce první kvítky, první většiny jara života; ale úzkostlivostí, jež jevila se v každém rysu obličejje i na třesoucích se jejích rtech, zdálo se, že kalíšky se svírají, aby vítr nešetřel z nich snad pol, jímž se tak vábivě lesknou a z daleka k sobě poutají zrak . . .

„Ať si třeba zapálí! — Komora pevně kle-

nutá, na nás se nedostanou. A kdyby se jim zachtělo, tuhle těmi dveřmi prchneme do čiré noci . . .“ prohodil zeman Podubec, vytrhnuv se z myšlének, ale okamžitě opět umkl. — Chvilkami zavanul sem vír a přinesl rouhavé zaklenf a surovou nadávku. Několik hlasů vykřiklo vždy najednou. Lancoši na stráži u Maďarského plukovníka krátili si dlouhou, mrzutou noční chvíli všelijak.

Světélko v komoře již dávno dokmitalo; ale přece klečely dosud matka s dcerou před obrazem a ještě ozývala se pevně klenutou komorou tichá, vřelá modlitba. I zeman stál dosud na zad opřen o vyčnívající roh stěny, na němž spočívalo těžké klenutí, s hlavou k hrudi sehnutou a v hlavě s myšlénkami, jenž se na vlas podobaly dnešní listopadové noci, a z nichž nejvíc točilo se jich kolem muže, jenž dnes seděl v oděvu zeleného lancocha z vojska Frýdlandského vojvody za stolem v jeho vlastním dvoře, jenž mu připomenul sestru a jenž mu ji skorem vyčítal . . .

Vojáci opustili dědinu už za svítání. Avšak v mnohém statku, pod leckterou střechou plakali až do smrti po téhle noční neočekávané návštěvě a v mnohých očích vyschly slzy až v hrobě. — Bylo to divné vojsko! Kdyby nebyli měli těch partyzán a halaparten, kdyby byli neměli těch mušketů, ani by nikomu nebylo přišlo na mysl, že by mohli býti vojáci císařští, že by to mohla býti

část armády, jež se vracela ze Saska z Lužínského bojiště do zimních kvartýrů. Ku kterému regimentu kdo náležel, bylo těžko, nejednou zcela nemožno rozeznati.

Nejpozději odešli ze dvora zelení lancoši. Kladivák s mladým vojínem šli dnes mezi nejposlednějšími. Po celou cestu ze Saska kráčeli v čele osmadvaceti kamarádů, jediného to zbytku pověstného regimentu a dnes byli mezi nejposlednějšími, jakoby se jim bylo z toho dvora nechtělo, jeden jakoby tu byl nechal s tím snem svou duši a druhý starý dluh, pořádnost už hezky vybledlou, ale ještě čitelnou . . .

Když odcházeli, nespátřili nikoho, o zemanovi, o choťi a dceři jejich nikde ani pohádky, i čeleď se rozprchla.

Mladý hoch se častěji ohlédl, ale i zčernalá šindelová střecha dvora zakryla se zrakům jeho v ouvale a kývaly za ním jen tmavé koruny habrů a opelichané hlavy olší a vrb „šťastnou cestu“ či „na shledanou“?

Slavíkovi zdálo se, že slyší ode dvorce toto poslední.

A když třiceti lancochům vynořila se na nedalekých výšinách z šedých mlh Svatovítská věž, pozdravili ji jásotem, jímž až vlny v nedaleké Vltavě se spěnily a Maďarský plukovník na voze ve slámě na hrubé houni zbledl jako stěna. Vy-

stupovala mu z těch mlh nad Vltavou před oči smrt v ruce s provazem.

IV.

Před nádherným palácem pana Albrechta z Waldštejna na Menším městě Pražském zastavil jednou z večera skvostný povoz tažený šesti vraníky.

Lokaj v bohaté modravé livreji se stříbrnými bordurami hbitě seskočil, otevřel dvířka, na nichž bylo lze pozorovati znak arcibiskupství Pražského a hraběcí korunu s erbem Harrachovským, z vozu vystoupil štíhlý muž v tmavém oděvu s širokým nizounkým kloboukem na hlavě a týmže mžikem zmizel v průjezdě.

Služebnictvo na chodbách uklánělo se hluboce před neočekávaným hostem; ano, což zvláště bylo nápadné, Waldštejnská čeleď obnažovala hlavy před vysokým mužem, jenž vznešeným krokem ubíral se přímo ke komnatám Jeho Výsosti. A toho nečinila od nějakého času leda před Rakouskými arcivévody. Waldštejnská čeleď byla si s důstatek povědoma, že slouží pánu, kterémuž se neopováží poroučeti ani sám císař, k němuž je vlídnější než k nejbližším svým pokrevencům, a jenž sám jediný ve všech zemích, jichž koruny císař nosívá občas na hlavě, neostýchá se s čelem vzpřímeným, s očima do očí a tváří v tvář říci mu rozhodně: *ne!*

Komorník v černém hedbávném kabátci španělském, v uzounkých spodcích téže barvy a na střevících se stříbrnými přaskami též ustoupil s hlubokým úklonkem, zavolav polootevřenými dveřmi do přiléhající komnaty, v níž panovalo skoro pološero, tlumeným hlasem: „Jeho Eminenci,“ při čemž otevřel do kořán protější vysoké dvěře, kde všecho zlatem a stříbrem jen hořelo.

Zažloutlá, vyschlá tvář všemocného generála, jenž přicházel nenadálému hostu již v ústrety, vypadala v báječném osvětlení ještě zachmuřenější. I krok jeho byl jaksi nepevný, kolísavý. Vojvoda bezpochyby churavěl. Nasvědčoval tomu i plášť přehozený přes ramena, jež míval zvyk nositi jen tehdáž, když za studené sychravé noci očekával v zimničném rozechvění hvězdy, jež v předpodivném skupení podobaly se koruně královské, v níž zvláštním kouzlem vábily drahokamy: safír a smaragd s rubínem . . .

„Přicházím, pane strýče, s prosbou!“ začal host, když Waldštejn uvítav jej dovedl ho k skvostné, červeným aksamitem potažené pohovce.

„A zajisté odpustíš, že tě obtěžuji ještě tímto večerem!“ pokračoval host usednuv naproti generalovi, jenž si byl tmavý plášť přitáhl kolem ramenou těsněji.

„Mohu-li se jakousi službou Vaší Eminenci zavděčiti, velmi mne potěší!“

Hlas Waldštejnův zněl tentokráte zase tak

dutě, ještě hrobověji, než když za tmavé noci oblohou se válí černé, příšerné skupiny protrhaných mračen a když se táže Vlašského hvězdo-pravce, kde že as v té chvíli Hladolet.

„Mezi odsouzenci, jimž jsi včera podepsal ortel smrti provazem, jest také plukovník Hofkirch!“

Host, v němž tušíte již Arnošta hraběte z Harrachů, arcibiskupa Pražského a kardinála svaté Římské Církve, se na okamžik zamlčel: všiml si as ve vpadlých zracích vojvodových prudkého záblesku, jenž nevěstil příliš dobrého pořízení.

„Jest to bratr Vavřince Hofkircha, kterýž toho času slouží ve vojstě Saském. V žaláři se odprisáhl bludařství a stal se kajicným synem samospasitelné církve naší.“

„A Vaše žádost, Eminencí?“

„Abys, pane strýče, rozsudek zmírnil v jakýkoliv jiný trest.“

„Nemožno, Eminencí; zcela nemožno!“ Waldštejn pokrčil při této odpovědi ramenoma.

„Prokázal bys mi službu, za kterou bych se ti nemohl dosti odměniti. Poslyš, pane strýče: obraz Staroboleslavské Panny Marie jest v rukou jeho bratra. Za Saského vpádu bohužel uloupil jej tam v kostele. Podávají se mu již vysoké sumy co výkupné, ale vyjednávání vleče se račím krokem. Na poslední nabídnutí již ani nedal odpovědi. Pane

strýče, daruješ-li život jeho bratru, nejsnáze jej tak pohneme. Opětuji: prokážeš mi službu, za kterou si mne zavážeš k trvalým díkům, a ještě toto dokládám: prokážeš službu celé naší zemi, všem věrným a upřímným katolíkům . . . Dovol mi ještě tato slova: Vysvobodíš-li obraz Rodičky Boží z rukou rouhačů, sama tě jednou za to uchrání a před nepřátely zaštití! Pane strýče . . .“

„Nemožno, Vaše Eminenci! Zbabělci musí býti potrestáni příkladně! Připravili mne o nejlepší regimenty . . . mým zbraním učinili nečest . . . mne oloupili o vítězství . . . a proto budou, musejí býti stínáni, věšeni . . . Kam by to přišlo s kázní v mém vojsku! — Já mohl dnes býti pánem celého Německa . . . Nemožno, zhora nemožno!“

Vojvoda vstav z pohovky rychlým krokem přecházel nádhernou komnatou.

„Vidím v tom pokynutí s hůry! Nechtěj odpírati! Prsty Boží jsou tu zřejmé; proto se také poznal, obrátil, očistil.“

„Aspoň tím dříve přijde do nebe; pomůže mu k tomu oprátka!“

Waldštejn téměř zasyčel. — Uplynulo několik okamžiků a v jizbě bylo již ticho, mrtvo. Dole rachotil dlážděním povoz odjíždějícího arcibiskupa.

Vojvoda seděl opět v komnatě, v níž panovalo tajemné pološero, těsně zahalen v tmavý, Španělský plášť, s očima upřenýma ke stropu, na němž postavy Starořeckých bohů a bohyň polo-

temnem splývaly v nejpodivnější obrazy. Frýdlandský pozdvihl chvílemi prudce suchou ruku k čelu, jako by se chtěl čehosi zbaviti, snad nepokojné myšlenky, snad arcibiskupovy žádosti, jež mu k zažloutlému, svrastělému čelu vždy znova a znova přilétala . . .

„Nad Hradčany jest již jasno, noc bude světlá. Královec se dnes leskne třpytem diamantovým, Smrtonoš jest zakryt průhledným obláčkem; kolem Krasopaní obloha beze skvrny . . .“

„A Dobropán — Merkurius? — Slyšíš?“ Při této otázce opět vojvoda zatřhl prudce rukou a rychle se zdvihnuv pokročil k mužíku v černém oděvu, jenž s hlavou hluboce skloněnou oznamoval na prahu komnaty výsledek svého dnešního pozorování.

„Či ti nafičely větry do hlavy, že neslyšíš?“

„Mdlý, zkalený, s tmavými šmouhami — Vostra Altezza!“ Vlach ještě níže se uklonil a při tom si pravici položil na prsa.

„Mdlý, zkalený — s černými šmouhami?“

„In anima mia — in conscienza mia! — Neračič se však lekati Vostra Altezza! Za to jsem svůj věk neviděl nikdy tak jasného Kralomoce! Až zraky přecházejí! Račič se přesvědčiti sám, očitě, jasný pane!“

V té chvíli, kdy Frýdlandský se šel dívat na hvězdy, aby v nich hledal královskou korunu, dlel již arcibiskup ve svém paláci a oko jeho tkvělo

již hezkou chvíli v rozevřené knize čtvercového formátu na slovech: Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles . . .

„Neračiž dopustiti Bůh Všemohoucí, abys jednou musel ucítiti těžkou, hroznou pravdu těchto slov . . . Tak malou, tak nepatrnou službu, Albrechte a tys mne odmít! Abys jednou této chvíle nelitoval! Voláš neštěstí za sebou, přáteliš se s ním; ono přichází, přilétá větrem, je zahaleno tím nejsvědnějším rouchem. Ty saháš po něm rukou nedočkavě, vineš je na svou hrud a víš-li, že je to had, jehož uštknutí mívá smrt v zápětí?“

Slova v žaltáři: „Sesadil mocné se stolice a povýšil ponížených“, zdálo se, že vzrůstají, ozdobné písmeny že se mění náhle v útvary opravdu hadovitě, že různé barvy umělých iniciálek splývají v jednu jedinou, jako bývají kalné vody. Tvář arcibiskupova se zachmuřila a bílým čelem jakoby z nejměstšího mramoru plížily se zvolna temné stíny . . .

„Smím Eminenci?“

Kardinálovi přišla tato otázka asi velmi vhod. Okamžitě vstal a pokročil vstříc tazateli, obstarlému již muži tolikéž v černém těsně přiléhajícím oděvu.

„Dobře, že mne pamatuješ! Ať máš dvě stě rýnských pohotově!“

„Půjde to těžko Eminenci. V pokladně toliko několik tolarů, a jinde všude prázno. Bude-li jich

tolik jako dnes, a půjde-li to tak každý den, nevím, kam to přivedeme; Eminencí — musíme tomu učiniti přítrž, není pomoci! Potom bychom museli my — my, Eminencí . . .“

Mluví v černém těsně přilehajícím oděvu učinil velmi srozumitelný posuněk.

„Rozhlásíme hned zítřkem, že od té chvíle almužna v arcibiskupském paláci se bude udělovati jedině první pátek v každém měsíci . . . . a pokladnu stojím já, a nesmím dovoliti . . .“

Muž v černém kabátci pokročil blíže ke kardinálovi s nesmírně přísným a opravdovým výrazem ve tváři.

„Arciř že nesmím připustiti, aby . . . aby Vaše Eminencí plýtvala. — Nám také tolary nerostou na polích, nám jich také ptáci nepřinášejí . . .“

Arcibiskupovi se nad rozhorlencem kmital kolem svěžích, jemných rtů lehounký úsměv. Komorník Josef mohl si k svému pánu takovou řeč dovoliti. Od té chvíle, co jej poprvé pochoval na svých loktech, nehnul se od něho do dneška ani na den. Tací lidé osobují si ve své dobrodušnosti zvláštních práv k svým „vychovcům“; ale jsou věrní až na smrt, jsou oddaní až za hrob a jsou spolehlivější než skály.

Kardinál se obrátil k postrannímu stolku, vztáhl ruku a podával cosi lesknavého pohněvanému komorníkovi na jemných svěžích rtech s tímže lahodným, přívětivým úsměvem a se slovy:

„Toto *prodáš* ještě dnes. Slyšíš? Kolik ubožáků se za výtěžek nasytí! Rozumíš, Josefe?“

Komorník už neodmlouval; ale odcházel rozmrzen a v dobré, věrné hlavě s myšlenkou, půjde-li to takhle den ode dne, že sami nebudou mít do čeho kousnouti. Dnes mu dal zlatý, drahocenný řetěz, aby měli zítra co rozdat mezi davy lidu, jež od nějakého času arcibiskupský palác téměř oblehaly. Byla tenkrát nesmírná drahota a lidé div že hladem nemřeli.

A v rozevřené knize čtvercového formátu leskla se v té chvíli další slova: „*Esurientes jim-plevit bonis et divites dimisit inanes*“ jakoby z ryzeho zlata byla a jakoby v každém třpytil se skvostný drahokam.

V.

Smutné, zimní večery nebyly v Moráni letos ani k přečkání. Už si ve vsi vypověděli, kde co kdo věděl a tenkrát přec lidé věděli mnoho i v zdejších ouvale. Táhly zimními větry od dědiny k dědině noviny, že tahle vojna je už ve světě poslední, že bude trvati sice ještě dlouho, ale potom že bude všemu konec najednou.

Lidem v Moráni došly však i tyto noviny a aby jim v dřevěných světnicích s černými, začazenými stropy nebylo tak příliš dusno, staré hlavy se zamyslily, zadumaly, vzpomínaly a pak

se daly do vypravování o zašlých, zapadlých časech; mělyť je pod lebkami jako v mramoru zarýté. A těm, jenž poslouchali s dechem utajeným, se rty polootevřenými, s očima, jež sebou ani nepohnuly, zdálo se, že večer plyne rychleji než horská bystrina.

A za jednoho takového večera povídali si as ve třech statcích najednou, jakoby se byli umluvili, o rodu Podubeckých zemanů. Ale nejdůkladněji to znal potulný dudák Krakule. Spouštěl se sice do takových řečí nerad, ale za dobré slovo a za nějaký ten zákusek dal si říci, zvláště kde měli také trochu medoviny, protože mu dlouhým povídáním schlo hrdlo o překot.

„Milí lidé, jsou v tom divné věci, — přepodivné!“

Dudák Krakule zakýval hlavou třikrát po sobě a svadlá ruka hnula se tak jako mimoděk; ale nahmatavši dřevěný kofík nepustila jej od úst, dokud tam byla jediná kapka.

„Myslíš, dudáku, jako že by Andělka nebyla jeho vlastní krev?“

Sedlák si přisedl k dudákovi blíže a upřel na něj oči, jakoby ho byl neviděl jaktěživ.

„Z Podubců je po matce, milí dobří lidé, ale tohohle zemana není.“

„A ty že bys to, dudáku . . .“

„Vím, tak na vlas, jako čí jsem já!“

A lidé ve světnici kroutili hlavami, divili se,

nechtěli ani věřiti, dívali se jeden na druhého a potom zase všickni na dudáka. O Podubcích slyšali od jakživa nezvyklé řeči, ale že by Andělka nebyla dcerou zdejšího zemana, nikomu ani na mysl nepřipadlo.

Sedlák napěnil dřevěný kalíšek medovinou, že skorem přetékal a postrčil jej až před samého dudáka. Na krbě popraskovaly veselé plaménky a rozlévající jizbou dosti jasné světlo šířily i příjemné, lahodné teplo. Lidé si z hluboka oddychovali, aby nemuseli ani výdechem dudáka vyrušovati, a sedlák poposedl si ještě blíže, aby měl slova Krakulova opravdu z první ruky.

„Psal se rok 1613. Tenkrát se objevilo na nebi několik komét najednou. Tamhle někde za Klecany uschli dva lidé strachy. Do České země vtrhla před tím zlá rota Pasovská. Na slunci černaly se umrlčí hlavy a na měsíci bylo viděti dva krvavé meče přes sebe křížem. Ten rok se také objevilo všude mnoho hadů a koho štípli, umřel každý. Přišly nemoci, o nichž před tím nikdo ani neslyšel . . . Vy starší to pamatujete; ale tihle nikoliv a proto se o tom zmiňuji. Zeman byl první rok ženatý. Byla tmavá, deštivá noc, na vlas taková, jako když k nám ondyno přišli ti lotři. Aby je země pohltila! Aby se za živa propadli do pekel!“

Dudák Krakule udeřil při tom prudce svadlou, kostnatou rukou na stůl, protože mu rozbili dudy,

kozlíku ulomili hlavu a než jej spravil, celý týden mu to trvalo.

„Já se tenkrát vracel ze svatby. Bylo to v masopustě. Ženil se, jak se mi zdá, skalní mlynář. To měly časy mé dudy. Kozlík mi bručel ještě třetí den samou veselostí. Jdu kolem dvora a tu náhle slyším hovor, nejdřív pomalu, ale potom pořád víc a více, až z toho povstal křik. Já se přikrčil ke zdi. Zemanův hlas poznal jsem dobře, ale ten druhý jsem rozeznati nemohl, ač mi připadal také nějak známý, jako bych jej byl někdy slyšával, ale už hezky dlouho. „Nemám sestry! — Klid se, tulačko! — Táhni, poběhlice!“ A tak to šlo jedním hrdlem jako voda na mlejnská kola. — „Chtělaš býti paní, jsi tedy! Pryč odtud!“ — „Aspoň nad tímhle dítětem měj smilování! Bratře můj!“ — A mně začalo v hlavě svítati. K uším zaletěl mi slabounký hlásek dětský: pláč, úpění. Zeman volal na psy, ve dvoře je pustili z řetězů, a potom bylo slyšeti už jen pekelný štěkot a zoufanlivý pláč. Druhý den našli pod starým zvětralým habrem neznámou ženu v rozedraném šatě — mrtvou, a také ji tam pochovali. Byla prý jiného náboženství. A za kratinký čas se rozeslo, že zemance Pán Bůh požehnal . . . Já však od těch dob se Podubci vyhýbám a o práh v jeho dvoře sem ještě nezavádil; a přec je tomu už jeden a dvacet let. Co jsem tenkrát za té noci slyšel, povídám dnes ponejprv. Ještě to ode mne

neslyšel nikdo a mohl jsem skoro i dnes mlčeti. Ale což!“ Dudák sáhl opět po kalíšku; ale nyní byl prázdný, vyschlý jako jeho hrdlo. Sedlák při takové novině zapomněl noclehníku posloužiti. „Ať už je tomu jak chce! Nechme staré časy dřímati!“ . . .

„Podubec že by byl měl sestru?“

„Měl — neměl, sedláče! — Co nám po tom? Jářku: skoro jsem mohl mlčeti i dnes!“ Krakule znovu sáhl po kalíšku, ale nebylo v něm dosud ani krůpěje.

„Považme věci . . . Kdo by to byl kdy řekl! — A ty že jsi slyšel na své uši, jak ho prosila, ty že jsi slyšel, jak ji odháněl?“

„Už jdou nějak na mne dřímoty.“

„Zadudej a přejde tě to!“ podotkla rychle selka.

„Dřív. musím kozlíku dát pít. — Rozumíš? Od těch dob, co mi ho ti chlapi pohmoždili, chraptí.“

Okamžitě byl dřevěný kalíšek zase až přes okraj naplněný.

A dudák Krakule ovlaživ si jazyk spustil plnými měchy:

„Až já se lidičky nabumbám
potom teprv dobře zadudám . . .“

Pronikavý hláhol Krakulových dud rozletěl se až na náves a z návsi strání až do dvora. A když zaslechly melancholické zvuky jejich

u Podubců, zdálo se jim, že si někdo za potokem pod starým zvětralým habrem nařká — zoufanlivě, usedavě a dívka, jež seděla v jizbě u krbu pilně předouc, zachvěla se, protože čeledín vešel do světnice nechal dvěře polootevřené a zvenčí přinesl u vnitř vítr smutnou, tklivou melodii, opravdu jako pláč.

Zeman za stolem pozdvihl hlavu a také poslouchal; ale okamžitě seděl již zase s obličejem upřeným k dubové podlaze, prohodiv pouze: „Dudáka odtud zítra vymrskáte!“ Byla to první slova, jež přešla jeho ústy dnešního večera. „V našich časích máme jiné věci na starosti, než abychom poslouchali dudácké knikání. Nevím, co to tady za lid! Kdybys ho šlehal až do kostí, kdyby se svíjel jako had, když na něj šlápneme, kdyby už dodělával, jak mile kde uslyší jen zavrzat, zapomíná na bolest, na smrt . . . na všechno! Věru nevím, co to za lid“ . . .

„Přej jim toho, otče, nemají bez toho jiné radosti! Alespoň zapomenou na chvíli, co je tíží a co je hněte!“ . . .

„A jaké ty máš radosti? Jaké já mám radosti? Jaké tu máme vůbec v tomhle dvorci radosti?“ Podubec pozdvihl poznovu hlavu a upřel ostře, vyčítavě zraky své na dívku, jež ve svém vnitru už začala litovati, že nevhodnou řečí otce popudila. Byl od onehdejší noci bez toho až běda podrážděn a neupokojil se do dneška.

„Já jsem měl od jakživa radosti?“ Podubec se při této otázce dal do smíchu a ze vsi zaletěly sem opět kvíkové zvuky dud jako z daleka pláč.

„Ať ti to poví tuhle tvá matka! Táhne už devatenáctý rok, co se sem přivdala.“

„Mohli jsme tu míti dost spokojený život, mohli jsme tu míti i štěstí . . .“

„A že jsme neměli, jsem snad tím vinen já — já, protože se jmenuji Podubec, ty hodná ženo má?“ Zeman za stolem vstal, ruce se mu třáslly a svíraly v pěsti: čeládka ze světnice se vytratila. Když se Podubec zlobíval, přišly mu do hlavy hrozné myšlenky a z hlavy na jazyk ještě hroznější slova. A lidé, když ho jen z povzdálí zaslechli, raději odkvapili, aby neslyšeli takového mluvení. Podubec se strašlivě rouhával a nenechal na pokoji ani nebe, ani peklo, ani Boha, ani ďábla.

Podubec pokročil do prostřed světnice a podepřel si boky.

„Tatíčku, nehněvejte se! Vždyť vám Pán Bůh na všem požehná, na všem, tatíčku!“ Dívka přiskočila k otci, vzala jej za obě ruce a přitiskla je na planoucí tváře.

„Máš pravdu, holka! Hlady tu ještě neumíráme a už to je Boží požehnání!“

Hlas Podubcův se nad obyčej zmírnil; poslední slova pronesl zeman skoro šeptem. Zemanka si oddechla z hlubin duše, že to přešlo jen tak

jako slabounká přeháňka a dívka přitiskla k svě-
žím, zrůžovělým rtům otcovy ruce ještě těsněji,
vřeleji . . .

„Budem tu dnes také veselí! Hej, Stašku!
Doskoč pro dudáka: ať jde hned — okamžitě!
Rozumíš?“ Podubec vyšel na zápraží a zavolal na
čeledína, jenž bez odmluvy pospíšil si vykonat
rozkaz hospodářův.

„Matičko Boží Boleslavská!“ zabědovala zticha
zemanka. „Co mu to přišlo zas do hlavy!“ A po
celém těle ji zmrazilo. „Pojď, dítě, půjdem raději
do komory . . .“

„Však se vyspíte! Večery jsou dlouhé, noci
ještě delší, dudy vám spaní zaženou.“ Podubec
zastoupil s těmito slovy ženě i dceři cestu ve
dveřích.

„Měj přec rozum, zmoudři, muži!“ pravila
žena. „Co lidé o nás řeknou! V tenhle čas, v tuhle
pozdní hodinu!“

„Mohou-li tam ti si dát hrát, proč by tak ne-
mohl Podubec?“ . . .

„Že prý nepůjde!“ oznamoval po chvílce
čeledín.

„Řekls mu kam?“

„Kdybyste prý mu platil dukáty, vám že hrát
nepřijde a kdybyste prý mu sliboval celý váš dvůr,
že by vám řekl, abyste dal . . .“ Čeledín otálel;
zajíkl se a trochu při tom zbledl.

„Co že by řekl? — Neboj se!“

„Abyste prý dal za sebe knězi na modlení. Je to dudák Krakule!“

„Slyšely jste?“ Podubec se s touto otázkou obrátil na ženu a na dceru. „Tohle se odvažují vzkazovat tvému muži, tvému — otci! Tak je to s námi přec už jen tuze hluboko! A potom prý nám, ty holka, Pán Bůh ve všem požehává! — Však takové vzkázání si nedovolf více nikdo, — u všech pekel nikdo!“

Podubec vzal s kolíku ve světlici čapku a odkvapil ze dvora.

Matka s dcerou stály, jakoby je byl někdo přimrazil, či jakoby byly zkameněly. Teprv za chvilku přišla k sobě zemanka a uchopivši dívku za ruku zvolala: „Či tu přec nemůže býti pokoj, ani štěstí — ani Boží požehnání?“

Z venčí sem zarážel hluk, tak jako kvikot dud, když jim dochází a kozlík dodělává.

„Pojď, dítě, pojď! Už jsme dříve měli jít! — Co to na nás, Pane Bože všemohoucí, sesíláš!“

Za dvorem byla bezpochyby vzhůru celá ves. Slyšely zcela dobře hrozný hlas zemanův, mohly rozeznati i proklínání; ale kdo pak to rád poslouchá!

„A to všecko od té noci, matičko! — Tak jakoby mi pořád šla hlava kolem, a někdy ani nevidím, jak mi oči vlhnou a tváře hořívají. . . Pán Bůh jediný, matičko, ví, co to!“

„Snad ti udělali, snad tě obhlídli. . . Ten

nejmladší div tě nepohltil. A nátká trvá dlouho, mnohdy celý rok; od některé nebývá“ . . . :

„Jen dopověz, matičko, nebývá pomoci až v hrobě!“

A dívka přitiskla planoucí líce na matčín obličej, jakoby si je chtěla ochladiti, až na čele zemančině vystoupily těžké krůpěje potu žárem ve tvářích dívčíných.

Ten nejmladší! Zemanka měla bystrý, orličí zrak Uhodla to prvním rázem. Všude — a v dřímotách nejjasněji — dávaly se na dceru tmavěmodré oči jeho; nemohla se jim nikde a nikde vyhnouti, ani v komoře před obrazem Boží Rodičky, ani na stráni pod těmi smutnými, zvětralými habry, ani v kostele, když měla rozevřené modlitební knížky . . . Černé, švábské písmeny, zdálo se, že z rezných listů mizí a že i tady vtírá se jí mladistvý obličej Waldštejnského vojáka, jež v životě svém viděla poprvé a snad naposled . . . Takové nátky prý se říká v životě jinak; než nechme toho prozatím. —

Podubec se vrátil teprv s půlnoci; ale nelehl si, zůstal tak, jak byl, v kazajce s čapkou na hlavě seděti za stolem do bílého dne. A když jej žena z rána uviděla, div že nohy pod ní neklesly. Zeman byl bledý jako smrt, rty měl zmodralé, a oči zdálo se jakoby krví zalité. Ani promluvit se neodvážila a Andělka nemohla otce ani poznati. A když Podubec dnešním jitem spatřil svou dceru, v očích

se mu zasvítilo, rty sebou prudce zaškubly a bledým zsinalým obličejem přeletěl mu mrak, jímž, když se spustí na zemi, všude všechno hyne a zachází. Štěstí, že si ho ani matka, ani dcera nevšimly. Podubec seděl jako bez sebe, když pod okny volal kdos chraptivým hlasem: „Za ty mé dudy ti Pán Bůh zaplatí; nestarej se! — Pán Bůh, kterýž hned netrestá, ale shovívá, kterýž pro pět hodných odpouští tisícům, kterýž poslal k Achabovi Eliáše, k Židům svého jediného Syna, — zaplatí tobě taky, protože jest spravedlivým nejvýše . . . za mé dudy, za mne, za všechny“ . . .

Krakule, kterýž takto svolával na zemana metly Boží, šel nějak těžce; musil si vždycky po několika krocích do vršku odpočinouti, by si oddechl.

Včerejší vzkázání Podubci stálo jeho kozlíka život, jeho dudy celý měch a jej samého modřinu na modřině. —

VI.

Když jednoho dne v letošním prosinci Pražští měšťané, jichž domy vroubí Staroměstské náměstí, vstávali a po svém zvyku první krok učinili k oknům, aby se podívali na oblohu a podle toho věštili pro dnešek pohodu či nepohodu, zarazili se, zakývali vážně hlavami, protřeli si oči, dobře-li vidí, a potom hned vyburcovali každý celý dům, protože bude dnes nějaká veliká exekuce.

Staroměstské náměstí poskytovalo opravdu zvláštní divadlo. Před radnicí černalo se osudné lešení, a na stupních kolem šibenice u prostřed náměstí bylo rozestřeno černé sukno.

Proskakovaly sice řeči, že prý budou všet nějaké císařské oficíry; ale lidé tomu nechtěli ani věřiti. V Praze sice ledacos na Staroměstském náměstí viděli, staří měšťané pamatovali i popravu maršálka Ruesswurma; ale tenkrát byly jiné časy a exekuce Ruesswurmová stala prý se tak jako za zády nebožtíka Rudolfa. Když přijel posel z Hradčan, aby někdejšímu miláčkovu Jeho Milosti ani vlas na hlavě nezkřivili, ležel již nešťastný maršálek v rakvi v klášteře u Matky Boží Sněžné. Ale v letech nynějších platil prý císařský „oficír“ více než druhy královský místodržitel.

Náhle zarachotily ze všech postranních ulic bubny tolikéž tmavým suknem potažené a v několika okamžicích bylo celé náměstí vojskem hustě obsazeno a k uším bezčetných diváků v oknech zaléтал zvuk umíráčku. — Nejblíže u lešení a kolem šibenice postavilo se třicet mužů v sešlém oděvu, na hlavách s širáky a od ramenou k bokům se Švédskými bandalíry. Měli i Švédské kabátce pověstného modrého regimentu až na dva: starého vojína a druhého mladšího, skorem ještě hochá. Těmto se někdy kabátce zelenaly; ale dnes byly skorem žlutohnědé, zvláště ten staršího. Mladistvý

vojín měl skvostný bandalír z těžkého hedbáví, zlatem bohatě protkávaný.

Pražští měšťané v oknech opět kývali povážlivě hlavami; nešlo jim na rozum, proč s takovými delikventy dělají tolik okolků. Na krky jejich postačil by pouze pevný provaz.

„Budou to nějací desetěři. Zkazí nám dnes darmo snídaní i oběd! K čemu ke všemu je jim už Praha dobrá! Mohli to s nimi odbyti někde v Strahovských lomech!“ prohodil mrzutě kys měštěnin; ale přec se nehnul od okna.

Bubny zavířily tlumeným rachotem poznovu, vojáci učinili před samou radnicí těsný kruh, pod šibenicí začervenel se pověstný plášť mistra popravce a objevily se odporne obličejje jeho pomocníků; bubny rázem utichly a důstojník, jenž seděl nedaleko na koni, vytáhl ze záňadří veliký list s obrovskou pečetí a zvolal zvučným hlasem:

„Ondřej Hofkirch, někdy plukovník Uherských rejtharů!“

Z kruhu vystoupil muž prostřední velikosti v malebném kroji Uherském s rukama svázanýma vzad a s hlavou hluboce skloněnou; téměř se potácel a katovský musel mu pomoci, aby na stupních vedoucích na lešení pod šibenicí neklesl.

Na tvářích Pražských měštěninů objevil se náhle výraz udivení a úžasu. Tak jsou to přece císařští oficíři! A takové divadlo už stojí za to.

Tu a tam otevřeli i okno, aby lépe viděli a všechno slyšeli.

„Ve jmenu generalissima, Jeho Výsosti pána Albrechta z Waldštejna!“

Důstojník mluvil z plných plic, že slovům jeho rozuměli až v Celetné ulici.

„Slyšíte? — Tak už ne ve jmenu Jeho Milosti Císařské!“

„Inu tak! — Však všeho do času!“

Měšťané by si byli pověděli ještě více; ale důstojník už opět vyvolával a proto umkli a nahnuli hlavy ku předu, aby jim ani jediného slova neušlo.

„Ondřej Hofkirch, obrist Uherských rejtharů, pro zbabělost a zradu praporu zbaven cti i vší hodnosti vojenské — odsuzuje se k smrti provazem a pro exempl zůstane viseti po celý den až do slunce západu!“ Důstojník pokynul katovi, bubny zarachotily poznovu, umíráček zaklinkal ještě jednou a v několika okamžicích byl rozsudek na vlas vykonán.

Císařský oficír nahlédl do velikého papíru s obrovskou pečetí podruhé a potom volal téměř bez ustání, a na lešení vystupovali delikventi jeden za druhým. Bylo jich sedmnáct a skoro samí důstojníci. Mistru popravci řinuly se už obličejem proudy potu, a musel dvakrát ostříti meč.

Důstojník četl nová a nová jmena; ale na lešení nevystupoval již nikdo. Kat zatím odpočíval

opíraje se o dvojostrý těžký meč. Odsouzenců bylo ještě na čtyřicet; ale ti tropili si as v těch chvílích ve Švédském vojtě z rozsudku smích tušíce, že kat přiblíží jména jejich na šibenici, a hořeli nedočkavostí, až se poprvé setkají s Císařskými.

Bylo po exekuci; opět zavířily bubny, ale tentokráte slavně, všecko vojsko stavělo se v bitevní šik, těžké halapartny řinčely o dlažbu, jezdecké trubky ani neustávaly, a před radnici zastavil skvostný povoz tažený šesti hnědkami. Z vozu vystoupila štíhlá postava s tváří jako vosk, s očima vpadlýma a krokem kolísavým — sám general-kapo pan Albrecht z Waldštejna. Několik vysokých důstojníků, mezi nimiž po vlajícím pštrosím péru poznáváme plukovníka Isolaniho, sledovalo as o dva kroky za vejvodou. Bubny vířily prudčeji a prudčeji, trubky se rozvřeštěly, že si měšťané v oknech až uši zacpávali, vojenské prapory se skláněly hluboko k zemi; generalissimus však zdálo se že si nevšmá ničeho. Malé, zapadlé zraky jeho o černé lešení ani nezavadily, jedině krok jeho zdálo se že jest rychlejší. V oknech se kmitalo hlav jako makovic. Každý chtěl viděti všemohoucího vojévůdce od chocholatého klobouku až k zlatým ostruhám.

Před třiceti muži, jenž stáli ve zvláštním šiku čelem proti šibenici, na níž z jedné strany šklebila se promodralá tvář Maďarského obrista Ondřeje Hofkircha, se náhle zastavil. Plukovník Isolani po-

kynul pravicí, bubny umlkly okamžitě a trubky dozvučely, jakoby trubačům byl došel dech. Waldštejn pozdvihl hlavu, rozhlédl se po třiceti mužích, jenž tu stáli před ním v témž oděvu, v jakém opustili Lužínské bojiště; plukovníci přistoupili blíže, Isolani vyňal ze spoda černého pláště třicet pergamenových listů zavnutých hedbávnými stužkami, a Waldštejn si přešel vyschlou pravicí čelo, na němž dnes ze zdálí bylo lze pozorovati hlubokou rýhu — vrásku.

„Slíbil jsem vám odměnu a dnes ji přináším.“ Generalissimus na okamžik se odmlčel a obrátil se k průvodcím, z nichž jeden mu podával ozdobnou žerď, druhý kus hedbáví, zbytek někdejšího praporce a třetí těžké atlasové stuhy bohatě ryzým zlatem protkávané. Vojvoda sám vlastní rukou připevnil na žerď rozsekaný a prostřílený kus hedbávnový, sám vlastní rukou zavěsil skvostné stuhy a potom podal prapor nejmladšímu z třiceti mužů se slovy: „Jmenuji tě praporečkem nového regimentu zelených lanců a ukaž se býti, hochu, hodným mé důvěry.“ Zraky generálovy spočinuly na mladistvém obličejí vojínově s patrným zalíbením.

„A tebe, starý brachu, ustanovuji téhož regimentu obristem!“ Generál podal Kladivákovi pergamen s velikou červenou pečetí, na níž byl vytlačen erb vojvodův.

Starému lancochu vstoupily radostí do očí slz

a ruce se mu zachvěly, že se zdálo, jakoby tenhle pergamén ani udržeti nemohl.

„A vy všickni jste nového regimentu oficíry. — Zde máte patent verbířský. Pamatujte si, jak váš generál odměňuje věrnost, udatenství, a jak trestá zradu a zbabělost!“

Bubny zavířily náhle plným tempem, ale nyní neustávaly a k ohlušujícímu rachotu jejich přidružily se zase jízdecké trubky a všecko vojsko chystalo se k odchodu. V předu tlupa starých zelených lancochů s praporem vztýčeným a za nimi řada vedle řady . . . „Vivat — Vivat generalissimus!“ hřmělo vzduchem z tisícerych hrdel, jako když se valí nad Prahou bouřka. Širáky s chocholatými péry nastrčila si pěchota na halapartny, rejthaři na tasené kordy a divákům v oknech šly až hlavy kolem tímhle jásavým rykem, a tímhle hřímavým voláním.

Tvář Waldštejnova byla však již opět jako z vosku, ani jediný tah se v ní nepohnul, rty vojvodovy byly zase tak příliš probledlé a oči měl přimhouřené, jako když sedával ve své komnatě dlouho, mnohdy do svítání a přemýšlival o záměrech, jichž cílem byl vždycky a vždycky klamavý, omamující lesk koruny, jež před zrakoma jeho kmitávala se jakoby mlhami polozastřená . . .

Na náměstí Starého města Pražského třásla se i okna a měšťanům vstupovala ke hlavám krev nad tím vojskem sebraným ze všech konců světa,

jež by bylo v těch okamžicích — jeden regiment za druhým — do Vltavy šlo za svého generála; ale vojvoda pořád jako led, jako socha z mramoru, bez srdce, bez citu.

„Slunce proráží oblaky, Vostra Altezza, račiž se podívati! A jak jasně! Už jsme ho neviděli kolik dní, dva celé týdny! — Vostra Altezza, neřekl jsem včera, že dnes musí zasvitit? — Dobré, jisté znamení! Kralomoce uvidíme dnes se všemi trabanty!“

Muž v černém hedbávném oděvu po boku Waldštejnově se potutelně usmíval.

Ale ani paprsky slunečními neroztály zledovatělé rysy v obličejí vojvodově, ba oči se ještě více přimhouřily a rty sevřely se těsněji . . .

Kolem táhl poslední praporec a jen jediná korneta kyrysníků čekala, až vsedne generál do vozu, že jej doprovodí do paláce. — Ale generál jakoby tu byl přikován; od samého rána dnes zdálo se mu, že do uší jeho pořád nezbytněji a nezbytněji se všech stran hučí věštecká slova Pappenheimova: trestej bez milosti, vojvodo! — Dnes jsi mohl býti nejšťastnějším — nejmocnějším . . . vypadl diamant . . . ten největší, ten nejkrásnější . . . Hvězdy se kalí, blednou, hasnou a všude krev jako tvá . . . Letí od tebe, ještě se po tobě ohlíží, ušklebuje se . . .“

A opravdu se šklebila v této chvíli tvář Hofkirchova ozářena slunečními paprsky, jež osvětlovaly

přes Týnské věže šibenici, jako štěstí, když si z člověka tropí žert a smích, když jej za sebou vábí, svádí a okamžitě odletí v nedozírnou dál, když už je má oběma rukama takměř zachytiti a přitisknouti pevně na hruď udýchanou.

Rejtharské koně čekali už netrpělivě, na náměstí vyproudilo se lidu všemi ulicemi jako mraků; měšťané v oknech opět nevěděli, kam dříve pohlédnout a teprv když zaduněly podkovy koní dlážděním a když odjížděl skvostný vůz, na němž se svítily i nápravy jako zrcadla, se spuštěnými tmavočervenými záclonami, a kolem vozu poklusalá na bujných koních vojvodská družina provázena kyrysnfky, pověděli si v leckterém okně, že toho generála něco bez pochyby hryže, že as nemá pokoje ani v noci, poněvadž je tak bledý, jako nevyspalý, s podivnými kruhy pod očima . . .

„Hryžou ho cizí statky, cizí jmění, sirotčí peníze, nedá mu spáti zlé svědomí!“ Tato slova si Pražští měšťané jen šeptali; věděli, že Waldštejn je na ten čas mocnější než sám císař pán.

„A stárne kvapem; podobá se sešlému starci.“

„Nebyl nikdy mladý . . . Vždyť se i chytře oženil! A kdo pak v mladém věku při ženitbě dbá lakoty . . . Já snad — ty snad?“ —

Pražští měšťané nenechali na císařském vojévůdci ani vlasu zdravého; měliť k tomu arcit' nejednu příčinu; posflalť jim každou chvíli na krk celá hejna nevázané chasy. Kolik regimentů protáhlo Prahou

jen v posledních dnech; každý se tu zastavil a žádnému se odtud nechtělo. Od týdnu bylo v městech Pražských rozloženo deset praporců pěchoty, a co rejtharstva a hrubé střelby, již přivezli za Waldštejnem až odněkud z Vídně! Na náměstí vířily den co den verbířské bubny od rána do večera. V Praze bylo arcit' živo, hlučno, veselo, až rozpustile veselo; počestná panna nemsěla se za večera na ulici ani ukázati . . . General-kapo ovšem trestával bez milosrdenství! Ale co pak se k uším jeho doneslo? Sotva stý díl veškeré neplechty. Jeho obristi nebyli po většině o nic lepší než ten největší nevázanec v jejich regimentě . . . Proto se také všecko jen hrnulo pod prapory Frýdlandského.

VII.

Lidu na náměstí co chvíle přibývalo; novina o justifikaci císařských důstojníků, mezi nimiž byli i plukovníci, rozletěla se jako vítr do vesnic kolem Prahy rozložených. V ten čas nebylo na polích práce, selský lid měl kdy, mlat ve stodolách jim neujde, a proto kdo jen poněkud mohl, každý spěchal se podívat, jak to vypadá, když ob čas přijde řada také na pány, zvlášt' na takové pány, kteréž uvykli považovat za své pijavice.

Halapartníci kolem šibenice měli co činiti, aby je proudy zástupů nepovalily k zemi. Černé

vysoké lešení zůstalo netknuté: toliko že trupy odpravených odnesli i s hlavami v pytlích na popravěš्टě za město, kdež je zahrabali.

Židům v přiléhající čtvrti naskakovala husí kůže, a všeccky boudy měli uzavřené na závory několikeré, protože, kdykoliv udál se takový sběh lidu, zvláště venkovského, jako dnes, vždycky použila Pražská chátra na účet sedláků vhodné příležitosti k nemilosrdné návštěvě uzounkých dusných uliček s vysokými, začernalými domy. Ale mohli býti bez starosti. Waldštejnské vojsko mělo dnes peněz, že žoldněři nevěděli ani kam s nimi. Rozdál vojvoda jako odměnu mezi devět regimentů na sedmdesát tisíc zlatých. A vojáci v hospodách dávali píti, kdo přišel, kdo si k nim sedl a kdo začal chváliti jejich generála, jenž může více než císař pán, pod jehož praporci je na zemi už nebe . . .

„A tenhle byl velký pán! — Jen se podívejte! Jaký jemný kabátec, jak čisté, kmentové ohrdlí.“

„Nikdo jiný, než plukovník sám! A je z rodu — od stavu!“

„Aha! Ten Hofkirch!“

„Hofkirch — Hofkirch — od stavu?“ S touto otázkou prodral se až pod samou šibenici malý mužík, zahalený v prošedivělý plášť. „Pak je to bratr toho bohaprázdného rouhače — toho Sasfka Jářku, vy Pražští měšťané, vy krajané, v tomhle jsou soudy Boží! Poslyšte! Ticho lidé! A o tom, co s vámi sdělím, si ne celý rok, ale celý život

povídejte! Pamatujete se, že v Staré Boleslavi ukradli Pannu Marii? Vy, kteří tam chodíte na pouť — vy to víte, jak tam v kostele smutno, truchlivo. — Pláčou prý pro ni i Staroboleslavské zvony . . . A bude tomu dnes rok, co ji pod touhle šibenicí, právě zde na tomto místě, kde stojím já — na staré židlici vystavili k divadlu a utrhačnému lelku, jak vojákům Saským, tak i všemu lidu v městech Pražských zůstávajícímu. Na druhé židlici přibili spis, na němž napsali: „Mezi lidem obecným prochází řeč, že ten obraz zázračný z Prahy do Staré Boleslavi ušel; pročez aby všickni věděli, že to daremné šálení jest a týž obraz v Praze zůstává, jsme jej tuto vystavili a poručili v šraňkách hlídati mušketýrům.“ A jaké pak posměšné o témž obrazu zázračném od vojákův hlídajících mluvení a jaké katolickému náboženství bylo utrhání, o tom věrní katolci do dneška mohou vydati svědectví!*) Tohle všecko jste vy Pražští měšťané viděli, o tomhle všem jste vy, milí krajané, slyšeli; uplynul rok a den, smutný, zlý; vy jste tu v Praze sotva dýchali, my tam na venku div že nezhyňuli, vy jste tu v Praze přežili očistec, my zas na venku peklo vystáli . . . Už je to všecko pryč! Nedej svatý Václav, aby se ty psoty na naši milou zemi vrátily! Ale dnes Pán Bůh trestal první metlou,

---

*) Skorem doslova vyňato z knihy pamětí Starého města Pražsk. Čas. Č. M. r. 1853.

první ranou rouhače. A kolik jich ještě přijde? — Uplynul rok a den a *bratr* rouhače, svobodný pán, plukovník na *téhle* šibenici dokončil život svůj, jako nejsprošší zločinec“ . . .

Mezi zástupy bylo ticho jako dopoledne, když hovořil sám generalissimus. Zraky všech tkvěly na mužíku, jenž tato slova promlouval s hlavou odkrytou a patrně si jen na okamžik odpočinul, aby mohl pokračovati ještě mohutnějším hlasem . . . Teprv nyní si ho povšímlí zevrubně. Zevnějškem se podobal žebráku; kabátec pod pláštěm byl záplata na záplatě, škorně na nohou jedva že držely pohromadě a klobouk, jenž náležel před lety nějakému vojínu, na mnoha místech byl děravý, jako by se byl majetník jeho vrátil přímo z onehdejší bitvy na Saských rovinách. Ale mužík mluvil, jako když zvoní Týnské zvony a mluvil svatou pravdu . . . A proto ho poslouchali a proto si dali od něho jen tak prostě a jednoduše říkati „Pražští měšťané!“ —

„A dnes je tomu rok a den, co samým večerem na téhle šibenici pověsili mladého člověka a nevinný život utratili. Pocházel ze Staré Boleslavi; byl synem hodných rodičů“ . . . Mužíku hlas náhle změkl; byl bez pochyby v Staré Boleslavi dobře znám.

„Naříkají si pro něho do dneška. Ustárlá matka do dneška celé noci bdí. A potom těm dobrým lidem ještě odešel mladší syn; dal se na-

verbovat, aby prý pomstil smrt bratra staršího . . . A v poslední bitvě ji pomstil opravdu, chytiv tohohle proradce se svými soudruhy v tom okamžiku, když chtěl prchnouti s celým regimentem. Zachránil štandartu, vojvoda ho už vyznamenal na bojišti a dnes mu dal patent korneta nově verbovaného regimentu zelených lancůhů.“ —

Mužik se opět odmlčel a mezi zástupy, jichž se kupilo na náměstí jako na roli klas vedle klasu, když je největší ouroda, panovalo ještě dusnější ticho. Bohatí měšťané zase již stáli u oken a naslouchali slovům otrhaného venkovana s nemenší pozorností, než když ráno hovořil k třiceti lancůhům vojvoda Frýdlandský.

„Zdaž jste kdy viděli Boží soudy zřejměji? — Zdaž jste kdy slyšeli, že tak v stejnou chvíli Pán Bůh jednou rukou odměňuje a druhou rozdrcuje? — Vy Pražští měšťané, vy milí krajané, dnešní den si запиšte do svých hlav, jako do mramoru, a ne-li vy, aspoň děti vaše, a ne-li ty, aspoň jejich vnukové uvidí, jak bude věčný soudce spláceti dluh za dluhem, ani na ten nejmenší nezapomene — všem, kdo nám ublížili, kdo naši čest rozšlapali, kdo naše jméno poskvrnili, kdo naši zemi — sirou vdovu — na smrt soužili . . . Posloucháte mne, vy Pražští měšťané, vy milí krajané? Před jedenácti lety a sedmi měsíci tu stálo na těchhle místech také lešení, na černém sukně červenalá se krev, na jedinou krůpěj taková, jako je

v našich žilách . . . a dnes tu musili klásti hlavu na špalek ti, z nichž mnozí tenkrát tvořili kolem stráž. — Moudrost Boží, která předchází všechny věci, kdož vystihl? — Běda dvojitému srdcem a rtům nešlechetným a rukám zlé činícím a hříšníku na zemi krácejícímu dvojitými cestami!“

Před Týnským chrámem zavířil náhle veliký vlašský buben a přehlušil další řeč venkovanou. Za tamborem byl umístěn stolec, na němž leželo několik archů rezného papíru a vedle leskla se hromádka stříbrňáků. Za stolem stála vzpřímena postava — vychrtlé chlapisko s pérem z husího brku mezi zuby a vedle nepatrnce dva muži z těch třiceti; ale už bychom je s těžší poznali. Měli nové klobouky s čistými péry a nové kabátce, jako brčál zelené se zlatými portami; jen bandalíry byly staré, tytéž, jež stáhli padlým Švédům u Lužinu. Připnuli si je pro památku. — Ještě dnes začali verbovat pro nový svůj regiment!

Mužík vytratil se davům z očí jako dým a než se kdo nadál, stál již u stolku.

„Vezměte mne, páni!“

Dvěma důstojníkům zakmitl se kolem rtů úšklebek.

„Nechci leč na mundur!“

„Co zač?“

„Do nedávna dudák a druhdy z chasy maršálka Ruesswurma.“ Mužík se vypnul, jak mohl a děravý

klobouk pošinul se mu k levému uchu, aby mu bylo lépe viděti do zjizvělé tváře.

„Tvé jmeno?“

„Protas Krakule!“

„Tvé stáří?“

„Sám Bůh ví pane! Ale můžeš napsati hodně mnoho. Však co stáří pane! U mne neplatí a tak brzo bohda platit nebude. V novém regimentě vám bude potřeba zkušených, protřelých hlav! Mou hlavu bych sic neprodal za nevím co; ale pod praporec zelených lancochů ji stavím zadarmo.“

„Piš: Protas Krakule, někdy v chase maršálka Ruesswurma!“ poručil důstojník vychrtlému písáři.

Buben zase zarachotil; a v několika okamžicích kupilo se kolem stolku plno mladých lidí, hlásících se o překot k zeleným lancochům.

„Nebudete toho litovati; uvidíte! Protas Krakule si svůj žold zaslouží! Ale radil bych vám páni oficíři, abyste si vybírali. — Ledajakás tvář k zelenému kabátu nesluší!“

Důstojníci uposlechli, a než dali komu stříbrňáky do ruky, od hlavy do paty si ho zevrubně prohlédli a potom jej teprv zapsali do rejstříků plukovních.

A někdejší žoldněř z chasy Ruesswurmovy, potom dudák, ježž známe již z Moráně — a dnes ještě na stará kolena „zelený lancoch“ stoje s dřevým kloboukem k levému uchu přitaženým, a s bokem podepřeným po straně důstojníků, měřil

pronikavým okem „rekruty“ jednoho po druhém nic jinak, než jakoby sám byl již obristem.

VIII.

Jednou přes noc prchla ze dvora v Moráni všecka čeládka. Když si zeman z rána vyšel na dvůr a viděl všude dvěře zotvírané a všude prázdno, podepřel si ruce v bok, zadíval se přes nevysokou, zpola rozpadlou zeď na protější stráň, odkudž starý, už téměř bezhlavý habr se díval přímo do oken v Podubcově statku, usmál se pohrdavě a zahučel: „Byl jsem s tebou bez dlouhých oklik hotov za živa a měl bych se tě bát nyní, když už je z tebe jen popel a prach? Začni si se mnou, chceš-li! Mám proti tobě v ruce zbraň ještě nyní, — ostrou, velmi dobrou zbraň! Však se to hodí jen *tvé* krvi . . .!“

Podubec se rozkročil, vypnul prsa, vzpřímil čelo a výraz jeho obličeje svědčil, že by se byl v této chvíli snad proti samému Bohu postavil s neméně rouhavou řečí.

„Slyšela jste, matičko?“

Matka přivinula ustrašenou dívku k sobě mlčky; každé slovo mužovo slyšela a každým až na dně své duše se zachvěla.

„Vykonám matičko za něho pouť! Snad mu přinesu pokoj, snad nám všem útěchu! — Už na to dávno, hned od svátků myslím. V Staré Bole-

slavi mnoho duší se uzdravilo . . . řikáváš to sama, víš sama tolik příběhů, vždycky jsem musila plakati . . . Půjdu matičko hned zítra! Čím dřív, tím lépe pro nás . . . A dáme na mše svaté, na modlení . . .“

Ve dveřích ozval se příšerný smích: „Na modlení, na mše svaté? Toť jako by opravdu věděl ten tulák, ten oškubanec, čeho jest třeba Podubci . . . Proto si to dovolil! — Snad už jste za mne dali na mše i našemu faráři, jářku — což? Čeká vás jiná starost, celý dvůr, všecko v něm, nechcete-li, aby spustl, abychom tu dohospodařili. Potom abychom vzali mošnu, trakař, nůši a táhli do světa . . . Ode dneška budete samy poklízeti!“

Zeman se prudce obrátil a ve chvílce nebylo již ani slyšeti těžkých jeho kročejů.

„A já přece půjdu matičko, kdybych neměla celou noc ani oka zavřítí, kdybych měla jítí od večera do svítání . . . Tak mne to tam táhne! A když se tam pomodlí dítě za otce, aby mu dal Pán Bůh dobré vnuknutí a chránil jej všeho zlého, přidruží Rodička Boží svou přímlovu, pomůže nám, potěší nás matičko! Jemu jest útěchy nejvíce třeba a když ji otci přinesu pouti, pak tu budeme žítí pokojně, šťastně.“

Zemance vydral se rty hluboký povzdech nad touhle nadějí dceřinou, nad tou přítulnou důvěrou Andělky. Kdo by si toho více přál než ona, aby

tu žili pokojně, šťastně, kdo by si toho více přál než ona, aby tu žili u vespolné, upřímné lásce, aby nad zčernalou střechou jejich rozklenula se přec jednou ta pravá, zlatá domácnost! — Co se sem přivdala z daleka a co tu ten zdejší život poznala, každý den ráno a každý den večer modlila se za muže, spíš na sebe zapomněla, a do Staré Boleslavi neopomenula jediné pouti. Chodívala pěšky s procesím, jako ta nejchudší, na bedrech s uzlíkem, až jí to brali za zlé, až jí to vyčítali . . . Odcházela s pláčem, přicházela s pláčem; jaké to byly smutné pouti! Zeman byl sice katolík; ale se svou ženou v mnohém a mnohém se nesrovnával. Když se tak zemanka chystávala na cestu, zaslechla leckdy z jeho úst slova, jež jí do bleďých tváří vehnala všecku krev a když pak zase vrátivši se čeledi rozdávala po obrázku, Podubec se usmíval úštěpačně a ještě úštěpačněji mluvíval . . .

„Chodím tam, milé dítě, již hezkých let! — Co jsem na dlažbu tamějšího kostela slz vyplakala, potok by z nich byl, a přec jakoby Matka Boží o mé modlitby nestála, jakoby nebe nad mou hlavou bylo těžkými závorami zavřeno.“ Zemance klesly sepjaté ruce v klín a zraky jí zas počaly vlnnouti, jakoby rosa do nich padala.

„Půjdu tedy, matičko, já! Za den to dokážu.“

„Nevíš, že obraz je unešen, sám Pán Bůh ví kam?“

Dívka svésila hlavu, jakoby přemýšlela hledajíc námitky, výmluvy a pro záměr svůj důvodu. Náhle se vzchopila, vzala matku za obě ruce, a utkvěla na ní tak důvěrně, jak se jen dítě může své rodielce zahleděti v obličej.

„Obraz vzali, tu nejdražší památku nám uloupili; ale zdaž by nám mohli vzíti Matku Boží? — Musili by mítí ruce, jež by sahaly do nebe, a potom by jim ještě schromly. — Poslechni: kdybys mi tu po sobě zanechala svůj obraz — ten nejmilejší, a zlé ruce mne o něj připravily, vezmou-li mi víru v tebe, vyrvou-li mi tebe ze srdce, vyrvou mi tě z mé paměti? Nevezmo u, matičko, nevyrvou, matičko! A nevezmou a nevyrvou mi tě ani, až budeš jednou dřímati pod zeleným drnem . . . A zdaž bys potom mohla ty zapomenouti na svou Andělku? Ach tam s vysoka tak dobře dolů k nám viděti! Tam s vysoka tak dobře i šepot do srdce slyšeti! A rodiče za hroby prý svým dětem dávají dobré vnuknutí a přinášejí jim pozdravení od nich andělé — strážní andělé . . . Vždyť to sama říkáš, matičko. Sama mne tím těšíš a mně se často zdá, když tak dřímávám, že se ten anděl už nyní nade mnou sklání, abych ho potom poznala a že mi při tom podává věnec na hlavu zelený jako první lupen na jabloni, ale

s trním, s ostrým, bodavým trním . . . Matičko, bývají to od nějakého času děsné sny, až se mi po nich hlava točí, až se mi po nich oči kalf.“

Na svěžích, mladistvých lífcích Andělčiných rozvíjel se při těchto slovech tak náhle jeden květ za druhým, jakoby všechny byly čekaly na tuto dnešní chvíli, a každý ten květ rozvinul vábivější krásu, aby vynikl nad druhým a zrak upoutal. A kolem rtů rozprostřel se divný, nevypsateľný výraz, tak jako když chce někdo druhého těšiti a potřebuje té útěchy sám, když chce druhému rukou odhrnouti mraky neštěstí, jež táhnou k hlavě jeho a cítí šelestění perutí jeho zatím na svých tvářích, na svém čele a cítí tíhu jeho na své hrudi, na svém srdci, na mladých prsou, na mladých bedrech, všude kolem, kam se podívá, všude kolem, kam zrakem zaměří . . .

V těch chvílích chodil Podubec na protější stráni od stromu ke stromu s hlavou svěšenou, s rukama v zad, jakoby mezi vyčnávajícími kořeny hledal pokoj duši své; ale aby jej našel, musel by se u toho zčernalého habru zastaviti, na vršku, na němž za letních dnů jedinou ozdobou bývají slzičky s čekankami, kleknouti a prositi za odpustění bytost, kteréž jednou ublížil na smrt. —

A tak daleko Podubec ještě nedospěl; spíš si sem zašel, aby se tu vyhněval, vyzlobil, a kdyby bylo léto, snad by byl nohama slzičky s čekankami na nizounkém pahrbečku rozšlapal, snad všecku

trávu pevně zadupal . . . Na zemana to přicházelo od listopadu jako plíživá nemoc, zprvu jen tak, že si člověk pozasteskne, postěžuje, za krátko sahá po hlavě, po čele, co že tak těžká, co že tak horká, potom polehává, až ulehne najednou a povstane-li zas, neví o nemoci nic, leda že dlouho, příliš dlouho spal! A když mu povídají, že zuřil, že všecko kolem sebe proklínal, že volal zlé duchy, že se jim zapisoval, svou duši že jim sliboval, — otvírá oči, diví se, kroutí hlavou, a lehounce se usmívá, protože se mu to zdá všecko jako v pohádce. — A u Podubce zrovna tak; leda že neležel. Od té noci, co se svářil s dudákem, přibývalo toho dnem. — Proto čeládka zdejší dvorec opustila a také proto, že prý tu po tři noci, vždycky od jedenácté do dvanácté, chodila bílá postava a celý dvorec zatahovala černými pentlemi, jako do sítě a potom vždycky letěla v tu stranu, kde se zdvihá smutná, tichá stráž se zčernalým, zvětralým habrem, s šedavě zelenými vrbami a pod jedním tím habrem, pod tím nejstarším pahrbeček tak jako růvek, když se znenáhla sesazuje a srovnává . . .

„Nebožtík dědek jeho srazil na pouhé rovině vaz; vracel se tenkrát z Mělnického jarmarku. Tatík jeho umřel náhle, taky bez Pána Boha a sestra tedy tamhle pod tím habrem, je-li pravda, co ten dudák povídal. Ale což by o Podubcích pravda nebylo! A hleďte! — Chodí po stráni, jako

by si tam na těch stromech hledal větev, která by ho unesla.“

„Řekni mi přec, kam pak se tenkrát ta jeho sestra poděla? Ty si takové věci spíš pamatuješ a přijdeš víc mezi lidi, ješto já tak sotva jednou či dvakrát za rok do Prahy.“

Sedlák Zvěd se nahnul hezky ku předu, aby mohl kmotra Důkladu lépe slyšeti; bylť poněkud nahluchlý. Oba hovořili spolu přes plot olepený ledabylo hlinou.

„Jednou se povídá tak, po druhé jinak, kdož to, sousede, může souditi! Přijeli sem jednou z Prahy páni na honbu. Co za pány, nevím. Ale všecko se na nich jen blýštilo, až se oči člověku z toho kalily. My jim nadháněli a dostali jsme každý po tvrdém rýnském tolaru. Já ho mám do dneška. K večeru se přihrnula hrozná bouřka, strhla se mračna a zdejšíím ouvalem šlo vody jako Vltavou, až nám to vrata vysazovalo a krávy v stájích div že neodneslo. Páni zůstali u Podubců. Tenkrát byl živ ještě starý — ten, co umřel náhle, bez Pána Boha. — Od těch dob jsem jeho sestru nikdy neviděl, nikdy o ní neslyšel, až ondyno cos ten dudák Krakule klábosil. — Potom se Podubec brzy oženil. Měli jste svatbu tuším v jeden čas, toliko že Podubec si přivezl ženu a tvá žena tebe. — Říká se taky, že prý starý zeman svou dceru vyvdal někam až na Bavorské hranice a že brzy po svatbě umřela! Jak pravím: Kdož to může sousede souditi!“

Kmotr Zvěd se nahnul ještě více přes plot a soused Důklada přitlumil hlas, protože Podubec na stráni se náhle zastavil, jakoby půlnoční vítr byl k uším jeho přivál hovor obou sedláků. V Moráni si o zemanovi sic ledacos děsného povídali; ale vždycky tak, že to neslyšel. Neradi se s ním potkávali; ale vždycky, když ho potkali, smekli čapky, jakoby to byl jejich knihovní pán.

IX.

Hromnice už byly dávno pryč, minul i svatý Matěj našed ledy a rozsekav je; ale v Staré Boleslavi o hromničním skřivánku do té chvíle nikde ani slechu. Staří vážní měšťané den co den vyhlížovali k vysokým cibulovitým věžím; ale jen hejno vran tak někdy nad střechou Marianského chrámu přelétlo a jen havran se na chvíli zastavil a divně, smutně zakrákal.

A když se tak opět jednou zadívali k modravé obloze, zachvěli se náhle, skorem až ulekli a zraky všech utkvěly rázem v tu stranu, kudy vbíhá do městečka Pražská silnice. K uším zalehalo jim vířivé rachocení bubnů a veselá píseň vojenská, a než se dobře mohli vzpamatovati a než jak se patří prohlédli, valila se řada pěchoty v čtyrstupu přímo na náměstí. Staroboleslavští měšťané si z hluboka povzdechli. Od Saského „rabování“ nezavadila o městečko ani vojenská noha; leželo

vojákům poněkud z cesty. A dnes skoro celý regiment, tak jakoby ze země byl vyrostl; jakoby byl

vyčarován. A byli všickni jakoby je z oříšků byl vyloupl; na hlavách nové klobouky s vlajčemi péry,

nové kabátce prozelenalé jako na lukách polabských tráva, tu a tam objevila se mezi nimi skorem ještě dětská tvář, ale hned zase čelo se sedmi brázdami . . . Praporec měli rozvinutý; ranním větríkem dmul se nad jejich hlavami. Byl rozsekaný, prostřílený; ale žerď samým zlatem až oslňovala, na hrotu připevněna byla krásná kytice a dvě široké černožluté a červenobílé stuhy z nejtěžšího hedbáví poletovaly nad hlavou mladého praporeníka jako dvě strážné perutě.

Staroboleslavským měšťanům se pohledem na tyhle vojáky studený pot s čela ztrácel, husí kůže okamžikem mizela a kolem rtů se jim cos zakmitlo, jako záliba, jako spokojenost, jako obdiv. — Takového vojska tady neviděli od dobrých dvaceti let. Bývalo ošumělé, v kabátcích, jež se mastnotou blýskaly, s děravými klobouky na hlavách a za klobouky péra kohoutí, obuv rozedřená. —

Na prostranství před kostelem zarazili, praporec postavili na třetím stupni vedoucím ku dveřím chrámovým; zdálo se, že si tu odpočinou, ač bylo ještě trochu brzo a zajisté že vytáhli dnešního jitra z Prahy. Důstojníci se vyhoupli se sedel a sestoupili v kruh, bezpochyby že k poradě. Praporeník stáhl si širák nizounko na čelo, aby mu slunce nesvítilo tak prudce do očí, přikročil až k starému plukovníku, nahnul se k němu, našeptal mu cos do ucha, obrst přikývl hlavou a mladý muž v skvostném kabátci s ještě skvostnějším bandalírem, po boku s uzoun-

kým kordem z toledské ocele zaměřil k jedno-
patrovému stavení s podloubím, s šindelovou, se-
šedivělou střechou, mezi jehož průčelními okny
vítal přichozího z daleka svatý Václav s bělavým
praporem a černou orlicí na mohutném bělouši,
ale poněkud již větrem, deštěm a vůbec časovou
nepohodou otřelý, vybledlý.

Praporník přitiskl si tmavý širák s šedivým
chocholem ještě níže do očí, jež tkvěly na malbě
obmítkové, jakoby to byl kus opravdu mistrovské
práce. I zdálo se mu, že se ten bělouš hýbá, jakoby
se chtěl vzepnouti, jakoby si chtěl poskočiti a za-
řičeti, a ten svatý Václav že mává bílým praporem
někomu na přivítanou. —

Důstojník zrychlil krok a mžikem zmizel
v podloubí. V síni dlážděné červenými cihlami se
všude rozhlížel, jakoby tu něco hledal; ale všude
bylo ticho, smutno, jen dutý ohlas kroků jeho
rozlehal se chodbou, do níž vnikalo sporé světlo
dvěma uzounkými okénky ze dvora. A když se
octl u vysokých dubových dveří na pravo, zastavil
se, oddechl si, ještě níže až po samé obočí při-
táhl si klobouk a potom vešel prudkým krokem
do světnice. —

Opodál okna seděl obstárlý muž nad roze-
vřenou knihou. Byl hluboce pohroužen ve čtení,
neboť teprv po chvílce pozdvihl hlavu a upřel
zraky ke dveřím.

Praporníku ztajil se v prsou dech; připadalo

mu, že nevidí, že se v té světnici všecko s ním točí; ale sebral všecku svou sílu a přemohl se.

Měštěnin pokračil asi dva kroky v před, ale mlčky, bez jedinkého slova. Bylo na něm znáti, že mnoho přetrpěl, že ho něco do této chvíle souží a na dobrém, věrném srdci jako upír ssaje, hlodá. —

„Mohu vám něčím pane posloužiti?“ Měštěnin zahovořil tato slova hlasem přitlumeným.

Praporník však neodpověděl; zdálo se, jakoby se opíral o uzounký kord se zlaceným, uměle rýhovaným jílcem.

Staroboleslavský měštěnin opakoval touž otázku lámanou němčinou; bylo znáti, že mu ta slova nepřišla na jazyk už dávno, protože je hledal a myslel, jak by se nejsrozumitelněji projádril.

„Což pak mne, tatíčku, neznáš?“

Široký klobouk octl se při této otázce rázem na nedaleké židlici a praporník střelou na prsou měštěnína Podivína Slavíka. A mladé, svěží rty tiskl na vlhnoucí tvář obstárlého muže tak vřele a tak srdečně, jakoby těmi polibky chtěl starou věrnou hlavu oteckou už napřed smířiti, že ji zarmoutil, že jí takovou starost udělal. —

„A kde je matička?“

„Modlí se za svého syna jako každodenně v tuhle hodinu v kostele!“

Podivín Slavík vymkl se z lehounka praporníku, promnul si oči, aby lépe viděl, zdali se nemylí, zdali to není duch. — Kde pak by mohl

takhle vypadati jeho syn, samé zlato, samé hedbáví a ten bandalír, zlatem krumplovaný! Hlas ještě by jeho byl; ale tahle výška, tahle zmohutnělost, ta osmahlá, dvěma jizvami prorytá tvář! — Měštěnin sepnul ruce, tiskl je k sobě křečovitě a do starých očí valilo se slz, až se jich na tváře vyronil plný proud.

„Či opravdu nepoznáváš, tatfčku — svého Damiana, svého syna mladšího? Což jsem se tak změnil za ten rok? Jen se na mne podívej, milý, dobrý tatfčku!“

Mladý muž si hnědé, kadeřavé vlasy rukou s čela odhrnul stranou, pousmál se, vzal měštěna za pravici a teprv nyní se vzpamatoval Slavík a teprv nyní své dítě jediné přitiskl na otcovskou hruď pevně, co měl síly, těsně, jak mohl nejvíce, aby mu ho už nikdo nemohl odlouditi. —

Mezi dveřmi stanula v té chvíli vážná matrona v úpravném šatě, jakýž nosívaly tenkrát zámožnější měšťky a div že veliké modlitby se zlatými spornami užasnutím k zemi nepustila. Tušení mateřské okamžitě jí vysvětlilo vše; ale nebyla s to, aby o krok dále postoupila. Musela se opřítí, aby neklesla, protože se nohy pod ní chvěly nečekanou, nenadálou radostí. Můžete jí také čísti na tvářích, že se soužila a trápila, že jí cos hnětlo do této chvíle.

„Mé dítě, můj synu, mé drahé dítě! To jsem si tě zrovna vymodlila! — A jak pak v tomhle šatě, v tomhle zlatě a stříbře? — Matičko Boží!“ —

Mladý muž v témž mžiku spočíval již na mateřském srdci, po dlouhém, osudném roce zase poprvé.

„Já tě již oplakala! — A ty tak náhle, jakoby tě na zem Rodička Boží zrovna byla poslala! Vid', že tě dítě chránila, vid', že tě střežla, vid', že tě zastínila pláštěm svým . . .“

A bylo radosti pod tou střechou k nevypovědění; a bylo blaha v té světnici, až oči slzely; a bylo vyptávání, že jazyk stěží mohl posloužiti s důstatek; a bylo prohlížení toho vojenského šatu, každého záhybu, každého lemu, každé zlaté nitky; a bylo divení se tomu bandalíru, jež měl zavěšený přes svá ramena od nejvyššího generála. —

„Jsme v Praze už od konce listopadu.“

„Jak dlouho, chlapče?“

„Jak dlouho, dítě?“ Tak oba s matkou zvolali jako jedním hrdlem a matka ruce sepjala. „A mohl jsi se tak zatvrdit a nepovědít nám? — My každým soustem, jež jsme brali do úst, na tebe vzpomínali, já na tebe den co den v dřímotách myslila.“

„A já byl v Praze dvakrát od těch dob; všude jsem se po tobě ptal a nikdo o tobě nechtěl věděti.“ —

„Ale já věděl dobře o vás, tatíčku — matičko, že jste živi, že jste zdraví; avšak k vám jsem nemohl. Když jsem vás před rokem opustil, já se v našem chrámu před oltářem zapřisáhl, že se do svého domova nevrátím, že vás nesmím spatřiti,

dokud bratrovu smrt nepomstím. — A teprv před dvěma dny byl jsem této přísahy prost. Bratr Hofkirchův, vlastní rodný bratr, v tentýž den a v tutéž hodinu skončil na šibenici, na kteréž Sasík dal pověsiti našeho Kosmu . . .“

Praporníkovi se hlas zachvěl, mimoděk zmírnil, stichl; ale ve chvílce už zase byl v proudu řeči.

„Včerejškem dal Waldštejn rozkaz k pochodu a regiment zelených lancůhů byl první, jenž Prahu opustil. A starý náš plukovník ustanovil mé rodiště k dvoudennímu pobytu. Budeme tu čekati dalších rozkazů.“

„Jak? Ty nás chceš opět opustiti? Ty nás tu chceš, chlapče, na stará leta zase samotné zanechati?“

A usouzená matka vzala poznovu hlavu synovu do svých rukou a přitiskla ji na věrné, upřímné srdce . . . „Sotva že jsi přišel, žes nám se ukázal, už opět chceš odejti? — Mé drahé dítě!“

„Musím matičko, musím. — Ale zase se vrátím, a potom už s vámi zůstanu.“

A ustaralá matka dala se do usedavého pláče . .

Na prostranství před chrámem zarachotily náhle dva bubny a přehlušily matčin pláč. Jeden z důstojníků tam cos předčítal z velikého papíru.

„Doplníme náš regiment ze Staroboleslavských dětí! Už verbujou! Slyšíš, matičko? — Poslyš, tatíčku!“

! Mladému muži se svítily tmavé modré oči,

jako když kolem něho zuří nejprudčí seč a osmáhlá tvář se rděla, jakoby k jaré hlavě jeho vstupovala všecka svěží krev. Co všecko ten vojenský buben dovede!

„A my, děti Staroboleslavské, my, zelení lancoši, my budeme hledati na bojištích lupiče našeho pokladu, svatého obrazu; my budeme hledati rouhače, již poskvrnili naši svatyni, my jim to odplatíme, my budeme mstiteli Matičky Boží Staroboleslavské . . . A mohli byste mysleti, rodičové drazí, že by nás opustila, že by nás nechránila? My jí své životy zasvětime, my jí věrni zůstaneme do poslední krůpěje své krve . . .“

Venku na prostranství před chrámem vříl buben prudčeji a vždy v kratinkých přestávkách bylo slyšeti hlaholný zvuk vyvolávajícího důstojníka. Kolem vlajčího rozsekaného, prostřfleného praporu se stuhami z nejtěžšího hedbáví, nakupilo se již plno lidu, mladíků nejvíce, dva důstojníci namáčeli husí péra v kalamáři a opodál stál plukovník, starý šedivý muž s tolika brázdami ve tvářích, kolik jich na poli v podzim zoraném. Obličej mu zářil radostí a se svadlých rtů úsměv ani neodlétal. Byl to — Kladivák a nejbliž u něho opíral se o těžkou halapartnu také as šedesátník, a tolikéž v šatě z brusu novém — někdy dudák Krakule.

„A my ji nalezneme, my ji pomstíme, my děti Staroboleslavské!“

Měštěnin Slavík svěsil hlavu a pod oteckou hrudí se mu cos ozývalo jako pýcha, jako šlechetná hrdosť nad tímhle synem, jenž mu tak do duše mluvil, že by sám, kdyby byl jen o něco mladší a kdyby mu — čehož Pán Bůh uchovej, — žena jeho umřela, dal se zapsati k tomu regimentu, v němž budou sloužiti děti Staroboleslavské.

„Neplač, matičko! — Uvidíš, že se opět vrátím, tak jako tu stojím dnes, zdrav a v plné síle. Kolikrát jsem se octl v nejprudším ohni křížovém! Koule z mušket fičely mi kolem uší, tři klobouk mi prorazily, koule z děl ryly se do země před mýma očima a já zůstal bez úrazu v naší setnině jediný. Vždyť sama jsi řekla, že mne Rodička Boží zastínila pláštěm svým . . .“

A venku před kostelem vířily bubny pronikavěji a pronikavěji, kolem zelených lancůh byla celá Stará Boleslav a od úst k ústům letěla novina, že se vrátil Slavíkův syn, že je velikým pánem, že to všecko na něm jen hraje, že se všecko na něm jen třpytí, a že ho vyznamenal sám Albrecht z Waldštejna . . . Těchhle vojáků se měšťané nebáli i dívky si z pozdálí prohlížely mladé statné muže v zelenavých šatech s chocholatými klobouky a v pravici s halapartnami, jakoby v stříbře stápnými. A ký div, že měli hnedle novou setninu ze Staroboleslavanů a dědin okolních? Odpůldnem shrnula se sem nesmírná síla lidu a škoda, že už tamboři zastrčili paličky za černé, lesknivé řemeny,

že důstojníci plukovní registra schovali. V mladém lidu se pohledem na tuto Waldštejnskou chasu probouzela stará vojenská krev česká, vracela se do chabých paží bývalá síla, do hlavy nezvyklý oheň a do tváří výraz, jakéhož tam nebylo od narození.

Lancoši rozešli se po domech a všude našli vlídné přivítání, všude jim vstříc kynulo starodávné, vymřelé pohostinství a plukovníka Kladiváka přivedl si Slavík pod otcovský krov. Matka jeho snesla, kde co měla nejlepšího, v hlubokém sklepe vyškala dvě láhve prastaré medoviny, o nichž prý sama už ani nevěděla.

Prapor dali do kostela a kolem postavilo se na čestnou stráž dvanáct mužů, jeden druhému tak podobný, jakoby bratři byli a lidé si prapor prohlíželi se všech stran, jak byl rozsekán, prostržlen. Ani nitka bedlivému oku diváků nešla a což teprv s jedné strany ten bílý, stříbrný lev s ohonem uťatým, s korunou na hlavě proraženou, s drápy rozseknutými! — — Těm lidem ho bylo až k slzám líto, protože byl pravým obrazem lva, jenž nosí korunu českého království už od pěti set let. A někdejší dudák Krakule měl sto chutí lidem důkladně vyložití a vypovědítí, co mu ze starého srdce šlo k hlavě a na jazyk. Ale byl zeleným lancodem, císařským vojákem a proto stiskl rty až křečovitě. —

Toliko jedna duše snad si všeho toho ve chrámu

nevšímalá; snad o tom ani nevěděla, že je tu tolik lidu, jako bývá den či dva dny před poutí a že jsou v Staré Boleslavi vojáci, z nichž třicet bylo před několika týdny pod rodným jejím krovem, a mezi těmi třiceti mladinký, sotva dvacetiletý, na něhož nezapomněla do této chvíle. Byla to Andělka z Podubcova dvora!

Krakulovi padla prvnímu ze všech do oka. Už s ní zraku nespustil hezkou chvíli; leckdy se již také hnul, jakoby chtěl až k ní, rty se mu pootevřely, kolem nich zaškubl svaly jizlivý smích, pod starou lebku přiletěl mu onehdejší večer, zdálo se mu náhle, že slyší sténavý kvikot rozpadávajících se dud. — Krakule octl se rázem za dívkou. Měl na jazyku: *nemodli se za něho, pokoj mu nevrátíš, svou matku z hrobu nevzkřísíš, je jejím vrahem — a ne tvým otcem.* — Byl by se na Podubci takhle pomstil nejsnáze a nejlépe, byl by mu za svého kozlíka zaplatil. Ale když se tak upřeně zadíval v zbledlou, sličnou Andělčinu tvář, v pomněnkové její oči, vlhnoucí slzami, v bílé, čisté čelo — Krakulovi na jazyku umřela slova zlá, — jizlivý smích odletěl, sténavý kvikot rozpadávajících se dud okamžitě stichl a starý zelený lancoch vzdálil se takměř po prstech.

„Však ještě neumru a Podubcův kořen také není na uschnutí! Shledáme se jindy, jeden se druhému podíváme do očí a potom se spořádáme!“ Krakule tato slova zamručel sotva slyšitelným hlasem

a již zase stál u praporu zatknutého v železných kruzích před první stolicí; ale oči jeho tkvěly pořád ještě na mladistvé dívce u oltáře, jež vzbudila svou vytrvalostí pozornost i ostatních, avšak pouze okamžikovou. Kdo pak by také si děle všímal v zdejším kostele venkovské dívky, byť i v pěknějším šatě, ponořené v pobožné modlení!

X.

„Dlouho-li tomu, co jsi mi u oltáře přisluhoval? A dnes tě hochu setva poznávám! Tak to však bývá: leta létí nad našimi hlavami, že toho ani netušíme, stárneme, že ani nevíme, v jedné ruce nesou štěstí, v druhé neštěstí a sypou všecko na zem v podivné směsici; často cítí člověk oboje najednou a ký div potom, že se hlava točí, že se o ni pokoušívá závrať?“

Pan děkan Jiří Bílek ještě tiskl pravici mladého muže, syna Slavíkova, ve své a zraky jeho spočívaly na svěží, štlhlé postavě praporeníka zelených lancochů s patrnou zálibou. Však to také Damianovi slušelo! Jakoby byl v takovémhle šatě od maličkosti, zrovna jako k vojančině rozený . . .

„Když jsi tenkrát zmizel, jakobys byl padl do vody, vykládal jsem ti to sám ve zlé, že jsi utrápené rodiče opustil, že jsi k jedné ráně druhou přiložil. A hle, byla v tom vůle Boží, jež teprv dnes je zřejmá a jasná očím našim.“

Pan děkan se odmlčel; venku na chodbě ozývaly se kroky, bylo slyšeti tlumený hovor a v témž mžiku otevřely se dvěře a do světnice vkročila mladistvá dívka s pozdravením sotva slyšitelným a s hlavou nesměle, skorem bázlivě k zemi sklopenou. Ani se neodvážila zraků pozdvihnouti.

Osmáhlým obličejem praporníka přeletěl tmavý zákmit nachový. Kvapně přejel si levicí čelo a tvář, jakoby chtěl okamžikový ruměnc zastříti, zahladiti. Bystrý zrak páně děkanův však byl rychlejší, — zavadil o obličej Damianův jen tak jako maně a již opět upíral se k neočekávané návštěvnicki, již však, jak se zdálo, jazyk na okamžik odepřel službu. V bledém obličejí jevila se až příliš zřejmě nesmělost, ostýchavost až úzkostlivá, plachý ráz, ježž zhusta lze pozorovati ve zrácích, které mimo šírá pole, pestré lučiny, zelené zahrady, mimo černé lesy, či vysoké vrchy, mimo svou rodnou vísku a v té vísce starodávnou světnici po celý svůj život nezří ničeho a po ničem také netouží.

„Čeho si přeješ ode mne, milé dítě?“

Pan děkan zahovořil obvyklým, nevypsitelným hlasem, za nímž by byli šli lidé k blízkému Labi a za nímž by se byli vrhli do jeho vln.

„Nesu, velebný pane, na modlení, na mši svatou,“ odušila dívka poněkud se osmělivši přítvřivostí páně děkanovou; ale pozdvihnuvši zrak

okamžitě jej opět sklopila a růžová červeň, zdálo se, že se jí rozlévá až do očí, do čela.

„Na modlení, na mši svatou? — Za koho?”

„Za tatíčka, důstojný otče! Aby ho Pán Bůh na přímluvu Rodičky Boží všeho zlého uchránil, aby mu vrátil do duše pokoj.“ Při těchto slovech dívka pozdvihla poznovu hlavu, upřela zraky své k panu děkanovi, a zkušený kněz, jenž naučil se ve svém povolání ve tvářích lidských čísti jako v knihách rozevřených, porozuměl tomuto pohledu a tomuto výrazu v obličeji dívčině s důstatek. Poznal rázem všecku tu horoucí vřelost mladé duše, všecku tu lásku upřímně dětinného srdce, veškerou tu touhu, jež kroky její nedajíc jí pokoje vedla až sem v Marianský útulek. —

„Z daleka, milé dítě?”

„Z Moráně!“

A dívka podávala panu děkanu cosi pečlivě v režném papíře zavinitého. Ruka se jí při tom chvěla, div že jí peníz k zemi nevypadl.

„Nech jen, nech, jsi dobrá, jsi upřímná dcera. Neznám tě, nikdy jsem tě neviděl; ale kdo za otce vykoná pouť, kdo se jde modlit daleko na svaté místo, aby mu pokoj vyprosil, už kroky takové jsou nejlepším svědectvím. Já se za tvého otce pomodlím už zítra a přinesu Pánu Bohu za něj oběť hned pozejtří. — A tvé jméno?”

„Andělka.“

Dívka opět sklonila hlavu, ale tentokráte

hlouběji, až se jí šátek svinul na čelo a s jedné strany přes tvář prokvetlou tou nejtemnější červení. Bezpochyby že setkaly se zraky její s očima důstojníka, jenž sledoval každý její dech a její viděla v domě oteckém v ošumělém, rozedřeném šatě, ale s týmž skvostným bandalírem k boku od ramenou.

„Andělka? A zdá se, že jsi otci opravdu andělem. Jen jím buď milé, dobré dítě, Pán Bůh tě posilniž a Rodička Boží ti pomozí! — Peníz si však ponechej.“

„Jsem ze dvora; je to můj ústřadek — přijmětež, důstojný otče, třebaš pro chudé, třebaš na světlo. — Chci přinésti oběť. Račtež přijati!“

Dívka položila závitku na židlici u dveří a v malé chvílce byl pan děkan v komnatě opět samotný s mladým mužem, jemuž čím úsilovněji se přemáhal, tím prudčeji hnala se krev do tváří a ke hlavě.

Pan děkan přisedl těsně k němu, svou pravici položil na jeho rameno, zadíval se mu bystře do očí a řekl tichým, vlídným hlasem: „Ty ji, Damiane, znáš! Není-li pravda? Už jste se kdes v životě viděli. — Nemusíš mi povědíti pravdu, nechceš-li. Dnes jsi již pánem, jsi důstojníkem, jsi vyznamenán jako v celém císařském vojsktě málo kdo. — Před rokem byl bych měl k této otázce jakési právo. Znal jsem tě od maličkosti, byl jsi mým žákem, hodným, upřímným žákem. —

Dnes k té otázce práva nemám; ale táži se tě přece, jako tvůj přítel, který je ti nakloněn celou duší, který na tebe, na tvou duši často, přechásto při svaté oběti pamatoval.“

„Znám ji, ale viděli jsme se jen jednou, bylo to v jejich dvoře, pod jejich střechou. — Vraceli jsme se tenkrát do Čech, vlékli jsme s sebou toho proradu Hofkircha.“

„Věřím ti na slovo. A myslíš-li na ni často — nedívím se ti. Stává se, že lidé se vidí jen jednou v životě a že se jim zdá, jakoby spolu byli rostli od maličkosti, jakoby bez sebe ani býti nemohli. Vidíš že, Damiane?“

Mladý muž, praporek od regimentu zelených lanců, přikývl pouze hlavou.

„Poslechni mne, Damiane: pusť tu myšlenku z hlavy. Radím ti dobře. Či zřekneš se vojenského života? — Pak arcib. Ale jsi přece trochu mladý.“

„Vaše Důstojnost ráčí znáti náš úmysl! V našem regimentě je dětí Staroboleslavských a z okolí celá setnina, my budeme hledati obraz Mariánský, my si pokoje nedáme, až ho nalezneme. Po všech bojištích budeme lupiče stíhati, tahle vojna bude trvati dlouhá leta, projde všemi zeměmi.“

„Vznešený účel — opravdu vznešený! Však budu s vámi v duchu a budu Boha spravedlivého prositi, aby vám pomohl, aby vám dal síly, vytrvalosti. Ale k tomu účelu je třeba celé hlavy, celého srdce — rozumíš mi, Damiane? — Je

k tomu třeba odvahy na smrt. Rozmysli si svůj slib. Lépe slibu Bohu nečiniti, než učiněného nedržeti. — Hleď ta dívka, již neznáš, již jsi viděl dnes v životě podruhé, jeví se ti první překážkou jako lehký obláček, jako bludička. — Mluvím s tebou jako s jinochem, jenž vstupuje na práh mužského věku.“

„Ale my se, důstojný otče, vrátíme.“ —

„A což když se nevrátíš? — A vrátíš-li se, snad uvidíš ten zdejší kraj pustý, snad své rodiště v rumech, snad Marianský chrám v zříceninách, snad dědiny na mše daleko vypálené“.

Damian svěsil mladou hlavu, jakoby mu na ni byla náhle tajemná ruka balvan spustila. Až teprv, když ucítil na svém čele ruku děkanovu, vzpamatoval se, ale tvář jeho byla bledá, rty se mu chvěly, jakoby horečkou, zrak měl zakalený a na skvostný, drahocenný bandalír, ježž mu záviděli staří plukovníci, skanula horká, těžká, veliká slza — první v tomhle novém důstojnickém kabátci. —

„Ráčíte se přesvědčiti, důstojný otče, že slibu svému dostojím!“

„Dejž Pán Bůh, chlapče, abych se toho dočkal!“

S těmito slovy se oba rozešli. Pan děkan jej vyprovodil až před své obydlí. —

Andělce mizely již ponenáhlu Staroboleslavské věže s očí; nad městečkem spouštěly se znenáhla poloprůhledné modravé mlhy. Kolikrát se však

zpět ohlédla, stanula na okamžik a potom vždy zase urychlila krok; ale zdálo se jí, jakoby na nohou měla nesmírnou tíži, jakoby se jí z těchhle končin nechtělo. Vydala se na cestu, aby otci pokoj vymodlila a už potřetí jí přiletělo cos ke hlavě a našeptalo: „Samé sobě jsi tam pokoj nechala!“ Dívka se zachvěla, plaše kolem se rozhlédla, ale nikde nebylo živé duše, — jen vysoko nad ní kmital se černý bod — snad dravec pták a jen oteplený větřík ovíval horkou, zruměnělou její tvář. —

A před Staroboleslavským chrámem stál lancoch Krakule s rukama přeloženýma křížem přes prsa a s očima upřenýma v tu stranu, kudy dcera Podubcova z děkanství zmizela.

„Jsi trestán dost, červa v tvé duši nikdo tak necítí jako ty. — Ale tohohle nezasluhuješ! Nejsi, Podubče, hoden, že tě ta holka otcem nazývá, natož pak, že se za tebe modlí a že pro tebe váží takový kus světa. Nejsi, Podubče, hoden, že jsem tě šetřil. — Za mé dudy“ —

„Co že, dudáku? — Stýská se ti po nich? — Už jsi duši čertu zapsal, už jsi, chlapíku, náš!“ —

„Eh, co dudy, pane plukovníku! Ale na mysli mi leží ta holka!“

„Snad bys ženit se chtěl? Už brachu pelicháš; trochu pozdě na ten nápad přicházíš!“

„Je to divná historie, pane plukovníku! Trochu

k tomu přispěla, že jsem zeleným lancochem! — Podivná historie, jářku pane plukovníku, s tím Podubcem.“

„Jakže, ty Podubce znáš?“

„Znám, pane plukovníku, tak jako svého kozlíka jsem znal, ježž mi roztřískal na kusy, za to, že jsem mu řekl pravdu, svatou, pravdivou pravdu!“

„Podubce z Moráně znáš, dudáku?“

„Tak jest, pane plukovníku! Jeho dcera, chci říci dcera jeho sestry tu byla před chvílí v kostele a modlila se za něj. Však jsem mu tenkrát vzkázal, aby si svůj groš nechal na modlení.“ —

„Dcera jeho sestry pravíš?“

„Ba arcíř, pane plukovníku.“

„A kdy tu byla?“

„Před dvěma hodinami! Potom šla na děkanství. Však ji tam viděl pan kornet. Zeptejte se ho jen. — Podubec je bezdětek, dceru sestry jeho vzali si za svou.“ —

A dudák Krakule vypravoval Kladivákovi všecko, co věděl i co nevěděl, co Podubci vyčetl a co měl všecko ještě na jazyku; slova nezamlčel, co si lidé o něm povídají a co mezi ně ponejvíce roztrousil sám.

Kladivák zavrtěl několikrát hlavou, jakoby nevěřil, položil si ruku na čelo, jakoby se upamatovával a opět vrtěl hlavou a skorem zapomínal v té chvíli, že je plukovníkem regimentu zelených lancochů, že generalissimus poslal do

Vídně císaři pánu zvláštní list o třiceti zelených lancoších po kurýru. — A když přišel do svého bytu k Slavíkovům, mluvil málo, sedl si za stůl a myslil mnoho — velmi mnoho, jak jen stará, šedivá hlava jeho mohla letu myšlének postačiti. —

I na Damianovi postřehlo matčino neklamné oko náhlou, podivnou změnu, stal se pojednou skoupým na slovo a měl toho přec ještě tolik — tolik povídati. Čas v oteckém domě mýjel rychleji než větry. Matka počítala hodiny, jak dlouho ještě bude se těšiti s jedináčkem a zamlklost jeho kladla dobračka na vrub opětného odchodu — tentokrát Bůh ví na jak dlouho. Ani otci neušla synova zamyšlenost; musel leckdy otázku dvakrát opakovati.

„Vidíš, chlapče? Přec se ti nechce z toho domova. Přec jsi ještě mezi lidmi nezvykl. Zůstaň už mezi námi, jsme tu tak opuštěni a kvapem stárneme. — Kdo ví, zdali nás zase uvidíš, Damiane!“

Matka vzala synovu hlavu v obě ruce, jakoby chtěla přípověď jeho vynutiti.

„Mohu-liž, matičko?“ A mladý muž opět se zamlčel. Až teprv když přicházeli známí sousedé a sousedky prohlédnout si ho zevrubně, přivítat ho, poptat se ho, jak to v tom cizím, dalekém světě vypadá, trochu se rozhovořil, ale přec nějak kuse, dvě tři otázky přeslechl a teprv na čtvrtou odpověděl.

A sousedky si šeptaly: „Inu přec je ten domov nejlepší, i kdyby člověk v cizině byl samé hedbáví, samé zlato a samé stříbro. — Nebude se mu odtud chtít, uvidíte, že ne. A těm, co se dali zverbovat, zasteskne se po Staré Boleslavi, jakmile ji ztratí z očí. — Tak to bývá, člověku domov k srdci přiroste, že ani neví jak a že teprv potom ho má nejradši, když už se nemůže vrátiti!“ —

Ráno v určený k odchodu den se ještě šerilo, slunce si za výšinami, jež šedaly se v dáli za městečkem, teprv mnulo oči, když víření bubnů probudilo v Staré Boleslavi i nemluvnátka v kolébkách. A když první sluneční paprsky políbily pozlacené makovice věží Marianských, bylo vzhůru celé městečko, regiment zelených lancůhů sešikován v řadách před chrámem, Staroboleslavští nováčkové už také v šatě zbrusu novém, se zbraní jako ze stříbra — přivezli všecko včera večer z Prahy za nimi — a nejvýše na stupních chrámových pan děkan v slavnostním rouše. — Uděloval regimentu zelených lancůhů, v němž tvořili zdejší děti a rodáči z okolí zvláštní setninu, poslední požehnání. —

Náhle ozval se hřímavý povel Kladiváktův, bubny zarachotily jedním rázem, praporec zadul ranním větrem na rozloučenou a řady se hnuly v rychlém pochodu. Půl Boleslavi je vyprovázelo do vojny, jež, jak se tenkrát všude mluvilo, bude

ve světě poslední. A celá Boleslav plakala pro tenhle mladý, jarý lid, pro ty drahé životy, jimž kdo ví kde už stele v této chvíli smrt smutný, pustý hrob. — Rozkaz Waldštejnův, jež byla ordonance dnešní noci za regimentem na upěněném oři přinesla, zněl: „Přes Mělník, na Litoměřice a k Saským hranicím!“

XI.

V malebné údolině Českého Švýcarska snášel se znenáhla rozkošný večer májový. Omšelé tisícileté hlavy starých skalisek, zdálo se, že halí se oslňujícím svitem zapadajícího slunce v drahocenný háv, jemuž se nevyrovnají ani ta nejskvostnější orientalská tkaniva. Až oči slzely, až se hlava točila tou kypící jarní krásou, jež si zašla do těchhle končin, aby tu mohla vybujeti nepozorována a rozvíti se v zákrytu, v milounkém zátiší. A což to Labe, jež se mezi zdejšími vrchy a dolinami, lučinami, sady a dědinami loučí s Českou otčinou, a vzdychává prý až ode dna, jak smutná je cesta v cizí, nevlídné kraje!

Dnes bylo ku podivu tiché, sotva že jsi slyšel jeho šumění. A ve vlnách jakoby v každé leskl se drahý, vzácný rubín. — Jak se ruměnily! Či spíše jakoby rozestřely jemninký růžový tyl, jímž někdy zakrývají vůz, když vezou nevěstu k oltáři! — A všude hlahol a všude zpěv, a samá

píseň ptačí, že mimoděk připadlo člověku, tenhle kraj jakoby byl očarovaný, tak že když sem poutník zabloudí, odtud nemůže, musí tu nechat i duši i srdce. A což teprv, když si vyjde nahoru do těch vrchů, na jejich temena a rozhlédne se po kraji, jemuž prý není ve světě rovného! — A přec už tenkrát na hrudť tíseň usedala a do oka plížila se slza, protože v těchto vrších český hlahol umíral a ozvěna nesla poslední zvuky jeho jako hranou do ciziny —, protože v těchto vrších už se usazovaly cizí rody, v těchto ouzlabinách zněla cizí řeč a po kraji požehnaném noha cizí k nedobru zelenou trávu šlapala — —.

Starému muži, jenž seděl nedaleko Labského břehu opřen o skalnatý výběžek, také as vážné myšlenky táhly bílou hlavou. Prozrazovala to zachmuřená jeho tvář. Byl to vojín; podle zlatého třepení na šatě a podle bandalfru, jenž s kordem ležel vedle na trávě, vysoký důstojník císařský. Na protějších skalách leskly se halapartny přecházejících hlídek a dole, tak as co by odtud doštelil, bělaly se vojenské stany. V ouzlabině mezi stany bylo veselo, jakoby tam i dudy měli a jakoby podle nich zpívali! Ležel tu podle všeho Český regiment.

„Náš starý tamhle sedí jako zařezán! Bůh suď, co to má v hlavě! Od těch dob, co jsme opustili Starou Boleslav, není do něho nic! A to

bude as také příčinou, že tu lenošíme, jakoby Švejda byl už za mořem.“

„Také tak myslím brachu. Co svlékl se sebe starý kabát a oblékl nový s tím zlatem, jakoby starou hlavu byl si zrovna vyměnil!“

„Po chvíli mu tam holka jakás vězí! Když mi bylo kolem dvaceti, já také tak chodíval, také tak hlavu věšíval a neviděl jsem, ani neslyšel.“

„I našemu praporečnicku cosi mozek plete. Co to bylo za hoch!“

„K pomilování braši! Zdaž pak by nám lépe nebylo, kdybychom byli radši zůstali jako dřív v těch starých kloboucích, jež jsme Švejdům po-brali, v těch starých kabátcích, jež jsme Švédským rejtharům s těl stahali? — Jářku! Co nám platno tohle zlato, tohle stříbro, tohle hedbáví? Už v tom na stará léta ani chodit nedovedeme. Už musíme dělat pány, už si tak nesmíme z plných plic zabouřiti.“ —

A čtyři mužové, již obstarlí, všickni důstojníci, svésili hlavy a všickni přisvědčili v duchu slovům kamaradovým.

Níže mezi stany zvučely dudy do skoku. Krakule měl nové, sebrali mu na ně v regimentu, ale často mu do měchu z očí vyhrkla slza, protože už takové nebyly jako ty, jež Podubec roztrískal. Dřívější kozlík jen mluvil; už se spolu znali, rozuměli si, a když bylo Krakulovi nejhůř, požaloval si tomu kozlíku, z duše pozasteskl a

pokaždé se mu odlehčilo. A tenhle byl mladý, sotva ročák, a dudáku mnohdy napadlo, že se teprv učí, protože mu leckdy došel dech a zakvílel, až se člověk otrásl.

A vojákům — těm dudy se v těle všecko jen hýbalo! Jenom ti, jejichž stany opíraly se o svahy zelených stráží, dívali se v rej s tváří, jakoby duše v sobě neměli. A mnohý mezi nimi seděl zamyšlen, jako ten jejich plukovník na skále, na zeleném, hebounkém mechu. Byly to skorem ještě děti, sotva že se jim na Bradě ukazovalo první pýření. Ani do zpěvu jim nebylo. Mysleli na domov, na rodiče, sestry, bratry; v jará srdce vkrádal se jim stesk, jemuž prý neodolá nikdo, kdo poprvé opustí své rodiště na delší čas. — Byli to Staroboleslavští a mnohého napadlo: v těchto vrších že sotva kdy obraz Matičky Boží naleznou, že sotva kdy mezi těmihle skalami lupiče dostihnou a jej potrestají. —

Už tu leželi třetí týden a kdo ví jak dlouho si tu poleží! A Bůh sám ví, proč zrovna oni hranice hlídají. Sasy jsou prázdné, Švejda s kurfiřtem někde ve Slezsku a *zelení lancoši* na hranicích jako dřevěné koly.

Důstojník, jež jsme byli z prvu zahlédli na skále, náhle vstal, rozhlédl se kolem, bystrý zrak jeho letěl s jednoho vrchu na druhý, zdálo se, že hlídky přehlídá a potom se zahleděl v tu stranu, kudy se vinula mezi vrchy ouvozem cesta, chvíli

se tak díval očima neodvratně upřenýma mezi stromy, jež bělaly a červenaly se plným květem, a potom opět usedl; ale nyní sňal širák s chocholem a položil do trávy vedle ozdobného kordu. — Byl to plukovník Kladivák. Skorem bychom ho byli v tomhle zamyšlení ani nepoznali. Co zaslechl před Staroboleslavským chrámem, že by Andělka nebyla dcerou Podubcovou, ale sestry jeho, tu se mu všecka ta minulá léta objevila před očima v tak jasném světle, jakoby byla včerejší den i ulehla mu na srdce a vrtala ve hlavě nocí a dnem. A když si dříml, probudila ho a když se té osoby aspoň na okamžik chtěl zbavit, nemohl, vznášela se kolem něho jako duch, jenž čeká vysvobození, jenž chce pokoje — a nedá a nedá se odbyti.

Kladivák byl před lety ve službě pana Zdeňka ze Smiřic. Tenkrát panovaly v Praze zlaté časy. Bylo tam panstva, že v těchhle dnech tam není tolik měšťanů. Do Prahy vozili peníze z celého světa a páni se v dukátech hrabali jako v štěrku. A když měli přebytek páni, čeleď jejich si přála. Někdy jim ani rty od vína neosýchaly. Městští biřici za to však každý den několikrát prokleli ten zlatý věk se vším všudy. Ani si nemohli pokojně k jídlu sednouti.

Ale těch časů Kladivák nevzpomínal, už jich dávno ozelel a snad by jim v nynějších letech již ani nevykl. Ale na koho do dneška vzpomínal

a koho do dneška neoželel, byl jeho někdejší pán a potom mladinká paní jeho, hezounká jako z růže květ. —

Jednou si vyjelo několik pánů do Vltavských ouvalů as tři hodiny od Prahy. Mladý Smiřický byl také mezi nimi. A když se vrátil, Kladivák nad ním vrtěl hlavou. Císařští místodržící vystrojili nádherný ples: Smiřický zůstal doma. Přijel do Prahy císař Matyáš: Smiřický si poručil osedlati koně, kamsi odejel a vrátil se až druhý den. Šlechta uspořádala v prvním dvoře zámeckém sedání a ceny vítězové byly zlaté poháry, skvostné, perlemi posázené pásy, pravé toledské kordy se zlatými jílci, v nichž leskly se safíry, drahocenné bambitky. Zdeněk byl výtečný šermíř, báli se ho sami kavalíři Francouzští, jimiž se tehdejší Praha jako hmyzem hemžila, a on si opět na hnědouši vyjel z Prahy a zas se vrátil až druhý den. Dosavadním přátelům se vyhýbal, a když ho zvali na lov do Svatoprokopských skal, jichž se měla účastniti i dvě arciknížata, odepřel; ale ten den zavolal si Kladiváka, poklepal mu na rameno a pravil: „Dnes dva koně osedláš. Dnes si pojedu pro nevěstu a ty pro novou paní! Ať se nějak vyfintíš! — Rozumíš?“

Kladivákovi se tenkrát až hlava tou novinou zatočila; ale porozuměl. A kdyby ta nevěsta jeho pána v zakletém zámku byla začarována a samou saní devítihlavou střežena, byl by mu jí šel vy-

dobyť. A když vyjeli, pořád si cestou oči utíral, aby si ji mohl dobře prohlédnouti. A v takovém šatě svého pána ještě neviděl. Kabátec měl z ak-samitu zeleného se stříbrnými portami, od ramenou ke kordu zlatý pás, na hrdle zlatý těžký řetěz, jež otec jeho dostal od nebožtíka císaře, spodky tmavě červené a rukavice bílé jako kment, ohrdlí jako nejčistší snh. — I ten hnědouš si vyšlapoval a pořehtával, jakoby věděl, že jedou pro nevěstu. Jeli a jeli, až nad tichounkou oužlabinou nade vsí, jakoby zapadlou, před starým také tak tichým dvorcem zastavili. Dubová vrata byla zavřena, na dvoře pusto a nikde o živé duši ani pohádky. Hnědouš zařičel třikrát po sobě, pokaždé veseleji, a někde v síni ozvaly se dva hlasy, hrubý, škorem chraptivý a druhý milounký jako stříbrný zvoneček. —

„Zde-li, pane, vaše nevěsta, zde příští paní má?“ Kladivák tuhle otázku vypravil přetěžce ze sebe.

„Zde brachu! Však počkej, až ji uvidíš!“

Vrata se prudším nárazem rozevřela, oba vjeli do dvorce a s koní seskočili.

„Půjdeš brachu se mnou! Budeš mi dělat starosvata! Proto jsem si tě s sebou vzal.“ —

Ve světnici hořela na krbu louč. Čeládka na dvoře už asi odpočívala.

Za stolem seděl stařec as sedmdesátiletý s popelavými vlasy a s hlavou opřenou v ruce. U krbu

pilně předly na kolovrátku dvě ženštiny, jedna mladinká, druhá o poznání starší. V okně stál muž s rukama přeloženýma křížem přes prsa a s očima upřenýma na příchozí. Mladá ženština u krbu pozdvihla hlavu, ale hned ji zase sklopila, a bylo viděti, jak se zachvěla a kolovrátek až sténal, jak se roztočil, jakoby se s ní loučil, jakoby ji litoval. —

„Čeho si, pane, v tak pozdní chvíli přejete?“

Stařec za stolem promluvil, aniž by byl hlavy pozdvihl, aniž by byl na pozdravení příchozích poděkoval.

„Jdu si pro tvou dceru!“

„Tak pozdě večer?“

„Řekl jsi, že tomu nedovolíš, abych tvé dítě odváděl za dne!“

Stařec zakýval hlavou.

Muž u okna hnul oběma rukama.

Kladivák mimoděk sáhl po jílci a levou rukou za řemen po bambitce.

Stařec za stolem vstal, vzpřímil se, pokročil do prostřed světnice, mezi svou dceru a mezi nápadníka. „Slyšel jste mé slovo? Pamatujte si je! — Víte, jak se jmenuji? — Podubec! A dubové dřevo je nejtvrďší! — Rozumíte mi, pane?“

„Že to myslím poctivě, můžeš souditi z toho, že přicházím — mohl jsem užiti . . .“

„Proč jste neužil? — Jářku že chceš mermomocí býti paní?“

Stařec s příšerným výrazem v obličeji obrátil se s touto otázkou k dívce.

„Jeho ženou tatíčku.“ —

Mladší z ženštin vstala a sepjala bílé ruce naproti starci.

„Jeho ženou? — Jeho děvkou, jeho . . .“

„Zadrž, starče, ani slova již!“

Zdeněk pokročil o tři kroky do světnice dále; ale muž u okna, jenž dosud se díval na cizince lhostejně, také postoupil blíže, až k samému starci.

„A potom tulačkou, potom poběhlicí.“

„Tatíčku! — Pro Boží Rodičku!“ úpěla dívka.

„Dotýkáš se mé cti, slyšíš?“ —

„Máte vy jakou čest, vy páni? — Kam pak chcete s tou vaší ctí? — Každému ji strkáte do očí a přec je na ní rezu, jako na železe, když leží dlouho ve vlhku!“

„Pro tvou dceru ti, starče, odpouštím!“

Starý vyhrkl v odporný smích.

„Arciťže pro tvou dceru, která chce býti mou paní, mou ženou.“ —

„Tvou paní — tvou ženou? — Chceš tedy opravdu?“

„Chci, tatíčku!“

A dívka vrhla se starci k nohám, objala je a uděšené zraky upřela k němu vzhůru.

„Počkej tedy! — Dám ti věno, dám ti na cestu!“ Stařec se obrátil, šel k polici, sňal s kořku šestiřemínkové dūtky, zašvihl jimi nad hlavou,

zdali má ještě v ruce sílu; a měl jí dosud až nazbyt, protože řemenky zahvívzaly jako větry, když vniknou do uzavřené prostoty skulinou a druhou letí ven.

Pan Smiřický postavil se před dívku.

Kladivák držel dosud pravici na jílci meče a levici na kohoutku bambitky.

Stařec se rozpráhl; ale pan Zdeněk uťal řemenky u samé jelení nožky.

„Táhni si, nezdárnice! — Po svůj život tě nechci viděti, nechci o tobě slyšeti, a kdyby se jednou chtěla vrátiti a já už hnil, já vstanu, já přijdu, já se na práh postavím. — A tobě povídám“ — stařec se obrátil k muži, jenž stál uprostřed světnice — „ať ji sem nepouštíš; sice, než umru, vás tu ještě všechny se vším všudy prokleju. — Budeš poběhlicí, tulačkou.“ —

„Bude Podubcům, otče, na hanbu! — Ve dvoře zůstane, potřebujem čeládku; nač cizí najímati? — Odvažte se po ní sáhnouti! Či už je to za těch zlatých časů s námi zemany tak ve psím, že otec proti hejskovi nemůže s dcerou nic poříditi?“

„I ty se mi opovažuješ odpírati? — Jste oba cizí krev, z Podubců není ve vás kapky.“ —

„Otče!“

Muž uprostřed světnice téměř sesínal a zatal obě pěstě křečovitě.

„Matku mi vyčítáš? — Pravím ti: nech ji v pokoji!“

Druhá ženština u krbu chvěla se jako svadlý list.

„Ještě jsem pod touhle střechou pánem já. — Rozumíš? — Do dneška tu vládne Adam Podubec! — I tebe může vyhnati, jsi beztoho podvrženec.“ —

Stařec se rozesmál divoce a jednou rukou rozehnal se po synu a druhou pěstí po dceři.

Smiřický však ji uchopil v náruč, vynesl na dvůr skorem bez vědomí, vyšvihl se na hnědouše a Kladivák za ním na vraníka.

Pan Zdeněk nevěstu přivínil na svou hruď a ze světnice k uším mu zalehlo strašlivé kňučí: „budete tu bez lásky, bez dětí, bez štěstí, protože syn proti otci ruku pozdvihl, a ty tam poběhlicí, tulačkou. — Rod Podubců vyhyne jako shnilý kmen.“ — Dalších vyhrůzek už neslyšeli, protože konci tryskem ujížděli ode dvora v oupadě se začernalou střechou, již měsíc příšerným světlem poléval. —

Byla to podivná jízda pro nevěstu. Kladivákovi bylo na rovině, jakoby byl vyjel opravdu ze zámku zakletého a nemohl pána svého pochopiti, proč si zajel až do toho polospustlého dvorce, kde ti lidé byli bez citu, jako skály, jeden proti druhému. —

Ale teprv druhý den se přestal panu Zdeněkovi diviti, když tu svou novou paní, tu jeho nevěstu uviděl za jasného světla. Takové arcíř by

byl sotva našel v celé Praze, kdyby byl všechny ty obrovské paláce od jednoho k druhému prošel a prohledal. — Jak jen mohla v té samotě, v takové zapadlině, mezi tak tvrdými lidmi vyrůst? Jak ji tam jen mohly tak krásné květy na lících vykvést? Kde tam vzaly tak divnou okouzující barvu očí její, že jediného pohledu jejich nikdo nezapomněl? Kde tam v tom polospuštěm dvorci vzalo se takové dítě? A Kladiváka napadla divná myšlenka, protože si vzpomněl, že povídal stařec s bílou pěnou kolem vyschlých, uvadlých rtů cos o cizí krvi, cos o podvržených. — Ale okamžitě ji potlačil. — Kladivákovi to všechno přicházelo jako pohádka. Sám byl v těch dnech mnohem raději — snad v celém svém životě nejraději — na světě. O nevěstě pánově si povídali až neuvěřitelné věci. A když se rozneslo, že mladý Smiřický se chystá k svatbě, povstali proti němu nejdřív jeho pokrevenci a strýc jeho roztrousil mezi panstvem pověsti, jež panu Zdeňkovi všecku mladou krev hnaly do hlavy. A brzy potom Kladiváka jednou z rána pán vyburcoval ze spaní, opět sedlali dva koně a vyjeli mlčky Strahovskou branou. A když dojeli ku Hvězdě, pan Zdeněk seskočil, podal Kladivákovi otěže a řekl mu tlumeným hlasem: „Kdybys mne neviděl živého, buď mé paní tak věrným strážcem, jako jsi byl mně. Zde tenhle list si pro všechny případ uschovej. Je v něm poslední má vůle.“ A než se Kladivák vzpamatoval,

zmizel již jeho pán za ohradou. V malé chvilince bylo slyšeti třeskot, tlumený hovor, potom dva výstřely skorem najednou a než by se pomodlil „Otče náš“, ujíždělo několik jezdců zpět ku Praze s posměšným chechtotem. Hnědouš v té chvíli zařehotal, jakoby věděl, kdo to v ohradě na vadnoucí podzimní trávě ducha vypouští. Kladivák uvázal rychle oba koně u staré vrby, několika skoky octl se v ohradě, hledal — hledal, až v mytině našel kaluž krve a v pozdálí rachotil již cestou vůz, v němž ležel mrtvý jeho pán. — Kladivák byl střelou nazpět na silnici, pobodl vránka, co měl síly a jen letěli. Ale v bráně jej zadržela stráž. Kladivák skřípal zuby, protože ho vedli k zámeckému hejtmanu, tam se ho na všecko vyptávali a než ho pustili, bylo už slunce nad Petřínem. — A když se vrátil do domu Smiřických a když se ptal po nevěstě nešťastného pána, řekla mu čeledě s posměškem, aby ji šel hledat do židovského města. Pana Zdeňka neviděl ani mrtvého; odvezli ho Bůh ví kam a pochovali ho Bůh ví kde. A když přišel poněkud k sobě, šel s listem po pánovi k soudcům, tam mu však pergamenový závitok vzali, přečtli a roztrhali. — Potom šel hledat nevěstu. — Ale těžko hledat život, když jsou na něm vrstvy černé hlíny, těžko hledat život, když na něm roste tráva zapomenutí!

A někde za Morání se dověděl, že prý tam jednou na stráni zakopali ženštinu s dítětem, ale

že byla jiného náboženství. Kladivák vstoupil pak do císařského vojska. Vypukly tehdáž znova vojny a Vlachům také vyrostly zase hřebínky. Mohl býti dávno oficírem, ale pokaždé, když mu dávali patent, zavrtěl hlavou a řekl, že s těmi pány nechce míti podílu v jejich cti žádného. A když se po dlouhých letech vrátil do Čech a slyšel, jak hrozně zahynul rod Smiřických, pokývl hlavou a zahovořil: „Byl to spravedlivý trest.“ A když táhl Prahou k severu a když opět uzřel dvůr Moráňský s šindelovou, začernalou střechou, ale spustlejší, zeptal se tak jako náhodou na zemana a lidé mu pověděli, že prý své sestře jediné, ač ho pro všechny svaté prosila, neotevřel, že ji pod střechu nepřijal, že ji nechal umíratí venku pod šírým nebem, v prudkém severním větru, za tuhého prosincového mrazu a že prý tam není pokoje, žádného štěstí, žádné lásky, a co všecko vytrpí žena jeho, co zkusí jediné dítě jeho. — A Kladivák zas tak pokývl hlavou a opět prohodil: „Spravedlivý trest za jejich tvrdost, za jejich necitelnost.“ — A potom už s nikým o Podubci nemluvil, až jej zase po čase onehdy uviděl tváří v tvář. —

Dvorec už byl jako polozřícenina, v šindelové střeše díra na díře, a v ouvale smutněji než před lety.

A že nyní na stará léta přijal patent obristský, k vůli tomu hochu to učinil, jež měl k smrti

rád. Ale dnes, když věděl, že Andělka snad není dcerou zemanovou, všecko by byl vrátil svému generalu, ten drahý bandalír, ten kord se zlatým jílcem, ten kabát se zlatem a stříbrem, aby se mohl vrátiti, aby mohl Podubce vzít za ruku, podívati se mu bystře, pronikavě v tvář a zeptati se: „Je pravda, Podubče, že tohle dítě je krev tvé sestry, je krev mého pána? — Chceš-li, stiskni mi pravici, já ti za tvou sestru odpustím, a to dítě mi vydej, já půjdu jeho práva hledat až do Vídně k samému císaři.“ —

Mezi stany ještě hrály dudy a večerem teprv zeleným lancochům krev se rozproudila, že se pustili i do tance. A starý plukovník jim toho přál; vždyť by tu samým ležením oudy jejich schromly. A zelení lancoši teprv musí dokázati, co dovedou, že jsou hodní starých soudruhů, jichž kosti leží na Saských rovinách za Lipskem.

Kladivák vystoupil na vyčnívající skalisko a zas se tak upřeně zadíval do cesty, jež bělela se bujnou svěží zelení v hadovitých oklikách. Plukovník si levicí zastínil čelo, aby mohl viděti bystřeji, protože paprsky sluneční rozlévaly se rudým mořem po skalách, že oko nemohlo ani snést ostrou oslňující červeň. Kladivák pokročil ještě výše, náhle se mu svaly kolem rtů pohnuly prudčeji, zraky zaleskly se živěji a plukovník postoupil až na temeno vysoké, zvětralé skály; postřehl jezdcu, jenž objevil se nad dalekou oudo-

linou a zaměřil přímo k němu. Ale okamžitě rozeštel se obličejem jeho zase dřívější záдумčivý výraz. Jezdec, jenž měl zaměřeno k táboru zelených lancochů, nebyl as předmětem plukovníkova očekávání.

XII.

Od nějakého času zdálo se, jakoby u Podubců nebylo živé duše. Zemanský dvůr podobal se na vlas těm, jež před několika lety opustili jich vlastníci a vystěhovali se do ciziny. Takových dvorců stávalo za tehdejších dob skorem při každé desáté vsi České. Stěhovati se nechtěl do nich nikdo, jenž nemusel. Duchové bývalých zemanů prý se každou nocí vraceli, všude všecko prohledali a obyvatelé prostorných stavení, obyčejně poddaný, ubědovaný lid, schnuli strachem za takových příšerných návštěv.

Podubcův dvůr s rozpadávající se ohradou, s prohnitou šindelovou střechou, se stodolami z lepenice, na mnohých místech těžkými trámy založenými, byl zvláště letošním jarem vhodným předmětem nejrůznějších pověstí. Chasa, jež se byla tenkrát z čista jasna rozprchla, postarala se o jich rozšíření svědomitě.

A co odešla odtud Andělka, zdálo se jakoby nad zdejšími, smutným, tichým ouvalem dohasl poslední paprsek štěstí života a nad zčernalou

střechou dvorce jakoby naposled byly zašelestily perutě anděla pokoje.

Bylo jednou za prvních večerů májových, když Podubec vrátiv se odkudsi s tváří bledou jako zeď, s očima krví podlitýma, chvěje se na celém těle jakoby postižen zimnicí zavolal dutým hlasem do dvora po dceři a prudkým krokem vešel do světnice, kamž v několika okamžicích za ním vběhla Andělka —

„Poslyš, co ti nyní povím! Jsme tu sami, neuslyší nás tu nikdo, ty to také nepovíš nikomu, má žena ještě na lukách, tak hned se nevrátí. — Že mne máš ráda, o tom jsem přesvědčen. Dala jsi v Boleslavi za mne na modlení, na mše svaté, především prý děkan odsloužil poslední. — Kdo pak by také vážil svých kroků tak daleko, když by to nemyslíl upřímně. — Chceš však, aby se do tohoto dvora vrátil pokoj opravdu?“

„Mohl bys, tatíčku, o tom pochybovati?“ Andělce zaleskly se oči svitem radosti a s obličejem jí rázem odletěl výraz uděšení.

Podubec však se na chvílku zarazil, jakoby se mu do další řeči nechtělo. Obrátil oči stranou, přimhouřil je, rty sevřel prudce — těsněji a tváře jeho, zdálo se, že zatáhly se barvou umrlčí.

„Tedy jsem přece nešla do Boleslavi nadarmo!“ Andělka skorem zajásala, chtěla se vrhnouti zemanovi na hrud', chtěla tu hlavu otcovu sehnouti až ke svým tvářím a celou ji zlíbat. Podubec

však ustoupil o krok zpět a upřel opět zachmuřené oči na dívku

„A peníze jsi taky nadarmo nevyhodila. — Ale chtěl jsem ti říci tohle: pokud budeš pod zdejší střechou ty, pokoje pod ní nebude! Pokoji v zdejším dvorci překážíš toliko ty.“

V zachmuřených očích Podubcových zakmitl se příšerný plápol.

„Já, tatíčku?“

„Ty, — *jedině ty!*“

„A ty bys opravdu chtěl, abych — odešla?“

„Musíš, — odejdeš, zdejší dvorec opustíš aspoň na tak dlouho, pokud budu živ já“. —

„A kam půjdu, — kam se obrátím?“

„Svět je daleký, široký.“

„Neznám v něm nikoho; vždyť víš, jak jsem tu vyrostla — tatíčku!“

„Neříkej mi tak! — Nejsem tvým otcem! — V tom světě budeš míti hnedle kolem sebe přátel, tvá matka také si je uměla naklonit a jaké přátele!“

„Má matka — pravíš?“

„Arcitže tvá matka! — Pojď, ukážu ti, kde odpočívá! — Ale tam odtud už se nesmíš vrátiti. — Vezmi si své šaty, svaž si je do uzlíku, nějaký ten groš ti dám na cestu — Už se šerí, už slunce za Stražištěm zapadá a než má žena přijde, musíš býti pryč! — Všecko by mi tím pláčem pokazila, rozezlila by mne.“

Mladé dívce šla při těchto chladných, mrazivých slovech zemanových, z nichž každé provázel jakoby úsklebek, hlava kolem; ani nevěděla, jak se octla v komoře, jak rozevřela dubovou skříň, jak jeden kousek svého šatu za druhým do uzlíku skládala, jak každý slzami smáčela. —

„Jsi hotova?“ Podubec stál již na zápraží. „Dělej! — Dělej! Nějak jsi zbledla, celá se třeseš; musíš se přemoci, nic platno, jinak tu pokoje nebude, kdybys se modlila do soudného dne. — Pojď, já tě povedu. V komoře je dusno, na čerstvém vzduchu osvěžíš.“ —

A zeman vzal Andělku za ruku pevně a skorem ji za sebou táhl. Šli humny a na nedaleké stráni se u starého, spráchnivělého habru zastavili.

„Nyní si to tu dobře prohlédni! — Zde odpovídá tvá matka! — Byla to má vlastní sestra; ale nehodná. Otce přivedla do hrobu, tebe na svět pro zlo, chceš-li, můžeš se tu také pomodlit, ale povídám ti, do dvora se nevracej, budu hlídat celou noc, věčně věkův by to za to nestálo. — Tuhle máš na cestu, než si najdeš nějakou službu!“

Podubec hodil dívce do zahrnuté zástěry několik stříbrňáků, potom se odvrátil a rychlým krokem vrátil se ke dvoru. — Žena jeho přišla z pole už skoro za tmy. Ve stáji měli několik krav; ale schly chuděrky den ode dne, až byly učiněné kostry. Zemanka musela se jim starati o píci sama. V konírně stáli dva koně; ale bylo

im znáti každé žebírko; před dvěma dny dochrupali poslední oves. —

Podubec chodil po zápraží s rukama přeloženými křížem v zad a pohvizdoval si, potom opatrně zavřel vrata, přirazil těžkou závoru, ale do světnice nešel. Zůstal na zápraží. Byl milounký večer májový. —

Zemanka se dnes svému muži nemohla vynadiviti. Když prý si člověk hvízdá, bývá mu v hlavě lehkou. Dobrá žena si také oddechla lehčeji. —

„Slyšíš, muži? — Kde pak ta holka dnes vězí?“ Zemanka si vyšla také na zápraží, když byla vše poklidila. „A je už zavřeno. Tak dlouho se nezdržela ještě nikdy!“

„Což vím já? — Snad jí někdo padl do oka! — Nebylo by také divu; je už nevěstou!“ Podubec si pohvizdoval ještě pronikavěji. Takhle neslyšela zemanka mluvíti svého muže několik let.

„Abych se po ní podívala?“

„Doma zůstaneš!“ Podubec skorem zaječel a opět se pustil do hvízdání.

„Muži — muži! Snad jsi jí neublížil.“ —

„Prchla od nás chasa, po chase prchla schovanka.“ — Zeman se při tomto slově z plna hrdla zasmál. „Po schovance mi snad prchne žena. — Jářku co? Jakobyste se byli na mne umluvili! Chceš-li, táhni si za ní.“

A Podubec již opět pádným, těžkým krokem přecházel zápražím.

„Pro Kristovy rány! Co si to pořád jen vymýšlíš? Čfm se to pořád obíráš?“

„Jak bych tu byl šťastnější, spokojenější! Snad mi toho přeješ?“ —

Z protější stráně zaletěl do dvora srdcelomný pláč.

„Andělko! — Mé dobré dítě!“

Podubec se náhle zastavil před samými dveřmi do síně, bouchl jimi, až zapadly a zahučel: „Tam si naříkej třeba do rána!“

A zemanka tu noc také oka ani nezamhouřila, už ani plakati nemohla a hlava jí leckdy unavením klesla nazpět; ale těžké, prudké kroky Podubcovy na zápraží pokaždé ji probudily. — Podubec hovořil sám s sebou tak hlasitě, že bylo do světnice slyšeti každé slovo a zemance po každém div že usoužené srdce nerozskočilo se a div že se neminula s rozumem.

Andělka arcíř nebyla její krev; ale od těch dob, co ji poprvé vzala na své lokty a poprvé pochovala, ani k vlastnímu dítěti, kdyby jí byl Pán Bůh jaké dal, nebyla by tak skoro až slepě přilnula. Zaklepala tenkrát jednou za zimního večera na vrata ve dvorci jakás žena v náručí s děťátkem. Prosila o nocleh, že už dále nemůže, že ji opouštějí síly, že bude muset umříti pod širým nebem, prosila o smilování aspoň pro to dítě, které za nic nemůže, aspoň o jediné sousto něčeho. —

„Kdo to?“ otázal se chropotným hlasem starý zeman na lůžku a pokud mu chabé sfly dovolily, vzpřimil se.

„Nevím, tatíčku!“ odpověděla mladá zemanka. Byl tomu as rok, co se sem přivdala. „Nějaká žena prosí o nocleh!“

„Danieli, slyšíš? — Kdo to?“ Starý, na smrt nemocný muž napjal poslední sfly.

„Ona — — otče!“

Polootevřenými dveřmi vnikal do světnice úpěnlivý dětský pláč.

„Aha už přichází i s rodinou, už se jí nabažili. Já říkal, že se toho musím dočkati a dočkal jsem se taky.“ —

„Nemluv dále ani slova, ani sousta jí nepodávej.“

„Umru, tatíčku! nevydržím to, odpusťte! —“

„Já taky umru, snad se ani zítřka nedočkám. — Nahoře se sejdeme, potom si více povíme. — Vystrč ji, vyštvi ji.“ —

Stařec na lůžku klesl nazpět v peřiny a na čele mu vyvstávaly osudné krůpěje studeného potu, rty mu modraly, oči se kalily, obracely.

Z venčí zarážela do jizby prudká, nemilosrdná řeč; mladý zeman se za chvílku vrátil a sedl si k lůžku umfrajícího. A nedávno přivdané ženě náhle vstoupila do hlavy myšlénka, jací jsou to lidé, jež pod zdejší střechou se rodí, že jsou tvrdší než skály, bezcitnější než drva, nemilosrd-

nější než —. Zemanka se ani neopovážila domysliti; ale rychle se zdvihla, vyplížila se ven, přehodila svrchnici přes hlavu, pustila se do ouvalu, volala po švakrové, a se stráně, jež táhne se mírným svahem na protější straně, odpověděl jí smutným štěkotem „Železák“. Byla čirá tma, nebylo viděti před sebe na krok. — Zemanka marně hledala švakrovou; běžela v tu stranu, odkud zaslechla štěkot, ale nejsouc tu ještě dobře známa, zbloudila, octla se na skalách, pod nimiž hluboko dole šuměla Vltava noční, temné písňe své. — A trvalo to dlouho, než našla pravou cestu zpáteční. Ve dvoře kmitalo se ještě světlo, ale starý zeman byl již nebožtíkem. —

Druhý den k polednímu našli pod habrem schoulenou ženu mrtvou a po dítěti nikde ani pohádky. Podubec se k ní neznal ani po smrti. Ani ji na katolický hřbitov nepochovali, protože kdo ví zda-li prý to křesťanka. Tenkrát se po Čechách potulovaly celé zástupy cikánů.

Železák však sledoval krok za krokem zemanku, jakoby jí chtěl něco pověditi, ale jedině jí. Kňučel, ohonem švihal, zemi hrabal, za sukně zemanku potahoval a když si toho všimla, zaštěkal, poskočil si a několika skoky octl se u své budky. Odtud se už nehnul, ale poříd si tak poštěkával, jakoby samou radostí.

Zemanka šla za ním, prohlédla si budku a v slámě uviděla děťátko, milouneké, hezouneké.

Chudinka dřímalo! Mladé ženě zalily se oči proudem slz a Železák si zaštkl poznovu, ale tentokráte se štěkot jeho třikrát rozlehl tichým, smutným ouvalem.

Zemanka šla pro muže, vzala ho za ruku, že prý uvidí, co jaktěživ neviděl, čeho by se člověk vůbec do smrti nenadál. Podubec si dal říci a bez jediného slova sledoval ženu.

„Podívej se do vnitř!“

Podubec poslechl, ale obličej zachmuřil se, jako když mu pověděli, že našli pod habrem na jeho pozemku neznámou ženštinu.

„Ty bys se chtěl dáti zahanbiti tímhle zvířetem?“

Zemanka vzala znova svého muže za ruku řkouc: „Bůh mne chraň, abych ti něčeho vytýkala!“

„Jak se sem to dítě dostalo?“

„Bezpochyby že je Železák našel a sem přinesl! — Hleď muži, ta nemá tvář má lidský cit.“ —

„Dělej si s ním co chceš!“ odsekl náhle Podubec, prudce se obrátil a ještě rychleji odkvapil do světnice. Do dvora přivezli právě rakev pro starého zemana.

A tenkrát vzala poprvé zemanka dítě své švakrové na lokty a poprvé je pochovala. Ukryla je ve své komoře, potom dali děťátko pokřtíti, na křtu mu dali jméno *Andělka* a všechen svět myslel, že je Andělka vlastní Podubcova krev —. A zdálo se, že ta dívčinka je opravdu andělem.

jež poslali dolů s nebe, aby v zdejší dvorci aspoň jedné duši byl potěšením. Jaký život by tu byl také býval bez toho dítěte! Když se na zemanu usmálo, když se na ni podívalo očima, v nichž zřela žena Podubcova všecko své štěstí, celou svou radost, jedinou lásku, zapomínala, že je pod střechou, kde od jakživa nebylo viděti na tvářích srdečného, upřímného úsměvu, kde nebývalo od jakživa slyšeti přívětivého, vlídného slova, kde i mladá bujná krev čeledě se srážela, stydla —. A dneškem je to všecko pryč, jako sen, jež by mnohdy člověk rád zachytil oběma rukama, ale běda že nemůže! —

Když dnešním jítrem slunce poprvé zarudlým okem svým vzneslo se nad koruny Beckovských borovin, políbilo bledou, uplakanou dívčí tvář, jakoby jí chtělo slzy usušiti, tvář zruměnit na dalekou cestu v širý, cizí kraj. Zraky dívčiny spočinuly naposled na dvorci s šindelovou střechou, naposled rozhlédly se zdejší, tichým, věčně klidným ouvalem; potom se sehnula, rty na černou půdu pod habrem přitiskla dlouhým, vřelým políbením a zdvihnuvši se přitáhla si šátek na hlavu těsněji, uzlík vzala do pravice a v malé chvíli již octla se v ouvoze, jímž vede cesta na výšinu, odkudž viděti celou řadu modravých hor v pestrém rozložení. —

Andělka na cestu téměř neviděla a zdálo se jakoby si byla ani nepovšímla, že ji přece někdo

z domova provází. Byl to starý, rezavý pes — Železák. Dohonil ji na výšině. Měl už jen jediný zub, ale v těle ještě tygří sílu. Když ho spozorovala, sehnula se a pohladila jej. Železák vyskočil co mohl, potom se k ní přitulil a tak se na ni zadíval, jakoby ji prosil, aby ho tu nenechávala, že by tu bez ní jediného dne nepřečkal, že ji bude brániti proti každému násilí.

„Chceš jíti se mnou? — Pojď tedy, Železáku!“ Andělka pohladila poznovu dobré, věrné zvíře, jež se od ní již nehnulo. Pořád šlo as dva kroky před ní, jakoby jí ukazovalo cestu, kudy se jde do světa, k lidem dobrým a kudy k zlým . . .

Ve dvorci už dnes po třetí se kravky v stáji ozývaly, důtklivěji a důtklivěji hlásily se o snídaní, ale nepřišel jim založit do žlabu nikdo. Zemanka seděla ve světnici s hlavou skleslou nazpět ku stěně, jakoby bez života. K ránu přemohly ji dřímoty. V konírně řehotali koně o překot, dupali, až tvrdou půdu rozdupali; ale Podubec jakoby byl ohluchl. Ještě tak chodil po dvoře s hlavou svěšenou, s rukama přeloženýma křížem v zad, jedině že si již nepohvizdoval. Byl nesmírně bledý, oči měl vpadlé, rty opuchlé, až strach se na něho podívati.

Zemanka teprv k polednímu se trochu vzpamatovala. Přivedlo ji k sobě bučení krav a řehot koní ve stájích . . . Nebyla však také k sobě podobna; tak se přepadla, jako by čtvrt léta zlá

nemoc byla ji soužila. A od toho dne bylo ve dvorci ticho jako dole v řece mezi skalami, kam noha lidská přijde málo kdy.

Pod šindelovou střechou zavládl arcit pokoj, ale takový, jako bývá na hřbitovech pod zelenou travou, kde pochována mladá léta, kde tlí jaro života, kde radost, štěstí, sláva, vše pod černou zemí urovnáno . . .

Mezi ženou a mužem nebylo slyšeti slova, chodili kolem sebe, jakoby se neznali, jakoby se byli neviděli jaktěživi . . . Hospodářství hynulo, na polích z loňské setby samý hluchý klas. Zemanka pracovala, pokud jí stačily síly. Podubec prodával krávu za krávu, takřka za groš, jednou si vyjel s koni na Mělník na trh a vrátil se bez nich. Věru, byl tu pokoj, den ode dne divnější, den ode dne dusnější. Scházela sem k tomu zdejšímu klidu už jen smrt. Ale ta jakoby se dvorci Podubcově schválně vyhýbala. Zemanka se za ni modlila každý den, myslela na ni co chvli, ale přec nepřicházela. Už tak bývá, že kde ji volají, takový práh mijí a kde se jí bojí, tam přichází návštěvou nejraději.

XIII.

V dubnu a máji letošního roku byly severovýchodní Čechy Waldštejnským vojskem téměř zaplaveny. Každým dnem mohl jsi potkati na ve-

řejných cestách hluk jezdců či zástup pěchoty. Jak se však zdálo, neměli na spěch. V kterém kraji se jim zalíbilo, tam zůstali dva i tři dni. Jednotlivé regimenty táhly zvlášť, aby jeden druhému nepřekážel, a jeden druhému vesnice nevyjedl.

V krajích, kudy vojsko táhlo, vyskytoval se zároveň zvláštní lid. Byli nejvíce na koních. Z daleka podobali se rejtharům. Měli širáky, za nimi vlající péra, dosti pěkné kabátce, leckterému se třpytil pod krkem zlatý peníz, nejinak než jakoby byl důstojníkem; ale ve tvářích měli všickni výraz šibeniční a byli černí jako Afrikáni. Obyčejně táhli hodinu a dvě za regimenty. — Byli to cikáni.

Nově zverbované vojsko Waldštejnské čítalo přes čtyřicet tisíc hlav. Nikdo nevěděl, kam mají zaměřeno; pouze hádali. Ba samým „tajným“ radám císařským ve Vídni byl pochod armády Frýdlandského nejasný. Posílali za ním z residence rozkaz za rozkazem, každý s velikou pečeti císařskou, ale Waldštejn jakoby byl císařem sám a jakoby nejvyšší rady vojenské ve Vídni pro něj ani nebylo. —

Dle všeho zamýšlel asi obrátiti se průsmyky Krkonošskými do Slezska, kdež stálo na třicet tisíc Švédů a Sasů pod maršálkem Arnheimem a hrabětem Thurnem starším. Avšak také si dal na čas. Snad chtěl užiti půvabů máje v rozkošných oudolích v Pojizeří. Hlavní stan už třetí den se

nehýbal. Komu pak by se také chtělo z takového ráje, jako je Pojizeří, kde všude, kam jen oko pohledne, samý květ, všude, kam člověk hlavu nakloní, samá vůně, všude, kam noha vstoupne, travička jako aksamit a jako hedbáví, všude, jak daleko ucho doslechne, zpěv „až milo líbezný“.

Generalissimus, jež příroda vábila pod šírě nebe obyčejně jen za noci, vyšel si sám bez průvodčího na výšinu, jež poskytla oku jeho dávno postrádaného požitku. Tvář, jež onehdy se zdála příliš sestárlou, sežloutlou, téměř vyžilou, jakoby od těch dob značně byla omládla. I zraky jeho, o nichž se psalo a píše vždycky jen: „zapadlé“, dnes se leskly jakoby byly plny ohně a nadšení. A toho všeho původcem byl mužík v černém, přilehajícím šatě španělském, hvězdopravec Seni. Od nějakého času nemohly prý se pro Waldštejna planety už ani v příznivějších skupinách ukázati.

„Posel z Vídně Výsosti!“

Waldštejn se obrátil nevrle. Rty stáhly se mu k jizlivému úsměvu a při tom pokrčil oběma rukama, jakoby chtěl říci: co mi do toho.

„Vrátím se za hodinu!“ pravil lhostejným hlasem ke komorníku a pokynul pravicí, aby se vzdálil.

Zraky vojvodovy již tkvěly opět na bujně zeleni, již zahaleny byly protějščí výšiny, k nimž tulila se tichouká dědinka s nizounkou vížkou nad střechami, jakoby si chtěla zdřímnouti. Seděl

na rozestřeném skvostném koberci. Frýdlandský vozil i do pole za sebou, nač si jen člověk může pomyslit. Kde se rozložil sám jediný, vypadalo to, jakoby tu tábořil celý regiment. Staří bitci, jenž sloužili někdy v Uhřích proti Turkům a z nichž mnohý se chlubil, že viděl stan padišahův, vypravovali, že se jejich generalovi ani sultán nevyrovná.

„President dvorské válečné rady, hrabě Šlik, generalissime!“ oznamoval v několika okamžicích hrabě Piccolomini.

„Vrátím se za hodinu!“

„Přeje si s Tvou Milostí mluvit bez odkladu!“

„Počká, milý Piccolomini!“

„Nese listy od samého císaře, generalissime!“

Waldštejn náhle vstal, vzpřímil hlavu a upřel zraky na hraběte. Byly už zase najednou zapadlé, a tvář jeho také náhle sežloutla.

„Dlouho-li mne budou soužiti svými instrukcemi? — Kdo si vojsko naverboval? Mluv, hrabě!“

„Tvá Milost.“

„Kdo platí to vojsko?“

„Tvá Milost.“

„A kdo chce tomu vojsku poroučeti? Kdo si nad tím vojskem osobuje vrchní poručení?“

„Jeho Veličenstvo.“

„Nejvyšší vojenská rada!“ opravil ihned Waldštejn plukovníka. — „Ať jen čeká pan hrabě! Je cestou utrmácen: ať si odpočine!“

Piccolomini hluboce se ukloniv odkvapil; v několika okamžicích však stanul u generala opět někdo. — Waldštejn se ohlédl a pokynul rychle rukou, aby příchozí předstoupil. Byl to Vlach Seni.

„Smím mluvit — Vostra Altezza?“

General přikývl hlavou.

„Císařský posel plete celou konstelaci. — Bojím se, Vostra Altezza! Dnes je měsíc zrovna ve znamení váh. Už včera jsem ho čekal, protože se Královec kalil, kdežto Hladolet se leskl, že jsem se mohl jen stěžít k němu dívati. — Dobropána nebylo skorem viděti pro mraky. — Ten posel — Serenissimo!“

Mužik se chvěl po celém těle, jakoby vanul od Krkonoš nejostřejší vítr severní.

Waldštejnova tvář zatáhla se opět tím pochmurným výrazem, jež jsme byli v obličejí vojvodově postřehli po bitvě Lužínské.

„Jedna hvězda svítila jasně, jako diamant, Vostra Altezza! Viděl jsem ji poprvé, jmeno jeff neznám, staří se o ní ani nezmiňovali. — Je mezi Krasopání a Dobropánem.“ —

Před dědinou, jež ležela pod protějšními výšinami jakoby podřimovala, ozvaly se výstřely, několik jezdců jelo jako střely přímo k návrší, na němž stál vojvoda s hvězdopřevcem. As sto kroků před nimi prchala ženština a pes, jenž ji

provázel, vyl žalostně, jakoby volal pro paní svou o pomoc, — za ochranu.

Náhle vyrazilo se strany as k dvaceti jiných jezdců, zaskočili cestu pronásledovatelům, znovu rozlehaly se údolím výstřely, potom bylo slyšet; třesk mečů a když se zdvihl dým do výše, poslednější přiváděli pět koní a dva zajatce. —

Ženština octla se již na návrší; ale dále nemohla. Zdálo se, že ji síly opustily. Pes sedl si k její hlavě a znovu se dal do vytí ještě žalostnějšího. Pokud bylo znáti, řinula se z něho proudem krev. —

„Oba na nejbližším stromě pověsíte!“ zvolal general ostrým hlasem proti blížící se tlupě. Poznání své kyrysníky a v dvou mužích s příhnedlými tvářemi, s blýskavými penízky kolem hrdel — cikány.

„Matičko Boží, ochraň mne! — Matičko Boží, zastaň mne!“ zvolala úpěnlivým hlasem ženština uzřevši na návrší opět nevlídné tváře. Uplakané oči její letmo zavadily o zachmuřený, příšerně stažený obličej Waldštejnův, a o potměšitou tvář hvězdopřavcovu.

„Připadala mi ta hvězda jako v koruně diamant. A hledám jméno její v starých knihách od rána!“ zašeptal úlisně Vlach.

Zraky Waldštejnovy spočinuly v témž mžiku na mladistvé, svěží tváři neznámé ženštiny podivným, zpytavým pohledem. Vojvoda přikročil sko-

rem až k ní, poněkud se naklonil v před a pes, jehož krev zbarvila všecku trávu kolem, vzpřimil se, zavyl a zaštěkl pronikavým štěkotem. Vlach připlížil se za svým pánem jako stín.

Neznámá dívka Frýdlandského jaksi nad obyčej zajímala.

Potměšilemu Vlachu projela hlavou zlá myšlénka, protože svadlé jeho rty sebou několikrát prudce zaškusly a dívka rozlila se lícemi tmavá červeň panenského studu.

„Pane — jsem sirotek!“ —

Mladistvé dívka drala se tato slova rty, jako když svěží život shasíná a dovolává se pomoci tam, kde mu jí poskytnou nejméně. Úlisný Vlach cos vojvodovi pošeptal. Ale Waldštejn jakoby byl neslyšel. Zraky jeho spočívaly na neznámé — na sirotku neodvratně. Pořád se mu zdálo, že je mu tato dívčí tvář velice známa, a jakoby tenhle veský šat jí ani nepatřil. Vojvoda si položil pravici dvakrát na čelo; na císařského posla, na všemocného předsedu „tajné“ válečné rady císařské zcela zapomněl. — —

„Užívám, jasný vojvodo, práva našeho regimentu ponejprv!“ zahovořil náhle zvučným hlasem po straně Waldštejnově mladý důstojník. General měl již na jazyku ostré, káravé slovo, ale sotva že zahlédl skvostný, drahocenný bandalír na uprášeném kabátci, prohodil dosti přívětivě:

„Ach — zelení lancoši! — Co neseš mladý brachu za noviny?“

Zelení lancoši směli k vojvodovi bez ohlášení.

Seni se zahryzl do rtů. Konstelace hvězd nebyla mu dnes přízniva a konstelace plánů v jeho hlavě se také rázem popletla.

General položil mladému důstojníku pravici na rameno. Seni ustoupil o několik kroků zpět.

„Sasko skorem celé prázdné, pouze v Lipsku několik setnin pod velením Hofkircha. — Zelení lancoši hoří nedočkavostí, generalissime, až ráčíš dáti rozkaz k pochodu. Zelení lancoši učiní se tvé lásky hodnými.“

Vojvoda utkvěl při slovech mladého důstojníka opět očima na lících dívčiny a pak obrátil se z pola k Vlachovi právě mu: „Vezmeš ji v ochranu, rozumíš? — Zatím do mého stanu!“ A nyní teprv zdálo se, že chce vyslechnouti novinu.

Praporek, Slavík Damian, zpozorovav dívčinu, div že nevzkřikl úžasem a podivením. Už se s ní setkává po třetí v tak krátkém čase a pokaždé, kde by se toho byl nikdy nenadál.

„Kde jsi se tu vzala v takové dálce od domova? — Zdaliž pak mne znáš? — Zdaliž pak se na mne pamatuješ?“

„Znám, pane — pamatuji se — a kde vy?“ — Další slova vázla dívce v hrdélku a před očima učinily se jí náhle mžitky.

„Že znáš, že se pamatuješ? — Pak také

často na mne myslíváš!“ A praporek zelených lanců, Slavík Damian, skokem octl se u dívky, vzal ji v náruč, přitiskl hlavu její ke své, jakoby nebyl nikdo svědkem toho jejich setkání se leda vysoko nad nimi vševidoucí Bůh.

„A jaké další neseš noviny?“ Waldštejn zahovořil tentokrát hlasem, jenž do kostí pronikal.

Důstojník stál již opět vzpřímený jako svíčka, jedině že tváře jeho jen hořely a zraky neodvážily se ani zavaditi o zachmuřený obličej generalův.

„V Lipsku chová Hofkirch, generalissime, obraz Staroboleslavské Rodičky Boží. V regimentě zelených lanců dětí ze Staré Boleslavi a okolí celá setnina. — Chceme svou Matičku lupičům vyrvati, chceme ji našemu městečku vrátiti, chceme ji přinésti do svého rodiště jako kořist válečnou na věkovitou památku.“ —

Praporek promlouval tato slova s veškerým zápalem mladistvé krve.

Vojvoda ohlédl se tak jako náhodou po hvězdopravci, jehož tmavé, pronikavé zraky div že nepohltily sličný obličej dívky, již směl u přítomnosti Jeho Výsosti mladý důstojník obejmouti.

„Rač svoliti, generalissime!“

„Svoluji!“ pronesl temným hlasem Frýdlandský.

A mladý hoch si zavejskl, že se to rozlehlo od jedné stráně ke druhé, od lesa k lesu, od vesnice k vesnici.

„A až se vrátím, potom budeš mou, vojvoda dovolí, — mou na věky!“

Bůh ví, kde se vzalo tolik odvahy v té mladé hlavě, kde tolik zmužilosti pod mladou, jarou hrudí! Takových řečí si před panem Albrechtem z Waldštejna nikdo nikdy z jeho obrovské armády nedovolil, až tenhle mladý hoch poprvé. — A opět se zdálo, jakoby se mrak s vojvodova čela ztrácel, jakoby mu s tváří hněvivý výraz mizel, jakoby zraky jeho leskly se svitem nikdy nevidaným, zrovna tak jako vnitřním pohnutím.

„Půjdeš se mnou. — Já tě všude proti každému uchráním. — Uvidíš, co zelení lančoši dokážou; a poznáš, že jsi nadarmo na mne nemyšlila. — Nemáš ve světě nikoho, sic bys tu nebyla; nemáš domova, sic bys až sem nebyla zbloudila.“ — A mladý hoch si zavejskl poznovu, tak z útrob své duše, tak z plného srdce, tak hlaholně, jako když se na věži zvon slavně rozhučí.

Vojvoda odvrátil obličej a přišla-li mu snad na okamžik ke hlavě myšlénka zlá, pohledem na tento výjev zajisté odletěla. Hvězdopravec hryzl se zlostí do rtů, div že si je nerozhryzl. Waldštejnovi se z prvu zdálo, že tenhle obličej má přílišnou podobu s vyhaslým rodem Smiřických — a měl již záměr hotový. Ale kde pak by se kdo z nich vzal v tomhle prostém šatě, a vždyť už všickni do jednoho v klenutých hrobkách pod těžkým mramorem dřímají. —

„A odkud že se znáte?“

Frýdlandský hovořil tak přívětivě, že sám hvězdopravec hlavou zakroutil, jakoby se divil a nevěřil, že pod hrudí vojvodovou může býti tolik lidského citu, tolik vlídnosti.

„Ze dvora v smutném ouvale za Prahou!“
A Slavík pověděl vojvodovi do slova, co mu srdce na jazyk přineslo. —

A když byl se vším hotov mladý muž, položil Waldštejn oběma ruce na hlavu a řekl tlumeným hlasem: „Jen ať vám štěstí přeje!“ A zdálo se, jakoby ten nemluvný, nevlídný general císařský oběma místo jich rodičů dával požehnání. —

„Nediv se, pane můj, že zelení lančoši pro tebe za dnešek dají všecku krev svou, poslední krůpěj.“ —

Za několik okamžiků opouštěl Waldštejn návrší rychlým krokem zcela proti svému zvyku, aby přivítal císařského posla.

„Proč bych měl rušiti štěstí dvou mladých duší? — Beztoho jim potrvá jen okamžik —. Ale kdyby byla snad přec z rodu jejich?“ General se ohlédl a na okamžik se zastavil.

Šli za ním oba zvolna k táboru, jenž rozkládal se as půl hodiny odtud v rozlehlé oudolině.

A v rysech vojvodovy tváře bylo lze čísti v tuto chvíli, co si myslel v hloubí, až na dně své duše, jež vši silou drala se až ke slunci: „Prohřešil jsem se na nich. Tíží mne to — snad

bych mohl splatiti aspoň částečně svůj dluh. — Mohla by to býti dcera Zdeňkova, ta jeho nevěsta byla prý odkudsi za Prahou ze dvorce zeman-ského!“

Generalissimus se poznovu zastavil, zdálo se, že mu opět usedla pod lebku znepokojující myšlénka, ale v chvilince kráčel již chvatným krokem k bělavým stanům, z nichž na nejvyšším z daleka bylo viděti obrovský praporec v barvách Frýdlandských a teprv když příchozí pozorněji upřel ke stanu zrak, mohl také viděti barvy černožluté. —

„Přišel mi tak nejvhodněji. Způsobím jedním regimentem poplach, jakobych pustil z řetězu celou armádu. Celé Sasy pobouřím několika sty a ve Vídni jim vytru zrak, zvláště podaří-li se tomu hochu jeho úmysl. Potom budu mít snadno oporu i v císařovně. — Tenkrát jsem povoliti nemohl, nesměl. Arcibiskupa jsem si pohněval, ale tímhle ho usmírím a pak okolo prstu otočím.“

A ještě tímže večerem celým táborem se rozneslo jako na perutích větru, že generalissimus praporníku zelených lanců dal nevěstu, že jim oběma ruce své položil na hlavu — —. A za takového generála bylo by všecko vojsko v tu chvíli šlo do ohně, bylo by se zdvihlo, třeba i proti dvorní radě vojenské. Frýdlandský mohl na ně spolehnouti jistěji než na skály, jež neda-leko odtud vroubily břehy Jizeřiny.

Tak se získává láska, oddanost, věrnost a tak

se prý tvořivají z lidských životů schody, jimiž se stoupá ke slávě, moci a velikosti nejsnadněji. —

Waldštejn jakoby to všechno věděl, schválně objevil se dnešním večerem mezi vojskem po boku císařského posla, jenž přednesl své věci tím nejublazenějším způsobem a slovy až úzkostlivě vybranými, ač měl zprvu dosti ostře namířeno. A kudy šel, všude bylo všechno vzhůru, všude klobouky s helmami byly ve vzduchu a údolím hřmělo jako prudká bouře: „Vivat generalissimus!“ A za toho jáсотu zapomenul Frýdlandský naprosto, že byl včerejší noci Kráломoc k vůli hraběti Šlikovi kalný, Hladolet že se leskl a Dobropána že nebylo pro mraky ani viděti. Seni také zlostí celý sezelenal, že vojvoda poprvé tak málo dnes dbal výsledku jeho pozorování.

XIV.

Mladistvé dívce, Andělce z dvoru Podubcova, po boku Slavíka Damiana ze Staré Boleslavi, se dosud hlava točila a oči jí dosud přecházely z toho, co dnes všechno viděla a slyšela. A každou chvíli ji napadlo, není-li to pouhý sen, že snad někde dřímá za vsí v šířém poli; ale když ucítila svou ruku v ruce mladého muže, když se kolem sebe rozhlédla a před ní ležela a bělela se nesčetná řada stanů, když si tak Železák poštěkl, jakoby si chtěl ulehčiti a zároveň dáti na jevo svou radost, přesvědčila se, že všechno přec jen blaživá skutečnost.

Co zkusila od té chvíle, když klečela pod nahnutým, polostrouchnivělým habrem na pahrbečku, pod nímž tlely kosti její rodičky, když se naposled rozhlédla smutným, tichým ouvalem, když na mladou hlavu její ulehla s veškerou svou tíhou jako obrovský balvan myšlenka: *jsem sirotkem, nemám v široším světě nikoho*, — když jí zalétal k uším hvizdot jejího strýce, jež do té chvíle milovala, že dítě vlastní nemůže více k otci rodnému přilnouti, a pro jehož pokoj šla, kam ji oči ponесou. —

Leckde se osmělila, prosila o službu, ale všude podívali se na dívku s popanštělou tváří v tak jednoduchém šatě nedůvěřlivě, někde také posměšně, jinde i divné slovo přidali, jehož smyslu Andělka nechápala. — Jedva že jí tak skývu chleba podali, někde trochu mléka a kde byli trochu lidštějši, řekli jí: „milá holka, časy jsou zlé, vojáci všecko vyjedí, tu práci si odbudeme snadno sami; musíš dál, kde je bohatší kraj, kde mají víc.“ —

Andělka šla dál a dál a všude ji těmitěž slovy odbývali. Už nohou ubohá ani necítila, ani nevěděla, že jí každým krokem krvácejí, jakoby byly zdřevěněly. Dnes by byla upadla ještě v ruce zlé, kdyby nebylo Železáka, jenž přivolal Waldštejnské jezdce. — A tak všecko náhle se obrátilo, jakoby se bylo na ni usmálo štěstí, jakoby jí bylo ukázalo plnou svou tvář, jakoby jí bylo

vyplnilo ten nejmilejší sen. Andělka přitulila se k mladému důstojníku blíže, snad se o to své náhlé štěstí, o ten svůj vyplněný sen bála; snad si vzpomněla, že by zase mohla jít světem širým od prahu ke prahu, ode dveří ke dveřím, od vesnice k vesnici. —

Druhým dnem byl již Slavík Damián se svou nevěstou od Waldštejnského tábora mnoho mil. Jela vedle něho na koni; Železák poklusával za nimi s hrudí obvázanou šátkem hedbávným, jež vyňala Andělka z uzlíku.

Cesta jim vodou ubíhala. Andělka vyprávěla zelenému lancochu celý svůj život, jediného slova před ním nezamlčela. Otevřela mu duši svou až do nejskrytějších útrob. Už vystupovaly před nimi jasněji a určitěji homole v západním pásmu Středočeských hor a na temenech jejich jevíly se tmavé obrysy starých hradů rozpadávajících se v zříceniny, jako staletí strážcové v pohádkách, když je opouštějí síly a hlavy jejich klesají k věčným dřímotám.

Sluneční paprsky k polednímu byly učiněny oheň. Železák stěží koním postačil a prudce odychoval, jazykem skoro pudy se dotýkaje.

„Tambhle zastavíme! — Je tam asi hospoda!“ zahovořil Slavík utíraje si s obličeje proudy potu. — „Jsi unavena. Sám to sotva vydržím. Je ti třeba odpočinku.“

Několik kroků před nimi, co by kamenem

dohodil, stálo po straně silnice rozsáhlé, ale sešlé stavení. Venku před vraty bylo několik převrhlých žlabů, neklamné znamení zájezdné hospody. Stavení prozrazovalo však již z daleka hospodáře ne dbalce. Okna byla namnoze vytlučena, dvěře otevřeny dokořán, došková střecha silně prohnutá a rozcuchaná jako netopýr. Před hospodou v levo byla studnice, ale trámy kolem prohnílé, na spadnutí; na kameni mechem zarostlém seděl starý, šedivý muž v starozemanském županu, ale už obnošeném, že nebylo lze barvu rozeznati. Čapka s bělavým beránkem ležela na uzlíčku zavěšeném na holi opřené o zábradlí. Byl to dle všeho pocestný.

Dojeli k samému stavení, zastavili a mladý důstojník seskočil s koně, vešel do vnitř, ale okamžitě byl opět na silnici.

„Všude pusto, jakoby tu byl před několika dny mor! Ani živé duše nikde!“ — pravil mrzutě pohlížeje nazpět do dveří.

„Přece tu hospoda, příteli, není-liž pravda?“ otázal se stařečka sedícího v zamyšlení u studnice.

Stařeček pozdvihl hlavu a upřel oči na tazatele, jakoby byl slov jeho přeslechl.

„Jak že tu, příteli, ani človíčka? — Přece zde hospoda?“

„Nevím, jsem zde cizincem“

„Nic platno, — aspoň půl hodiny! — Nastavíme raději noci!“

Slavík pomohl dívce s koně a oba usadili se s Železákem as dva kroky od starce. Košatá lípa poskytovala tu mile chladící stín. Mladý muž došel ke studni; ale ani okovu tu nebylo, ani tyče, nikde. Stařec prohlédnuv si důkladně příchozí trpce se pousmál.

„Ani za peníze nemůžeme pít vodu svou! — A to přec mohl Israel, když přikryl Pán mráкотou v prchlivosti své dceru Sionskou, když sbořil v prchlivosti své ohrady panny Judské a shodil je na zem, když zbil všecko, což pěkného bylo k pohledění v stánku dcery Sionské, když zahladil oltář svůj, když zlořečil svatyni své!“ Stařec, zdálo se, že tato slova promlouvá pouze pro sebe. Měl bílou hlavu opět v ruce opřenou.

„Máš pravdu, starče; ani za peníze nemůžeme pít vodu svou!“ přisvědčil starému muži v ošumělé zemanské říze císařský důstojník. — „Jak krásný tento vůkolní kraj, učiněný ráj!“ —

„Ale tak jako když vyhnal z něho Hospodin Adama s Evou!“ podotkl rychle starý muž. — „Stěhuje se Juda pro soužení a pro množství služebnosti; bydlí mezi národy, aniž nalézá odpočinutí; všickni, kteříž jej honí, postihají jej v úzkostech.“

„Což se také snad na stará léta stěhuješ?“

Starý muž teprv nyní upřel pronikavé oči své na tazatele — a kolem svadlých rtů pojevil se opět trpký úsměv.

„Ovšem že se stěhuji!“ —

„Na stará kolena chceš do ciziny, kde tě nezná živá duše, kde ti snad živá duše sousta nepodá, kde ti živá duše nebude rozuměti?“

Starý muž vstal, přistoupil těsně k mladému důstojníku, položil mu svadlou, kostnatou ruku na rameno, zrovna na skvostný bandalír. „Škoda tě, hochu, věčná škoda, že nosíš na sobě tohle vlčí roucho, škoda toho mladého srdce tvého, že je tímhle kusem hedbáví zakrýváš, škoda toho ramene tvého, škoda páže tvé — škoda, škoda tohohle života mladého, jenž se k tobě tulí a vine jako k svému ochránci.“ —

Stařec mluvil tklivým, dojemným hlaholem. „Škoda vás, vy miadí lidé, jež rodička Česká odchovala k téhle službě, pro tenhle kabátec, škoda na stokrát! Uvjíte si na hlavu divný věnec, chystáte si divný úděl sami rukama vlastníma! — Až budete vy našich matek synové nejvýše, až si budete chtít věnec vítězový zdvihnouti, dáti jej na hlavu svou, ovinouti jím skráně své, popícháte se, čelo vám zčervená, oči se vám krví zalejou, hlava zatočí, nohy zachvějou, — protože budete mít všickni — všickni kolem skrání koruny *trnové*. — Vy ubohé, vy nešťastné děti!“

Andělka oběma rukama držela se svého ženicha a zraky její úzkostlivě pohlížely brzy na hlavu jeho, zdali již nyní nekrvácí, a brzy na starce, jenž hovořil hlasem zvýšenějším, zvučnějším:

„A tu korunu trnovou pletete sobě, pletete

svým dětem, pletete dětem dětí svých, vnukům vnuků svých. Tu korunu trnovou pletete na skráně své otčině, a poznáte to teprv potom, až se jí také jednou zraky zalejou, hlava zatočí, nohy zachvějou, až ty trny se jí do hlavy k smrti hluboko zabodnou.“ Zdálo se, že starý muž vzrůstá, že je podoben duchům, kteříž v těchto vrších střeží od nepaměti vstup do České země; že je podoben zjevům, kteří vědí, co zítra, co pozejtří. —

„Jsem vyhnanec, snad už poslední! A kam *vaše* cesta?“ Stařec nahnul se blíže k mladému muži, jemuž se touhle divnou, nikdy neslýchanou řečí a věštbou již nyní začala hlava točiti.

„Jářku, kam *vaše* cesta? — Čí tahle dívka? — Snad tvá nevěsta?“ Stařec mladým mužem zahýbal. „Slyšíš? — Kam?“

„K svému regimentu! — Má nevěsta.“ — Důstojník odpovídal hlasem chvějícím se a sotva slyšitelným.

„Chceš snad slaviti svatbu v táboře? — Chceš ovoce lásky zakusiti tam, kde se štěstí směje jednou tváří jako slunce v poledne a druhou vyhlíží jako smrt?“ —

Nedaleko zahrčely silnicí vozy. Kolem vozů šel zástup lidí v kroji po Čechách nevidaném. I tváře jejich vypadaly zcela cize, a když jeli kolem, i ta řeč, již hovořili. Byly to nezvyklé, nesrozumitelné zvuky, jež provázeli prudkými posuňky. A těm lidem bylo všem do smíchu, i dětem na

vozcích. Mohlo jich býti ke stu. V předu jelo na koních několik jezdců, podle všeho panských služebníků. As deset minut odtud zahruli ze silnice k vesnici, jež byla zelením jakoby zakryta a při tom se dali do zpěvu.

„Podívej se, tak vypadají trny do koruny, již kolem hlavy této nešťastné země ovíjejí. — Před nedávnem byla tu ještě naše krev, ozývala se tu ještě naše řeč, včera tu bylo pusto, němo a dnes tu již cizí krev a cizí řeč. — Však už čas, abych se zdvihl; dneškem má lhůta doprší a kdyby mne zítřkem zastihli na České půdě, nevím, jak by se mi vedlo!“

Stařec se náhle zdvihl a za nedlouho zmizel za strání, jež čím dále, tím přikřeji vzrůstala v mohutný hřeben, zarostlý borovinami.

„Snad už také čas, abychom se zdvihli i my?“ zašeptala za hodnou chvíli Andělka ještě tak úzkostlivě tulcí se k mladému muži. A koník též zaržál, jakoby chtěl pána svého upomenouti, že slunce už tak nepálí, a na hranice že odtud ještě daleko.

Slavík seděl na vyběleném kameni s hlavou sklopenou, jakoby pohroužen v hluboký sen a jakoby byl naprosto zapomněl, že si veze nevěstu, že regimentu zelených lanců nese pozdravení generalissima a rozkaz, jehož očekávali všickni už netrpělivě a skoro s reptáním. Zaklepala mu zcela znenadání na čelo jeho myšlénka, kteréž by se byl

snad bez toho starce vyhnance do nejdlejší smrti nenadál. Napadlo ho, zdali slouží dobré věci, zdali tento zelený kabátec nosí ke cti Českému jmenu, zdali ten bandalír, ježž mu zavěsil Frýdlandský kolem ramenou, stojí za to, aby svůj život, svou mladou krev mu obětoval. — A při tom se zachvěl, hlavou prudce pohodil, jakoby se chtěl té nenadálé myšlénky zbaviti; vždyť se dal k vojsku císařskému proto, aby pomstil smrt svého bratra a vysvobodil ze zajetí poklad rodiště. —

„Jak jsi se náhle zamyslíl a to všecko tou řečí starcovou!“ zahovořila Andělka hlasitěji; ale také se zdálo, jakoby jí slova na jazyku chtěla umřítí.

„Máš pravdu, už čas! Ani jsem si nevšíml, že vedro již povolilo. Však si pospíšíme.“ A v okamžiku poklusávali koně silnicí k severu; ale nějak nemohli. Každou chvíli je musel důstojník pobízeti. — A Železák dosud div že prach jazykem nestíral.

A než slunce sklonilo se nad smrčínami, potkali již druhý zástup cizích lidí v podivném kroji, jež nové panstvo přivádělo z daleka na své statky, do dědin, jež byli domorodci opustili, vystěhovavše se do nedalekých Sas.

„Jako listopadový vítr hučí mi pořád ta řeč starého muže do uší! Že jsme se tu jen stavěli! Jakoby na nás byl čekal a zrovna nám chtěl proklovati.“

Andělka přiblížila se na koni k svému ženichu, jakoby se bála, že tím šerem, jež ponenáhu krajem se rozestíralo, „tajemná ruka“ trnovou korunu už nyní jim oběma kolem hlavy ovine.

„Byl to kys šílenec! Oči mu pod řasovím svítily, jakoby v hlavě jeho dohořívala poslední jiskra rozumu. Byl z těch bludařů, jenž raději všecko opustí, raději všecko snesou, než by se spustili svých přeludů. — Tací lidé bývají samý rozum, až jim jednou přeskočí. Nemysli naň, Andělko!“

„A přece mluvil tak upřímně! Jakživ nás neviděl, jakživ nás neuvidí, nezná nás, k čemu by nás chtěl děsiti? Bylo mi ho líto, nevýslovně líto! A tobě samému jeho věštba leží na srdci jako kámen!“

„Hleď, Andělko! — Vidíš ty ohně?“

Mladý muž ukázal pravicí v levo od silnice. Na temenech nedalekých skal vyšlehovaly plameny.

„Zelení lancoši už nás čekají! Jen co svému slibu dostojím, jen co našemu městu vrátím jeho ochranitelku, potom tenhle kabát svléknu, tenhle bandalír pověsím na věčnou památku v kostele a potom budeme slaviti svatbu, že takové v Bole-slavi co svět světem stojí neviděli, a na tu svatbu pozvu celý náš regiment.“ —

A důstojník si zavýskl z plného hrdla, že se to pětkrát odrazilo od vysokých, zasmušilých skal,

koník zařehotal a Železák zaštěkl, jakoby už tu svatbu strojili a od plápolajících ohňů ozvalo se volání, staré známé lančošské hlasy, jakoby už celý ten regiment táhl na svatbu mladého praporníka. — A ono ještě do toho tak daleko, tak nezměrně daleko!

Plameny na návrších rozhořely se jasněji, po skalách zarachotily bubny, ozvaly se výstřely, tak všecko jako ku svatbě, jako v předvečer oddavek.

„Podívej se a poslyš, jak vítají zelení lančoši nevěstu svého praporníka! A což až tě uvidí, až tě poznají!“

A Slavík zavýskl si ještě jednou a mladistvou dívku přivinul k sobě, jakoby ji už vedl k oltáři, jakoby si šel s ní pro požehnání Boží na celý dlouhý život. A zelení lančoši opětovali výskání, bubny rachotily o překot a muškety ani neumlkly.

„Vidíš: tady jsi už doma, jako mezi svými! A což teprv pod tou naší střechou, což teprv v té naší světnici, až tě pozná otec můj, až tě matička přivítá! Vlastního otce neznáš, vlastní matky nemáš; ale věř, že se ti duše mých rodičů do kořán otevrou.“

Nad Labem vyplynul měsíc v plném stříbrném svitu, tak jakoby také chtěl tu dívku po boku mladého jezdce uvítati.

„Co neseš brachu?“ ozval se několik kroků před nimi hluboký hlas.

„Dobrou novinu! A s tou novinou nevěstu!“

A v té chvíli tiskli si plukovník Kladivák s mladým praporečkem pravici.

„Ty už ji znáš z toho dvora za Prahou. Tenkrát jsme ji tam viděli ponejprv! A sešli jsme se z nenadání před samým vojvodou, jenž nám položil ruce na hlavy a řekl: „Jen ať vám štěstí přeje.“ — Hleď Andělko: starý můj druh, dobrý, věrný přítel!“

A mladík seskočiv, pomohl dolů také dívce, již se hlava tím vším opět roztočila; a měsíc se jí podíval v tu chvíli do obličeje plnou silou svou, že musela zrak přimhouřiti.

Kladivák Andělku přivítal mlčky, pouze hlavu nakloniv a když jí podával ruku, třásla se mu, jakoby byl nevím jaký mráz.

„Budeš unavena po tak daleké cestě. Pod našimi stany na tvou hlavu tvrdé podušky! Ale sneseme ti, co tu nalezneme!“

Kladivák jakoby Slavkových slov neslyšel, šel vedle mlčky s očima upřenýma neodvratně na dívčí obličej, jakoby v mladistvých, přibledlých tvářích jejích hledal Bůh ví co a nalézal, čeho by se nikdy na stará svá léta byl nenadál. A při tom se zapomněl ptáti, co že vzkazuje Waldštejn zeleným lancochům. Na mysli mu ležely dávno uplynulé dni a před očima kmitaly se mu dva mladé životy zdrcené v prvním jaře, uvadlé v prvním rozkvětu. —

V chvilince bylo kolem obrísta, praporečka

a mladistvé dívky plno osmahlých tváří, plno zelených kabátců, plno širáků s šedými chocholy. A až se všecko tráslo, jak hřímavě vítali mladého důstojníka, jenž jim nesl dobrou novinu a pozdravení od nejvyššího generála, jenž jim věřil, opravdu důvěřoval, tak že si mezi ně přivedl nevěstu, a jakou, že těm lancochům až oči přecházely!

Ležením ozvaly se opět bubny, ale tlumeným rachotem, tak jakoby bubeníci ztratili v rukou sílu a hbitost. — Na vrších uhasínaly ohně jeden po druhém, oudolinou a po temenech skal rozkládalo se ticho, hluboké noční ticho; zelení lancosi položili své hlavy na svinuté pláště na tvrdé kameny, na chladnou, bující trávu, jak kterému bylo nej pohodlněji.

I důstojníci se již po svých stanech rozešli, aby se na zítřek dobře vyspali. Jen obrist s mladým praporníkem dleli dosud před vysokým, bělavým stanem v důležitý asi hovor zabráně. Mluvili hlasem sotva slyšitelným. Kladivák při tom držel pravici mladého muže ve své, jakoby na něm chtěl vynutiti jakýsi slib, jakousi přípověď. — Slavík naslouchal s hlavou sklopenou, s rtoma otevřenýma, s levicí položenou na zlatém jílcí kordu u boku, neodvažuje se téměř ani vydechnouti.

„A kde by mohla býti lépe strážena, lépe opatrována a přiměřeněji chráněna, než pod tvýma a mýma očima, než uprostřed našeho regimentu,

jemuž se v celé armádě nevyrovnal ani jediný? — Sešli jsme se tak divnou náhodou! Přisvědčuji ti, že máš k ní právo, věřím slovům tvým, jakoby mluvil rodný otec můj. — Ale řekni mi: kdo pak by ji lépe dovedl chrániti, než tyhle mé dvě ruce, než tyhle tvé dvě páže, kdo pak by nad ní mohl bdíti obezřetněji než tyhle dvě mé a tvé oči?“

Praporek zahovořil tato slova prudším, slyšitelnějším hlasem, levici položil plukovníkovi na rameno a zahleděl se mu v obličej, jehož jizvy, zdálo se, že se lesknou jako jitrní rosou.

„Máš pravdu, chlapče! Jen kdybychom byli pod střechou a kdybychom nebyli v širém poli, kde sviští kolem uší koule a nevyhýbají se nikomu, kde se křížují meče a kde smrt za každým krokem jako na čekání! A potom — pamatuješ se, k jakému úkolu jsi se zavázal? Pamatuješ se, proč jsme rozvinuli před Staroboleslavským kostelem praporec a proč vířily naše bubny městečkem? — Když člověk myslí na svatbu, když má před očima nevěstu“ —

„Tím snáze překonává všechny překážky, tím větší síla, tím větší zápal! — A kde bychom ji tu mohli nechat? Všude cizí lid, a co by kamenem odtud dohodil, cizí kraj. — Kdo ví, kudy potáhneme zpět a kdo ví, kterou stranou se budeme do své vlasti vraceti!“

Kladivák neodpovídal.

„Vezmeme ji ve svůj střed, těly svými ji budem chrániti, a uvidíš, že se živi a zdrávi vrátíme. — Nemá nikde domova a kdybychom padli, nikde živé duše věrné, a když s námi zůstane na poli slávy, bude to ta nejšťastnější svatba.“

Praporek postoupil těsně až k samému plukovníku. Ruce se mu chvěly, krev vstupovala mu do hlavy, mladé srdce prudce pod hrudí bušilo, tváře mu hořely. Kladivák zajisté že cítil jeho dech —.

„Jářku, když s námi zůstane na poli slávy? — Byla by to nedůstojná svatba tebe — mne — a celého regimentu zelených lancochů? — Cestou prorokoval nám kys stařec vyhnanec trnovou korunu. Bude to aspoň věnec vavřínový, ježž nám na hrob položí!“

Říkává se: mladá krev se žene bystrinou, ničemu se nevyhýbá, proudí prudčeji a rychleji, čím větší balvany v cestu se jí staví. Někdy se šťastně prožene; někdy však se zaráží, zastaví, dál nemůže, seschne se a bývá po jarém životě.

Snad starému plukovníku také tato pravda připadla na mysl, protože si z těžka, z hluboka oddechl.

XV.

Velitel posádky kurfirsta Jana Jiřího v Lipsku, plukovník Vavřinec Hofkirch, bratr popravence na náměstí Starého města Pražského, vy-

hrkl v pustý nevázaný smích a sáhl po cínovém korbelfku, jež před okamžikem soudruh jeho byl dobrým českým „ječmínkovým“ až skoro přes okraj napěnil.

„Arcitže, po celých Čechách, ve všech kostelích konají papeženci sbírky. Kardinál Harrach prý na svou pěst vyhlásil odpustky — za deset grošů na celý život, za dvacet i po smrti!“

Saský plukovník opět vypukl v odporný chechtot nad zprávami, jež mu důvěrně vykládal pan Řičan Hrbovatý, rytmistr tolikéž ve službách Jeho kurfirstské Výsosti.

„Mezi zelenými lancochy celá Marianská kumpanie!“ odpověděl rytmistr posměšně a cínovou nádobu, již držel v pravici, přiložil k naduřelým rtům a až na dno celou vytáhl.

„Můžeme to dotáhnouti na padesát tisíc dukátů! Hezká mzda! Budeme si moci za to koupiti celé hrabství! Na mne při tom snad nezapomeneš?“

„Buď bez starosti! — Ale tak zhoľa jim sošku nevydám! Ať si sahají do svých měšců jak chtějí hluboko. Od jakživa mívám radost z lidské hlouposti. A pokaždé jsem jí dovedl jak se patří vykořistiti. Ale tuhle musím využítkovati do dna. Odpustky přidraží, Česká země ještě bohatá, a o České zlato a stříbro jsme dosud jen tak letmo zavádili! — Pochvíli proti mně vyhlásí křížáckou vojnu; do horoucích pekel už mne poslali za živa!

Jen kdyby mne také mohli dostat do svých drápů! Věř, že by se mnou hůř než ďáblové naložili!“

Hofkirch rozevíral opět otlé rty k odpornému chechtotu, když na chodbě zařinčely ostruhy a bylo slyšeti silné mužské hlasy.

„Ach! — Dobře že přicházejí! Spůsobíme si kratochvíli! Beztoho tu dlouhou chvíli hnijeme!“

Saský plukovník ještě nedomluvil, když do prostranné jizby vrazilo několik chlapů bez pozdravení, s širáky v tejlích a krokem kolíbavým. Dva z nich zdálo se, že sotva se drží na nohou. Klesli jakoby bez vlády na židlice u samých dveří. Byli to důstojníci Hofkirchova regimentu. Oproti svému plukovníku směli si podobných mravů dovoliti. Nebylť sám lepší ani o vlas. V Lipsku si počínal hůř než nepřítel a běda měšťanům, kteří by byli dali na jevo svou nespokojenost. Ihned měli na krku o pět neb deset mužů víc a vždy těch nejvybranějších.

„Což sami, braši? — Kde máte své nevěsty? — Uděláme si dnes procesí; scházejí nám jen družičky!“

Takto přivítal plukovník své důstojníky, jenž odepínali si zatím kordy a stavěli je ke stěnám.

„Však bude k tomu dost mládenců! — V celém kurfirství není takových!“ odpovídal chlap s připáleným, krátce přistřiženým vlasem a ještě rezavějším vousiskem na bradě. Oči se mu koulely

pod srostlým řasovým jako pomatenci a sotva židlici nahmatal.

Hofkirch vyšel ven a v malé chvílce bylo tu k deseti korbelíkům a v síni u samých dveří celý sud.

Plukovník zašel do protější komnaty a přinesl cos zavinitého v ošumělém, polorozedřeném hedbáví.

„Snad jsi se nestal kouzelníkem?“

„Papežencem braši, — tím nejčernějším! Tady k tomuhle kovu se každý den třikrát modlívám na holých kolenou, každý den se do krve bičuji a včera mi za to poslali na dnešek odpušky. Co chceme, můžeme dnes provádět, v nebi mají tu chvíli oči zavřené, všickni svatí spí — kapucíni za nás brebencují hodinky. — My můžeme za to hýřiti, býti veselí!“

A celý důstojnický sbor Hofkirchova regimentu div že se chechtotem nad rozmarem plukovníkovým nepotrhal. Smáli se až do osípení už tak ze zvyku i ti, jenž sahali po korbelích jen po paměti a nemohli ani cestu ke rtům najíti.

Plukovník rozedřený, vybledlý hedbáví rozvinul a na stůl postavil kovový obraz: Rodičku Boží s nemluvnátkem v náručí.

„Uteč, prchni, můžeš-li, tresci nás, zachce-li se ti.“ —

Hofkirch se náhle odmlčel, připadla mu zne-

nadání na mysl Pražská šibenice; ale vzpomínku tu udusil notným douškem.

„Járku, jak že ti papeženci zpívají? Kdo to z vás braši zná?“

„Takhle! Budu vám předpovídati. Musíte všickni za mnou. Ale dřív se musíme posilnit, aby nás v nebi slyšeli!“

Chlap s připáleným, krátce přistřiženým vlasem a ještě rezavějším vousiskem na bradě začal chraptivým, osípělým hlasem: „Salve regina, mater misericordiae.“

V témž mžiku zahučel ve dveřích drsný hlas a na prahu stanul prostý voják všecek udychnán a uřícen.

„K panu obristovi!“

„Zpátky! — Nevidíš, že nemá kdy?“

„Musím, pane rytmistře! — Služba!“

Rytmistr zavřel dotíravci ústa jilcem těžkého kordu.

Komnatou rozléhalo se pořád rouhavěji a posměšněji: „ad te clamamus exsules filii Hevae.“

Chvillemi proráželo hulákáním i klení, bohopustá slova. Měšťané Lipští probouzeli se ze spaní, vyhlédali okny na náměstí a vidouce v bytu Hofkirchově okna osvětlená a pozorující, že tam odtud vychází hlomozivý hluk, netušili nic dobrého a už si nelehli, a kde se přece uložili, ani oka nemohli zamhouřiti. Byli sice všickni luteráni, jak se říká od kosti, ale nicméně povážlivější

z nich nad životem vojáků Hofkirchových lomili rukama. —

Nad městem ležely mlhy; nebylo viděti, kam noha kročí. Všude po městě mimo dům Hofkirchův jako o půlnoci, ač daleko již do dvanácté nebylo. Na hradbách zdálo se však, že duní těžké kroky, že strážé pobíhají od brány ke bráně rychleji, že se ozývá jakési temné volání, tak jako hesla. — Náměstím zaduněly náhle koňské podkovy, kys jezdec cválal plným tryskem k obydlí, v němž bylo veselo jako o masopustní úterek.

„Bylo prý před večerem viděti nedaleko města v zahradách císařské lancochy! A zdá se nám, že se kolem hradeb cosi hýbá, jakoby byly příkopy plné císařských.“

Strážmistr, starý Sasík, se od prahu ani nehýbal; ale Hofkirch jakoby neslyšel.

„Pane plukovníku, za Lipsko stojíme svému kurfirstu téměř hrdly!“

„Jak že? — Táhneš, obludo?“

Starý Sasík skácel se touže chvílí k zemi s rozseknutým ramenem.

„Budeme braši do rána veselí! V Čechách na nás sbírají, v Římě pro nás rozdávají od-pustky.“ —

Plukovník držel obraz Mariánský oběma rukama vysoko nad hlavou.

„Jáčku, braši! Když jim pomáhá, proč by

neměla pomoci i nám? Když hadu hlavu roz-
šlápla“ —

Hofkirch se náhle zamlčel a celou jizbou zavládlo na okamžik hrobové ticho. Zdálo se, jakoby bylo slyšeti zvuky trubek a rachot bubnů; náměstím opět cvakaly koňské podkovy, několik mužů hnalo se schody nahoru. Na radnici rozhučel se náhle zvon.

Plukovník ukryl obraz pod kabátec a skočil ke zdi po meči. Ostatní důstojníci se také okamžitě vzpamatovali a tasili zbraň.

Do světnice vrazil mladý muž v zeleném kabátci se skvostným bandálfrem a za ním v patách as deset vojnů s napřaženými halapartnami.

„Semhle, hoši! — Však nám, lupiči bezbožný, neujdeš!“ Mladý muž se rozpráhl po plukovníkovi veškerou silou svou a zdálo se, že nechybil, protože Hofkirch strašlivě zaječel. Ale v této chvíli uhasla v komnatě světla, několik pronikavých výkřiků ozvalo se najednou. — Ze zdola zdálo se, že zaletěl sem úpěnlivý hlas dívčin, jakoby volání o pomoc. — Na radnici hučel zvon temněji a temněji, náměstím planulo už plno pochodní, ale třesk zbraní, praskot mušket poneáhlu umklal. — V domě, v němž Hofkirch před hodinou slavil se soudruhy rouhavý kvas, bylo ticho, temno, jakoby tu nebylo živé duše.

„Vrazili semhle, pane plukovníku! — Já je dobře pozoroval. — Dívka zůstala dole — potom

vběhla do domu — Musejí zde býti.“ — Kladivák s několika zelenými lancochy vedrali se do domu. —

„Všecko všudy prohledejte!“ Hlas císařského plukovníka přehlušil i hukot zvonu na radnici

„Všude všecko jsme prohledali — sklepy — půdu — ani človíčka nikde!“ — Tvář Kladivákova vzala na se hrozivý výraz

„Pane plukovníku, celé město v našich rukou! Brány osazeny. — Sasíci pobiti skorem do jednoho — naše ztráty pět životů všeho všudy!“

Kladivák však jakoby neslyšel.

„Pane plukovníku, přichází purkmistr!“

Obrist zelených lancochů pozdvihl hlavu a upřel zraky na tlustého mužíka, ledabylo oblečeného, třesoucího se na celém těle, ježž přiváděli dva lancoši.

„Padesát tisíc tolarů výpalného a plukovníka Hofkircha! — Čekám do zítřka dopoledne. — Za pokoj v městě ručíte mi svými hlavami!“ Kladivák rozkazoval děsným hlasem, nevšímaje si dále Lipského primátora s rukama sepnutýma. „Hleďte po celém městě — všude všecko prozkoumejte! Za hodinu chci zvědětí výsledek!“

Zelení lancoši svému plukovníku dnes nerozuměli. Takhle s nimi nemluvil ještě nikdy, vždycky jako starý, dobrý druh, i k těm nejmladším, jimž teprv ukazovalo se nad hořením rtem pyření. —

Uplynula hodina, dlouhá, věčná; Kladivák

seděl za stolem v jizbě, v níž dnešním večerem Sasíci popíjeli — v té židlici, kde se protahoval v nejrůžovějším rozmaru Vavřinec Hofkirch.

„Scházejí pouze tři muži, pane plukovníku!“

Kladivák pozdvihl hlavu a podíval se na vojína zvědavě.

„Pan praporek“ . . . —

„A jeho nevěsta?“

Kladivák ani nečekal, až vojín dopoví.

„Pryč a beze stopy.“

Starý muž svěsil hlavu, jakoby ji náhle nemohl unést, jakoby na šiji jeho byly dopadly celé centy. — —

Když na druhý den ráno vzešlo nad Lipskými rovinami slunce, první jeho paprsky zasvítily do tváře mladému vojínu, jenž opíraje se o kámen, matným, zkaleným zrakem rozhlížel se vůkolním krajem, jakoby se byl probudil z tvrdého spánku. Ale okamžitě se mu zase víčka přimknula a hlava vojínova klesla zpět na kámen. Zelený jeho kabátec byl potřísněn krví a hedbávný, drahocenný bandalír na tři kusy roztrhnut. — Opodál ležel v kaluži krve pes — věrné zvíře.

Z pozdálí přicházel kýs poutník. Šel volným, skoro až zdlouhavým krokem. V levici nesl uzlík a pravicí opíral se o pevnou hůl. Prozpěvoval si jakousi píseň. Podle všeho byl v těchto krajích cizincem, protože na rozcestí se zastavil, na všechny strany se rozhlížel a potom se dal směrem k mí-

stu, kde ležel mladý vojn. Dojda až k němu, stanul. Když jej byl několik okamžiků pozoroval, zašeptal cosi, sehnul se a vzal ho za ruku.

„Hej, ležáku! — Bílý den a ty ještě jako o půlnoci!“

Teprv nyní postřehlo oko poutníkovo na zeleném kabátci čerstvou, červenou krev. „Aj, zraněný? — Tak jako bys mezi lotry byl upadl!“ Poutník zahýbal vojínem prudčeji. „A kde máš svou nevěstu?“

„Ach Bože, což mne tu někdo zná?“ zasténal mladý vojn opět se probrav ze mdlob. „Andělko má — Andělko.“ — Mladý vojn dále nemohl.

Poutník stařec usedl vedle něho, ohmatal rány a svadlá, svráskovatělá tvář se mu vyjasnila. „Není to brachu zlé, jsi sláb, pustili ti trochu mnoho krve. — Nu jsi mladý, neškodí, přijde jiná. Ale kterak se to tu shledáváme? — Vidíš, vidíš, že jsem dobře prorokoval! — Staří, těžce zkušeni lidé vidí dále než mladý rozum. — Zaplať Pán Bůh, že jsi ještě tak vyvázl!“

Poutník obvazoval za této řeči vojínu ránu na pravé noze a na levé ruce. Potom rozvázal uzlík, měl v něm velikou knihu a u knihy několik kousků chleba, i sáhl do kapsy v ošumělé, vybledlé říze, vyňal lahvičku, v níž bylo červené víno, omočil v něm chléb a podal upřímně mladíkovi. „Podívej se: to mi dali v cizině. Z rodné země mne vyhnali; kdybych tam byl kde zaklepal

na dvéře, a kdyby mne byli vpustili a poskytli chleba a vody, všickni by se mnou trpěli! — Všickni do jednoho, co je nás z České krve, já — ty, všickni tu trnovou korunu poneseme.“ —

„A já trny její cítím už dnes u srdce — ve hlavě. — Ach Bože, Bože všemohoucí! — Matičko milosrdenství! — Tak blízko už jsem byl u cíle!“

„Vidíš, stejný máme díl, ty vojín císařský a já vyhnanec!“

Poutník, jež jsme poprvé viděli ondyno v severních Čechách, se náhle zdvihl a utkvěl očima na kotoučích prachu, jež valily se sem blíž a blíže jako obrovská smršť. — A než mohl cos promluvit, již seskočilo pět jezdců s upěněných koní, nejprvnější Kladivák. —

„Aspoň tebe přece nalezám a Andělka?“ zvolal prudce a jedním dechem plukovník, nahýbaje se k mladému vojínu.

„Bůh sám jediný ví, kde. — Zůstala dole s několika našinci. — Deset nás vrazilo nahoru! — Já ho však poznamenal, že na dnešní noc do smrti bude pamatovati. Jí jsem už pak neviděl. — S sebou ji odvěkli. — Ach Bože všemohoucí! — A tady, hle Železák! — Střelili ho místo mne!“

„Však tužil jsem, že to tak dopadne!“ zahučel plukovník usedaje k Damianu Slavíkovi.

„Nyní jsem tu zbytečným! — Buď, příteli, zdrav!“ Poutník vyhnanec sehnul se, velikou knihu zavázal opět do uzlíku a vydal se dále na

cestu. „Lahvičku s vínem ti tu ponechávám! — Můžeš mi to někdy oplatit! — Však se bohdá ještě uvidíme!“

Stařec nečekal otázek, jež Kladivák měl na jazyku, obrátil se a volným, ale pevným krokem ubíral se dále bezděčnou poutí do ciziny.

„Kdo to? — Znáte se?“ Plukovník otázal se jako ve snách.

„Vyhnanec — ten, o jehož věštbě jsem ti předevěřím vyprávěl.“ —

„A už dnes že by se byla vyplnila? — A že by se měla vyplnit celá na mně, na mých krajanech — na České zemi —?“

Císařský plukovník si opřel hlavu o ruce a v té chvíli na všecko kolem sebe, na sebe samého zapomněl — i na Andělku. A k probělené hlavě mu cizí větry v cizí zemi přivály otázku: „K čemu tedy všecka ta lancošská čest? K čemu naše Česká krev se prolévá, k čemu České děti v císařském vojště činí divy udatenství, k čemu synové rodné naší země umírají, *když za ty proudy krve, za ty tisíce drahých životů nekyne nic, než trnová koruna vnukům, pravnukům?*“ Zdálo se, že ani neslyší stesky mladého soudruha, jemuž krev ze tří ran se opět proudila.

„Až v srdci, tak hluboko — brachu cítím ostny její! — Matičko — tatíčku — Andělko, zdali vás kdy *uvidím*, zdali se kdy vrátím do Boleslavi, zdali kdy slibu *dostojím?*“

Rovinami letěli ranní větérci v smutném šumění a zdálo se, jakoby ty cizí jarní větry v cizí zemi mladému hochu odpovídaly: „*Neuvidíš — nedostojíš!*“

Za hodnou teprv chvíli ubírala se tlupa jezdců zvolna k Lipsku nazpátek a jarní větry jakoby nepřetržitě korunami líp nesly za praporníkem zelených lancochů odpověď: „*Neuvidíš — nedostojíš!*“ —

Díl druhý.

I.

Na svatou Římskou říši přišly hrozné časy. Bouře, jimiž se vzduch chvěl od země až ke hvězdám, otrásly državou Bedřicha Rudovousa v samých základech. Od těch dob se chýlila rok od roku víc a více k jedné straně, až jednou za bílého rána z čista jasna objevili se na jejích troskách Francouzští orlové, zazobali se do ní vší silou a nebýti starého černého dvojhlavce starožitných či spíše zmlazených Habsburků, neměl by asi Kyfhauserský sedmispáč pokoje do dneška.

V těch letech, o nichž vypravuji, poletovali krkavci nad Rýnem den co den, dotíravci odvážili se až do skalních slují, pronikavým krátkotem musili by probuditi i samého Bála, natož pak starostlivého o své dědictví Hohenštaufovce. — Ale všude ticho, ve skalních slujích dusno jako ve plesnivém vzduchu. Bedřicha císaře neprobudil rachot děl, každodenní záplava na noční obloze, úpění jeho pravníků, smích a drzá řeč jejich severských spojenců a což potom krkavci! —

Mohutný, zelenavý Rýn, tato „nejněmečtější“ řeka na světě, bývala celé noci studem červená, jakou měla radost z těch hradů na každém kopci po březích a na těch hradech z jejich pánů, kteříž prý starou Německou věru utápěli v korbeltcích se Švédskými oficíry jako o závod.

Tenkrát v každém městečku Německém vířily bubny verbířů, vřeštěly jejich trubky a cinkaly na dubových stolech jejich stříbrňáky. Neoralo se, neselo se, nesklízelo; ale jísti chtělo se přec všude. A bráti, kde nic není, vždycky bývá velmi těžko. A proto se za verbíři hruly z vesnic zástupy. Staré vykřičené rytířstvo Německé zvrátilo se v otrocké žoldáčení, milostné písně středověkých „minnesaengerů“ v popěvky nekluzčeho druhu, a pověstná Německá čest obrážela se příšerně v zkraveném, matném lesku naloupených říšských tolarů.

Na jednom z výběžků lesa Duryňského, jehož tmavé hvozdy poskytovaly utečencům z rovin po několik týdnů jakéhos takéhos útulku, tábořily v prvních srpnových dnech r. 1633 asi tři rejtharské kornety. Koně, jenž byli uvázáni u borovic porůznu černajících se mírnými stráněmi, netrpělivě dupali lesní, svěží travici a chvflemi ozval se několikerou ozvěnou i táhlý jejich řehot, že kvíčaly, jichž tu hnízдила celá hejna, vznesly se nad ztemnělé hlavy lesin zaletajíce hlouběji. —

Vojáci si hověli bezpochyby po namáhavé práci. As hodinu odtud vystupovaly nad obzor

šedavé oblaky dýmu; — jakési městečko, zakončující se slůvkem „lingen“, dohořovalo. Soldateska neušetřila měšťákům ani jejich privilegií, ač to byly papíry bezcenné, staré, prohnědlé pergameny s kurfiřtským podpisem. Poctivý „šultajs“ za jeden takový pergamen, kterýž zdejšími usedlíkům pro všechny věčné časy potvrzoval výsadu zvláštní, že směli každým rokem přinášeti na vladařův stůl jahody červené i černé, rejtharovi nabízel deset rýnských; jezdec je shrábl, ušklebil se, zaklel a pergamen před purkmistrovými očima na deset kusů roztrhal.

Tu a tam hráli pod stromem i v karty. Ale byly už rozedřené, sotva rozeznatelné. Často strhla se i hádka, proto že jsou prý znamenáné. Před očima hráčů zaleskla se také ocel, protože poškozenec chtěl svou sázku zpět. Vždycky skorem brávala vojenská ta hra zlý konec. Leckterýs musil podhozeného „touše“ či „krále“ zaplatiti jedním okem, jednou rukou, několika jizvami, — a nejednou i životem. Hra bývala zcela jednoduchá, „ctily se“ barvy, rabovalo se, sázky se hnaly do výšky, potom se přísazovalo, třeba naloupené číše, poháry, zlaté kříže a kalichy; nešetřili ani monstrancí. Dnes šlo však ještě všecko s pokojem. Tři nejodvážnější hráči dívali se na své soudruhy se zachmuřeným obličejem a s rukama přeloženými přes prsa. K tomuhle regimentu byli naverbováni před třemi měsíci.

„U Papenhajmáků jsme se měli jinak! Co si kdo urval, bylo jeho. A kdyby to byla třeba Švejdská královna!“

„Tak taky po právu! Zač život nasadím, pak že mi to má jiný urvati před vousy? Však vypořádání ještě nejsme!“

Obrovský chlap v koženém, pomaštěném kabátci, s rozedraným bandalírem ledabylo přehozeným k boku od ramene, chřestil významně dlouhým, jezdeckým kordem a mrštil hněvivě okem v tu stranu, kde se protahovali v bující trávě důstojníci.

„Chce-li, ať si ji vezme! Kdo pak v těchhle letech stojí o ženskou tvář? A kdyby, dostane ji člověk, kde si jen pomyslí. Ale zadarmo, pane plukovníku? Zadarmo nehraje v selském dvoře kuře a starý Papenhajmák že by měl pro nic za nic tvář si dát rýhovati až do krve? Kdo si vysloužil svůj čas u Papenhajmských, má přec nějaké právo!“

Starý rejthar zachřestil mečem znova a od jalovcoví, tak dvě stě kroků výše, zaletěl sem as z deseti hrdel pustý smích.

Pan Řičan Hrbovatý vyprávěl, jak prý v Čechách se chodí na procesí.

Tři rejtharské kornety, jež tu byly rozloženy, náležely k regimentu pana Vavřince Hofkircha.

„Nejdřív korouhvičky, červené jako vaření raci, za těmi houfec umouněnců, po nich družičky,

pane plukovníku — k pomilování! — Na vlas takovéhle! Už na vdavky.“ Řičan Hrbovatý, ryt-
mistr druhé kornety, ohlédl se po ženské postavě,
jež seděla schoulena opodál, jako by duše v ní
nebylo.

„Obraz máme, družičku také, což nám schází
k takovému procesí? Dej, pane plukovníku, za-
troubiti! Ať chlapi vstávají! Jen tu jde o šaty.
Družičky mívají bílé, prý z kmentu. A tahle otrhaná,
tak jako když jde toulkou od prahu k prahu . . . “

„Nechme toho, pane rytmistře! Byly by nám
naše žerty už v Lipsku příliš draze. Což nevíte,
přátelé, o jiné zábavě? Tamhle ti leží kolem karet.
Zná některý z vás kostky? Co s těmi penězi!
Darmo nám na pochodech překážejí.“

Pan plukovník za těchto slov tkvěl též na té
postavě ženské. Oči se mu však leskly prudčeji,
rty se i zachvěly a mladý důstojník, jenž dosud
rozhovoru byl naslouchal zcela lhostejně, povší-
mnuv si pana plukovníka, nespustil s něho ani zraků.

Ale tímže okamžikem byly již rozhozeny kostky,
důstojníci skupili se kolem a začali zkoušeti štěstí,
jež jim dosud činilo tak výborné služby ve vojně,
také ve zlatě, arcíť že ne poprvé. V třicetileté
válce nelišil se důstojník od podřízeného leda
hedbávným bandalírem, zlaceným kordem a tu a
tam pštrosím pérem. V bitvě ocel či bambitku,
za odpočinku odvážnou hru a spustlou zábavu;
jiné zaměstnání znal z nich málo kdo. A znal-li,

brzo na ně zapomněl. Nic prý nebývá ve světě lehčího než — zapomínati.

Pan plukovník hrál nějak roztržitě. Tak jakoby měl kostky v rukou dnes poprvé. Až se tomu i jeho druhové divili. A sázel, jakoby chtěl mermocí hlavu prohráti. Štěstí pro něj, že dlouho se tak baviti nemohli. Pan Vavřinec Hofkirch hodil do trávy právě těžký zlatý řetěz, když přihnali se přímo k nim dva jezdci na koních, jako by z vody byli vyjeli:

„O císařských, pane plukovníku, nikde ani stopy.“

„Lipsko?“

„Zelení lancoši opustili město již druhý den!“

Ženská postava sedící do té chvíle na strouchnivěném pařezu náhle sebou pohnula, šat, jímž měla zahalený téměř celý obličej, svinul se jí až na ramena a na skupení důstojníků poprvé podívaly se dvě pomněnkové oči, v bledé, mladistvé, ale hezounké tváři zračilo se zděšení, as takové, jaké jevívá hólubička, když se octne mezi ostříži a není naděje, že ji kdo osvobodí. — Byla to Andělka.

„Můžeme, pane plukovníku, zpět bez nejmenšího nebezpečí!“

A uplynulo několik okamžiků, když se stráněmi rozlehly tři jezdecké trubky, koně uvázaní u stromu zaržáli prudčeji a ještě chvílku a tři kornety regimentu Hofkirchova stály uchystány se

vším všudy k odjezdu do Saských rovin. Pan Vavřinec Hofkirch náležel sice k vojsku Jeho Milosti kurfirsta Jana Jiří; ale Saské roviny byly tenkrát také ještě bohaté a pan plukovník příliš rozdílu nedbal, pod kterou střechou přítel či nepřítel.

„Rytmistr Jiřinec s dvaceti muži zůstane zde! Tímhle průsmykem nesmí proklouznouti živá duše. Pane rytmistře, za to mi ručíte! A tuhle jatkyňi též svěřuji vaší péči. Pane rytmistře, za ni mi ručíte životem!“ Pan Vavřinec Hofkirch pronesl tato slova nahnuv se těsně až k samému důstojníku.

Tři trubky jezdecké zahlaholily podruhé a tři praporečky rejtharské pustily se klusem polem i lučinami jakoby ptačí cestou.

„Buďte, panno, pokojna! Nedám vám ublížiti ani na vlasu.“

Pan rytmistr rozestaviv hlídky vrátil se pod jedli, jež vyrazila z kořenů pařezu zeleným mechem jakoby aksamitovým kobercem obloženého, k Andělce. „Zdaleka-liž, smím-li se vás tázati?“ Pan rytmistr usedl si k dívce. „Jak vás lituji! Naleznete ve mně ochránce, přítele, na kteréhož můžete spoléhati. I mne se lékáte?“

Pan Jiřinec přisedl k Andělce ještě blíže a vzal ji za ruku. „Nebojte se mne! Jsem váš krajan. Jsem vyhnanec; máme as stejný podíl.“

„Ty, pane, Čech a v tomhle vojsku?“

„Vy se, panno, dívíte? Není Saského regimentu, u něhož byste se nesetkala s krajany. Pod Švédskými praporci slouží celé České kornety!“

„Saské vojsko? Nebyli-liž to Sasíci, kteříž v Staré Boleslavi vyloupili chrám Matičky Boží a svatý obraz odnesli? A není-liž to, pane, váš plukovník, kterýž poručil obraz v Praze vystaviti k rouhání — na místě hanby — pod šibenici?“

„Tentýž, panno . . .“ Rytmistr Jiřinec téhle otázky nemohl pochopiti.

„A ty všechno toto věda přece sloužíš u něho?“

„Po Staroboleslavském obrazu není mi zhola nic. My za jiným cílem jdeme!“

„Ty že bys nebyl z naší víry?“

„Z Římské, panno, nejsem. Jsem z bratří, z těch, kterým spílají Pikarditů.“

Andělčina ruka se v jeho pravici zachvěla, jakoby se byla octla nad ohněm.

„Jsem psanec, do rodné země nesmím, leda s taseným mečem pod cizími praporci.“

„A co jsi zavínil?“

„Vy se ptáte, panno, co jsem zavínil?“ Hovor rytmistra Jiřince přešel v drsný tón. „Ptejte se těch tisíc, kteříž od desíti let, jako když se řeky rozvodní, hrnuli se k hranicím. V rodné zemi byli boháči, a ne-li boháči, aspoň všickni zámožní. A když přišli k hranicím, byli chudáci a když se octli na cizí půdě, byli z nich žebráci. Drahá panno, což nevíte o úpadku evangelia v Čechách?“

Rytmistr Jiřinec pojal Andělku za obě ruce. „Vždyť jste sama vypověděnou. A mně se divíte? Co pak vy jste učinila, že octla jste se v těchto končinách, kde nemá nad vámi smilování nikde živá duše?“

„Jsem arcit' vypověděnou, ale jen ze dvora, kdež mne vychovali.“

„A proč?“ Rytmistrovi tato otázka přešla rty proti jeho vůli.

„Aby prý se pod střechu toho dvora vrátil pokoj a mír.“

„Hleďte a proto se toulám, musím se toulati v cizině i já. Proto prý, aby do té země také vrátil se pokoj a mír. Nemáme-liž stejného podílu? Štěstí, že v naše ruce jste upadla. Budu vám ochráncem — přítelem.“ Andělce se zdálo, že ruce Saského rytmistra pálí žhavým železem.

„Zaplať ti, pane, tvou dobrou vůli Bůh.“

„Vy mých služeb odmítáte? Kam pak chcete na cizí půdě? Octnete se mimo všecko nadání v rukou zlých. Všude, kdekoliv se člověk ohlédne, jen vojna a vojna.“ Rytmistr Jiřinec seděl u Andělky již blizounko. „Svůj život vám, panno, v službu nabízím.“

„Tvůj život, pane? Smím-li tě oč prositi a chceš-li mi službu prokázati, doved' mne, pane, k zeleným lancochům.“ Tato dvě poslední slova pronesla Andělka pološeptem.

„K zeleným lancochům, panno? Což snad vy

u nich? Mezi císařskými regimenty jsou nejhorší. Je z nich už jen zbytek. Celý regiment leží na Lipských rovinách. Zelení lancoši vydali na smrt bratra našeho plukovníka, protože prý chtěl přejít. Z regimentu zelených lancochů zbylo asi půl setniny.“

„Jsou nově zverbováni.“

Jiřinec jednu ruku dívčinu ze své vypustil.

„Pane, prokážeš mi tu službu?“

„A jak, že chcete zrovna k nim?“

„Už jsem ti, pane, tolik pověděla! Už příliš mnoho. Svých služeb nabídl jsi mi sám. Chceš, pane?“ —

„Řekněte, panno, doprovod mne do pekla, a já vás doprovodím. Ale k zeleným lancochům nikdy! Rejtharský regiment Hofkirchův přec lepší za noci než oni za bílého dne. Však se vám u nás také zalíbí.“

„Mám, pane, slib.“

„Pusťte jej, panno, do větru. Dnes sliby tolik jako bubliny.“

„Musím k nim.“

„Snad máte u nich ženicha? Potom bych vás teprv nepustil! U nás vám na hlavě nezkříví vlas. Pod našimi kordy jste v bezpečí jako v pevném hradě. A pak vás pustit nesmím! Či jste neslyšela našeho plukovníka? Je přísný, za slovem vždycky skutek. A také jsem si už dávno nepohovořil s nikým o milé naší zemi. Vy odtamtud

přicházíte, vypravujte, panno — co tam nového. Víím, že dobrého nic, ale z vašich rtů i zlé noviny mohou vyslechnouti s jasným okem, bez hněvu a v pokoji. Večer, panno, tak teplounký, podívejte se, slunce nad horami, jak je líbá, jak se s nimi loučí; jen hleďte, jeden ten pohled platí také nám, paprsky zlatí vám bílé čílko. Aspoň zapomeneme já i vy, že dýcháme cizí vzduch. Před desíti lety jsem také tak sedával v rozkošném kraji milé vlasti a také ke mně hovořily rty na vlas jako vaše. Kam jste se vy časy mladé poděly! Sedávali jsme tak se sestrou “ Rytmistr Jiřinec se na okamžik odmlčel a přejel si rukou čelo; zdálo se, že také oči. — „Máte bratra, panno?“ zvolal náhle a upřel na dívku oči, že jejich sflu až na dně duše ucítila.

„Nemám, pane.“

„Máte otce?“

„Nemám, pane!“

„Ani matku nemáte?“

„Ani matku, pane.“ Andělčiny oči se zarosily.

„Pak jste sirotek! A co tedy chcete u těch dáblů zelených?“ Rytmistr Jiřinec ji opět vzal za obě ruce, ale tentokráte je sevřel jako železnými obruči. „Já nemám také otce, ani matky, ani sestry. Jsem vyhnanec, vy vypověděnkyně.“ Hlas rytmistřův se třásl a oko zaplálo divným svitem už podruhé. Jiřinec však nedopověděl, co mu tou chvílí přišlo na jazyk. Zdálo se, že se

vzpamatoval a slova už namfřená ponechal si na čas přfhodnější. „Tak jen mi povězte, jak že v naší vlasti; jsou-liž tam ještě Čechové? Už jich málo, vidíte, sesýchají se. Zda-liž tam už ten pokoj a mír? Není; vidíte, že není. Však bude, panno, ale takový, jako když přijdete o půlnoci na hřbitov, kdy tichne na kostelní věži i kulich. A jaké vaše jméno? Ani vás ještě neumím jmenovati. A tak se mi zdá, ač se vidíme teprv od včerejška, jakobychom se znali celý život, jako bychom byli bratr a sestra. Jaké že jméno?“

„Andělka, pane!“

„Andělka! Zda-liž pravda, že lidem dosud v cestu a po bok staví se andělé? Kéž byste mi byla tím strážným andělem! Mohla byste, Andělko?“ Jiřincův hlas zněl tak prosebně a Andělčiny tváře se rděly ještě temněji než na západě červánky. „Co tu máme v cizině než srdce svá?“

Andělce šla při těchto slovech hlava kolem a skorem zapomněla, že ruka její v rukou Saského důstojníka, kterýž slouží v regimentě Hofkirchově, jemuž zelení lancoši přísahali strašnou odplatu.

„A proč jsem, Andělko, pod cizími praporcei a proč prolévám krev svou v cizí službě? Jsem mladý a hle, co tuhle jizev na mé tváři! Sasové jdou proti vrahům našim a proto my jdeme s nimi. Švédové jdou proti nepřátelům našim a proto my s nimi. Už víš všecko, Andělko. A ještě chceš k těm zelencům?“

Andělka seděla s hlavou sklopenou a neodpovídala. Tak se jí vplížila náhle do duše soustrast s tím mladým mužem, že sama nevěděla ani proč a jak.

„A co zkusíme? Poslechni, Andělko! Říkává se, kdyby člověku v cizině zlato k nohám sypali, že doma lepší oblázky, kdyby člověku v cizině za nápoj nejlepší víno nalévali, doma je lepší voda ze studánky, kdyby člověku v cizině lahůdku za lahůdkou předkládali, doma že lépe chutná suchý, tvrdý chléb. A nám v té cizině dávají všecko nejhorší. Nás v bitvách staví do předních řad, v první oheň, kde nejnebezpečněji. Začátkem těchhle válek byli by z nás udělali kolik regimentů a dnes už se počítáme jen na kornety. A byli jsme všickni ze stavu rytířského, vladyckého. Říkalo se, že prý jsme květ České šlechty. Ale hyne ten květ České šlechty na cizí půdě a vadne v cizí zemi. Jinak ani býti nemůže!“

Andělka se dosud neodvážila očí pozdvihnouti. Bylo jí k pláči při té řeči Saského oficíra, jemuž jedva se podívala v tvář. Zdálo se jí, že sedí na trní, že tu na řeřavém uhlí a kdyby byla směla odejít, přec by ji tu byla síla tajemná přimrazila. Byla by chtěla letěti orlím letem a byla by nemohla učiniti ku předu krok! Spočívalo v tom divném hlasu rytmistra Jiřince tolik kouzla, že čím dále hovořil, tím pevněji upoutával k sobě Andělku, — nevěstu praporečníka zelených lancůch.

Její ženich mluvíval tak prostince, nehledal slov, nevybíral si v nich, a tenhle jakoby se byl zrovna na všecko připravil. Plynula mu řeč od úst jakoby medem a hlas jeho zněl chvílemi prudce, tak jako když bouří, okamžitě zas, že nebylo možno ubrániti se soucitu a politovati rytmistra vypovězence a než se mohla Andělka zpamatovati, už opět hovořil Jiřinec tak srdečně a upřímně, jakoby ji byl znal od dětinství.

„Pane, jsem již zasnoubena.“

„Vy, panno? Tak mladinká? — A s kým? Snad s některým z těch lancochů?“

Andělka si vzpomněla svého ženicha jak mohla v nejživějším světle. „Uhodl jsi, pane.“

I pokoušela se své ruce vymknouti z rukou Saského důstojníka.

„Pusťte ho z mysli, panno. Jsou to živí, vtělení ďáblové, byť i měli nejkrásnější tvář. Omámil vás, obloudil. Jsou samé čáry. Když jsme chtěli jejich regiment u Lužína zničiti, všechny sfly jsne musili napjati. Hřměla do nich děla, pálily do nich muškety. A lancoši stáli jako skála. My do nich sekali, až nám šavle otupěly a pořád jako bychom do dřeva dubového mlátili. Až je prý potom starý predikant zažehnal a zaklel. A kde, pro Bůh, jste ho, panno, poznala?“

„Jsme z jednoho kraje, z nedaleka. Pane, ty mu křivdíš a neznáš ho. Doprovoď mne k nim,

aneb mi aspoň dej svobodu. Budu se za tebe modlití do smrti!“

„Modlití? Toť už nejposlednější díky!“ Rytmistr Jiřinec vyhrkl v potupný smích. „Kdo pak ve vojně, v těchhle časech na modlitby myslí! Proto máte vaše kláštery, v těch klášteřích jepťišky a mnichy.“ Saský důstojník mluvil ještě posměšnějším hlasem. „Myslíš, že zelení lancoši se také modlí?“

„Zasvětili své životy Rodičce Boží, do vlasti se nevrátí, dokud jejího obrazu nedobudou a dokud ten obraz do Staré Boleslavi v její svatostánek nezanesou.“ Andělka sebou náhle trhla, své ruce vymkla z rukou rytmistrových, vzpřímila se, rozhlédla se kolem sebe a chtěla prchatí. Cítila v sobě sflu přímo obrovskou.

„Marně se unavíš. Tady hle všude stráže. Však jsem už řekl, že se ti brzce u nás zalíbí.“ Rytmistr Jiřinec již zase držel Andělku za ruku a chtěl ještě cos povědfti, když nahoře nejvýše na stráži ozvala se jezdecká trubka a večerním tichem rozlehl se výstřel.

Za několik okamžiků stanul před rytmistrem starý rejthar a oznamoval, že ouvozem vinoucím se od severu k jihozápadu lze slyšeti hrkot vozů, ržání koňstva, tak jakoby tudy vezli „kusy“.

„Na mém koni, po mém boku budete, panno, lépe uchráněna, než pod střechem otcovskou.“ Saský rytmistr ještě ani nedořekl a už seděl na

vránku s Andělkou v náručí a s ním dvacet rejtharů s šavlemi mezi zuby a v pravicích s uchystanými bambitkami. Ale mohli si hoviti bez starosti a mohli i pokojně dřímati, protože tudy táhli spojenci Švédové, mnozí mezi nimi skorem ještě hošící bezvousí. Před několika dny přistáli k pomoranskému břehu. Šli do Němec mstít smrt svého krále. A v čele jim jel vyschlý muž příšerné tváře, snad také tak hrozné matným světlem pochodní, jež před ním neslo několik jezdců. Byl to Banér, jemuž Čechové, poznavše za nedlouho až k smrti šakalí krvelačnost jeho, přezdělí „Panýr“.

V půl hodině zavládlo již zase stráněmi hrobové ticho. Ani kůň je ržáním nevyrušil. — Andělka seděla opět na strouchnivélém drvu, byla však zahalena i v obličeji. Rytmistr Jiřinec dlel as o tři kroky dále, opíraje se o starou jívu, s očima upřenýma na dívce a rukama založenýma křížem přes prsa. Chtěl několikráte rozpřísti zase hovor; ale nedostav odpovědi utichl.

Temnou oblohou svítilo již hvězd jedna na druhé; ale lesk jejich byl nějak mdlý, třpyt jejich jakoby každou chvilku chtěl shasnouti, všecko tak nezvykle cizí, až se člověk pod tímhle nočním nebem otrásl, jakoby vanuly nejstudenější větry. Andělka se také bezděky zachvěla, jakoby opravdu od severního moře táhli k jejím tvářím pozdní, podzimní větrové a byla přec srpnová, teplounká noc. Snad se chvěla těmi myšlénkami, jež se jí

hnaly k mladé hlavě se všech stran? Tak náhle jí napadlo, zdali by po boku Jiřincově sama dříve nevykonala, k čemu se zaslíbili zelení iancoši. Proto věrnost a lásku svému ženichu nemusí ani pohledem porušiti. A kdykoliv se jí ta myšlénka hlavou zakmitla, pokaždé ji zmrazila, protože se zdálo, jakoby polouvadlé větve nedaleké jívy zachřestily: „Jsi dosti silná, Andělko? Budeš míti odvahu jako Judita? budeš míti sílu jako Zuzana? budeš míti vytrvalost jako Esther? — Máš tolik odvahy, síly a vytrvalosti? — Nemáš-li, pak čekej, až všecko kolem usne, i tenhle tvůj ochránce a prchni odtud kam budeš moci nejdále!“

II.

Toho času ležela armáda císařského generalissima pana Albrechta z Waldštejna táborem ve Slezsku, kterážto země Svatováclavské koruny byla Švédským, Saským a Braniborským vojskem takměř zaplavena. A pan generalissimus trávil letní dny ve svém staně, jakoby po všem světě panoval hluboký pokoj. V Bavořích Bernhard Výmarský, Horn ve Švábích a Elzasu, ve Slezsku Thurn s Arnhajmem a ve staně pana generalissima co chvíli malý mužik v černém aksamitovém šatě, těsně přilehajícím k tělu, s ohrdlím bělounkým jako sněh, s tváří žlutou jakoby potaženou per-

gaménem, s očima plnýma podivného lesku, hlasem polodutým, trochu osípělým.

Ve Vídni psali rozkazy za rozkazy; císařská, tajná rada vojenská nevěděla si už co počíti s nepovolným generalissimem. Sám Gerhard Kvestenberg, nejnadanější hlava tajné rady, nemohl vymyslet prostředku, kterýmž by všemocného vojevůdce k rozhodné ráně proti toliku nepřátel přec jednou přinutil. Pan Albrecht z Waldštejna už na dopisech z Vídně, kteréž od této rady císařské vycházely, ani pečeť nerozlomoval. Do Waldštejnského tábora jezdili kurýrové jako na císařský dvůr, že koně mohli potrhati.

V posledních dnech nějak se kmital sestárlym obličejem Frýdlandského úsměv, jakéhož nebylo na jeho tváři viděti, ani když mu poslové přinesli z Vídně dekrety, jimiž byl jmenován svrchovaným velitelem všech vojsk podruhé.

„Lipsko v našich rukou, generalissime!“ oznamoval jednoho dne z rána pobočnk. „Pouze se ztrátou několika mužů!“ doplňoval svou zprávu, když si byl jeho slov vojvoda nevšiml.

„Lipsko pravíš?“ utrl se náhle vojvoda. „A kdo dal k tomu rozkaz?“ Pan Albrecht z Waldštejna vstal ze židlice, ale poněkud těžce. „Kdo se toho proti mé vůli odvážil?“ Frýdlandský učinil krok ku předu; ale sotva že hnul nohou, zasténal, jaké ucítil bodnutí od prstů až po kyčel.

„Zelení lancoši, pane generalissime!“

„Zelení lancoši, — kteréž já tak vyznamenal, kteréž jsem dal znova verbovati na svůj peníz, — proti mé vůli a bez mého vědomí?“

Ordonanční důstojník se chvěl před vojvodou jako svadlý lupen zavanutím větru.

„A kdy?“

„Před dvěma dny!“

„Regiment zelených lancochů měl střežiti severozápadní hranice království.“

Generalissimus se náhle odmlčel; vzpomněl si, že dal mladému praporečníku svolení k tomu sám vlastními ústy; připadla mu na mysl mladistvá dívka, jež měla tolik podobnosti s vyhaslým rodem Smiřických a potom nevrle pokynul pravíčkem: „Zelení lancoši se z Lipska vyklidí okamžitě a do týdnu musí býti jejich regiment v našem táboře!“

Pan Albrecht se posadil opět do své židlice, nevěšmaje si už dále důstojníka, jenž zdálo se, že čeká ještě rozkazu, jakoby byl páně vojvodových slov dobře nezaslechl. Slyšel sice dobře, co generalissimus rozkázal; ale svým uším nevěřil poprvé, ač ho nikdy ještě neoklamaly. Lipsko, přec kurfirstské, jest dobyto přímo bez krupěje krve, zde leží císařští proti Sasům a Švédům a přec se vojvoda vzdává té výhody a ještě jakoby chtěl pověstné lancochy trestati.

Důstojník utkvěl na svém pánu nezvyklým pohledem, zpola bázlivým a zpola nedůvěřlivým,

ale rozkaz jeho napsal do slova a v několika okamžicích již hnal se jezdec k západu do severního cípu Čech, kudy bylo k regimentu zelených lancůhů nejbližší.

„Dnes svítily, Vostra Altezza, všechny, až jsem oslzel.“

„I Králomoc?“ Vojvoda sebou náhle trhl a nic nedbaje, že ho zase píchlo od prstů až po kyčel, vyskočil jako mladík dvacetiletý ze židlice vstříc svému zlému duchu, Vlašskému hvězdopravci.

„Kolem Králomoce, Výsosti, dvojitý kruh, jako zlatá obruč. Toho znamení čekal jsem celý rok.“

Venku ozvaly se polní trubky, hvězdopravec umkl, čelo vojvodovo se zakabonilo a již chtěl pan Albrecht poručiti komorníkovi, aby nevpuštěl pro dnešek nikoho, že jest unaven — nemocen. Rozkazy Frýdlandského byly vykonávány do jediné tečky. Snad kdyby sám císař byl přijel z Vídně a měl-li komorník poručeno, že k generalissimu nesmí nikdo, také by se k Jeho Výsosti byl nedostal. Tímže mžikem ohlašoval však plukovník Isolani posla Jeho Eminencí Francouzského kardinála.

„Výborně, Serenissimo! Merkur byl dnes celičký jakoby z roztaveného stříbra a ne nadarmo,“ zahovořil mužík úlisným hlasem a za hluboké úklony opustil komnatu upravenou i pod stany nádherou královskou.

„Ať vejde okamžitě!“

„Je cestou uprášen. Chce se převléknouti.“

„Okamžitě, pane plukovníku!“

Tentokráte Frýdlandský samou nedočkavostí ani necítil, že mu šlo bodnutí nejen až po kyčel, ale do samých jater. Očekávalť posla Francouzského kardinála už celý týden.

Pan Du Hamel vešel do stanu s hrabětem Trčkou. Byl opravdu upocen a uprášen, že barvu jeho šatu nebylo možno ani rozeznati. Od obyčejného rejthara nelišil se zevnějškem snad ani švem. I těžký, jezdecký kord u boku s košem železným prozrazoval jezdce, jenž mohl sloužiti císařským i Švejdovi. Takhle přistrojen byl k nepoznání.

„Tvá Výsost račiž milostivě odpustiti, že takto přicházím. Z Paříže do Slezska daleko, cesty nejisté, tu Švédové, tu Bavoři, na Rýnu Španělové s Vlachy.“

Hovorný Francouz při posledních slovech utkvěl pronikavým zrakem na vojvodově obličej.

„Na Rýnu že Španělové s Vlachy?“

Pan Albrecht z Waldštejna se proti svému obyčejí rozkřikl.

„Milánský gubernadore Don Gomez Alvarez de Figuero a Cordova s dvanácti tisíci pěchoty a patnácti sty jízdnými.“

Francouz mluvil lhostejným, skoro ledovým hlasem a opět se odmlčel.

„Bez mého vědomí.“

„Bez tvého vědomí, Výsosti?“

Francouz, zdálo se, že žasl.

Císařský generalissimus musil sednouti opět do židlice; cítil bodnutí až v samé hlavě.

„Před dvěma týdny přirazil k němu se šesti regimenty general Aldringer. Pan kardinál toho nese nemile. Tvá Výsost ráčila jej zpraviti, že veškerá císařská armáda je ve tvých rukou, že se může ve všem spoléhati na tebe, jasný pane! A náhle objeví se pod císařskými orly Španělové s Vlchy a ten Aldringer bez vědomí Tvé Výsosti!“

Frydlandský vojvoda teprv nyní pokynul Francouzskému poslovi, aby se posadil.

„A domníváš se, pane, že proti Švédům či Vám čeho dokážou? Karlu Lotrinskému pomohou jen do horšího!“

„Nějakých třicet tisíc hlav, Výsosti, je vždycky sfla, kterou dlužno nepodceňovati!“

„Poslyš, pane, kdyby proti mně vstalo celé Hispanské království, kdyby si Jeho Veličenstvo král Filip zjednal tlupy mezi americkými Indiány, a kdyby Bavorský Maxmilián naverboval ve svých zemích proti mně posledního horáka z Alp, proti armádě, o kterouž mohu se opřít jako o nepovolnou skálu, nezmohou ničeho. Pane, armáda Jeho Veličenstva krále Ludvíka, vojsko Jejího Veličenstva královny Kristiny, regimenty Braniborské a Saské . . . “

„A je-liž Tvá Výsost těmito posledními ujištěna?“

„Včera jsme se ještě smlouvali a do spolku hotového není daleko! — Skoro bych řekl, že scházejí už jen podpisy.“

Posel Francouzského kardinála dosud pronikavě očima tkvěl na panu Albrechtovi.

„Tvá Výsost ráčí snad mnohým příliš zřejmě odhalovati své záměry?“

Pan Du Hamel zahovořil nyní hlasem poněkud tlumeným, že sám pan Trčka dobře nerozuměl: „Tvoji krajané ve Švédském a Saském vojstě často samou nadějí a radostí nevědí, co sluší zatajiti a co pustiti do větru. Pán z Thurnu, pán Václav Vchinský . . . Proto se chtějí ve Vídni proti Tvé Výsosti opatřiti v čas. Donesly se takové klevety až k uším Jeho Eminencí!“

„Nuže, co vzkazuje mi pan kardinál?“ otázal se Frýdlandský již netrpěliv a rozmrzen.

„Prozatím dlužno ještě čekati. Nebýti toho Milánského gubernadora, mohli bychom vystoupiti dnes. Ale ti Vlaši se Španěly ve Švábích pro okamžik nám pokazili všecko.“

Pan Albrecht z Waldštejna chtěl z pohovky povstati; ale nemohl se vzpřimiti.

„Jeho Eminence jest hotova poskytnouti Tvé Výsosti jeden milion lírů a v rozhodné chvíli část Francouzského vojska bude k tvým službám. Ale, jak pravím, pro okamžik dlužno čekati!“

Posel Francouzského kardinála dlel ve Waldštejnově staně nad obyčej dlouho. Důstojníci, kteří jej nebyli poznali, divili se velmi, co že tak důležitého má pan generalissimus s pouhým rejtharem.

Za chvíli vyjel z císařského ležení pan hrabě Vilém Trčka s trubačem do nepřátelského tábora k Arnhajmovi, jenž byl Saského vojska general-lieutenant, žádaje ho, aby Arnhajm zároveň s ním jel k Waldštejnovi do císařského ležení, poněvadž prý na jich ústním rozmlouvání prospěch celé Německé říše záleží.

A když uviděli exulanti, kterak opravdu nejvyšší Saský s Braniborcem Burgdorfem a Švédským splnomocněncem Říčanem jedou do císařského tábora, jedněm oči radostí slzely, že už bude konec potulného jejich života, jiným se ruce svíraly v pěstě, že Boží pomsta už nedaleka a ještě jiným se do těžce zkušených hlav vkrádala pochybnost, zda-li všechno to bude k dobrému.

„Kdo všude a všude, kdekoliv udála se mu příležitost, stál proti nám, kdo všude a všude jazyka cizího užívá a našeho mateřského jakoby neznal či jím pohrdal, jaký bude z takového Český král? Milí, dobří krajané, od dlouhých let už štěstí za námi Čechy nechodí. — Či vidíte na něm, ať z té či druhé strany si ho prohlédneme, že by z naší krve pocházel? Doufati v lepší časy jest spravedlivě; ale věřiti obojetníku a v duši ve dvě rozdělenou skládati naději, nerozumno, milí dobří

krájané! Ať si jen pan Albrecht zůstane císařským generalissimem; na Českou korunu jeho hlava tuze maličká!“

A starý exulant, šedesáti a několikaletý rytíř Václav z Bukové, odepínal si zrezavělé ostruhy, protože už prý jich kůň ani necítí.

„Přec bychom se však mohli aspoň vrátiti! Co takovýhle život? Podívejte se, krajané, tamhle ti ptáci, co nám letěli nad hlavami, mají svůj domov, svá hnízda a my? Pomaháme cizí slávě, krvácíme za cizí věc, řídžeme dnem. Stane-li se králem, aspoň budeme míti zase domov, kdyby už nic jiného. Povídá se, že prý mu Českou korunu nabízí sám Francouzský král!“

Rytíř Václav z Bukové nad touhle řečí vrtěl hlavou a trpce se usmíval.

„Za pana Albrechta na Českém trůně ani zlámané grešle nedám. Že prý už zapomíná česky! Co pak řeknete milí, dobří krajané, vráně, která zapomněla kvákati, co řeknete vrabci, který zapomněl štěbetati, co byste řekli kosovi, který by jako husa kejhal, co slavíkovi, který by jako sejček vykřikoval? K samci ani samičce sama mláďata by se neznala.“

„Vždyť Fridrich také Českého slova neuměl!“

„Však jsme to s ním daleko přivedli! Už to exulantství ponese na svých bedrech, dokud nás nezahrabou.“

„Vždycky máš jiný rozum!“

„A kam vás přivedly všecky vaše rozumy?“

„Proč jsi tak tenkrát nemluvil?“

„Protože by můj hlas byl zanikl jako na poušti; byl by býval přehlušen; byl bych se musil už tenkrát stěhovati.“

„A bylo by ti lépe bývalo! Mohl jsi seděti dnes u hrců plných masa Egyptského; a nemusil jsi jísti chleba vyhnanců!“

Rytíř Václav z Bukové se ještě tak trpce usmíval a pořád tak hlavou kroutil, jakoby byl téhle narážky úplně přeslechl.

„Poslyšte braši, jsem z vás při téhle kornetě nejstarší! Když se v Praze odbýval generální sněm, vy jste se učili ještě slabikovati. Tenkrát byl snešen artikul o zachování starožitného jazyka Českého a jeho vzdělání, aby každý ten, kdo by do království tohoto za obyvatele přijat býti chtěl, nejprve se jazyku Českému naučiti povinen byl. A za čtyři léta stavové České koruny zvolili si za nejvyšší hlavu cizince, který svůj celý věk Českého slova ani neslyšel. Vidíte-liž, milí a dobří krajané, převrácenost a zvrhlost lidských myšlení? A dnes také takovou zvrhlost chtějí ve skutek uvést. Stal-li se kdy z netopýra skřivánek, či z tygra jehňátko, či z mouřenína člověk bílý? A tak z pana Albrechta, jemuž ostatně přeju při všem jeho taškárství všecko dobré, nestane se nikdy pravý a dobrý Čech!“

„Jen pečeť schází ještě na ten tvůj artikul.“

„Dej pozor milý brachu, abych tu pečet nemusil přiložiti na tvou tvář.“

A snad by bylo přišlo z hádky opravdu k srážce mezi starým rozvážným exulantem a mladým horkokrevným krajanem, kdyby nebyla do tábora přirazila tlupa od Hofkirchova regimentu. Mezi exulanty mír a snášelivost bývaly bílými vránami, i v osadách i ve vojště.

„Aj pan Jiřinec s nevěstou!“

„Snad až od Rýna?“

„Snad i tohle dobré znamení, že nám jiné časy nastanou.“

Z koní i jezdců se jen kouřilo, a rejthaři byli prachem až černí.

Saský rytmistr podav několika známým pravici mlčky seskočil s koně v náručí s mladistvou dívkou z pola bez sebe.

„Trochu vody či vína, příteli! Zahyne mi v rukou!“

Jiřinec položil Andělku do trávy.

„Máš výborný vkus! Jakoby děvice z Rudolfské obrazárny od toho nemluvného Vlacha byla oživla! Řekl bych, že si z ní vzal vzor!“

Saský důstojník, jenž se škadronou dragounů provázel říšskou silnicí dlouhou řadu povozů, na nichž byly naloženy v obrovských bednách skvosty Hradčanské, shýbl se k dívce, chtěje jí tváře pohladiti.

„Není k tomu čas. Nech toho!“

Rytmistr Jiřinec nedopustil, aby se cizí ruka dotkla Andělky.

„Trochu vody či vína, přátelé! — Dlouho-li budu vás prositi?“

„Od kterého času tak nedůtkliv, jakobys byl také panna?“ ušklíbl se Sasík.

Jakýs pěšák přinesl v helmici vodu z neda-
lekové studánky a Jiřinec jí ochladil tvář a čelo
Andělčino.

„Opravdu že jeho nevěstou!“

„Podívejte se, jakoby rodná sestra byla.“

„Přejte mu radosti! Beztoho nemá jiné na
světě. Či jeden druhému chceme záviděti, když se
usměje? Milí, dobří krajané, neztrpčujme si živo-
bytí aspoň sami.“

Rytíř Václav z Bukové — nejstarší z exu-
lantů při kornetě Saských kyrysníků — uvykl si
už napomínati a kárati mladší soudruhy, nelíbilo-li
se mu cos, ač nebýti bílého jeho vousu a stříbro-
lesklých vlasů, leckdy by se mu bylo dostalo po-
divné odměny.

Andělka otevřela na několik okamžiků oči,
měla je nějak zatažené.

„Jste, panno, v bezpečí. Nelekejte se! Jsme
v Saském táboře. Jste mezi krajany.“

„Mezi krajany?“

Andělka pozdvihnuvši poněkud hlavu plaše
se kolem rozhlédla.

„Nás Čechů tu několik set!“

„A on —.“

„Váš ženich se o vás příliš nestará, sic by o něm bylo slyšeti. Zelení lancoši, kam přijdou, všude naleznou nevěsty. Váš ženich asi nelepší!“

Na mladou dívku přicházely opět mrákoty, ale rytmistr Jiřinec zachytil její hlavu do svého náručí. Ode dvou dnů skorem s koně ani neslezl a Andělku z rukou ani nepustil. K rozkazu pana plukovníka, že v Drážďanech musí přiraziti k regimentu a nezastihne-li jich, aby se pustil přímo do hlavního tábora ve Slezsku, opustil za noci svahy Durynského lesa a byv dvakráte napadnut houfem císařských, vždycky se prosekal jako zázrakem, až potřeťi na Lužickém pomezí jistě by byl nalezl hrob, kdyby ho byl přímo sokolím letem vraník nezachránil. Zůstalo jich tam z jeho oddflu ležeti k deseti.

Poznal v dále také pověstné zelené kabátce, táhly mu přímo do cesty. Měl se opozditi jen o několik minut a se svým regimentem by se byl už neshledal. Andělka seděla před ním na koni umdlením polomrtva.

III.

Slavík Damian se sice od Lipské šrůtky dosti brzy zotavil; mohl již opět vládnouti mečem v jedné ruce a v druhé mávati praporem zelených lancochů. Ale zádumčivosti, kteréž u něho dříve

bývalo, jen vzpomněl-li si na Staroměstské náměstí, uprostřed náměstí na šibenici a na bratra, přibývalo ve tvářích jeho den co den. Také málo mluvil, jen nejnnutnější slova. Ani se neusmál, když se Krakulův kozlík nadmul plnými plicemi a cizím vzduchem prochvívala „dudácká“. A promluvil-li naň Kladivák, často se mu dostalo odpovědi pouze hlavou kývnutím. Plukovník býval mrzutý, nevlídný, někdy na lanochy až příliš přísný. Onehdy pro nepatrný přestupek chtěl na dvou provésti exekuci; co tu bylo třeba přímluv, co proseb, než od trestu ustanoveného upustil!

„A to všecko z toho, když vleze člověku do hlavy ženská! Ztratí hlavu, opustí ho všechen rozmysl a chodí — chodí, jakoby hledal včerejší den. Třeba-li hlavy kozlíku tamhle na těch dudech, my bychom bez ní mohli býti? Kam pak by to takhle došlo se slávou zelených lanochů? Do ka-luží, v nichž bychom se jako slepci — vidouce utopili.“

Plukovník Kladivák pokryl hlavu širákem, vzal bandalír, připjal si kord a zašel k mladému muži, jenž, jak zdálo se z pozdálí, vymýšlel celý válečný plán; seděl na kameni zamyšlen neví-maje si kolem sebe ničeho. „Járku pane prapor-níku? Takhle to dále jíti nemůže!“

Slavík Damian, uslyšev plukovníkův hlas nad sebou, ani nepozdvihl hlavy.

„Jsi muž, musíš snést všecko — i to nej-

horší! A počínáš si jako nerozuma, jako selský rozmazanec, hlavu věšíš dolů, vzdycháš a nemluvíš. Kdo nemá jiného na starosti, ať si věší hlavu dolů, ať nemluví, ať si vzdychá. Jářku, pane praporečníku, takhle by to dále jít nemohlo. Zelení lancoši byli by k posměchu všemu vojsku. Kdo v našem regimentu sloužil, takové věci musil si zavázati v tlumok na zádech.“

Hlas plukovníka Kladiváka, jenž se z počátku trochu třásl a zněl poněkud nepřirozeně, přecházel v obvyklý zvuk, opravdově vojenský, pronikavý, velitelský.

„Bude-li tak souzeno, však se s Andělkou setkáme mimo nadání a ne-li? Pane praporečníku, nezapomeň slibu v Staroboleslavském kostele učiněného. Nezapomeň pro hladkou tvář vojenské cti, kterouž jsi povinen praporci, jež nosíš ve svých rukou. Snad je mi holky líto víc, než tobě. Co dělat, Slavíku?“

Plukovník Kladivák svým praporečníkem zahýbal. „Což mi nerozumíš anebo jsi ohluchl?“

Starý muž se skorem rozeznil a měl na jazyku slovo plukovnícké.

„Švédové, pane plukovníku?“

„Co Švédové? Já Kladivák! Abys těchhle hloupostí nechal, sic —“

„Odsoudil bys mne k smrti jako ondyno ty dva?“ Slavík Damian prořekl tato slova hlasem lhotejným.

„Co k smrti? Pane praporečku, půjde-li to takhle dále, propustím tě z regimentu!“

„Lépe by bylo, kdybys mne dal zastřeliti!“

„Co to mluvíš? Či jsi přece pominulý rozumem?“

„Tak skoro, pane plukovníku. Táhnou mi co chvíli kolem hlavy divnější a divnější myšlenky. Už se tak vlekou od čtrnácti dnů. A je mi po nich, jakobych byl opilý!“

„Těch myšlenek musíš nechat!“

„Už jsem jimi jako sítí obtočen.“

„Neřekl jsem prvé, že jsi muž? Sítí rozetneš! Měj rozum, Slavíku! Vzpomeň si na matku, na otce, jakou z tebe radost měli. Pomysli si, že se za tebe modlí. Jak se na tebe těší, až zas svého syna uvidí. Je tím vinno také to naše lenošení!“ Plukovník Kladivák zacinkal hněvy kordem a ostruhami. „Abychom se tu povalovali, proto císaři nesloužíme.“

„Ale proto také ne, milý pane plukovníku, abychom pro cizí zájem řas ví kde všude prolévali krev. České naše království hyne a my za hranicemi. V Čechách nám pobrali, kde co bylo a odvezli do ciziny. Nás jako mraků a vydobyti si své dědictví nesmíme. A až páni budou chtěti a zlíbí se jim, potom budeme krváceti, proč a zač, pane plukovníku?“

Kladivákovo čelo se zachmuřilo. Tenhle jeho svěřenec mluvil nejinak, než jakoby byl z exulant-

ského tábora. Takové myšlenky! V jiném regimentě by už proto vyhledali někde strom a chystali pro jeho hrdlo konopnou oprátku.

„Mateš se, chlapče, na rozumu! Musím si tě lépe všimati. Však nás generalissimus nepodvede. Starost o sebe ponechme jemu! Kdyby nebylo pánů ve Vídni, což by všecko jinak hrálo! Jsou samá praktika, samá faleš. Tomu ještě nerozumíš, jsi mladý, nezkušený. Rádi by si s generalissimem hráli, jako chlapci míčem. Waldštejn má svou hlavu a dobře že má; kdyby nebylo jeho, už by císař pán neměl dvě korun, dvě nejkrásnějších korun. Arciť že tahle zahálka není po chuti ani mně! Ale víme-liž proč a jak? Těchhle tvých všech vrtoch vinna ta holka! Že jsme jen kdy o jejich statek zavadili! — Dřív jsem byl tomu povděčen, myslil jsem si ledacos. Vždyť je to krev mého dobrého pána! A zase ztracena . . .“ Plukovník Kladivák si poslední věty už jen myslil a také svěsil hlavu i se širákem. A potom se divil mladému muži, kterýž za tu krev jeho pána by byl podstoupil Bůh sám ví co.

A kdyby dudák Krakule as o sto kroků dále byl nespustil starodávnou:

„To jsou dudy, dudy,
to jsou dudy!
jak jen je uslyším,
všecek se potěším,
všechen všudy, všudy,
všechen všudy . . . .“

kdo ví, jak dlouho by tu byli plukovník s praporečkem stáli beze slova, myslíce oba na oběma stejně drahou duši — Andělkou.

„Slyšíš ho, Slavíku! Nech toho! Poskoč si! Zavejskni!“ zvolal náhle Kladivák znova vší silou zahýbav praporečkem. „Zda-li pak nám v tom starém regimentu, v těch sešlých, vybledlých šatech nebylo lépe, spokojeněji a radostněji!“

Zelení lancoši dali se do tance o překot. Jen Staroboleslavští jakoby veselou mysl byli ztratili hned v domově. Byla to divná setnina, lidé jako svěží doubce, jeden jako druhý, ale také tak zamklí, vážní, hovoříce hlasem tlumeným a často se dívající v tu stranu, kde za horami Česká země.

Ten večer přihnál se posel z Waldštejnského tábora s rozkazem, aby okamžitě dali se na pochod a táhli k Vratislavi cestou nejkratší. Lancosí byli hotoví okamžitě a potom to šlo rychlým krokem skoro bez odpočinku. O České pomezí zavádili pouze na nejzazším severu, a když přitáhli do Slezských rovin a viděli v pozdálí bělati se stany, náhle se zastavili, upřeli zraky do dálky a ztajili v prsou dech. Na té straně, kde se stany bělaly, vyvalily se šedavé oblaky dýmu a začala houkati děla.

„Rychle, hoši, ku předu! Ať dorazíme v čas! Zelení lancoši do dneška nescházeli v žádné bitvě, ani v téhle nesmí scházeti!“

Zelení lancoši zrychlili krok téměř poklusem. Cestou se zdvihaly kotouče prachu, jakoby tudy jízda tryskem ujížděla. Děla hřměla silněji a silněji; bylo už slyšeti i praskot mušket, jezdecké trubky, víření bubnů. Už se setkávali s prchajícími.

„Ku předu! Tamboři udeřte v bubny! Semhle ke mně, pane praporníku!“ Plukovník Kladivák jel v čele svého regimentu s taseným kordem. Nedaleké bojiště zakrývaly spousty kouře. „V levo hoši! Halapartny v před! — K útoku!“

Zelení lancoši hnali se ku předu živým mra- kem, tamboři bubnovali, v první řadě vlál prap- porec a pan praporník oživil jako před rokem na Lipských rovinách. Mladá tvář dostala rázem svou barvu, rděla se západem až skoro horečnatým a oči se mu leskly, až z nich oheň sršel.

Zelení lancoši narazili na dva Saské regi- menty. Jednomu velel pověstný hrabě Thurn a druhému pan Vácslav Bitovský, Moravan. Plu- kovník Kladivák jedním rázem rozrazil jejich šik. Zelené kabátce působily jako kroupová mračna, když se ženou za hukotu a sykotu na Boží ou- rodu. Kam padnou, všude všecko zničí, kde se spustí, bývá učiněná poušť. Saské regimenty se dlouho pohromadě neudržely.

Na téhle straně bylo vítězství Waldštejnského vojska rozhodnuto nejdřív; také se tu nejdřív zdvihl k oblakům dým a třesk zbraně tichl a

umlkal, až v dálí zapraskla poslední rána z muškety prchajícího Sasíka.

„A to ty, pane Thurne? Toť vzácná kořist, převzácný pane hrabě!“ zavolal náhle plukovník Kladivák, když si prohlížel zajatce, jichž bylo dobrého půl regimentu a širák hluboko přes čelo stlačený jednomu sňal s hlavy důkladně se mu podívav do obličeje. „Toť si pan generalissimus ani nepomyslí, koho mu dnes přivedeme! — Pan Mates Thurn! — Inu, inu! Vidíš, tenkrát jsi z Prahy utekl nejprvnější, z Čech jsi byl pryč nejdříve, ač jsi všecko nastrojil a nalíčil sám. A dnes přec jsi v našich rukou! — Pan Mates Thurn!“

Plukovník Kladivák vypukl v nehorázný smích. „Znáš-li pak mne také, pane Thurne? Dnes arcif jsem obristem; tenkrát jsem byl však jen žoldněrem. Pamatuješ se na Zděnka Smiřického? Já jeho sluha, ten — kterému jste poslední pánovu vůli vytrhli z rukou a roztrhali. Tys byl mezi těmi císařskými soudci, pane Thurne, nejhorší.“

Zelení lančoši učinili kolem zajatců čtverhran jako neprolomnou zeď. Byli skorem všickni, jen dva leželi mrtví uprostřed nich. Staroboleslavská setnina neztratila ani jediného muže. Dýchali dnes čpavý dělový dým poprvé a uvykli mu jakoby v něm byli vyrostli. Zelené kabátce měli trochu pocuchané, některý také z pola utržený, jakoby se ti Sasíci místo mušketami byli zuby bránili.

Slavík Damian měl na hlavě širák ve dvě rozseknutý, pštroší péro přelomené, obličej očmoudlý. Žerď, na níž už bylo praporce starého zase menší kus, v seči se nalomila, div že ji mohl ještě v rukou držeti.

Pan Mates Thurn skřípěl zuby a svíral pěstě; ale neměl kordu, ani bambitky za pasem. A klobouk si přitiskl ještě nížeji. Tenhle císařský plukovník upomenul jej na bývalé časy, kdy v Praze mezi šlechtou na Hradčanském dvoře mu plynul život jako v ráji. Tenkrát byl s panem Waldštejnem, nyní nejvyšším veškeré armády císařské, přítel nejlepší a dnes je jeho zajatcem. Pan Albrecht prý měl tenkrát na nešťastném výsledku souboje v oboře u Hvězdy velikého, ba hlavního podílu. A Mates Thurn byl soka pana Smiřického svědkem.

Bitva umkla na všech stranách. Císařští opanovali Steinavské bojiště úplně. Jednotlivé oddíly co chvíli přiváděly zajatce se všech stran. Před generalissimem, kterýž tentokráte průběh bitvy pozoroval z nosítek, kupilo se na šedesát praporců, dvanáct kusů hrubé střelby a sfla jiných vojenských potřeb. Pan generalissimus touž chvílí měl dvojí tvář, jednu císařskou a jednu Švédsko-Francouzskou; ale usmívaly se obě nejspokojenějším úsměvem. Pan Albrecht ve Vídni se očistil, ještě tentýž den letěli kurýrové k císaři se zprávou o vítězství jeho zbraní a Francouzům se Švédy

a Sasíky ukázal novou sflu. Steinavská bitva byla výborným manévrem Frýdlandského vojvody. Nemoha se s vyslanci, jež jsme byli před několika dny v jeho staně viděli, dohodnouti, chtěl Francouzskou chytrost, Švédskou nedůvěřlivost a Saskou tvrdost oblomiti a podskočiti jiným způsobem.

Pan generalissimus chtěl se již vzdáliti do stanu, aby si poněkud odpočinul. Bitva sice dlouho netrvala, tak příliš zuřivou, jako na Lipských rovinách, také nebyla; stály tu jiné regimenty, zvláště mezi Sasíky; na život a na smrt také nebojovali. Ale pan Albrecht byl unaven již pouhým se díváním. Všeho všudy promluvil-li po čas bitvy třicet slov, bylo až mnoho.

„Zelení lancoši, Výsosti!“ upozornil plukovník Illo generalissima, zočiv nedaleko řady pověstného regimentu, valící se ke stanu vojvodově celou šířkou.

Pan Albrecht pohodil hlavou a pokynul vojákům, aby jej odnesli.

„Vivat! — Vivat generalissimus!“ zahřmělo z tisíce hrdel, jako když čtyři děla zahoukají najednou.

Vojvoda musil se chtěj nechtěj zastaviti; ale o vládném přijetí přitáhšího regimentu obličej jeho nevěstil.

„Do bitvy se přihnali úprkem! Vedou celý zástup zajatců!“ podotkl týž plukovník.

Lancoši stáli již před vojvodou s halapartnami

vzhůru. Plukovník Kladivák předstoupil s taseným, zkrvavělým kordem, vzdáváje vojenskou poctu a ohlašuje svůj příchod: „Přitrhli jsme, pane generalissime, zrovna k obědu. Tuto pan hrabě Mates Thurn zůstal naším hostem. A tuhle ještě jeden — Moravan!“

Waldštejnovi se zraky zaleskly a utkvěly na obou pánech jemu dobře známých škodolibě. „Buď mi vítán, pane Thurne! Toť bych se byl spíše nadál pana Kvestenberka z Vídně nežli jednoho z nejvyšších armády nepřátelské. Mezi námi se ti stýskati nebude. Vedeme život po mládenecku, pane hrabě!“

Pan Mates Thurn se hryzl do rtů, div že si jazyk nerozhryzl. Před několika dny s císařským generalissemem vyjednával a dnes octl se v jeho ruce. A ke všemu ještě tyhle úsměšky! Pan Albrecht z Waldštejna prý býval štiplavý od maličkosti.

„Regiment zelených lancůhů jest mé důvěry hoden! Ode dneška zůstane při mně, v mém ležení!“ Waldštejn pokynul a vojáci vzali nosítka na ramena.

Řadami zelených lancůhů rozlehly se znova výkřiky „vivat!“ ale už slaběji a ne tak upřímně. Očekávali větší pochvaly, lepšího uznání. Přivedliť svému generálu nejnebezpečnějšího a nejneunavnějšího pleticháře živoucího.

Avšak sotva že si učinili pohodlí a uvolnili

si, oznamoval posel: „Pan praporek okamžitě k Jeho Výsosti!“

Slavík Damian šel skoro nerad. Poprvé se mu dnes jeho nejvyšší nelíbil. Avšak ta nelibost trvala pouze k Waldštejnským stanům. Už i vzduch kolem byl jako očarován. Člověk musil chtěj nechtěj rozmrzelost pustiti do větru. A což teprv když se uvnitř octl! Pan generalissimus mohl žádati a rozkazovati nevím co, odpovědi bývalo němé hlavy přikývnutí. Odporovati neodvážil se všemocnému vojevůdci tváří v tvář nikdo. Nebyl by dobře pochodil.

IV.

Vojvoda seděl v lenošce až po pas zakryt šedavou přikrývkou. Byl sice teplý, až parný den. Vojákům na tvářích a na čele pot ani neusýchal. Ale pakostnice hlásí se k svému právu za nejtěžší zimy, jako za nejpalnějšího vedra. Podivno, za třicetileté války vyhlédla si ta nemoc nejproslulejší vojevůdce. A hlásila se prudkým škubáním pokaždé, kdykoliv jim hlavy bylo nejvíce třeba. Nejprv nosili pana Albrechta z Waldštejna a nedlouho za ním Lenarta Torstensonu.

Slavík Damian vkročil do stanu jakoby vrávorá. Tak náhle ztratil pevný svůj krok a jistou sebevědomou chůzi. A věru nevěděl, jak se octl v prostoru, jež byla se všech stran ověšena těž-

kými koberci tmavočervené barvy se zlatým skoro na stopu širokým třepením. Panovalo tu tajemné pološero, za něhož se panu generalissimu nejmělejší záměry v nakloněné, kratince ostrřhané hlavě jen rojily a koruna královská leskla se mu nejtrpytější svitem, ať byl kdekoliv.

„Praporek zelených lanochů?“ Hlas pana Albrechta z Waldštejna nebyl právě příjemným, i když se k tomu měl.

„K službě Tvé Výsosti!“

„Nu — ženat, pane praporečníku?“ Vojvoda kynul Slavíkovi, aby postoupil blíže. „Pamatuji se na tvou nevěstu dobře do dneška! Viděli jsme se tenkrát v Boleslavsku!“

„Bůh ví, pane generalissime, kde nevěsta má!“

„Tak, tak, pane praporečníku? Snad se jí zalíbil širý svět a daleký kraj.“ Pan Albrecht se usmíval.

„Nic nedělá, milý hochu! Za jednu jich dostaneš celý zástup.“

„Pane generalissime, při dobytí Lipska dostala se do rukou Sasů. Od těch dob není o ní nikde ani slechu.“

„Regiment, pane praporečníku?“

„Hofkirchův, Výsosti!“

„Pak není ztracena. Víím dobře, že před třemi dny Hofkirchští sem přirazili. Než tohle zatím stranou. Mohu na tebe spolehat? Potřebuji muže, kterémuž chci svěřiti důležité poselství!“

Waldštejn zjemnil hlas; ale za to tkvělo při-

„mhouřené oko na praporníku ostřeji a pronikavěji.
„Potřebuji muže, kterýž umí mlčeti jako hroby zarostlé stouletou travou — posla, kterýž, kdyby ho zachytili a kdyby mu hrozili smrtí či slibovali Bůh ví co, neotevře úst.“

Mladému praporníku bylo za těchto temných, podivných slov vojvodových úzko nevýslovně. Generalissimus mluvil vždy ve chvílkových přestávkách a pokaždé zdálo se, že tím okem svým hlouběji a hlouběji Slavíkovi nahlédá do duše.

„Poselství své chci svěřiti tobě. Cítíš se býti silným, že bys odolal nejhroššímu? O spolehlivosti tvé jsem jinak přesvědčen. Vojvoda Frýdlandský služby věrné odměňuje císařsky!“

„Rozkaž, pane generalissime, a život ti k nohám položím!“

Damianu Slavíkovi se za této řeči hlava zatočila, a zdálo se, jakoby mu byla pod lebkou proletěla výčitka, jež se srdce jeho dotkla dvojostrou dýkou: „Už potřeť slibuješ život svůj a přec toho života nejsi pánem ani okamžik. Už potřeť slibuješ život svůj a jen jeden máš!“

„Ještě dnes se musíš vydati na cestu. Pojedeš do Švédského ležení v Bavořích. Tenhle list doručíš samému Bernardu Výmarskému. Tam odtud zajedeš na Rýn k generalu Aldringerovi s tímto psaním. Proveďeš-li své poslání k mé spokojenosti, čeká tě odměna císařská. O poselství do Švéd-

ského tábora nechci aby bylo mluveno. Prozatím třeba o tom mlčeti. I před Aldringerem, rozumíš?“

Pan Albrecht z Waldštejna podal mladému praporečníku dvě psaní na jemném papíru. „Aby se nedostala do rukou, kterýmž nenáleží, ponechávám na starost tobě. Do tří neděl očekávám tě nejdéle. Pospěš si! A opatrným musíš býti jako had!“

Slavík Damian si uschoval obě psaní za nádra.

„Nejlépe bude, dáš-li se přes Čechy. Tudy se k Švédům dostaneš nejjistěji.“

Vojvoda vzal péro, trhl jím několikrát papírem a podáváje lísteček mladému muži pravil: „Tímhle se prokážeš u svého plukovníka! Služby u zelených lancůh jsi sprostěn na čtyři neděle!“ Generalissimus pokynul a Slavík Damian opouštěl vojvodský stan opět tak nejistým krokem, jakoby vrávorál.

Za téhle povinnosti může přijíti o život oka mihnutím. A což potom Andělka a Staroboleslavská Boží Matička? Pan praporečník se náhle zastavil; zdálo se, jakoby byl o něco v rozpacích. Ale minutou již krácel do pole, kde tábořil jeho regiment.

Plukovník nemohl se již praporečkou ani dočkat. A uviděv jej zdálí šel mu vstříc.

Slavík Damian dojde ke Kladravákovi, učinil vojenskou poctu a mlčky podal plukovníku lísteček, na němž stálo stvrzeno rukou generalissimovou, že

praporek jest na čtyři neděle veškeré služby vojenské prost.

Kladivák sice čísti neuměl, ale podpis Jeho Výsosti poznal po nezvyklých točeninách okamžitě.

„Co že tu psáno?“

„Jsem sprostěn na čtyři neděle služby u tvého regimentu, pane plukovníku!“

„A kam, pane praporeku?“

„Daleko! — Snad se už nevidíme!“

Plukovník Kladivák neptal se už dále po ničem. A jen když Slavík Damian sedal na koně, potřásl si ještě pravice, a mlčky a beze slova se také rozešli.

„Tuším, chlapče, tuším, kam tě posílá. A řekl jsi dobře, že snad se nevidíme! — Což já; ale tvůj otec, tvá matka. Jeď s Pánem Bohem a šťastně se vrať. Mohl pan generalissimus vybrati jiného, zkušenějšího! Měl jsi se do toho vložit, Kladiváku, neměl jsi býti tak příliš plukovníkem! Už však pozdě. A sotva by to bylo pomohlo! Pan generalissimus od svého záměru neupustil ještě nikdy! Má k němu důvěru zvláštní. Proč? — Také se už začínáš ptáti proč, ty stará hlavo má? Pak tě vojančiny nech a jdi si odpočinout. — Opravdu, neobyčejná důvěra. Z celé armády jeho — tvého vychovance! Můžeš býti z toho hrdým. Zelený lancoch důvěrníkem pana generalissima. Může mu to býti na štěstí! A hlavu si tím, Kladiváku, nelam. Člověka čeká smrt za pokoje jako ve vojně.

Co komu souzeno, tomu neujde, ať je kdekoliv, ať se schová kamkoliv! Ba právě; hrdým může býti z toho náš regiment a ty, Kladiváku, nejvíce! A ta holka? Také to tak mělo být. Suďme soudy Boží. — Hej, hoši: Vivat generalissimus! Vivat! Vivat!“

Plukovník Kladivák zamával kloboukem do vzduchu; ale zeleným lancochům se dnes nějak do křiku nechtělo. Provolávali na čest panu generalovi jen mdle, jakoby to byla pouhá ozvěna.

„Což vám hrdla vyschla? Což jste ospěli? — Jářku, hoši, mně k vůli: Vivat generalissimus! Vivat! Vivat!“

A teprv nyní celým táborem se rozlehlo lancoské volání, až přecházel sluch. A k zelencům přidával se regiment za regimentem, vzduchem lítalo klobouků jako za teplých večerů hmyzu a sotva že výkřiky ochabovaly, vždy na protějším konci poznovu a poznovu provolávali do nekonečna: „Vivat generalissimus!“

Byl teplounký podvečer; Jeho Výsost musili vynésti ze stanu.

„Můžeme dnešní večer, pane Thurne, strávití pospolu!“

Generalissimus byl učiněná vlídnost. Měnil se jako jarní povětrí.

Pan hrabě Mates se dvorně uklonil. Takového přijetí neočekával. Domníval se, že ho ještě tu chvíli pošlou nejúhlavnějším nepřátelům jeho do

Vídně. Pana Václava Bitovského již Waldštejn do Moravy se silnou stráží odeslal. Exulant se chtěl vši mocí doprositi u mocného vojevůdce audience; ale pan generalissimus ho ani nepředpusťil.

„Nuže, pane Thurne! Co říkáš tomu vojsku?“

„Již se arci nedivím, že Tvá Výsost řekla, kdyby Stralsund byl k nebi řetězy přikován, že musí býti dobyt.“

„Je mi oddáno tělem duší! Od plukovníka až do nejposlednějšího zákopníka — každý regiment!“ Pan Albrecht z Waldštejna se k panu Matesu Thurnovi nahnul blíže.

„Tys, jasný pane, císařem sám!“

„Lichotíš příliš, pane hrabě!“

„Jak mi líto, Výsosti, že mezi námi smlouvání přerušeno, že se musil udáti dnešek. Kurfirst ani Švédové toho vinu nenesou! Věř, vojvodo!“

„A kdo?“

„Exulantská intrika. Že prý bys Český živel sužoval, že prý nejsi k nim dosti upřímným, že prý — odpustiž, Výsosti — vždy jsi ukazoval dvojí tvář. Můžeš jim však býti jen vděčným. K dnešnému vítězství Tvé Výsosti přispěli oni hřivnou nejvzácnější. Bez nich, či přes jejich hlavy bychom se byli smluvili. Nescházely než obapolné podpisy. Byla, pane generalissime, příhodná chvíle. Víš-li, že o vrchní velení veškeré armády uchází se sok, kterémuž tobě těžko bude odolati?“

Pan Mates Thurn mluvil směleji a směleji.

Celá ještěrčí jeho povaha jevila se tu nejpříšernějším světlem. „Dovolíš-li, jasný pane, abych tě upozornil, že stojíš na půdě, kteráž se všech stran jest podkopána, podkopy prachem naplněny a že třeba jen jedině jiskřičky? Pane generalissime, závist je ohava nejhorší a na dvoře Vídeňském závistníků celá hejna. Jsi trnem v oku všem. Intrikují Španělé, Vlaši, Bavoři.“

Frýdlandský za těchto slov svésil hlavu; ale neušlo mu ani jedině slovo. O tomhle všem byl zpraven arcit také sám; ale že by i pan Mates měl o tom tak spolehlivých zpráv, — a věděl-li to pan hrabě, bylo to jak se říká již veřejným tajemstvím, — toho by se byl pan generalissimus nenadál do smrti nejdelší.

„A kdo že chce, pane hrabě, býti —“

Pan Mates nedal Waldštejnovi ani dopověděti. „Nikdo jiný, než sám arcikníže Ferdinand.“

Panu Albrechtu kolem rtů se zakmitl jizlivý úsměv; ale Thurn jej ostřížím zrakem postřehl okamžitě.

„Ať toho zkusí! Dnes řekl-li bych, že odcházím, abych si po starostech a namáhání odpočinul, nezbude jim v celé armádě při každém regimentu ani po praporečnicku.“

„Toť císařská vděčnost!“

Pan Mates Thurn se náhle zamlčel, jakoby již byl řekl příliš mnoho. Mohla to konečně býti i pro pana generalissima urážka. Jak se mu také

měl císař odměniti? Ve svaté říši Německé byl on, pan Albrecht z Waldštejna, kolikerý vojvoda a Bůh sám ví co všecko, mocnějším císaře.

Frydlandský mluvil potom s panem Thurnem tišeji a tišeji. Dnes odbyl i svého hvězdopravce, ač prý se všecko na nebi jen dobrými věštbami skvělo — i ta nejnepatrnější hvězdice.

Třetí den opouštěl pan Mates Thurn císařský tábor jsa na svobodě s nesmírně spokojeným výrazem ve tvářích. Pan generalissimus mu stiskl na rozchodné ruku dvakráte. — A druhý zajatec exulant? Za krátký čas byla na něm v Brně vykonána exekuce.

V.

„To z toho, že tu modlu neustále s sebou vlečeme. Od těch čas jakoby se nám neštěstí lepilo na nohy každým krokem. Dávají-li takové výkupné, hoď jim ji!“

„Ještě si to náležitě rozmyslím! Však dají dyakrát i třikrát tolik.“

„Tedy ji aspoň někam zakopej! Uvidíš, že ještě můžeme o hlavy přijíti.“

„Pověřlivče! Rád bych věděl, je-li takový kus kovu s to, aby mi ublížil. Nosím-li jej v náprsí, spíše mne koule či tnutí uchrání.“

Pan Vavřinec Hofkirch se mrzutě od soudruha varovatele odvrátil.

Dva exulanti stojící opodál zakývali nad těmi slovy podivně hlavami. Byli sice s panem plukovníkem stejného vyznání; ale nyní se v nich náhle rozproudila Česká krev nad tím, že památky z domoviny jsou cizincům jen ku potupě a posměchu.

„Zkusíme braši, co zmůže! V Lipsku nás tenkrát překvapili, protože jsme měli ospalé strážce, na Durynských stráních jsme toho také musili nechat. Neškodí! Dnes hezký den, císařští daleko, pau generalissimus prý zas vyjednává, nebezpečí není žádného. Aspoň se pobavíme! Beztoho bychom už zapomněli, jak se člověk směje!“

Oba exulanti odešli. Zůstali jen Sasíci.

„Druzičku, pánové, máme! Byl bych na ni skorem zapomněl. Rytmistr Jiřinec!“

Pan plukovník poručil a mladičký Sasík odběhl k nedalekým stanům. Rytmistr Jiřinec tu byl za několik okamžiků. „Pane rytmistře, svěřil jsem ti hezkou jatkyňi. Řekl jsem ti, že mi za ni ručíš svou hlavou. Rád bych viděl, jak ji mezi vojáky svědčí. Ostatně bude vojanskému životu uvyklá. Která se toulá světem se zelenými lan-cochy, je zboží pralehounké, k odfouknutí.“

„Pane plukovníku, za čest její stojím já!“ Rytmistru Jiřinci prodrala se tato slova rty takorůka bezděky.

„Nic neškodí, pane rytmistře! Nebude se také příliš upejpati. Upejpavek nepotřebujeme! Veselé, rozmarné dívčiny, není-liž pravda, pánové?“

Ano, abych to nezamluvil! Rád bych ji viděl, pane Jiřínče. Pak tě služby rytířské sprostím okamžitě. Už tu dlouhou chvíli zíváme. Chceme si způsobiti kratochvíli.“

„Pane plukovníku, slečna churaví.“

„Aj! Slečna pravíš, pane rytmistře? U nás takovým říkáme jinak.“

„Opětuji, pane plukovníku, že slečna churaví a dokládám, za čest její ručím já!“

„Na neštěstí se tě po tom neptám. Pane rytmistře Jiřínče, rozkazuji, abys okamžitě přivedl holčici, kterouž jsem svěřil tvé ochraně!“

„Všaktě jsem řekl, pane plukovníku: slečna jest nemocna!“

„Na svém rozkazu trvám.“

„Není možno, pane plukovníku!“

„Pošlu tedy dva rejthary. Však jí nemoc zaženou!“

„Pak se, pane plukovníku, postavím před stan a skolím každého, kdo by se do vnitra odvážil.“

Panu Hofkirchovi zakmitl se kolem úst posměšný úšklebek. „Snad není už pochvili tvou nevěstou? Arciť, u takových jde všecko rychle. Voják jako voják! A tys nad to ještě rytmistř! Ale ať tvou nevěstou je či není, rozkaz můj se vyplní. Štěstí pro tebe, pane rytmistře, že jsem dnes v dobrém rozmaru! Poručík Seppl s dvěma jezdci tamhle do toho stanu! Proceš! dnes mŕti

musíme! Z Budyšína mají dnešním večerem přivézt několik věder dobrého vína.“

„Pane plukovníku, do mého stanu nesmí nikdo! Mé svěřenkyně nedotkne se také nikdo!“ Rytmistr Jiřinec s taseným kordem běžel zpět k šedavé plachtě zavěšené na třech tyčích, pod níž opravdu ležela Andělka churava.

„Pane rytmistře, odevzdejte mi svůj kord! Pane poručíku, vykonejte můj rozkaz!“

Rytmistr Jiřinec stál již před stanem v levé ruce s bambítkou a v pravici s břitkou ocelí. Okamžikem byl všecken rejtharský Hofkirchův regiment vzhůru.

„Krajané, semhle! Chtějí potupiti rodnou naši sestru — ubohou, opuštěnou dívku! Dopustili byste toho? Krajané, je-li ve vás krůpěj soucitu, máte-li ve svých hlavách starou svou Českou česť, jestli jste ji v cizině neztratili, vy mi musíte pomoci! Dovolávám se vašich rukou!“

„Zpět! Sice podruhé nedychneš!“ Rytmistr Jiřinec nasadil bambítku rejtharovi, jenž chtěl vniknouti do stanu se strany, zrovna na čelo.

„Dovolávám se vašich rukou u památky vašich otců, matek, kteréž ze země rodné vyhnali, u památky vašich žen, které vám ve vyhnanství umřely, u památky vašich dcer, kteréž zkusily více než panny Hebrejské v Egyptě, u památky vašich dětí, na něž čeká sám jediný Bůh ví, co!“

Vzduchem zaduněl výstřel a druhý jezdec,

jenž se tolikéž pokoušel z pozadí vniknouti pod plachtu, klesl k zemi mlčky s prostřeleným čelem.

Kolem rytmistra Jiřince nākupilo se týmž okamžikem ke čtyřiceti vojínů, z nichž mnohý už měl hlavu bílou jako snh, ač tvář mu takové stáří ještě neukazovala. Zlé časy — bílá hlava; soužení — nahnutá bedra. Však nic jim ty bílé hlavy neškodily; jen když v rukou měli ještě sílu. Byli odhodláni rodnou svou sestru — ubohou, opuštěnou dívku hájiti do smrti.

„Pane rytmistře, odevzdejte mi svůj kord! Jste mým zajatcem! Ve jmenu Jeho Milosti kurfirsta Jana Jiřiho!“

„Pane plukovníku, pojďte si proň, máte-li chuť a odvahu!“

Pan Vavřinec Hofkirch rozehnal se po vzdorovitém rytmistru vši silou. Jiřinec panu plukovníkovi přerazil však kord jediným mávnutím.

„Za život můj svého, pane, nedávej! Pro Matičku Boží mne, pane, poslechni!“

Plukovník, jenž, vytrhnuv kord nejbliže stojícímu důstojníku, rozehnal se proti vzdorovitému rytmistru podruhé, téměř slovy se zarazil a zraky jeho utkvěly na štíhlé dívčí postavě s tvářemi skorem průsvitnými, rdícími se víc a více do tmavočervena, jež objevila se náhle před stanem.

„Pro Matičku Boží, pane!“ Dívka se zruměnilým obličejem sepjala před stanem ruce. Kolem zavládlo na chvílku hrobové ticho. Pan plukovník

bezděky sklonil kord k zemi. Rytmistr Jiřinec stál dosud hotov k obraně na smrt každým okamžikem.

„Tak sličnou prostřednicí pro tuto chvíli musíme poslechnouti. V Saském vojště, slečno, dbají podnes rytířské cti a povinnosti k vašemu pohlaví.“ Pan Vavřinec Hofkirch se hluboce uklonil.

„Pane rytmistře, svou záležitost odložíme na zítřek k svítání! Dovolíte, slečno, abych vám směl podati rámě?“

Plukovník postoupil až k samé dívce, hodlaje ji vzítí opravdu pod páží. V tom zahoukla poznovu rána, na několik okamžiků bylo vše kolem zahaleno dýmem a těsně před stanem rozlehl se úpěnlivý výkřik. Ale když se kouř zdvihl, stál pan plukovník neporušen v obličeji s posměšným výrazem a levicí okazuje na rytmistra Jiřince, jenž zdvihal bambitku k druhé ráně. Ale tentokráte už neměl času, aby stiskl; uchopilo jej několik rejtharů a povalilo k zemi. Krajané se chystali, aby svému soudruhu pomohli.

Pan plukovník poručil troubiti dvěma trubačům „lermo“. Nedaleko ležely dva regimenty Saské pěchoty. A ve chvílince bylo znáti, že se tam začínají hýbati.

„Tohohle zbojníka odveďte k zavazadlům, a dobře provazy na rukou i nohou upevníte! Zítra zasedneme k soudu! A vy?“ Pan Vavřinec Hofkirch obrátil se ke čtyřiceti exulantům. „Hnete-li

se jen, podám okamžitě relací Jeho kurfirstské Milosti Janu Jiřimu o vaší vzpouře a neposlušnosti. A víte-liž, co bude následovati v zápětí? Nejdřív Jeho Milost všechny exulanty ze své služby propustí, potom všechny vaše krajany po Saských městech usedlé vypoví a vás všech se na věčné časy odřekne. Chcete-li, můžete svou sflu na nás zkusiti, ale živ nezůstane z vás ani jediný. Ostatně všechna vaše služba za posledního času nestojí ani za haléř. Jste nám jen za obtíž! Že vás tak mezi sebou trpíme! A nyní, prosím, slečno, podejte mi svou ruku. Přece tu nejsme v klášteře a vám by ani hábit neslušel! Tak milounká! — Prosím!“

Dívce červeň rozlila se hrdlem i týlem.

Čtyřicet exulantů stálo kolem s hlavami svěsenými k zemi v rukou svírajíce křečovitě zbraň a hořkou pravdu slov zpupného Sasíka cítilce až v nejnvnitřnějších duše své útrobách.

„Jsem, pane, churava. Přej mi odpočinku!“

„Jen kveteš, děvuško! Tvá nemoc ještě světem bloudí!“

„Řekl jsi, pane, že v Saském vojště dbají dosud rytířské cti.“

„Nejvyšší měrou, slečno!“

„Tedy přec mé prosby dbej!“

„Pak bychom byli špatní rytíři, kdybychom tě chtěli pod touhle plachtou nechat!“ Pan plukovník mluvil strašlivou češtinou.

„Pak mne raději usmrť!“

„Bylo by tě přeškoda, děvuško, tak hezounké tváře, tak modroučkových očí.“

Vavřinec Hofkirch Andělku nepřlíš jemně pohladil. Odváděl či spíše vlekl ji ke svým stanům. „Budeš družičkou. Škoda, že nemáš lepších šatů. Procesí se účastní celý rejtharský regiment.“

Andělce šla hlava kolem; ani před sebe neviděla. Jen ve tvářích cítila, jak se jí všude proudí krev, až jí podivným hukotem uši zalehaly.

Za několik okamžiků stály všechny kornety po dvou a dvou mužích. Místo korouhví měli tyče ověšené starými cáry a při tom tvářili se všickni jak mohli nejposměšněji. A jaké posuňky prováděli! Trubači začali nejdřív pobožnou, tak opravdu jako když jdou poutníci. Ale ze sterých hrdel přehlušila trubky pustá, vojenská píseň.

„Abychom ti dali také věnec a k věnci nějaké pentle.“

„Tohle jsem, pane plukovníku, uchystal.“

„Ach, výborně! Máš ty dobrý nápad; vždycky to říkám!“

Pan plukovník ovinul Andělce kolem těla starý bandalír a na hlavu jí dal věnec z babšho hněvu. „A sluší ti to, slečno! měla bys se viděti! Jen trochu více ostřilenosti! Zde obrázek, musíš ruce hezky vyzdvihnouti, abychom ho všickni viděli. Už takové slávě odvykl. Půldruhého roku! Celá

se třeseš! Jsi-li nemocna, však tě uzdraví! Věř v něj více než v Pána Boha!“

Plukovník Vavřinec Hofkirch vyňal ze zá-
ňadří kovovou sošku Marianskou a vtiskl ji Andělce
do rukou.

„Matičko Boží! — Matičko svatá! — Matičko
má!“ Andělka jakoby teprv nyní byla přišla k sobě,
dva proudy slz vyronily se jí z očí na drahý obraz
a potom jej přitiskla ke rtům a celý zulíbala.
„Přimluv se za mne, Matičko Boží! Neopouštěj mne,
Matičko svatá! — Chraň dítě své, Matičko má!“

„Čtyři kolem jako čestná stráž! Schází nám
kaditelnice a kadidlo.“

„Tuhle, pane plukovníku!“ Rejthar ukazoval
as dva střepy a něco suchého listí!

„Postač! Tak už se jen hněte!“

A Lužickým krajem rozlehl se povyk, div že
člověk neohluchl a ozývaly se zpěvy, jichž obsah
těžko povědít a ještě tížeji napsati. Kde jakou
který žoldák slyšel kdy, přišla mu na mysl a
z myslí na rty.

Čeští exulanti stáli na témž místě, kde jsme
je byli opustili, s hlavami svěšenými k zemi, s ru-
kama, jež těsně svíraly zbraně a potupu, kterouž
činili jejich spojenci drahocenné památce Staro-
boleslavské, cítíce v duších svých až na dně, ne
jinak, než jakoby sami byli katolíci a jakoby sami
se byli někdy k Matce Boží modlívali.

Andělka sošku zakryla svými vlasy, jež roz-

vlily se jí šjí a sám Bůh ví, kde vzala náhle tolik síly a tolik odvahy mezi tímhle spustlým lidem, jehož rty dralo se co chvíli horší a horší rouhání.

Takové kratochvíle pan plukovník nezažil již dávno. Uměl si vyrazení získati nejmožnějším způsobem; ale dnešní veselí bylo druhu zcela neobyčejného. Také mu v obličejí všechny svaly jen hrály, zvláště zavadilo-li oko jeho o družičku s rozpuštěnými vlasy, s podivným věncem na skráních a starým bandalírem od ramene k bokům.

„Což abych ti, slečno, byl mládencem? Tak ti všecko sluší k pomilování!“ Pan Hofkirch octl se okamžitě po boku Andělčině. „Tak, slečno! Po tvém boku aspoň omládnou!“ Plukovník vedl Andělku již opět pod páží.

„Matičko Boží! — Matičko svatá! — Matičko má!“

„Bláhová! Kdybychom my tě nechránili, kus kovu tě nechrání. Jak by také mohl!“

„Pane, vy se trestu nebojíte?“

„Nikoho a ničeho se nebojím.“

„Ani Boha se, pane, nebojíte?“

„Nemám kdy ani chuti na to mysliti.“

„Chraň mne, zaštit mne, vysvobod mne!“

„Sama sebe nemůže vysvoboditi, jak by tebe mohla?“

Rejtharský regiment táhl širokým kruhem a již kolem Andělky s panem plukovníkem kráčely

zase první čty, začínajíce chraptivými hlasy poznovu :

„wir han gar kleine Sorgen
wol um das römisch Reich“ — —

Pan plukovník poručil náhle troubiti, protože vozy s vínem už přijely.

„Na papeženské pouti bývá vždycky veselo ! Pije se, hoduje se ; proč bychom nemohli my ? Budeš, slečno, mým hostem, po mé pravici. Úlohu družičky jsi vykonala nad očekávání, třeba že ti scházely bílé šaty. A nyní zase tenhle poklad schováme ! Až se o dnešním dni v Praze dovědí, o tisíc dukátů budou dávatí více ! Takhle je nejlépe poškádlíme ! Ať seberou ještě více !“

Pan Vavřinec Hofkirch musil Marianskou sošku Andělce vyrvatí, jak jí křečovitě svírala na prsou.

„A nyní sedněte kam kdo můžete. My s družičkou semhle !“

A potom se dali rejthari Hofkirchova regimentu do pití, že sotva jazyky mohli hýbatí. Panu plukovníkovi se také před očima dělala podivná kola, už pohár dřevěný jedva v pravici udržel a ještě nedopitné hrdlo zaléval. Byli bez starosti, o císařských nikde ani pohádky a pan generalissimus vyjednával. Hofkirchovým rejtharům se zdálo, že už noc, že každý u svého koně a že nad nimi rozestřeny plachty ; a byla opravdu skorem noc, protože celým obzorem rozestřely se

černé, hrozivé mraky, a pod mraky zavládlo dusné, příšerné ticho, zrovna tak, jako as bývá ve hrobě, v němž poprvé nebožtík. Lupení na stromech ani nezašustělo, ani se nepohnulo, jen pták se kmitl nad hlavami spitých rejtharů, ale jako střela, protože chtěl co možná nejdříve naléztí útulku. Mraky za dusného ticha plížily se blíž a blíž, jakoby chtěly návrší, na němž Saským rejtharům zdály se nejrozkošnější sny, sevřítí se všech stran, aby neunikla živá duše a potom teprv spustiti všecku zlobu svou.

A neuplynulo ani čtvrt hodiny, když začaly mraky mluvití strašlivou řečí, po kteréž přechází sluch i zrak a již se člověk chvěje mimo svou vůli, byť se chlubil nevím jakým hrdinstvím. A sotva že ozvalo se několik prvních slov, mraky snesly se zvolna níže, skorem až nad samu zemi, a potom se zdálo, že se tu někde moře provalilo.

Hofkirchovi rejthari se probouzeli, ale okamžitě musili zas oči zavřítí, protože liják pral jim do obličejů plným proudem. Čirou tmou, jež nastala, zašlehly chvílemi blesky a obraz, jaký se vždy na několik sekund objevil, nemožno popsati. Vody hučely se všech stran, jakoby tu řeka náhle se byla rozproudila, koně ržáli o přítrž, rejthari volali o pomoc, někteří také kleli až běda, někteří pokoušeli se zmociti na stromy, ale nohy jim upíraly službu a hlavy se dosud vínem točily, jiní lomili nad hlavou rukama.

As v hodině bylo v protrhaných oblacích už ticho; chvílemi prokmitl jimi i měsíc. Ale na vrších, kde tábořil Hofkirchův regiment, bylo pusto, také ticho, jakoby tu nikdy živé duše nebyvalo. A teprv, když vyšlo ráno slunce, byla zřejma spousta minulé noci. Kmeny staleté vyvráceny, půda někde na sáh rozryta, zvláště v oužlabínách; tu ležel rejthar, tu jiný, nedaleko zas utopenec, jinde zas kůň s vozem rozlámaným, tu vozy s vojenskými zavazadly. Prořídli-li Hofkirchův regiment za poslední bitvy, za dnešní noci stenčil se as tak na jednu kornetu.

Pan plukovník zůstal sice na živu, ale zdálo se, jakoby byl na mysli pomaten. Oči se mu divě koulely, tvář byla zatažena skorem umrlčí barvou, zuby mu jektaly a na celém těle se třásl, jakoby se o něj pokoušela zlá zimnice. Nebylo by také divu po včerejší pitce a po dnešní noci! Sušil si ještě s několika jezdci šaty před polosbořenou chatou na slunci, jež přímo pálilo.

Pan Hofkirch náhle se na cosi rozpomenuv, sáhl prudce za nádra, hluboko až na tělo, oči však se mu zakoulely ještě divočeji, tvář jeho zbělela jako zeď a pan plukovník zahromoval, že se i jeho soudruzi zalekli.

Marianská soška ze Staré Boleslavi, za níž mu nabízeli takovou sumu zlata, byla ta tam! Pan plukovník poručil v tu chvíli sedati na koně a as k padesáti jezdců skrz naskrz promočených

hnalo koně nazpět, kde včerejškem tábořili. Všude všecko prohlédali, všimli si každé mrtvoly. Co bylo cennějšího, přisvojili si, slídivým zrakům jejich neušel ani keř, i hromady lupení rozházeli; ale hledali marně.

Po Andělce nebylo také nikde ani stopy. Rytmistra Jiřince tolikéž jakoby voda byla odnesla.

Pan plukovník udeřil kordem o kámen, že se ve tři kusy rozlomil, řka: „Patent generalský kdyby ti dávali, včerejší noc nikdo ti nahraditi nedovede! Tolik zlata, tolik stříbra! Mohl jsi míti hraběcí statky! A dáš se okrástí!“

Pan Hofkirch si rval vzteky i vlasy z hlavy. Rejthari znovu sedali na koně, rozjeli se na všechny strany a slídili, jako krahujec slídívá, protože pan plukovník každému, kdo mu tu „pekelnou včerejší družičku“ s Jiřincem přivede, vymůže patent oficírský a odmění jej nade všecko pomyšlení.

VI.

„Musíme zahnouti tudy v levo. Hlavní silnice jak se mi zdá odtud nedaleko. Nejlépe učiníme, budeme-li se držeti neustále tímhle směrem!“

Muž, který tato slova pronesl k mladé své družce, byl oblečen v prostý šat Lužického sedláka. Šli zvolna, zdálo se, že dívka či žena nějak již nemůže. Průvodčí její měl zraky všude, před i za

sebou a kolem se opatrně, skorem až úzkostlivě ohlížel.

„Do Žitavy přec již nebude daleko. Nalezneme tam krajany, poskytnou nám přístřeší, útulek!“

Muž při těchto slovech upřel oči do dálky, kde zdálo se, že zapadajícím sluncem lesknou se kostelní věže. Několik okamžiků se tak dívaje v před zakýval potom několikrát hlavou a opět se tak zahleděl k vrchům, jejichž temeny jakoby roztavené zlato se bylo rozlilo.

„Není jinak. Musíme býti na pravé cestě! Vždyť jsem touhle stranou jel několikrát. Tamhle as leží Budyšin, před námi Žitava! Není možná, abychom byli zabloudili. Dne jest již na mále. Není pomoci; musíme dále!“

Dívka po boku mužově nepromluvila slova, ruce měla jakoby na prsou sepjaté a zahalené vybledlým, zamodralým šatem.

Šli zase dobrou hodinu. Slunce bylo již před chvílí zapadlo. Nepotkali nikde človíčka; nikde nebylo ani vesničky. A kde někdy vesnice stávaly, černaly se rupy s ohořelými kmeny. Však si takový kraj lehounce dovedete představití, kterýmž kříž na kříž protáhly císařské a Švédské či Saské regimenty.

Muž se rozhlížel nyní kolem ještě úzkostlivěji. Hůl, o niž se dosud opíral, odhodil stranou, levicí vyňal ze spoda šerkového kabátce bambitku

a mečem, ježž měl též ukrytý pod svrchním šatem, opásal se zevnějškem.

„Musíme, panno, ještě více v levo! Tamhle zdá se mi že mezi stromovým vesnice. Pod šírým nebem zůstatí nemůžeme. Půda vlhká, noc bude chladná. Jen nějakou chvíli ještě strpení.“

A potom se pustili oba travnatou cestou, kde mezi zahradami šedaly se doškové střechy. V předu dědiny stálo několik štíhlých topolů. Na pokraji ve vsi ozval se štěkot psí, věstící, že tu opravdu přebývají lidé. Tenkrát bylo mnoho vesnic, v nichž živé duše by nikdo nenalezl. Obyvatelé buď uprchli do lesů, buď byli pobiti, buď pomřeli hladu.

Psi utichli však okamžitě. V chalupách či ve statcích je zakřikli, zavolali zpět, zabouchli dveřmi, přirazili je a vrata opřeli závorami.

Průvodčí mladinké ženštiny se u prvního stavení zastavil. Bylo dosti rozsáhlé, ale nizounké, ohrada kolem dřevěná, stěny též dřevo na dřevě, tu a tam poházené lepenicí, v oknech všude okenice a na dvoře ticho, jako by tu byli duchové. I psi se choulili na zápraží ke svým boudám. A tak bylo po celé dědině.

Příchozí zabušil na dvéře. Nikdo se ani neozval. Potom promluvil po německu; ale dosud mu nikdo ani neodpověděl. Pak začal po česku. Na tahle slova objevila se v okně bílá hlava, zdálo se, že hospodářova a za několik okamžiků ozvaly se na zápraží kroky.

„Ani tak pro sebe jako pro tuto pannu prosím vás o nocleh!“

Hospodář prozrazoval prvním pohledem dobrou Slovanskou duši. Byl to bodrý Lužičan.

„Vítám vás pod náš krov! Pojdte jen dále! Dáme, co máme!“

A dali jim ve statku opravdu, co měli: mléko, sýr, chléb. Byli by ze srdce poskytli více; ale nebyli s to. Ještě že měli tohle. Smluvili se mezi sebou dosti dobře, hospodář s noclehníkem — rytmistrem Jiřincem a žena s dětmi s mladou dívkou — Andělkou. A spřátelili se brzy, jako by se byli ode dávna vídali.

„Už bez otce — bez matky? A tak v cizím kraji? Vidíte vy, děti! Nedej Pán Bůh, abyste se čehos podobného dočkali! Ani bych pokojně v hrobě spáti nemohla. Nesmím si na to ani pomyslit.“

„Však, matičko, za vás i tatíčka modlíváme se den jako den, aby vás Pán Bůh na dlouhá léta nám ponechal.“ A hezounká dívčinka přitulila se ke své rodiče jak mohla nejtěsněji.

„Co máme v těch smutných časech, milá panno, než radost ze svých dětí? — Kdyby nám jednou tyhle nebyly k potěšení, kdo pak by jiný mohl býti! Mohou se arci také zvrhnouti. Nač se člověk nejvíce těšívá, často opláče.“

Hospodyně dívčinku pohladila po vláscích a tvářích.

„Že jste nám poskytli přístřeší, Pán Bůh vám stokrát i na dítkách odplatí. Dnešek vám štěstí přinese na všecken příští čas!“

„Abyste, panno vzácná, dobře prorokovala!“

„Po letech si na dnešek vzpomeneš!“

„Aby to Pán Bůh s Rodičkou Boží dal!“

„Vy také Rodičky Boží ctitelé? Já myslila, že všude v těchhle krajích má dítky nevlastní. Všude ji tupí, všude jméno její v hanu dávají. Mezi vojskem, ve městech i vesnicích.“

„My se staré víry držíme, panno ctná. Matku Boží co den třikrát vzýváme. Poslechněte! Zvoní klekání. Klekněte, děti, sepněte ručky a hezky nahlas: Anděl Páně.“

Hospodář také náhle umkl, ani nedopověděl, co měl na jazyku.

Andělka se přidružila k těm prostým, dobrá srdčným lidem také se svou modlitbou. I Jiřinec sepnul ruce bezděky a zdálo se, že rty jeho též šepotají takřka nevolky: „oroduj za nás, svatá Boží Rodičko!“

„Slyšeli jste někdy, lidé milí, o Staré Bole-slavi? Leží zrovna uprostřed České země,“ zahovořila Andělka, když byl zvonek na návsi dohlaholil i „odpočívajte v pokoji!“

„Jak bychom neslyšeli? — Povídej, muži, sám!“

„Nejen slyšeli, panno drahá! Já ve Staré

Boleslavi byl. Jen se podívejte tamhle nad postel! Znáte ten obrázek?“

Nad čistě vystlaným lůžkem visel opravdu obrázek Staroboleslavské Rodičky Boží. Ale byl už zašlý, visel tu asi už hezká léta.

„I v takové dálce tě, Matičko svatá, nalezám?“ Andělka sepjala podivením ruce. Sám Jiřinec nemohl se ubrániti myšlénce, jak že až sem, přes hory, mohl se ten obraz dostat.

„Snad z blízka, panno, odtamtud?“

„Máme tam tak tři hodiny. A jak tys se octl až ve Staré Boleslavi?“

„Byl jsem tenkrát ještě svobodný, o něco mladší než vy, pane. Nebožka matka se těžce roz-nemohla. Hledali jsme pomoc, kde jsme jen o čem slyšeli. Zkusili jsme všechno, kde jen kdo co radil, a nic platny nebyly všechny prostředky. Tenkrát panoval všude ještě pokoj; o vojnách nebylo nikde ani slechu, leč v Tureckých zemích. V Praze měla býti korunovace a ze zdejšího okolí mělo několik sedláků v našem kroji také s pány stavy do Prahy holdovat. Řada přišla také na mne. Co platno bylo, že matka těžce stonala, co platno, že hospodářství hynulo, co platno, že tu zůstane samojediná! Já se musil obléci v nejlepší šat jako ku svatbě a z Budyšína jsme se pustili do Čech. Co jsem v Praze při té korunovaci viděl, nelze vypovědět. Ještě mi dnes jde z toho hlava kolem. A povídám-li o tom dětem, zdá se mi samotnému,

jakobych pohádku vypravoval. Ale netěšilo mne při tom nic; kudy jsem šel, všude jsem myslel na domov. Ani pití ani jídlo mi nechutnalo. A měli jsme všeho dost. Páni stavové neškoudlili. Nazpátek jeli jsme malým městečkem; říkali, že prý byl v něm sv. Václav vlastním bratrem zavražděn. Městečko se hemžilo zástupy lidstva. Ve velikém kostele hlava vedle hlavy. Byl prý to kostel Panny Marie. V kostele bylo kázání o mocné přímlově Staroboleslavské Rodičky Boží. A bylo po kázání; už i slavná, veliká mše chýlila se ku konci, lidé se z kostela ponenáhlu ztráceli, já se odtamtud však nehýbal. Ani se mi přes práh nechtělo. Potom jsem si koupil za groš tenhle obrázek na památku. Když jsem se pak sháněl po krajanech, nebylo o nich ani zmínky; odjeli prý před dobrými dvěma hodinami. Já se vracel do domova samotén. A pokud jsem viděl Staroboleslavské věže, každou chvíli jsem se ohlédl, jakoby mne tam cos táhlo nazpátek. A když jsem přišel do svého domova, ani pomysli si nemůžete, jak mi bylo, zdali ještě matku živou uvidím, či zdali ji budu muset navštívit na hřbitově. Stajil se mi v prsou až dech! A což tomu řeknete?“

Hospodář na okamžik umkl; zdálo se, že se k posledu nějak zajíkal, bezpochyby že pohnutím. „A což tomu řeknete, já večerem tluku na dvéře a kdo mi přichází otevřít?“

„Babička! tatíčku!“ dvě děti za otce odpověděly; zajisté že tenhle příběh už slyšely od něho nesčíslněkrát.

„Arciťže; vaše babička to byla, jakoby jaktěživa nebyla stonala. Ať je tomu jak chce, od těch dob Staroboleslavské Rodičce Boží věnuji každodenní vzpomínku. Byl jsem tam ještě dvakráte. Ale za těchhle nepokojných časů není možná! Až dá-li Pán Bůh svatý pokoj a dočkám-li se toho, přece bych se tam ještě jednou rád podíval.“

„A mne byste, tatíčku, vzal s sebou!“

„A mne také!“

„Vezmu, milé děti. Jen prostě Pána Boha, aby nás všeho zlého zachoval.“

Hospodář umkl. Rytmistr Jiřinec měl ruce přeložené přes prsa, hlavu skloněnou ke hrudi, jakoby byl pohroužen v myšlénky. Ale neušlo mu z toho prostinkého vypravování ani jediné slovo.

„Hleďte, lidé dobří! Za tu vaši úctu, lásku a vděčnost k Matce Boží Staroboleslavské přichází k vám ona sama, uchyluje se pod váš krov, ve váš příbytek, aby vám přinesla všecko štěstí, Boží požehnání.“

Hospodář, hospodyně i dívky se jedním rázem na mladou dívku, jejíž slovům nerozuměli, podívali.

„Tys se mne prvé ptal, znám-li já tamhle ten obrázek? Nyní já se tě něco zeptám!“ Andělka sáhla pod šat, jejíž měla dosud přehozený ramenna a přes prsa, vyňala cos pečlivě zavinitého,

sňala závitku, sehnula hlavu, jakoby předmět nějaký líbala a potom pozdvihši jakousi sošku přihnědlé barvy pravila: „Znáš-li tenhle obraz?“ Bystře se naň, dobrý muži, podívej!“

„Je to zrovna ten, co vystaven v Staré Boleslavi na hlavním oltáři! Klekněte, ženo, dítky! — Svatá Maria, Matko Boží!“

Prostrannou světnicí zavládlo opět na několik okamžiků hluboké ticho.

„Máte zde schránku, kde bychom tento poklad České země mohli ukryti — aspoň přes noc — pro všecken možný případ?“

„Budou na stráži u Matičky Boží celou noc sám. Buďte bez starosti, panno šlechtná!“

„A zakryjeme ji tím, co máme nejdražšího. Je to můj svatební šátek! Přijmete ho od nás?“ Hospodyně otevřevši javorovou skříň, rozvinula skvostný hedbávný šátek, zlatem kol do kola vroubený s nejkrásnějšími květinami uprostřed.

„A jak že v rukou vašich její obraz?“

„Bylo by dlouhé, milý brachu, povídání. Však se někdy všecko dovíš!“

„Jsme-li jen pod tvou střechou jisti? — Budou nás asi stíhati. Mohli by nás přepadnouti,“ zahovořil náhle Jiřinec, jakoby se byl ze sna probudil.

„Pod mým statkem veliké sklepy, ještě z lepších časů, kdy nebožtík můj děd vinařil. Jsou dlouhé, sluje přič na přič! Nevím sám, jak se táhnou daleko.“

„A kudy do nich vchod?“

„Ze sně. Už jsem sice železných dveří dávno neotvíral. Kdo nebyl nikdy dole, musil by zablouditi. Já sám se nesmím odvážiti daleko.“

„Budeme dnešní nocí na stráži oba! Ledacos si povíme, abychom nezdrímli. Vy, panno, potřebujete odpočinku.“

„Dřív ještě Matičku Boží uctíme. Kdy tak vzácné milosti se nám dostane! Za živa už nikdy. Až dá-li Pán Bůh, jednou tam nahore.“

Hospodář, žena a děti klekli znova na kolena a začali píseň Marianskou, slova proseb úpěnlivých, nápěv tesknobolný, tak jako by zvuky vši silou se draly z duše stísněné. Už to tak v povaze opuštěné, opravdu sirotčí haluze Lužické na severu Českých hor. I píseň světská dýše dumným, teskným duchem. Není divu! Lužice byla už tenkrát ostrovem, na němž několik tisíc vytrvalců, odhodlaných ke všemu, a kolem něhož vlny zle víří až k oblakům; potrava ubývá dnem, pomoci odnikud a obyvatelé přece doufají.

Zdaž nebyly tyhle okamžiky nezměrné lásky a nevjřelejší pobožnosti i úcty nevýslovné nejvýmluvnější odvetou za všecky potupy, za všecku hanu, za všecko rouhání, jehož se dostalo obrazu Rodičky Boží od těch dob, co ji s oltáře v Staroboleslavském chrámu uloupili? — Byla-li včerejší bouře a pohroma, jež z čista jasna přišla na Hofkirchův regiment trestem Božím měrou nejvyšší,

byl tenhle večer pod střechou Lužického sedláka nejkrásnější smírnou obětí — očístou.

V prostorné jizbě kmitalo již jen kahancové světélko na stole potaženém bělounkým plátnem. Okna pevně zatarasena a v rohu světnice seděli za pološera dva muži, hospodář s noclehníkem pohroužení v tlumený hovor.

Andělce ustlali v komoře, kde bývali hosté, kteříž zavítali do zdejšího statku na pouť či posvěcení. Dřímalo se jí tu lehounce a pokojně. Vždyť jí tu přijali, ač jí neviděli jaktěživi, jako vlastní svou dceru. Takhle si neodpočinula ubohá, co opustila v Moráni Podubcův dvůr. A jaké sny jí obletovaly! Viděla v dálí Staroboleslavské věže, zrovna tak jako když na pouť jezdívali, sotva že octli se na svahu od Klíčan k Libeznicům. Čím blíže přicházela, tím větší zástupy lidu vycházely jí vstříc. Už slyšela i Staroboleslavské zvony. Kolem ní táhly řady zelených lanochů, po boku jejím kráčet Slavík Damian, vítali jej starý otec s matičkou, přišla jí v ústrety i Podubcova choť, která byla Andělce oprávdovou matkou, nescházel ani Podubec, už se nemračil, podával jí ruku, prosil ji, aby mu odpustila. Všecko se na ni jen usmívalo a všecko ji srdečně vítalo. A což teprv v tom Staroboleslavském nádherném chrámu, až postaví Matičku Boží na oltář a pan děkan jí i ženichu jejímu požeňná! Andělčin obličej se tím snem samou blažeností jen rozplýval.

A co Jiřinec? Ani si na něj ve snách dnes nevzpomněla.

Když včera k večeru majíc obraz Rodičky Boží pečlivě ukrytý prchala od stanů, kde Hofkirchovi rejthaři i s panem plukovníkem nevěděli dozajista, slouží-li císaři, či Švédům, či kurfirstovi, napadlo jí, že rytmistra Jiřince, kteréhož čekala jistá smrt vojenským soudem, odvlékli svázaného k zavazadlům. I zaměřila mezi vozy, svého zastance opravdu našla, provazy ztěžka rozvázala, musilať použiti kordu, jenž čouhal z vozu a potom se k němu sehnula řkouc: „Utec, pane rytmistře. Jsi na svobodě. Za všechno, co jsi mi prokázal, budiž ti Pán Bůh odměnitelem!“

Rytmistr Jiřinec rozevřev oči a ucítiv, že provazy povolily, vzchopil se a vida před sebou Andělku, vrhl se jí k nohám se slovy: „Osvobodila jsi mne, a přec mne odháníš? Nyní teprv půjdu za tebou kraj světa! Musíš mi to, Andělko, dovoliti. Půjdu za tebou, i kdybys šla k těm zelencům! Doprovodím tě až k nim, dovedu tě k tomu tvému divnému ženichu a potom se vrátím a pustím se, kam mne oči povedou!“

Andělka neřekla slova, Jiřinec vzal z vozu kord a bambitku, v nedaleké vesnici vyměnil si za svůj kabátec selskou halenu a od té chvíle neustoupil od ní ani na krok. Ušli as hodinu, když se strhla nad výšinami, jež opustili, hrozná mračna a rytmistru Jiřinci, když se ohlédl nazpět, přišel

tak maně na mysl příběh ze starého zákona, jak Lot se ženou a dcerami utíkal ze Sodomy, když se otevřelo nebe a sypalo na město ohnivý, sirnatý déšť. — A také mu napadlo, těmi strážnými duchy, kteříž chránili čtyři Sodomské spravedlivé, že je po boku jeho Andělka. A tak bezděky přikročil těsně až k ní, že skorem se zachvěla, proto že tu byli v širém kraji samotni. Andělce v dřímotách úsměv kolem rtů ani nemizel. Svitem měsíce rozestřel se přibledlými lícemi nevyslovitelný půvab. A to všecko blahými sny.

Těš se jen, těš tím milostným snem! Nepotrvá ani do svítání. A potom zas ulehne na mladá bedra tvá skutečnost s celou svou tíží. Povídají staří, komu prý o svatbě se zdá, aby se chystal ku pohřbu. Do Staré Boleslavi z Lužické země daleko, ženich na cestě každým okamžikem může přijíti o život a zelení lancoši jakoby naschvál připoutáni k lenošení s panem generalissimem.

VII.

Druhý den, když slunce poprvé ozářilo vrcholky v dále se šedajících hor, byla již Andělka s Jiřincem za Lužickou vsí, kde našli tak neočekávaného pohostinství, hezky daleko. Hospodář, hospodyně i děti doprovodili je za ves dobrou půl hodiny. Sedlák se nabízel, že jim ukáže cestu až na České hranice. Andělka musila použití

veškeré své výmluvnosti, aby ho od toho úmyslu odvrátila.

„Je potřeba tvé ochrany vlastní rodině! Do Čech se dostaneme s pomocí Boží již lehounce!“

„Před polednem budeme již na domácí půdě!“ pomáhal Andělce Jiřinec.

„Jsou arci na hranice jen čtyři hodiny, ale cesty se křížují a rozvětvují každou chvilku. Mohli byste se snadno octnouti na nepravě!“

„Však jsou nám milý brachu tamhle ty vrchy nejlepšími vůdci. Kdybychom všecky cesty ztratili, jen když s očí se nám naše hory neztratí. Už je poznávám!“

Potom se rozloučili. Ale hospodář s ženou a dětmi nebyli ani k upokojení. Usedli si na kopec a nehnuli se, dokud jim obě postavy v nedohledné dáli nezmizely.

„Tak se mi zdá, jakoby ta holka ani z kostí a masa lidského nebyla! Čím déle jsem jí hleděl do tváře, tím nezbytněji se mi drala k hlavě myšlénka, že to snad anděl sám, jehož s nebe poslali, aby obraz Rodičky Boží vytrhl z rukou bezbožných. Jakoby ani lidského hlasu neměla. A ten její krok, jakoby se země nedotýkala, jen se vznášejíc. Milé děti, dobře si dnešní den a včerejší večer pamatujte a po celý život na ty chvíle nezapomeňte! Slýchal jsem vždycky, až prý bude nejhůř, že Pán Bůh pošle zase na zemi anděly,

jako se za dávných dob stávalo. A v našich dnech je zle, velmi zle, milé děti.“

„Snad tomu, muži, tak, snad! Že jsi jen slůvkem se mi nezmínil. Oč jsme mohli o všecko prositi! Co všecko jsme mu mohli pověditi. Můj Bože! Zdaž bychom si toho byli kdys pomyslili. Pod naši střechu že přijde anděl živoucí a že v naší světnici bude Staroboleslavská Rodička Boží ukryta!“

„Ten anděl neměl však křídel, tatíčku!“

„Když chodí na zemi, není mu jich potřebí!“

„A proč tedy neletí? Mohl by tak čerstvě jako pták!“

„Aby ho lidé viděli, aby ho poznali. Aby jim posloužil, je ochránil. Nevíš, že se k němu každý den modlíváš?“

„A já se zapoměla podívati, jaké má vlasy, jaké oči. Žes nám to, tatíčku, nepověděl! Byli bychom před ním sepjali ruce a začali: „Andělíčku Boží . . . .“

Ještě týmě dnem se rozneslo jako větrem po celé dědině, že u Skálů byl anděl noclehem. A staré, moudré hlavy pokládaly to za dobré znamení, že na zdejší ves pohromy válečné nepřijdou. Neviděl z nich živoucího anděla za všecka léta svá nikdo. Zprvu nad takovou řečí hlavami kroutili; ale přece konec ke konci si dali říci. A neuvěří nemocný, který nemá již ke smrti leda několik hodin, přijde-li lékař, k němuž chová dů-

věru a řekne-li: „bude zase všechno dobře,“ — že opravdu se uzdraví? A tenkrát lidé po Lužických vesnicích byli každým dnem k smrti bližounko, protože se všech stran byl kraj vůkolní vojskem zaplaven jako povodní.

Modro ve vrších se znenáhla rozplývalo a zrakům Andělky a Jiřince jevily se zelenavé chlomy Českých hor. A čím blíže přicházeli k hranicím, byla krajina, jíž se cesta vinula, utěšenější a půvabnější, až se zdálo, jakoby o zdejší záhoří vojna nebyla dosud ani zavadila. Vesničky se tulily ke stráním mezi sady a vrbovými háji jako kuřátka pod rozestřená křídla kvočnina. Stáří bylo na nich viděti z daleka. Lepenicí ve zdích šedaly se trámy na půl lokte široké v nejmožnějších přepaženinách a krokvicích. Leckdy zaletěl k cestě i popěvek. Bylo mu i dobře rozuměti:

„Nalámej, co sám chceš, můj milý,
jenom routy ušetřuj;
z ní budu já věnce víti,
až půjdeme k oltáři . . . .“*)

Andělka zrychlila mimoděk krok. A Jiřinec se ohlédl v tu stranu, odkud píseň přicházela. „Zdaž tu ti lidé nejsou šťastnější? Aspoň se těší nadějí! A vy, panno, mi i tu naději berete! A čím jest člověk bez naděje? Růžovým keřem bez růží,

---

*) Lužická národní píseň.

na němž, kam sáhne, všude bodavé trní nahinatá. Že pro mne, Andělko, opravdu ani slova nemáte?“

Od Božího rána šli bez hovoru, kmitali se oba cestou jako duchové.

„Jak bychom mohli spolu blaze žít! V takovémhle zátíší! Měli bychom tu ráj na zemi.“

Od vesniček opět zaletěla k uším jejich dumná pěvanka Lužická.

„Poslechni, Andělko! Posečkej, unavíš se, že nebudeš moci dále. Klesneš v půli cestě! Nohy ti uprou službu, ani se nenaděješ. Cíle svého nedosáhneš!“

Andělka se nyní na okamžik zastavila.

Děvuška jakás žnoucí trávu pod nedalekými vrby zpívala:

„Dám tobě růžiček,
všelikých barviček,
z těch sobě budeš věnec vít.“

„Slyšíš, Andělko? Jak se tu ti lidé těší na vzájem, jak si život oslazují!“

Andělka sebou náhle trhla, jakoby se byla na něco rozpomenula. Potom se obrátila k svému průvodci se slovy: „Víš, pane, cos mi slíbil, když jsem svolila, abys byl mým ochráncem? Připomínám ti to dnes poprvé. Slíbil jsi mi, že se mnou půjdeš, jakobychom se neznali. Prosím tě, pane, abys tomu slibu svému hleděl dostáti. Bylo-li by ti to za těžko, pak ti za všechny tvé služby děkuji.“

„Jste tvrdá, panno. Takhle by ke mně ne-

mluvili ani cizí rtové! A vy přec krajanka! Mějte se mnou slitování!“

„Pane, jsem proti tobě slabá žena, ale věru že bych i myšlénku podobnou v sobě utlumila.“

„Pak jste mne mohla nechatí svázaného. Už by aspoň bylo po mém životě!“ Rytmistr Jiřinec pronesl tato slova temným, zdálo se že hrobovým zvukem, až se jeho hlasu Andělka zhrozila.

„Pane, sprostuji tě tvého slibu úplně. A nejlépe učiníš, zapomeneš-li na poslední týdny dočista. Budeš moci, život vojenský takové vzpomínky větrem odnáší. Jsem mladá, proti tobě nezkušená, ale tu radu ti dávám Poslechni, pane! K dobrému by to nebylo tobě ani mně. Však se do Čech dostanu snadnince.“

Rytmistr Jiřinec svěsil hlavu k zemi. Oblíčejem rozestřel se mu divný výraz, jakéhož u něho Andělka dosud nikdy nebyla viděla.

„Chceš-li mi pane učiniti službu, za kterouž bys ode mne někdy mohl požadovati vděčnost, poslechni mne. Pro všecko, co je ti drahé, poslechni. Tvé naděje se splniti nemohou nikdy.“

„Nikdy pravíš?“ Jiřinec tuto otázku přímo zasyčel.

„Proč bych tě, pane, chtěla klamati?“

„Ach, vždyť jsi zasnoubena; já opravdu už zapomněl!“ Pan Jiřinec se udeřil prudce do čela.

„Prosím tě, pane, pro Boha, pro Matičku Boží, kterouž chovám u sebe.“

Pan Jiřinec udeřil se prudce pěstí do čela podruhé. „Já bláhovec! To ti ta modla dala takové vnuknutí. Nechceš li býti mou, pak si vezmu po tobě na památku aspoň ji. Rozumíš, Andělko? Tu vaši Bohorodičku!“

„Chtěl bys se opovážiti? Taková-liž by byla ta láska tvá? To že bys chtěl učiniti bezbranné, opuštěné dívce?“

„Bude to na tebe nejlepší upomínka. Až se ti po ní zasteskne, vrať se, mne všude nalezneš.“ Rytmistr Jiřinec chystal se provésti svůj úmysl.

Andělka vrhla se před ním na kolena. „Ani trestu za to se nebojíš?“

„Co by se mi mohlo státi? Leda, že přijdu o život a já oň beztoho nestojím!“

Rytmistr Jiřinec obraz Staroboleslavské Marie Panny již držel oběma rukama.

„Tu chvíli, kdy přijdeš a kdy mi podáš ruku, tu chvíli jej máš. Ještě nyní můžeš. Všecko ve tvých rukou! Svatbu můžeme slaviti v nejbližší vesnici, kde je kněz! Pak se ti zapřisáhnu, že obraz do Staré Boleslavi jistě doneseš, kdyby se nám v cestu stavělo samo peklo!“

Jiřinec mluvil drsným, až děsivým hlasem: „Dám ti na rozmyšlenou; než dojdeme Českých hranic, musíš býti rozhodnuta. Do té chvíle však si tvůj poklad uschovám já!“

Pak šli zase dále; Andělka však jakoby měla na nohou kameny a jakoby ani na krok neviděla.

Nikdo nepromluvil opět ani slova. Kraj čím blíže k zeleným vrchům, tím mileji oku lahodil. Ale dlouho se as svým půvabem také netěšil a kdo ví, zdali s pokojem na stromech lupení sežloutlo a kdo ví, zdali lidé ovoce ve zdraví užili. Nad veškerou tou letní krásou rozestíralo se oblohou tak čistounké modro, jakoby se nebe na zemi dělvalo za nejlepší nálady.

„Jsme už hranic nedaleko. Za vrchem už Česká země. Tahle vesnice na cizí půdě poslední! Je tu kostel, bude při něm také fara, ve faře kněz. Panno, jak jste se rozmyslila?“ Rytmistr Jiřinec mluvil zase tak drsným, skoro až děsivým hlasem.

Andělka otázku jeho přeslechla úplně; ani se nezastavila, ani hlavy nepozdvihla.

„Slyšela jste? Za čtvrt hodiny octneme se na Českém pomezí. Dosud čekám vaší odpovědi. Potom půjdu zpět.“

„Budu ti, pane, za to vděčnou do smrti!“ zahovořila Andělka jako z pola ve snách.

„O vděčnost nestojím. Chci vaši lásku a ne-li lásku, aspoň vaši ruku.“

„A neupustíš od svého záměru, ani kdybych tě prosila ve jmenu téhle České země, kteráž je tak zubožena, tak utýrána a kterouž, jak jsi pravil již neschůlněkráté, miluješ více než rodnou matku svou?“

„Čas kvapí, panno. Nerad bych se pouštěl do nových řečí!“

„Že jsem tě kdy jen uviděla! Zdaž jsem se toho kdy nadála, že největší hoře mi spůsobí krajan — vyhnanec?“

„A já ty chvíle blahoslavím. — Poslední vaše slovo, panno?“

„Matičko drahá! Matičko svatá! Matičko má. — Pomoziž!“

„Modlení nechtež nyní. — Je v moci mé. — K tomu potom nám zbude času dost.“ Rytmistr Jiřinec se náhle odmlčel, upřel pronikavé zraky k nedalekým lesům, odkudž vinula se k vrchu dosti široká a pohodlná cesta a vzav Andělku prudce za ruku pravil horečným kvapem: „Odbyla jsi mne, jako dosud každý, kde jsem se ucházel jen o trochu té lidské lásky. Mohla jsi mne učiniti nejšťastnějším, sebe samu také; ale měla jsi svou hlavu. Jestli se někdy se mnou shledáš, ale pochybuji, nepoznáš mne. Abys toho, Andělko, nikdy nelitovala!“

„Budu na tebe do smrti vzpomínati.“

„Všude, kde jsem měl kdy úmysly nejlepší, jen vzpomínkou mne odbývali, jen na vděčnost odkazovali. Vzpomínka, Andělko, vání větru podobna a vděčnost se do písku píše za těchto dnů. Učiníš lépe — oba učiníme lépe — zapomeneme-li, že jsme se kdy viděli!“ Rytmistr Jiřinec utkvěl

ještě jednou na nedalekých vršínách a potom prudce odkvapil.

Andělka vzkřikla, co měla hrdla, zalomila nad hlavou rukama a klesla k zemi volajíc: „Či jsem nebyla hodna, abych, Matičko Boží, tvůj obraz téměř rukama donesla v svatostánek tvůj? Či jsem se ho neměla těmato svýma rukama ani dotýkati? Bůh sám ví, čí jsem. Otce jsem neznala, matka na místě neposvěceném. Bože svrchovaný, milosrdný!“

Z lesa vytáhla náhle pěchota, poněkud v neurovnaných řadách: šli po houfcích, tu větší, tam menší a zaměřili k vesničce, kteráž ležela na samém Českém pomezí, kde se bělal kostelík a pnula k čistému nebi štíhlá věž. Několik jich jelo v předu na koních, bezpochyby že pan obrist a vyšší důstojníci. Byli to zelení lančoši a v čele jich Kladivák. Rytmistr Jiřinec jejich kabátce rozeznal i mezi zelením doubravin.

„Kdo to tamhle, pane plukovníku? Leží uprostřed cesty!“

„Nech ho ležeti!“ zahučel temně Kladivák ani se v tu stranu nepodívav.

„Je to ženština jakás!“

„Pořád jen oči po sukních točíš!“ odsekl ještě nevlídněji plukovník.

„Podívám se tam!“

Dudák Krakule pustil se k cestě, kteráž se as o pět minut dále s tou, kterouž táhli, křižo-

vala. Kozlíka nesl na jednom rameni a na druhém těžkou partyzánou. Zdálo se, jakoby vojákem byl od jakživa.

„Hej mladá! Vstávej! Už bílý den! Už samé poledne! Jářku! Za námi potáhnou jiní a ti by tě sotva vzbudili. Tvá lenost by se ti řasovsky vyplatila! Neslyšíš?“

Dudák Krakule sehnul se až k Andělce a zahýbal její hlavou. Potom odstoupil o krok, prohlédl si ji se všech stran a mžikem rozječel se kozlík z plných plic, že se pan plukovník mimoděk zastavil a omdlelá dívka otevřela oči, vyděšeně se kolem rozhlížeje.

„Můj Kriste Ježíši! Andělko! Pane plukovníku!“

Dudák Krakule se rozkřikl, co mu hrdlo stačilo, a kloboukem dával Kladivákovi znamení, aby sem zabočil.

„Zdali pak mne, Andělko, znáš?“

„Kde jsem se tu vzala, Matičko Boží! Dudák Krakule! Jak do našeho dvorce ještě daleko? Zdali pak živi a zdrávi všickni v něm? Tak se mi zdálo, jakobych byla daleko v cizině, ale u dobrých lidí, jen on — ten rytmistr!“

„Jsi opět u dobrých lidí. Pane plukovníku, podívej se!“

Kladivák ani svým očím nevěřil a sehnul se Andělku pozdvihl. „Už jsme tě měli, miláčku, za ztracenou. Ani slechu nikde o tobě.“

„Jen o čtvrt hodiny dříve měli jste přijíti. Nyní vše ztraceno — snad na vždycky!“

„Neběduj, Andělko. — Spíš Pánu Bohu poděkujme, že jsme se shledali. Toť zrovna vnuknutí s hůry, že jsme se dali touhle cestou!“

„A kde on? Já mu čistou, neporušenou lásku zachovala a pro tu věrnost k němu pohrdla Matičkou Staroboleslavskou. Já nešťastná! Kde on? Či se opravdu ke mně nehlásí? Či opravdu na mne zapomněl? Či by snad? — Bože svrchovaný!“ Andělka zaúpěla, jako když jí prvé rytmistr Jiřinec bral obraz Rodičky Boží.

„Však ho uvidíš. Je živ a zdrav. Jen se mu po tobě stýskalo! Pojď, Andělko, do téhle vesnice. Zůstaneš tu, s námi nemůžeš. Budeme o tobě aspoň věděti. Však ti tu přístřeší poskytnou. Leží tu dědinka, jakoby ukryta.“ Plukovník Kladivák si na kůň již nesedl a vzav Andělku za ruku, zaměřil k vesničce, o níž svědčily jen chrámová střecha a štíhlá věž. Jinak byla zelením, sady a vrbami zakryta. A zelení lancoši se až udivením zastavovali. Plukovník Kladivák se ženským vyhýbal, nikdy ho s nimi téměř neviděli; ve svém regimentu lehkých osob ani na okamžik netrpěl a pustý mrav přísně trestával. Byli-li dřív zelení lancoši vzorem nevázanosti v celé císařské armádě, nový jich regiment za plukovníkování Kladivákova stal se příkladem železné, neúprosné kázně. Ale dnes nad svým plukovníkem hlavami kroutili. Měli

přec na kvap; pravilo se, že prý Švejda táhne k Plzni. Ale okamžitě se přestali diviti, protože poznali nevěstu praporníkovu a rázem měli širáky na halapartnách mávajíce jimi radostně nad hlavami Andělce na přivítanou. A zas chvěl se kolem vzduch hřímavým jásotem zelených lancochů, jako když ji v máji poprvé uviděli.

V blizounké vesničce rozklinkal se zvoneček a mžikem za pronikavým jeho hlaholem rozhučely se chrámové zvony. Kde kdo byl pod širým nebem, každý prchal pod střechem, bouchala vrata, přirážely se závory, psi se dali do vytí a dobytek řval k ohluchnutí. Lidé spínali ruce, modlili se; někde také drahocennější věci odnášeli do sklepů. Ale samým spěchem jim vše z rukou padalo. Děti plakaly, matky tiskly nemluvnata na prsa a hlas rozváznějších vesničanů ve všeobecném zmatku zanikal.

Na věži zvonili na poplach a odtud — zděšení. V zdejším zákoutí zvonili na poplach v třicetileté válce poprvé. Ani přítele ani nepřítele zde dosud neviděli. Vojenská noha tady skorem ani nepáchla, až dnes a tak z nenadání. Zelení lancoši byli na návsi za několik okamžiků. Zvony na zvonici však neustávaly vyzváněti, jakoby se chtěly naposled vyzvoniti, než sžehne paličská ruka na chrámě krov a než se rozlejou. Tři vojáci museli nahoru a provazy v rukou zvoníkům usekati, protože nebylo vlastního slova slyšeti.

Plukovník Kladivák rozhlédnuv se vesnicí, pustil se k úhlednému stavení v pravo od kostela. Tušil tam asi faru. A nemusil ani zabušiti podruhé na těžké dubové dvěře, když se otevřelo okénko a na náves vyhlédla bělounká hlava přívětivého stařečka.

„Co dobrého nesete či čeho si ode mne žádáte?“ Stařečkův hlas neprozrazoval nejmenšího strachu. Skoro se mu kolem rtů zakmitl úsměv.

„Abys nás přijal pod střechem! — Nestrachuj se ničeho!“

Bělounká hlava stařečkova se schovala a místo odpovědi rozevřely se okamžikem dvěře do kořán. Stařeček měl na sobě černé až na paty splývající roucho kněžské.

„Vítám vás ve jmenu Božím! Jsem tu farářem! Co bude v mé moci, milerád učiním. Jen dále — dále!“ Stařeček se usmíval, jakoby vítal dávného přítele, s nímž se neviděl, že už ani nepamatuje.

Lidé ve statcích vyhlížejíce zvědavě skulinami ve vratech na náves, co se as dítí bude a vidouce, kterak ti vojáci s panem farářem hovoří, kterak jim oběma rukama kyne, aby šli dál, oddechli si z hluboka a mnohý hospodář utřel si i s čela pot. Potom znenáhla dvěře otvírali a smělejší odvážili se i před vrata; ale zelení lančoši stáli v šiku jako zeď. Takhle si v zdejší dědině tu „soldatesku“ jistě nepředstavovali.

„Chci tě, důstojný otče, obtěžovati prosbou!“

„Posloužím, pane, milerád!“ Farář vedl Kladiváka zatím do jednoduché, ale čistounké jizbičky na chodbě v pravo.

„Víš asi, důstojný otče, jaký život na vojně.“

„Slychám od jakživa.“

„Víš, důstojný otče, s důstatek, že mezi vojáky nevinná tvář asi tolik jako holubička mezi krahulíky.“

„Mohu si pomyslit, pane!“

„Tuhle má schovanka — Andělka. Je to nevěsta praporečníka v našem regimentě! — Slyšel jsi o přepadnutí Lipska císařskými?“

„Slyšel, pane! — Zelení lancoši! Staroboleslavská setnina.“

Kladivák přikývl hlavou. „To jsme my, důstojný otče! — Tam se nám ztratila. A dnes, před touhle dědinou, jako zázrakem ji nalezáme! Neodmítejž, důstojný otče, mé prosby. Jste tu jako ukryti. Rád bych a byl bych ti velmi povděčen, kdybys na nějakou dobu téhle panně pod svým krovem poskytl útulku!“

„Půjdu s vámi. Neměla bych tu chvílku pokoje!“ přerušila náhle Andělka Kladivákovu řeč.

„Neměl jsem již tehdyž toho svoliti, hned ponejprv! Bez toho všeho mohlo býti! Měj na paměti, co jsi vystála. Nevypravovalas mi dosud skorem ničeho; ale mohu to tušiti. Však se vrátíme, nezapomeneme těbe a budeme pokojni vědouce, žes dobře opatřena. Dovolíš, důstojný otče?“

Stařeček svěsil bělounkou hlavu k zemi a neodpovídal. Takové žádosti nečekal. Pod zdejší střechou cizím tvářem nebyli uvykli. Žil tu od muoha let se sestrou ve svatém pokoji. Otázal-li se ho kdo po něčem, měl odpověď vždy uchystanou jak v přihrádce. A dnes přemýšlel a hlavu starou k zemi klonil. — Je arci na pováženou pod střechu vzíti mladou ženštinu, kterouž v životě viděl ponejprv a kterouž přivedl starý voják a o níz slyšel, že byla dobytí Lipska přítomna. — Za chvilku tu bílou hlavu pozdvihl a podíval se na Andělku. Farář stařeček se uměl lidem dívati do duší, až ke dnu duší. Málokdo jej dovedl oklamati. Své osadníky znal od nejstaršího do nejmladšího jako velký čtvercový breviář tištěný začátkem šestnáctého století v Benátkách. Všecky je skorem křtil, skorem všecky oddával. Nebylo také tedy divu, že je znal!

„Prokážeš mi, důstojný otče, službu, za kterouž dvě srdcí věčně věkův tvé jmeno bude blahoslaviti.“ Plukovník Kladivák poprvé v životě slov vybíral; ale nějak se mu nedařilo. Nejlepší bývá řeč, byť i poněkud drsná, jen když od srdce. Co platna nejlichotivější slova, když jen, abych tak řekl, mají ve plících svého základu.

Starý farář dosud s Andělky očí nespustil. „Tvé jmeno dobrým znamením! — Přijmeš-li za vděk naším pohostinstvím, nabízím ti je!“

Farář stařeček se potom podíval oknem na

náves. Lancoši stáli ještě v šiku jako skála, ale kolem nich už celá dědina. A kde měli jaký chléb a co k němu, všude všecko vybrali a donesli vojákům, jenž se arcit dvakrát pobízeti nedali. Ani děti se jich už nebály, ohmatávaly jim halapartny, někteří je i potěžkávali, všecko všude si na nich prohlíželi, bubeníci jim půjčili i paličky.

„Dobré znamení. Hleď, pane, jak se s nimi ves přátelí! Nu zůstaneš u nás, Andělko?“

Dívka neodpovídala.

„Však se shledáš, Andělko, s Damianem brzyčko! Poděkuj Pánu Bohu, žes u dobrých lidí a ze všeho zlého tak šťastně vyvázla! Zpráv o nás dostaneš za nedlouho. Čas kvapí, na určené stanoviště ještě daleko. Jsem o tebe bez starosti; až povím Slavíkovi, kde jsi, také si oddechne, jakoby mu kámen spadl se srdce. A byl-li bych čím povinován, přijmiž, důstojný otče, tuhle maličkosť.“

Plukovník podával faráři váček s dukáty. Ale stařeček peníze odmítl řka: „Jsme tu chvála Pánu Bohu dobře živi. O nouzi dosud nevíme. Mám dobré osadníky, věrné ovečky. Nedají trpěti nedostatku svému pastýři. Jsou lidé, kterýmž je hůř než nám. Přijdeš-li k takovým, za mne jim dej! Jen aby po vás nepřišli ti praví! Byli jsme tu do dneška, jakoby o nás nikdo nevěděl!“

Za chvilí opouštěl regiment zelených lancochů klidnou dědinku v zákoutí hor na Českém pomezí. A každý, kdo mohl, vyšel za nimi, tak jako když

vytáhli letošním jarem ze Staré Boleslavi. Přáli jim všechno dobré na cestu a dali jim, co si mohli kam schovati. A lancoši se opatřili chlebem, ovocem, co kam kdo mohl ukryti, protože takového kraje, kterého se noha vojenská nedotkla, tak brzo nenajdou.

Plukovník Kladivák jel zase v čele. A Krakule začal opět: To jsou dudy, dudy.

Plukovník se několikrát ohlédl, než se tichá vesnička za horami ztratila a pak šli rychlejším a rychlejším pochodem — lesem a polem. Kraj čím dále, tím více pustl; byla tu už Česká země

VIII.

Praporek zelených lancochů, Slavík Damian, dorazil do Švédského ležení v Bavořích šťastně a beze vši nehody. Bernard Výmarský přijal jej nad obyčej vlídně a chtěl jej i obdarovati. Ale Slavík odmítl nabízených darů děkuje. A teprv když měl nepřátelský tábor za zády, řádně si vydechl a koník jeho samou radostí zaržál a několikrát si poskočil.

Švédský vojevůdce asi tušil, či snad se o tom dověděl ve psaní Frýdlandského, že Waldštejnský posel musí ještě dále. Proto mu dal také průvodní list. A měl ho pan praporek potřebí měrou nejvyšší. V Bavořích a ve Falcku všude Švédů

se jen hemžilo. Každou chvíli byl zastaven a leckdy se za ním ještě ohlédly příšerné zraky starých rejtharů, jakoby si jej prohlíželi, jakby mu asi slušel Švédský kabátec. Ale podpis Bernardův byl příliš čitelný a Výmarský nemíval ve zvyku činiti dlouhých okolků s tím, kdo proti jeho vůli se prohřešil.

Cestou leckdy Slavíkovi napadlo: kam se oko podívá, nepřítel jako egyptských kobytek a nikdo jim v ničem nepřekáží, mají plnou vůli, rozlévají se Bavorskou zemí hlouběji a hlouběji a pan generalissimus jakoby o tom všem nevěděl, ještě k nim posly posílá a zrovna jej samého. A odtud k císařským a ten příkaz, aby se o všem mlčelo! Mladému praporníku přiletěla k hlavě divná, prapodivná myšlénka, až se mu před očima kola udělala. A potom vždycky koníka pobodl a jel, jakoby vítr chtěl dohoniti. Do svěžích, přisnědlých tváří proudívala se mu krev a od několika dnů slyšel co chvíli výstrahu starého muže, s nímž jakoby náhodou už dvakrát se sešel za krátký čas: „Škoda vás vy, mladí lidé, jež rodička Česká odchovala k téhle službě, pro tenhle kabátec, škoda na stokrát! Uvijete si na vlastní hlavu divný věnec; sami si divný úděl vlastníma rukama chystáte. A až budete vy, synové Českých matek, nejvýše, až si budete chtít věnec vítězový zdvihnouti a kolem hlavy ovinouti, popícháte se, čelo vám zčervená, oči se vám krví zalejou, hlava zatočí,

nohy zachvějou, protože budete mít všickni kolem skrání „*koruny trnové*“. —

A s takovými myšlénkami ocítil se Waldštejnský posel v táboře Aldringerově. General vzav od něho list, dříve jej se všech stran důkladně prohlédl, potom teprv pečeť rozlomil. A když četl, přimhouřil oči, rty se mu stáhly k úšklebku, ale jen na okamžik a byl hotov, než by deset napočítal. Potom změřil pana praporečníka od hlavy k patě, řka: „Přijíždíš přímo od generalissima?“

„Přijíždím, pane generale!“ Slavík Damian se při těchto slovech poněkud zarděl. Zdálo se však, že si toho Aldringer nevšiml.

„Musíš tu nějaký čas pomeškati. Stýskat se ti u nás nebude.“ General Aldringer podíval se na mladého muže se strany. „Pan generalissimus žádá ode mne jakési odpovědi. Je mi líto, že v těch věcech nemohu podati hned vysvětlení. Rád bych, abys vzal odpověď s sebou! Jak pravím, o nějaký týden nebude zle!“

General pokynul a praporečník se vzdálil. Ale opravdu řečeno: mezi Švédy se cítil volnějším; zde jakoby ho páčila pod nohama země a jakoby mu na hlavu sypali uhlí řeřavé všude, kde se jen ukázal. A než se nadál, už měl plno soudruhů, kteří si s ním ruku tiskli a než mohl co odpovědět, už seděl ve veselé společnosti. Slavíkovi vstoupala krev nejen do tváří, ale i do hlavy; protože v takovém kruhu nebyl jaktěživ, ač sloužil

ve vojště již druhý rok a měl rozličné příležitosti viděti hřích s nejsvůdnějším úsměvem a nej-lákavějšími slovy.

„Odkud brachu domovem? — Jakobys byl rodný bratr Adonisův! Rodí-li země vaše samé takové chlapíky, pak je lepší než stará Arkadie! Jářku, příteli, z které končiny?“

Španělský důstojník položil Slavskovi pravici na rameno a s druhé strany přisedla k němu blíže ženština v černém aksamitovém šatě, lemovaném zlatými bordurami a v předu až příliš vykrojeném. Tmavé, skorem do modra se měnící vlasy splývaly jí volně oběma ramenoma. Snědý obličej utvářený k okouzujícímu úsměvu jevil přese všecku líčenost stopy života, jehož hlavním účelem jest rozkoš, radovánky a „dobré bydlo“ den ode dne. Černý aksamitový šat přiléhal jí k tělu poněkud těsně; bezpochyby že nebyl na ni šit a že náležel některé šlechtičně či měštce, jejichž dům tihle hosté poctili neočekávanou návštěvou. Měla ke všemu ještě na hrdle zlatý řetěz; články v něm však byly pomačkány, také tak jakoby nepocházely přímo ze zlatnického skladu, ale z loupeže. Ženština v černém aksamitovém šatě utkvěla na panu praporníku pohledem vyzývavým a její společník, obstarlý důstojník, otázal se Slavíka podruhé: „Odkud že brachu domovem? Ještě tak upejpvavý jako panenka!“

„Z Čech, pane!“

„Z Čech? Že prý to bohatá země? Je prý v celé svaté Římské říši nejbohatší? Už jsem byl leckde; ale v Čechách dosud ani šlepečí! Jen slýchám od jakživa o České zemi, kdo prý tam odtud, každý že za živa musí do pekla. Je to pravda, pane praporníku? Tak mladý, k světu podobný a za živa do pekla!“

„Toť hrozný osud!“ podotkla doña s hlubokým povzdechem. „Štěstí veliké pro vás, pane kapitáne, že stála vaše kolébka pod kterousi Sierrou.“

„Estrella doño; nikdy si mé rodiště nepamatujete. Nevíte-liž, že otec můj byl v našem kraji hidalgo nejbohatší?“

Černobrvá doña se úštěpačně usmála; bezpochyby že si vzpomněla, jak někdy pan kapitán ovce pásal na svazích Sierry Estrelly.

„Vy i lucipera byste doño okouzčila, že by vás musel chtěj nechtěj pustiti! Pro vás doño, nebe není, v pekle vám neuškodí, pro vás doño, je tahle země a na té zemi, nač si pomyslíte. A potom? Nač o tom mysliti, krásná doño, co potom? Kam bychom přišli s takovými myšlénkami! Pane praporníku — na naše přátelství!“ Španělský kapitán vnutil Slavíkovi dřevěný pohár do ruky. „Až přijdu do Čech, však mi odplatíš! Zdá se, žeš ducha šlechetného!“

Kapitán jen tak letmo zavadil o obličej černovlasé doňy. Tato porozuměla však okamžitě přisednuvši k mladému muži ještě blíže. Slavíkovi

šla hlava kolem, protože cítil na svých tvářích horký dech cizí ženštiny, která se k němu nahnila, jakoby mu cos chtěla pošeptati.

„Na naše přátelství!“ vybízel poznovu pan kapitán a dřevěný pohár již pozdvihl.

„Na naši známost, pane!“ Černovlasá doña také držela v bělouňce ruce koflík naplněný až po kraj rýnským samotokem a levici položila Slavíkovi na pravé ramě.

„Jářku pane, ty že se dáš pobízeti? Tvé nezkoušenosti na vrub to kladu!“ Pan kapitán byl poněkud podrážděn, ale jediný pohled společnosti jeho jej opět ukonejšil.

„Ani mně pane nepřipijete? Či v těch Čechách opravdu jiný mrav a zvyk?“ Doña zahovořila, jak uměla nejslaději a usmála se, jak uměla nejsvůdněji, až Slavíkovi z toho se učinila před očima kola. Ani věru nevěděl, jak se octla v pravici jeho dřevěná číše a kdy ji ke rtům přiložil. —

„Však vím, že i v Čechách rytíři a že vy mezi předními nejste posledním!“

„Tak tě mám pane praporníku rád, tak! Vám doňo ještě nikdo neodolal!“

Pan kapitán opět zavadil jen tak letmo o obličej své podivné družky.

„A přímo z Waldštejnského tábora? Tak daleko! A sám? Jak nebezpečno! Skoro pane až neprozřetelno!“ Pan kapitán by touhle řečí byl na duchu zlém duši vymluvil.

„Přímo od Jeho Výsosti?“ Pan kapitán se ptal poznovu. Rýnské víno Slavíkovi nějak rozpálilo tváře. Možná, že mu do něho něčeho přimíchali. Oči se mu leskly, jako zimničným rozechvěním.

„Přímo, pane kapitáne!“

Španělský důstojník se lehounce pousmál a černý knír si přihladil.

„A jak v tom vašem táboru, pane? Je prý tam přísná kázeň! Před Jeho Výsostí sprosták jako oficír?“ Kapitán na chvílku poustál, ale okamžitě pokračoval hlasem přitlumenějším: „O panu generalissimu proskakují divné řeči. Pravda-li co v nich, pane praporečníku? Nemožno, vidě, že nemožno, aby se zapomněl! Ani mi to nejde do hlavy!“

„Nevím ničeho, pane kapitáne!“

„Ty že bys ničeho nevěděl? A přec přímo od Jeho Výsosti přicházíš! Nemožno!“ Pan kapitán opět švihl okem po černobrvé doně, kteréž veškeré umění na tomhle mladém muži selhávalo. „Že prý jsou u pana generalissima Francouzi jako doma, Sasíci se Švédy jako pod vlastní střechou a císařští cizinci? Tak všude vypravují, pane praporečníku!“

„My, pane kapitáne, skutků pana generalissima nesoudíme; nemáme k tomu ani práva. Naší povinností jest plniti jeho rozkazy. A tak činíme!“

„Od kterého regimentu, pane praporečníku?“ zabočil hovorem pan kapitán v jiný směr.

„Sloužím u zelených lancochů!“

„Slavný regiment. Vyznamenaný regiment! Ale řekni mi, pane, tuhle otázku mi dovolíš, pili jsme na přátelství — řekni mi, kdyby pan generalissimus řekl: já přestávám poslouchati císaře pána, co vy byste učinili, vy slavný, vyznamenaný regiment zelených lancochů?“

„Pan generalissimus to neřekne! Přísahal císaři pánu věrnost jako já!“

Pan kapitán chtěl již po španělsku zaklíti, poněvadž nemohl z toho mladého posla Waldštejnského ničeho vyzvědět, ale přemohl se. „Jestli v armádě Jeho Výsosti všickni takového smýšlení jako ty, pak arcíť staví své plány na skály a ne do větrů.“

Pan kapitán opět všecky tři nádoby naplnil tentokrát až přes okraj. „Je, pane, výborné! Takového nemá ani pan generalissimus! Našinci onehdy našli v nedalekém klášteře několik soudků, už skoro úplně mechem obrostlých.“

„Děkuji, pane kapitáne! U nás v Čechách více pivo ve zvyku.“ Slavík Damian chtěl povstati; bylo mu náhle jako člověku, ježž ukolébal k dřímotám tichounký šum doubravin a jenž procitnuv, uří kolem sebe zavínuté zmije s hlavami vzpřímenými, jakoby číhaly na oběť.

„Ach, co všecko zvykem v našem Španělsku, milý pane! A všemu musíme odvykati. Neslyšel jste nikdy, pane, o krásné zemi, kde životem celým vine se květ na květu? Neslyšel jste nikdy,

pane, o království, nad nímž slunce nikdy nezapadá?“ Černovlasá doña držela pevně Slavíka za ruku. „Vy jste, pane, o té zemi neslyšel! Vám se o té zemi nikdy ani nezdálo! A já té krásné země dítětem.“

Doña hovořila až příliš pathetickým hlasem a ku podivu dobrou němčinou, tak jakoby její otčina byla někde na Braniborských písčínách. „Chcete, pane, více slyšeti o vlasti mé? Umím o ní milouneké pohádky!“

„Jsem posluchačem nejvděčnějším, doño spanilá!“ Pan kapitán předstihl Slavíka v odpovědi. „Věru, příliš mravu u vás neznají! Odpusťte, pane praporečníku, že takhle se musím vyjádřiti.“

„Pak nestůj, pane kapitáne, o mé přátelství! Kdo je komu dřív nabízel?“ Slavík mimoděk sáhl po jílci svého kordu a pan kapitán též se vzpřímil.

„Pane kapitáne, jste dnes příliš citlivým, každinké slovo vás podráždí! Jindy snesete ledacos. Pane, vy mu to již odpustíte. Chcete poslouchati? Můžeme jíti touhle stezkou. Vede do háje. Je teplounký den! V háji na vršku starý hrad. Tak se mi zdá, jakobych byla ve svém Španělsku.“ Doña pronesla slůvko „svém“ se zvláštním důrazem, nic jinak než jakoby Španělská koruna jí se vším všudy patřila a potom se sama zavěsila Slavíkovi na rameno.

Mladému muži zas se hlava točila a před

očíma kola se mu tvořila. Španělská doña roze-
stírala kolem něho svá tenata s veškerou úlisností.

„V roztomilém údolí nedaleko mého rodiště stával někdy hrad, o němž mi už v kolébce vypravovala stará chůva tuhle povídku. Když ještě byli v Španělsku Mahomedáni, zůstával ve hradě bohatý a mocný Maur, který měl jedinou dceru. Říkali jí Peri a měla tu vlastnost, že každý, kdo ji jen jednou uviděl, přišel o rozum, protože takové krásky prý ještě na světě nikdy nebylo. Ale z toho si lidé tenkrát nedělali pranic, nechal-li kdo na Mahomedánském hradě svůj rozum. Zpáteční cestou po strmých skalách nechali také v propastích své životy. Rozum bez Peri byl jim za obtíž a život bez rozumu nestojí za haléř. Jednou přišel do zámku mudřec z východních zemí. Pověst o sličné Mahomedánce zaletěla až do krajů, kde slunce vychází. O mudrci tom se zas říkalo, že co bylo na světě mužů od Adama, žádný se mu nevyrovnal, jakou měl tvář. Pane, vy jste mu podoben na vlas, tak jako bych dnes slyšela starou chůvu vypravovati tu pohádku — také takové oči, — pohádky, pane, bývají někdy pravdivé“ . . . Doña na okamžik umlkla.

„Pane, zde chladivý stín, vyhlídka rožkošná. Usedněme! Jsem nějak unavena. Pohádky se nejlépe vypravují s očima do očí. Tenhle starý hrad jakoby z mé otčiny sem byl přenešen, tak zrovna k vůli té pohádce. Usedněmež, pane! Pan kapitán

si tu také někde hoví v bujně trávě. Ztratil se nám z nenadání. Ovšem tuhle pohádku slyšel nescíslněkrát.“ Doña se opět odmlčela, ale přitom utkvěla tmavýma očima na mladém muži, že bezděky sklopil hlavu k zemi. „Jste, pane, jako led, tak nevšímavý.“

Slavík Damian ustoupil o dva kroky zpět, změřil záletnici od hlavy do paty zhrdavým pohledem a nepromluviv ani slova rychle odkvapil.

„Tentokráte se ti sítě protrhaly; sklaplo ti! Nemůže už jinak býti. Když táhnou léta, co platno všecko! Tu pohádku jsi dobře nevymyslíla. Pletla jsi se!“

Pan kapitán vystoupil z houštiny s jizlivým posměškem. Doña zlostí nevěděla kam se podíti a udeřila svého soudruha v nabubřelé tváře nemilosrdně vějířem.

„Nu, kapitáne?“ otázal se as za dvě hodiny pan general Aldringer Španělského důstojníka.

„Není možná slovo z něho dostat. Má-li pan generalissimus všecky tak naučené, pak arcit ve Vídni pánům ke spánku schází chuť!“

„Kdo ví, jak jsi to navlekl?“

„Přechytře, pane generale! Vybral jsem z celého tábora tu nejprohnanější. Ale chlap jako špalek. Pan generalissimus věděl, koho si má vybrati.“

„Zkusíme to ještě jednou!“

„Jak Vaše Milost poručí!“

„Zavedete ho ke kostkám. U kterého regimentu jsou nejlepší hráči?“

„Arkebuzíři, pane generale.“

„Můžeš mu býti pokladníkem.“

„Můj žold, pane, nestačí!“

„Zde si vezmi!“

Pan kapitán shrábl as deset zlatáků, jejichž leskem chtěl z mladého praporečníka vylouditi, kde všude touhle cestou byl poselstvím. Pan Aldringer byl příliš nedůvěřlivý a zároveň se chtěl ve Vídni tajným císařským radám zavděčiti nějakou novinou.

„A nepůjde-li to, pane generale, ani kostkami?“

„Jak je tomu, kapitáne, dlouho, co ti hlava nechce sloužiti?“

„Však to, pane generale, nějak vyvedeme!“

„Odměna tě nemine!“

Pan general Aldringer zatím Slavíka dal zavolatí sám.

IX.

„Líbíš se mi, hochu! Nechtěl bys mezi námi zůstati?“ General Aldringer se při těchto slovech k Slavíkovi Damianovi utvářil, jak mohl nejpřívětivěji. „Za našich dnů není sice o udatné páže nouze; ani schopné hlavy nejsou bflými vranami. Ale co cením vysoko od jakživa a u každého, jest poctivá duše. A takovou se mi zdáš býti! — Co říkáš, praporečníku? Můj peníz jako pana generalissima!“

Oba mají s jedné strany dvouhlavého orla císařského a s druhé Jeho Majestát.“

„Pane generale, jsem zavázán.“ —

„V císařské armádě platí u všech regimentů jedna přísaha. V mém sboru si můžeš vybrati zbraň jakou chceš a u každé jsi tím okamžikem, kdy vstoupíš, poručíkem. Patent ti dám vyhotoviti tu chvíli. — Ostatně bych tě měl nejraději u sebe.“

„Musím se, pane generale, vrátiti. Mám přinésti odpověď!“

„Však ji dlužen nezůstanu. Pošlu své psaní po jiném!“

„Jsi, pane generale, příliš ke mně laskavým! Věru ani nevím, jak jsem si toho zasloužil.“

„Poctivost si přízeň jedním rázem, prvním pohledem získává!“

„O té jsi se, pane, u mne ještě nepřesvědčil!“

„Jsi příliš skromný a já zas v životě příliš zkušený. Přijímáš?“

„Mám, pane generale, ještě jiné závazky.“

„Snad nevěstu —?“

Slavík Damian se zapýřil.

„Toť nejmenší starost. Vystrojím ti svatbu sám!“

„Pane generale — odpustíš!“

„Přemlouvati tě nechci nižádným způsobem. Mínil jsem pouze tvůj prospěch. Ostatně dnes ani zítra ještě neodejdeš a můžeš si můj návrh rozmysliti, jak se patří.“ General Aldringer pokynul

rukou; ale Slavík se nehýbal. Měl cosi na jazyku; zdálo se však, že jest v rozpacích, má-li to pronésti či mlčeti. Rozhodl se však, řka: „Pane generale, do Čech nazpět daleko, na cestu mi vyměřena doba tří neděl, v určitý čas musím býti s psaním zpět . . .“

Aldringer si zakroutil prudce knír nad hořným rtem. „Na list pana generalissima odpověď není lehká. Musíme posečkati; Španělský posol může přijíti každou chvíli. — Což se ti, praporníku, stýská? V mém táboře se ještě nikdy nikomu nezastesklo. Zábav tu plno, hezkých tváří jako květu na lukách. — Jen se kolem sebe opravdu rozhlédni! — Však u pana generalissima také nejste živi jako karmelitáni-bosáci.“

Praporník zelených lancochů sotva že opustil stan nejvyššího, byl již opět obklopen několika veselými druhy, kteříž zrovna jakoby se naň byli umluvili. — Nebylo lze jim uniknouti; tím méně, poněvadž to byli samí důstojníci. A jaká jmena si dávali! — Už z toho mohlo se souditi na jejich povahy. Jednomu říkali „Horribilicribofax“, druhý se jmenoval „Daradiridatumdarides“, jiný „Hontoliasontasan“. *)

Nebylo skorem ani možno takové příjmení vysloviti. — Ohrdlí měli zašpiněné, kabátce usmo-

---

*) Müller: „Söldnerwesen“, Onno Klop: „Tilly und der dreissigjährige Krieg“.

lené, bandalíry sluncem vybledlé; a obličejе všech svědčily, že dbají nejvíce toho, co do sebe, nikdy však toho, co na sebe.

„U nás jiný život! Hleď! Co chceme, děláme; kam chceme, smíme; jak koho chceme, týráme. — Vyměň si brachu službu!“

„Pan generalissimus by mi mohl slíbiti měsíčně tisíc dukátů, k němu se nedám naverbovat! Má prý někdy divné vrtochy; pravda-liž, praporníku? — Hej braši, my arkebuzíři! Kdo se nám vyrovná! — Já, lajtnant Hurymurydumdides!“

„Arkebuzíři v císařském vojsku první regiment!“

„Arkebuzíři po celé Evropě nejslavnější pluk!“

„Budeš, chlapíku, náš!“

„Však si to rozmyslím!“

„Rozmyslíš — nerozmyslíš; už jsi náš!“

Slavík Damian se hleděl těmhle druhům, jenž se mu tak nápadně vnucovali, všemožně vymknouti.

„Přec o sobě, pánové, rozhoduji já!“

„Oho, pane! My — arkebuzíři!“

„My, nejslavnější regiment v císařské armádě!“

„Já, zelený lancoch! My také něco platíme!“

Slavíkovi vehnala se do hlavy všecka krev, a nebýti pana kapitána, jenž se tu náhle objevil, jakoby s oblak vypadl, zajisté by se byly kordy křižovaly, protože několik rukou už jílce svíralo.

„Prosím, pánové! V našem táboře jest pohostinství také posvátné! Pan praporník u nás hostem; či o tom nevíte?“ Pan kapitán se musel

rozkřiknouti z plných plic, aby rozkvašence přehlušil. „Máte-li mezi sebou jaký spor, ať o něm kostky rozhodnou! Kdo více prohraje, již tím bude potrestán! Páni arkebuzíři! Na trojku sázím první. — Tenhle můj zlaták ať je falešný okamžitě, prohrajte-li, pane praporečníku! Na trojku! — Pro mne nejšťastnější číslice! Páni arkebuzíři! Já chráním bank!“

„Na devítku jeden rýnský!“

„Na šestku dva rýnské!“

„Dlouho-li tomu, pánové, co počínáte skrbliti? —

Pane poručku! Pane Hurymurydumdides!“

Za několik okamžiků seděli již hráči kruhem na rozražených sudech a převrnutých konvicích, kde kdo mohl.

„Pane praporečníku!“

„Nemám chuti, pane kapitáne!“

„Nemá haléře, braši!.. Pěkný zelený lancoch!“

„Je jim prázdnou kapsu cítiti zdaleka! —

Ukaž, mluvím-li lež!“

„Pane praporečníku, je tvou povinností, hájiti čest zelených lancochů.“

„Na trojku dukát!“

„Výborně, pane praporečníku! Ať žijou zelení lančoši!“

„Pánové, trojka vyhrává! Pane praporečníku, štěstí se k tobě obrací! Shrábni je!“

Slavík Damian se k tomu nějak neměl, aby výhru uschoval.

„Tvé vlastní, poctivé peníze, pane praporníku! — Sázím na trojku poznovu, drž se jí!“

„Ten dukát!“

„Výborně! Ať žijou zelení lancoši! Páni arkebuzíři, nedejte se zahanbiti!“

Španělský kapitán dával soudruhům znamení očima. Arkebuzíři obsadili všechny číslice. Poručík Horribilicribifax vsadil na devítku devět císařských.

„Trojka vyhrává, pane praporníku, podruhé! Seber si to! U všech řasů! Máš, pane praporníku, štěstí!“

Slavík Damian se tentokrát již pobízeti nedal, aby si sebral stříbro, na němž tu a tam byly rezavé skvrny, snad přischlé krůpěje lidské krve.

„Pan praporník v prvejší při měl pravdu, páni arkebuzíři. Štěstí se na něj zrovna jen sype. Poznovu!“ Španělský kapitán opět se chystal ku rozhození.

Slavíkovi se tvář nezvykle zardívala a kapitánovy zraky se leskly každým okamžikem úlisněji.

„Čtyři dukáty, pánové!“

Praporník tentokrát hlásil se k sázce nejprvnější.

„Luciper aby s tebou hrál! Máš šotka pod pažďím!“

„Čtyři dukáty, pánové!“

„Dvacet rýnských!“

„Patnáct císařských!“

„Trojka vyhrává! Pane praporníku, máš štěstí z pekla!“

„Proklatá trojka! Nyní ji obsadím já!“

„Pan praporník je naším hostem; sluší mu přednost!“ —

Slavík Damian sázel výš a výše, hru za hrou bral, tvář mu zčervenala jako nevím jakou prací a ruce se mu chvěly až zimničně; Španělský kapitán vybízel arkebuzíry důrazněji a důrazněji a oči mu hrály v hlavě potměšileji a potměšileji.

„Hoj, pane praporníku! Tentokrát má výhru devítka!“

Slavík poněkud zbledl; ale okamžitě vsadil všecko, co měl před sebou. Prohrál však podruhé a zbledl opět; ruce třásly se mu ještě zimničněji a na čele mu vyvěrávaly krůpěje potu.

„Zde dvacet dukátů, pane praporníku! Budu mírným věřitelem!“

Slavíkovi šla hlava kolem; ale sáhl po zlatácích, jež mu Španělský kapitán nabídl, přece. Netrvaly mu však než několik okamžiků.

„Pane praporníku, zakládám tě novou sumou! Ještě jednou dvacet!“

Slavík Damian vstal, jakoby prvejší štěstí chtěl přivolati; ale místo štěstí stanula před ním černovlasá doña s uštěpačným úsměvem. „Pane, sem jsi odkvapil? V mé společnosti jinak bys se byl pobavil!“ Černovlasá doña položila Slavíkovi

ruku na rameno a arkebuzíři vyhrkli v pustý smích, jakoby se byli umluvili.

Slavík Damian však také jakoby se náhle ze sna probudil. „Táhneš, nestoudnice!“

„Zticha, pane! — To Španělská doña, já její rytíř a ty můj dlužník!“ Pan kapitán hovořil, jako když zmije syčí. „Zaplať, pane praporníku!“

„Vy že císařští oficíři? Vy lotři!“

„Zpět, pánové; až zaplatí! Kordy do pochvy; s člověkem, kterýž má dluhy a chce jít na meče, do žaláře! — Tvůj kord! Okamžitě! — Jsi z jatcem pana generala Aldringera!“

Starý arkebuzířský plukovník panu praporníku do uší přímo zahřimal a než se Slavík Damian podruhé vzpamatoval, už měl na rukou provazy a čtyři vojáci jej odváděli.

„Provedli jsme, pánové, všecko výborně! Pan general bude spokojen! — Pan general nám zaplatí!“

Španělský kapitán byl hraběte Aldringera sekretář a netrvalo ani půl hodiny, když arkebuzířští důstojníci zalévali si vypráhlá hrdla a počítali, co každý na nemotorném lancochu vydělal. Doña oslazovala rozkošníkům veselou chvíli Španělskými prý popěvky. Vojáci opodál si však povídali, pro takové písně že člověk nemusí až do Španěl. Složil prý je jakýs ochmelený Braniborák.

X.

„Trochu neopatrně jste to vyvedli.“

„Nemohli jsme jinak, Excellenza! My ho ke hře příliš nevybízáli! Pustil se do ní sám. Hrál jako slepý. Měl asi kostky v rukou poprvé! Kdo za cizí hloupost může!“

„Můžeme z toho míti nepřijemnosti.“

„Svůj kord vsázím, Excellenza, že s mračen ani nekápne! Panu generalissimu na bídném lancochu nezáleží.“

„Ale na spolehlivém poslu!“

„A takovým se neosvědčil! Pěkný posel, který se pustí do hry! Co pak by řekla Vaše Excellenza takovému poslu, který by svého poselství při kostkách zapomněl, dluhy dělal a císařským oficírům ještě nekale přezdíval!“

„Jak pravím, trochu chytřeji, milý sekretáři. Tenkrát tě tvá vymýšlivost opustila na dobro. Ostatně na tom příliš nezáleží!“

„Nejvíce, Excellenza, na mých poctivě vyzískaných dukátech! Je to část mého podílu!“

Hrabě Aldringer se dal do smíchu. „Kde tvůj podíl lítá? Však ti ztrátu nahradím. Kolik?“

„Excellenza, čtyřicet dukátů!“

„Čtyřicet, pravíš?“

„Na svou nesmrtelnou duši, na své spasení, Excellenza!“

„Uvidíme!“

Sekretář odcházel z generalova stanu rozmrzen. „Ať mi ještě s něčím přijde! Abych já, chudý kapitán, zakládal pana generala.“ A když si potom usedl se soudruhy k nové hře, kterouž přinesli prý až z Nýdrlandu, ke všemu ještě prohrával. Bývá tak zhusta, že jedna mrzutost zřídka kdy přichází sama, ale že vleče za sebou často dvě, tři společnice.

Nehoda, jež potkala dnes Slavíka Damiana, nebyla také ojedinělá. Byla jako článek v řetězu, jež neštěstí kolem něho stahovalo úzeji a úzeji. Panu praporníkovi přišlo všecko do hlavy teprv, když kolem bylo všude ticho, všude noc a když dozněly bubny a trubky: „*ke spaní — ke spaní!*“ Měl od levé nohy k pravé ruce řetěz a pouta na pravici se mu zadírala až do masa. Seděl na poloshnilém trámě v rozbořené chatrči. Vojáci přecházeli kolem volným krokem na stráž. Chvillemi se některý podíval také do vnitra. Ale vězeň neměl na útěk ani pomyšlení. Nebylo by to také bývalo nic platno. Tíhou nejrůznějších myšlenek mu mladá hlava až klesala. Aby ho tak byl viděl dnes tatíček, matička, jak všecko zapomněl, zcela všecko a viděl jen zlato a stříbro před sebou a slyšel jen po chvilkách provolávání, která číslice vyhrává. Chtěl se mstít za bratra, chtěl obraz Matky Boží Staroboleslavské rodnému městu kordem svým dobytí, chtěl, aby Andělka byla jeho ženou. Byl ke všemu na nejlepší cestě . . . A jak

dlouho vytrval? Konec ke konci se pustil do hry, v níž snad prohrál všecko, úplně všecko, snad i život! — Nešťastné poselství! — Měl se vrhnouti raději před vojvodou na kolena a prositi ho pro Bůh, aby posláni své svěřil jinému, že je slabý, nezkušený . . . Proč toho neučinil?

„Slavíku, tvé ruce jsou poskrvrněné! Jak jsi se mohl tak zapomenouti? Nevíš, co ti otec a matka říkali? Tak brzy ti větry jejich slova z hlavy odvály? Slavíku, tvá česť je porušena! Kdy si své ruce očistíš a kdy tu svou česť obhájíš?“ Pan praporek chtěl tyhle výčitky pravicí odpuditi, ale až zuby zaskřipěl, jak se mu nyní studené železo zarylo do ruky.

„Nejsem tě hoden, Andělko, nejsem vás hoden, tatíčku, matičko . . . Zdaž tušíte, vy duše milé, vy duše na světě nejdražší, kde váš syn? Vy na něj snad i v dřímotách myslíte i když sousto ke rtům kladete a on na vás zapomněl mezi spustlými lidmi, kteříž jej omámili a zavedli.“

Do vnitř vplížila se tichounce mužská postava. Stráž před návštěvníkem skláněla k zemi zbraň. Praporek utichl.

„Byl jsi poselstvím u Švédů?“ Temný hlas, jenž tuto otázku pronesl, zazněl Slavíkovi přímo do ucha. „Nezapřej! — Na odpovědi tvé závisí život tvůj!“

„Nestojím oň! Když jste mne tu přivedli tak daleko, vezměte si i život.“ Pan praporek se

náhle odmlčel a ztajil v prsou dech, protože mu opět kolem čela zaletěla upomínka: „Už po kolikáte zadáváš svůj život, z kteréhož podle dřívějších slibů nepatří ti už ani vlas.“

„Rozmysli si vše dobře. Životem jsi propadl, započav svár. Propadl jsi i ctí, nadělav dluhů a nemaje čím zaplatiti. Nezapírej! Byl jsi?“

„Ať jsi kdokoliv, neznám tě; ale buď jist, že ze mne slova nedostaneš.“

„Sám císař tě odmění. Ve Vídni jim na tom záleží velice.“

„Císaři pánu sloužím věrně a budu věrně sloužiti. A neslouží-li mu také věrně pan generalissimus? Pak by ho ani okamžik v čele své armády nenechal.“

„Budeš litovati své tvrdohlavosti.“

„Nikdy však své věrnosti.“

Tajemný návštěvník zmizel, stráž venku před ním sklonila opět zbraň a Slavík Damian si z hluboka oddechl.

„Chybil jsem dnes . . . Ale už zítřek mne obmeje. Matičko Boží!“ Pan praporník chtěl ruce sepnouti k modlitbě; ale okovy se mu zase tak zadířely do masa, až se mu vyprýštila z pravice krev. A při tom mu opět přiletěla z daleka ke hlavě vzpomínka na městečko, jehož štíhlé věže pozdravují milý Český kraj do daleka, do široka, jakoby zvaly vřele dobrý lid: „Až vám bude nejhůře, podívejte se v naši stranu, vzpomeňte si,

koho tu máte a pospěšte sem na orlích perutích!“ Jaký to býval život pod střechem otcovskou v ochranném stínu těch věží! Zda-li mu kdy jen ve snách připadlo na mysl, co ho čeká v čase nejbližšího příštím? Bratr dokonal aspoň v rodné zemi a on . . . ? Ani ho snad nepohřbí; nechají tělo jeho na pospas krkavcům.

„Vzpomeň, o Matičko milá, že nebylo slýcháno, abys koho opustila . . . “

„Nejsi jí hoden, když jsi ani tolik sly neměl, abys tomu pokušení odolal!“ ozvalo se v nitru Slavíkově, jakoby až na dno duše ostrý mrazivý vítr zafícel. — Mladému muži klesá znovu hlava ke hrudi, pomyšlením na minulý den a zítřek, a tak se mu zdálo jako v polosnění, že se kolem plíží příšerný zjev s obličejem na jedné tváři nevýslovně lichotivým a úlisným, na druhé pak s vysměvavým, v každinkém tahu plným jizlivosti, o němž čítával ve staré knize vepřovými deskami vázané, jejíž název byl: „*Hřích cestou po světě.*“ Příšerný zjev se nad ním skláněl, oči ještěří se přimhouřily, hadí rty se rozevřely a jimi projelo jako větru zahvízdnutí: „Po tobě jsem pásl už drahý čas a přece jsi mi neušel! Vidíš a znal si mne důkladně; byl jsem v té knize, co ti půjčili z děkanství, popsán od hlavy do paty; nezapomněli ani na jediný můj vlas! Což jsi mně nemohl poznati v tom Španělském kapitánu? — V té černoočce jsi mne zpozoroval; však jsem to oka-

mžitě uhodl . . . Kam jsi dal oči a s očima paměť? Jen se na mne dobře podívej! — Jsem hřích, ten starý, tisíciletý hřích, který má místo vlasů na hlavě mech. Jen si toho všimni dobře. Tobě se mohu ukázati celý, bez škrabošky, protože jsi můj! — Vidíš tuhle tu knihu? Listy jsou v ní z papíru, jež v pekle zrobili . . . Každé století dostávám po jedné. Ale v tomhle jsem už skoro u konce se svým seznamem; tys mezi posledními. Chceš-li, nahlédni sem. Uvidíš tu mnohé známé jméno — —“

„Andělka . . .“

„Tvá nevěsta?“

„Má nevěsta!“

„Škoda, přeškoda . . . Držel jsem ji na zlaté nitce, rozestřel jsem kolem ní hedbávnou síť a uklouzla mi.“

„A já neměl ani tolik síly, jako ona, jako má nevěsta.“

„Ani tolik. A proto jsi brachu můj! Však jsem si dal na tobě záležití! Pojď hochu, pojď, svou míru ještě doplníš, podívej se kolem, všude se rozkoš na tebe směje. Musím dále, k hranicím, do Francouzské země, tam mi budou vstříc tleskati rukama, tam se budou o mne rváti, každý mne bude chtít mít pod střechou, budou mne přepláceti, půjdou mi naproti slavné magistráty, vyjde mi vstříc král s královnou, celý dvůr, budou na mne skládati chvalozpěvy, budou velebiti

i tuhle mou tvář, — jen se podívej, jak je ohyzdná —, budou si o mně vyprávěti v komnatách vojvodských i ve světnicích nejodlehlejších chatrčí. — Tam odtud se nehnu, až všecko všude pordousím, všecko všude pohubím. Do tenat mých polezou jako slepejší a v sítích mých a brlohách mých si ulehnu, jakoby spali v nejměkších poduškách!“

„*Hřích!* — *Hřích!*“

„Ano jsem hřích, který byl sám třetí na světě, a který musí býti mezi lidmi tak jako nejčistší ctnost. Jsem hřích, který ještě nikdy ničeho nelitoval. Jsem hřích, který se směje lidským slzám a jehož dech oheň, jehož slovo jed a jehož dotknutí smrt. Jsem hřích — tvůj nynější druh. Pojď, hochu, pojď, před námi cesta daleká!“

Slavíkovi se zdálo, že na něj někdo sahá rukou studenou jako led, vzchopil se, co měl sfly a vykřikl, co mu stačilo hrdlo: „Pryč, obludo! Pryč, příšero! — Matičko Boží, tak důvěrně jsem se vždycky k tobě utíkal; což mne neosvobodíš? — Což mi ku pomoci nepřispěješ?“

Venku rozléhal se neobyčejný lomoz a hluk. Z daleka ozývala se střelba. Stráž před sbořenou chýší už nepřecházela. Země se třásla dupotem koňstva, vzduch se chvěl temným rykem, chvílemi se chata osvětila plapolem pochodní, vojsko táhlo bezpochyby zrovna kolem; některým okamžikem se i zdálo, že děla rachotí zcela na blízku. Ve chvílce zas to dunělo daleko na pravo, koně ržáli,

až uši přecházely, vozy ujížděly, bubny a trubky ani neumlkaly, bylo lze rozeznati i velení . . . Strhla se tu dle všeho bitva. Švédové císařské vojsko asi přepadli.

Slavík se odvážil před chatu. V dálí hořely vesnice. Bitevní ryk však znenáhla umlkal a když první červánky poněkud ozářily kraj, bylo už všude ticho. Seč zuřila zcela na blízku. O císařských však nikde ani pohádky. Bůh sám ví, kde bylo konec generala Aldringera s vyhlášenými arkebuzíry.

Pan praporek byl svoboden. Okovy na pravici podařilo se mu rozdrtití o kamení. Ale náhle se nějak zarazil, zatřásl a kolem sebe se uděšeně rozhlédl, tak jakoby se chtěl přesvědčiti, zdaliž tu nikde není ta noční příšera . . . Ale přešlo ho to okamžitě. Hřích už byl zajisté až na Francouzských hranicích a nebo se zatím pustil s vítězným vojskem za přemoženci.

Slavík si klekl do trávy k vřelé modlitbě díků, k níž mu milounkým hláskem přizvukoval skřivánek vznášející se nad jeho hlavou výš a výše k jasně modrému rannímu nebi, jakoby ji nesl na útlounkých perutích svých za oblaka Rodičce Boží v klín.

Díl třetí.

Andělka začala v tiché domácnosti staříckého faráře Lužického přivykatí a bylo jí, jako by tu byla druhý domov nalezla. Sestra pana faráře, před mnohými léty ovdovělá, poněkud sice mrzutá, navykla také znenáhla Andělce. Den míjel za dnem větrů váním nad klidným zátiším, v němž zelení odevšad jsouc zahalena byla rozložena vesnice s lidmi, kteříž milovali na světě nejvíce dvě předmětů: *svého Boha a jeho služebníka*, staříckého dědouška; a potom teprv přišly jejich rodiny.

Co zelení lancoši odtáhli, zas tu vojáka nespátřili, jakoby vojna ani nebyla a všude na světě svatý, hluboký pokoj panoval.

Andělka otevřela hostitelům duši svou do nejtajnějších záhybů, že sestra pana faráře až ruce sepjala a nad neštěstím jejím hlasitě zaplakala.

Lidé ve vsi nejdřív se dívali na Andělku poněkud s nedůvěrou, protože ji viděli s vojáky. Ledacos si i pověděli, ale umkli okamžitě, když ji byl pan farář přijal pod svůj krov. Po čase

však začali zase; ten prohodil něco, jiný přidal, třetí obé sloučil dohromady a dědinou kolovaly řeči až báječné, že prý to dcera z vysokého rodu, že jí velmocní rodičové brání ve sňatku s chudíčkým důstojníkem, že prý ji unesl a svěřil svému někdejšímu dobrodinci . . . Lidská vymýšlivost znala ženicha i jmenem, věděla všecky podrobnosti. — Roznesl to tu nejvíce Němec pláteník, který v tenhle čas vždycky do zdejšího kraje přijížděl. — Ale i o tom přestali znenáhla mluvit. „Co pan farář činí, dobře činí, věda proč,“ řekli rozvážní sousedé. — A potom už ji považovali, jakoby se byla mezi nimi narodila.

„Rád bych ještě, než oči zavru, také do té naší Prahy zavítal!“ prohodil jednoho večera staříčkový kněz. „Ale sotva se toho dočkám, sotvinka! A cestou bych se potom také v Boleslavi zastavil . . . Avšak nevím; stěží, milé dítě! — Pak bych se podíval i na tu oudolinu, v níž strýcův dvůr. I k němu bych zašel! — Nediv se, Andělko! Tací lidé bývají v životě nejnešťastnější. Nemají nikde stání a nikde pokoje. — Znal jsem tvému strýci podobných několik. — Dej jim, Pane Bože, věčnou radost a lehké odpočinutí!“ —

„Však bych vás, důstojný otče, doprovodila. — Pán Bůh sám jediný ví, uvidím-li kdy zase tu milou, tichou oudolinu, kde jsem znala každý kvíteček, každý kamének. Jaký to byl život proti nynějšímu! — Já věděla o světě a o lidech

v něm jenom tolik, co mi utkvělo v hlavě z Krakulových pohádek. — Ani mne nenapadlo nikdy, že by jinak mohlo býti, než bylo ve dvoře se šindelovou, omšelou střechou, kolem něhož se zelenaly zahrady a vinula luka.“

„A poznala jsi jej se stránky nejtemnější, — ten svět a lidi v něm! Štěstí věčné pro tebe, že jsi ho jen poznala a že jsi neporušena vyvázla. . . Štěstí věčné pro tebe, milá Andělko! — A zas bys chtěla v jeho vír?“

„Po vašem boku, důstojný otče!“

„Po boku slabého starce, milé dítě? — Dnes neplatí tenhle černý šat! Spíše dráždí, tak jako když červení máváme před krocanem. Někdy plátlal, tak za Karla císaře, ale tomu už půltřetího sta let. — Dnes platí silné páže, železný krunýř, ocelová helma, těžký, ostrý meč. — Dnes v neváznosti i bílé vlasy, i lysá hlava, i sebe vyšší věk. — Běda, třikrát běda lidem času našeho, až zvaží Hospodin jejich hodnotu!“

Staříčkový farář mimoděk sepal ruce a utkvěl jasněmodrýma očima na obličejí Ukřižovaného, kolem jehož hlavy vinul se věnec uměle uvitý z nejhezčích kvítků podzimních.

„Což nebude konec těmhle časům nepokojným? — Od mého dětinství byl všude v našich krajích svatý pokoj. Byla-li kdy řeč o vojně, každý měl na mysli jen Turka. — Až na naše stáří musely si tyhle bouřky počkat!“ povzdychla si

sestra páně farářova, předouc pilně na kolovrátku. — „A vyšla, jak se povídá, tahle vojna z České země a v České zemi prý se dokončí.“

„Vyšla ze soudů Božích a podle vůle Hospodiny se dokončí,“ prohodil farář ještě tak maje ruce sepjaté a oči obrácené k Ukřižovanému v průčelí čísfounké jizbičky.

„A co Turek dělá? Jakoby se byl do země propadl. Ani naň nikdo nevzdechne. — Před lety o něm povídali, kde se kdo s kým setkal; bylo ohlašováno modlení; byly nařizovány posty. — Už jste tu byl, pane bratře, tenkrát farářem. Sám jste o Turecké zlosti kázal několikrát. — A nyní o něm ticho, jak by zmizel v povětří. — Slyšíte-liž, pane bratře? — Už jsem si na to několikrát vzpomněla; ale kam pak s hlavou, když už je člověk starý! Vzpomíná, přemýšlí, chce něco povědít, a v tom na to zapomene.“

„Turek si mne ruce, z plna hrdla se směje a z pozdálí se chechtá radostí, protože Kristův kříž se brodí v kalužích krve křesťanské.“

„Pamatujete se, pane bratře? Tenkrát se na Turka sbíralo. Já dala tvrdý tolar! Kdo pak by byl nedal; kradl prý — pohanská psota — křesťanské děti, na Tureckou víru je předělával; potom se stalo, že přišel syn na otce, na matku a nešetřil jich. — Vy, pane bratře, jste dal polovic celého desátku! — Hnedle byste byl zapomněl, že je zima přede dveřmi, že se v zimě nesklízí

a desátek že se dvakrát nedává. — Pane bratře, jakoby vám dnes něco scházelo.“ Sestra páně farářova zahovořila starostlivým hlasem, povstala ze židlice a popošla k panu bratrovi.

„Jsi příliš pečlivá, Marto; jen jednoho jestiř zapotřebí!“ promluvil pan farář, probrav se z myšlenek a pousmáv se. „Co ti jen, sestro milá, dnes ten Turek pořád v hlavě vězí? Však přijde na něj také doba žatvy! Tak jakobys se bála, že zítra ti hrnce na ohniřti převrhne.“

Pan farář se čtverácky pousmál.

„A vy zas jakobyste chtěl konec světa vyzkoumati. — Aby se vás člověk dvakrát, tříkrát ptal.“

„Však bys mi byla povděčna, kdybych toho dovedl.“

Pan farář se ustavičně usmíval. Činíval tak vždycky, kdykoliv se sestra vdova trochu durdila. Byla sice srdce pradobrého, ale tak nějak ostřejšího jazyka. Říkává se, že prý člověk za slovo, které mimo nadání vyjde z úst, nemůže.

„Zdá se, že venku hovor?“

Pan farář přistoupil k oknu uzavřenému okenicí.

„Prší! — Což neslyříte, jak dručí tabulky a jak vítr pohvizduje? Je to, pane bratře, z toho přemýřlení. Potom vždycky zapomenete kolem sebe na všecko. Mohl byste toho už jednou také nchatí. Už jste si hlavy natrápil a nasoužil jaktěživ

dost. V tomhle věku už byste si mohl dopřáti odpočinku.“

Pan farář jakoby sestřina kázání neslyšel.

Do oken bil arcitě dešť, až tabulky praskaly, od severu fičel také vítr; ale mezi šustotem deště a hvizdotem větru jakoby několik osob na návsi opravdu hovořilo.

Pan farář zavrtěl několikráte podivením hlavou, sáhl pro plášť a chystal se ven.

„Pro Bůh, pane bratře, nechoďte! Jen jedno zdraví máte!“

„Podívám se sama, důstojný otče!“ nabízela se Andělka.

„Jen zůstaň, dítě! Možná, že jdou pro mne. Snad k nemocnému.“

Stařeček vyšel do síně.

„Nedá a nedá si říci. — Takové jsou ty mužské hlavy! — Však na vás zazvoní, budou-li vaší pomoci potřebovati! — Tolik lidu zlého potlouká se všude a ještě jim otvírat. — Toho přece Kristus Pán nepřikazoval. — Potom si ulehne; jaké to bude soužení. A ne a ne!“ Sestra páně farářova hněvala se do opravdy. „K čemu v takovémto počasí? — A už přec pozdní večer. — Každý pořádný člověk pod střechou.“

Pan farář otevřel zatím okénko na chodbě a vyhlédl na náves. Podle kostela stálo několik lidí; měli rozžaté dvě pochodně, jejichž plameny chví-

lemi se rozhořely plným žárem a okamžitě div že opět neshasly.

„Kam pak takhle s ním! Není možno dále!“

„Zůstaneme tu přes noc! Za zdi budem aspoň za větrem a dešť také nebude moci tak do nás!“

„Zkusme to! Snad nám přec někde otevrou!“

„Na to ani nemysli! Jsme už na cizí půdě! — A k tomu pozdní večer! — Kdo pak rád otvírá, zvláště cizincům!“

Pochodně rozhořely se opět plnými plameny a osvítily dva vozy zakryté plachtami roztaženými po obručích. Ale plachty nechtěly nějak držeti, poletovaly brzy v tu, brzy v jinou stranu a promočené byly skrz na skrz. Kůň u jednoho vozu ležel podle voje a druhý se choulil ke zdi. Někdy se ozval ze spoda plachty dětský pláč; ale umkl brzyčko.

Pan farář odstrčiv závory ve dveřích, vyšel na práh a pustil se přímo ke kostelu.

„Potěš vás Pán Bůh, dobří lidé! — Mohl-li bych vám něčím posloužiti?“

„Máme tu nemocného! Chceš-li něco učiniti pro něj?“

Muž s pochodní v ruce ukázal pod plachtu a odvrátil obličej, jakoby sám opravdu ani nestál o přístřeší, ač byl také promoklý až na tělo. As pět kroků dále stál ve tmě ještě jeden vůz.

„Mohu mu poskytnouti odpočinku!“

„Bude mu ho třeba tak do rána!“ odvětil

temným blasem muž, jemůž pochodeň v ruce již uhasínala a pokynuv soudruhovi, aby mu pomohl nemocného s vozu sundati, prohodil zpola pro sebe: „Bude mítí aspoň pokoj, jehož se tak dovolává!“

Dva muži sňali s vozu třetího, jenž jakoby byl pohroužen v hlubokých dřímotách, a odnesli jej do fary. Vzdálili se však okamžitě. Pan farář se jich nemohl ani zeptati, odkud a kam. Ale mohl se toho domyslití. Takových vozů tudy od několika let jezdilo dosti.

Sestra páně farářova sepnula ruce celá udivena.

„Tak proto jste byl, pane bratře, dnes tak zamyšlen? — Nemá-li člověk starost, dělá si jí sám a jiným také! — Kdy už přec přijdete k rozumu? — Jářku, pane bratře!“

„Sestro, sestro! Kolikrát už jsi slyšela evanđelium o milosrdném Samarítánu! — Hleď raději něco upravití, aby nemocný se mohl posilnití!“

„Ostatní službu mileráda sama obstarám!“ nabídla se ochotně Andělka.

„V těchle časech by Samaritánem musel býti každý druhý člověk!“

„Bohdež byl, milá sestro! Pak by všecko jinak vypadalo! — Máš-li trochu mléka?“

„Možná, pane bratře, že nebudete mítí sám do úst!“

„Děj se vůle Boží! — Do dneška, Bohu díky, mám a zítra, Bohu chvála, také ještě hlady neza-

hyneš! — Aby nám bylo tak, jako dosud, milá sestro, do smrti!“

Stařeček vzal nádobu s mlékem, s police chléb a vyšel ven, zaměřil k dvěma vozům skrývajícím se za kostelní zdi. Kolem byla již tma. Dešť sice ustal; ale tím ostřeji vítr se rozfícel. Než se vrátil, praskal již na krbu oheň.

„Ubozí, nešťastní lidé! — Doskoč, Andělko, zatím pro víno! — Ale dej pozor! — Ze soudečku na pravo!“

Pan farář nahnul se k nemocnému, chatrný kabátec, který měl stažený kolem boků provazem, mu rozepjal a potom vzal jeho ruku do své pravice. Vstav, zašel do přístěnku, kde měl za sklem několik láhviček a několik hromádek koření, — domácí lékárnou.

Lék nemocnému podaný jevil za několik okamžiků patrné účinky. Nabytí ubožák opět vědomí; ale sotva že otevřel oči a rozhlédl se kolem, rozeštréla se zsinálým obličejem jeho podivná zděšenost a začal mávati rukama, jakoby někoho odháněl.

„Pokoj chci! — Pokoj! — Všecko dám za pokoj! — Slyšíš, bílý muži, já hledám po světě pokoj! — Jsi jím ty? — Pojď blíže, ať se ti podívám v tvář. — Rád bych aspoň než umru, viděl, jak pokoj vypadá! — Neměl jsem ho jaktěživ, neviděl jsem ho jaktěživ, a pak ho mám hledati! — Pojď, bílý muži, blíže . . . Jakobys ty byl tomu pokoji podoben . . .“

Staříčkový kněz se k nemocnému opravdu nahnul. Nebál se ho; u kolika lůžek, na nichž dokonaly lidské životy, už stál za let minulých! Kolik duší rozsvářených se světem a rozvířených až na dně smířil a na tu nejdelší cestu připravil! Staříčkový farář viděl smrt v nejděsnějších barvách a neustoupil přec ani o píd zpět, vykonáváje povinnosti své. I utvářiv se, jak uměl nejprívětivěji, vzal nemocného za ruku, řka: „Příteli milý! Že jsi hledal pokoj po celý život svůj?“

„Celý svůj život,“ zněla dutým hlasem odpověď.

„A měl jsi pokoj tak blízko u sebe. — Blízounko, drahý příteli.“

„Blízko, pravíš? — Vždyť jsem si uohy rozedřel, obuv roztrhal; vždyť jsem si zdraví zakopal . . .“

„Chceš pokoj viděti?“

„Ty bys mi ho mohl ukázati?“

„Nejen ukázati; já ti pokoj zaopatřím.“

„Ty — ty, bílý, starý muži?“ Nemocný se chtěl vzpřímiti; namáhal se stříbrovlasou hlavu stařečkovu přitisknouti na svá prsa.

„Máš ještě dobrý zrak?“

„Nějak se mi od předvčerejška kalí; ale vidím přec —“

„Tedy se podívej tamhle! Mezi ta dvě okna, zrovna naproti. — Zříš tam tu nakloněnou hlavu,

ovinutou korunou trnovou, vidíš rozbořený bok, rozepjaté ruce, prokláné nohy?“

„Vidím — dobře vidím!“

„*To jest pokoj!*“

„To že pokoj? — Já jej znám!“

„Jak bys neznal, příteli! — Je pod střechami lidskými, je na rozcestích, je všude, kam oko se nakloní!“

„Vždyť já ho také měl! Já ho měl ve své jizbě, visel také takhle mezi dvěma okny, byl prastarý, věkem zčernalý.“

„A přec si v něm nepoznal pokoj?“

„Vždyť mi jej takhle nikdo nikdy neukázal. — Ó, podej mi jej, dobrý, starý muži.“

Nemocný znovu se pokoušel vzpřímiti se; ale hlava mu klesla zase zpět.

Staříčkový farář sňal se stěny Ukřižovaného a podal jej ubožáku, kterýž přitiskl dřevo kříže na svou hrud' tak, jako když člověk poklad, o němž se mu po dlouhá léta zdálo každý den, konečně nalezá.

„Tak jsi přece můj? — Můj na věky! — Už se tebe nespustím. — Víš, čeho jsem se všeho dopustil, abych tě nalezl? — Všecko ti povím, upřímně, ani kroku před tebou nestajím . . . Jsi můj, můj na věky!“

Ve světnici zavládlo hrobové ticho.

Andělka stála opodál, dívajíc se upřeně v obličej nemocného a sestra páně farářova utírala si

již oči fěrtochem, zcela jsouc usmřena, že pan bratr tomuhle nešťastníku poskytl přístřeší.

„Ba věru, měl jsem tě tak blizounko a přece jsem tě nepoznal! Ovšem — ovšem, na hlavě trnová koruna, rty smrtí sevřeny, oči zapadlé, tvář bledá, promodralá. — Svatý pokoj! — Ó bych mohl, vy lidé, pověditi všem, jak sladký, jak milý — ten pokoj! Což pak nepozorujete, že dýchám už volněji? — Před chvílí ještě jakobych měl Vltavské skály na prsou! — Jak jsem se mohl tak omámiti? — Nebýti tamhle těch chudáků, jsou u kostela, třesou se zimou, hynou hlady, měl bych pokoj už dnes také; ale jiný, tak hrozný, že bych už nemluvil, necítil, nedýchal. — Ta černá borovice! — Jak se na mne dvě oči z ní usmívaly, dvě ruce mi kývaly, já nemohl a nemohl odolati, k uším mi zněla jako hudba . . . Provaz jsem měl . . . Štěstí pro mne věčné, že zahrčely dva vozy nedaleko . . .“

„Strýčku! — Strýčku Podubče!“

. Nemocný sebral všechny své síly a posadil se.

„Matičko Boží! — Je to on!“ Andělka octla se střelou u nemocného. „Kde pak se tu béřete?“

Nemocný měl ústa křečovitě sevřena; nebyl s to, aby promluvil. Dosud tiskl ke hrudi kříž.

„Zdali pak mne znáte, strýčku? — Jsem Andělka! Jen se podívejte! — Co se to s vámi stalo? — Kde tetička?“

Sestrá pana faráře dala se do hlasitého štkání.

Andělka ovinula své ruce kolem hlavy Podubcovy.

„Tolik jste také vytrpěl? — Strýčku! — Aspoň slovíčko promluvte! — Kde tetička?“

„Smutné oudolí, na jednom svahu dvůr, pode dvorem vesnice, na druhé stráni pusto, ještě smutněji . . . Vidíte, milí lidé, tam ten strom? — Kolem je hebounký trávník! doneste mne tam. Mám těžkou hlavu, těžké nohy, rád bych šel sám, ale nemohu. Lidé dobří, poslužte mi; prokažte ubohému poslední službu . . . Odpočinu si tam! U habru leží má sestra, já jí vykopal hrob sám, pochoval jsem ji také sám . . . Tak zelený, hebounký trávníček!“

„Strýčku, — zlatý strýčku! — Vzpamatujte se! — Jsem u vás já — já Andělka!“

„Andělka? — Ne, nemůže býti! — Ta už dávno hnije!“

„Přesvědčte se; jen na mne upřete oči opravdu!“
Podubec si levicí přomnul oči, rukou pravou dosud svíraje kříž.

„Andělka? — Jsi jí podobna, jako byste rodné sestry byly . . . Také by se ke mně nehlásila! Já jí tuze ublížil, ještě více než mé sestře . . . Ne; Andělka by se ke mně neznala!“

„A přec se k vám zná! — Už vám dávno odpustila, už na to dávno zapoměla . . . Vždyť se za vás, za váš pokoj den co den modlím,

vždyť na vás, na tu milou, tichou oudolinu den co den kolikrát vzpomínám.“

„Tak pojdte jen vy duše dobré, ty sestro má, ty ženo má, ty krvi sestřina — — pojdte ke mně blíže! Však vás slyším, každinké vaše slovo. — Odpouštějí mi, starý, dobrý muži! Ach, já byl velikým hříšníkem! Ty nemáš ponětí . . V naší rodině přecházel hřích z krve do krve . .“

„Přechází všude, příteli, z krve do krve, od dítek na děti — —“

„Ale tenhle ne! — Nám bývalo k posměchu všecko, co jiným k modlení! — Nám bývalo k pohoršení, co jiným k napravení! — A přec jsme byli — katolíci!“

„Ty jsi katolík?“

„Jsem katolík!“

„A jak že svou zemi opouštíš?“

„Vždyť jsem už řekl, že jsem v ní neměl nikde stání a pokoje ani okamžik.“

„A chceš toho stání a toho pokoje naléztí v cizině? Milý, dobrý muži! Jak jsi mohl jen čeho takového sobě pomyslet! — Kdo nemá klidu v domově, jak ho může hledati za cizím prahem? — Jak jsi se zmýlil, příteli! — Ale neškodí! Jsi katolík; já ti ukázal, kde pokoj hledati máš . . Chceš? — Jsi ochoten? — Rozumíš mi? — Nalezneš jej jistě a lehounce! — Že jsi toho již dříve ne- učinil! — —“

Staříčkový farář usedá na židlici, sklání hlavu

k nešťastníku, jizbicí opět ticho rušené jen šepotem, někdy také hlubokým vzlykotem. — — Ve tváři starého kněze nehýbe se ani jediný sval, rty sevřeny, oči obráceny k Ukřižovanému, tím napjatější však sluch . . . Opodál Andělka s rukama sepjatýma; sestra páně farářova odřikává po tichu jakousi modlitbu . . . Ve světnici dosud ticho, ještě tak rušené šepotem a někdy hlubokým vzlykotem . . . Trvalo dlouhou, dobrou hodinu, než staříčkový farář upřel poněkud zkalený zrak k Podubci, než zdvihl pravici a udělal nad ním kříž . . . Ale měli jste potom viděti, jak s obličejem nemocného vymizel rázem děsivý výraz, jako by jej byl vítr odfoukl či voda spláchla, jak se mu kolem rtů zakmitl úsměv, jakého nebylo viděti u něho kolik — kolik let!

„Už tě mám, už tě nepustím!“ zavolal Podubec a obě ruce sevřel v náruč těsně na hrudi, jako by se o ten svůj pokoj, kterýž mu tak z nadání do duše rozvířené přiletěl, bál, že mu ho opět někdo vyrve a že mu bude za ním opět světem se potulovati . . .

Potom staříčkový farář na několik okamžiků světnici opustil, v ruce maje klíče kostelní. Chrám byl od fary nedaleko. Venku tmavá, studená, sychravá noc, za hřbitovní zdi pochodně dávno dohasly, všude ticho až příšerné. — Pan farář vrátil se v pěti minutách v bělounkém rouše, s bohatě zlacenou schránkou na hrudi — —

„Co to?“ Podubec si mnul oči, jakoby se probouzel, a potom se kolem rozhlížel udiveně.

„Jsi brachu v cizině. Tvá vlast odtud nezměrně daleko. Jsi do té daleké vlasti na cestě. Potřebuješ posily. — Necítíš, že jsi slabý, že bys mohl po několika krocích zase klesnouti? — Pak bys už sotva vstal a zahynul bys cíle svého ne-dojda. — Ale tenhle pokrm, kterýž ti podám, poskytuje sílu obrovskou!“

„Ó dej mi jej tedy, drahý muži bílý, dej! — Ať se vrátím v svou otčinu, kde milou ženu naleznu, kde sejdu se zase s Andělkou . . . Ó ne-prodlévej a poskytni mi posily té.“

Podubec sebírá všechny své síly, klesá na kolena, sepíná ruce . . . Ve světlici slyšeti tlumený pláč, staříčkému knězi třesou se rty pohnutím, zraky se mu kalí mimoděk poznovu, a hlas jinak ještě jako stříbro, dnes nějak slabnoucí . . . stěží mohl pronésti: *Pane, nejsem hoden . . .*

„A nyní, máš-li co pověditi komu, vyslechnete duše na světě tobě nejupřímnější. Pojď, Andělko, usedni k němu. — Tuhle chvíli dovedeš mu osladiti z živoucích ty nejlépe.“

Podubec se opět udiven kolem rozhlížel, jakoby dosud všemu tomu nemohl uvěřiti. Vždyť před chvílí ještě švihal mu do tváře dešť, chvěl se po celém těle smrtelným mrazením a před očima kmítaly se mu obrazy jeden hroznější dru-

hého, do uší zalehal mu pláč, někdy také zaklení, jež sdružilo se s bédováním v nevypověditelné zvuky . . .

„Andělka? — Andělka?“ Podubec si položil ruku na čelo, jakoby se rozpomínal. „Ta by se ke mně jaktěživa nehlásila. — Já ji vypudil do světa, že se tak nevyhání ani nemá tvář . . .“

„A přec se s vámi shledávám! — Do smrti bych si nebyla pomyslíla, že vás takhle uvidím. — Kde tetička?“

„Bůh ví kde! — Jako jsem vypudil Andělku, tak jsem vypudil manželku!“

Podubec si položil nyní obě ruce před oči, aby mu tak světlo do nich nezářilo a aby kolem sebe viděl bystřeji.

„Je to ona! — Můj svrchovaný, spravedlivý, všemohoucí Bože! — Andělka! — Buď mi tedy aspoň ty, dítě sestry mé, andělem . . . A sejdeš-li se někdy s ženou mou, s tou dobrou ženou, které jsem tolik ublížil, pros ji ve jménu mém pro všechno, aby mi odpustila! — Já musel tam odtud pryč, hnalo mne to jako vichrem dál a dál. Ten starý habr na stráni mi hvízdával až do kostí . . .“ Podubec rozevřel náruč, aby mohl obejmouti dceru sestřinu; ale scházelo mu už síly, nemohl a klesl zase nazpět do podušky. „Andělko! — Modlí se za mne, jak jsi se naučila nejrůzněji.“

Ve světnici zavládlo zase ticho, rušené jedině

nepravdělným chropotem, deroucím se Podubcovi polootevřenými rty.

Staříčský farář klečel nad rozevřenou knihou s rukama sepjatýma chvílemi upíraje zraků k Spasiteli na kříži a občas polohlasitě odříkáváje: „Libera Domine animam servi tui ab omnibus periculis . . . “

Ve faře tu noc ani neshasli a také ani nezdrímli.

Když ráno svítalo, zavrzla kolem oken kola vozů exulantských.

Podubec se probudil naposled. „Jedou do ciziny, v černou tmu. Jako rakve duní jejich vozy. Nad nimi, kolem nich, za nimi, před nimi — všude smrt! — Já také, lidé dobří, už připraven . . . Ale já půjdu dále, než oni jdou; mám však k tomu sflu lví . . . Zaplať vám za všechno nebe dobrotivé! Buďte tu s Pánem Bohem — —“

A staříčský farář započal temným, hluboce pohnutým hlasem modlitbu: „Subvenite omnes sancti Dei . . . “ A když byl hotov a utkvěl očima na rysech Podubcovy tváře, jež svědčily opravdu o klidu duševním, pravil: „Šel jsi pro ten pokoj daleko, našel jsi ho sice až v hodince poslední; ale našel jsi ho předce! Budiž za to Bůh veleben a chválen na věky!“

Andělka nemohla pro slzy promluvit. Klečela u nebožtíka a tiskla k obličejí jeho tváře své posledním polibkem odpuštění.

II.

Staříčkový kněz nebyl ještě hotov s modlitbou za duši v Pánu zesnulého, když se návsí rozlehl hluk s rachotem bubnů, až se všechna okna třásla. Sestra páně farářova div že zděšením nepadla ve mdloby. Stála u samého okna a pohlédši ven na náves musela se zachytiti okenice. Všude plno vojska, jakoby ze země byli vyrostli. A takovýchhle neviděla jaktěživa.

„Buď nám, Pane Bože, milostiv!“ zabědovala rukama lomíc nad hlavou.

Farář zavřel pokojně modlitby, nebožtčku udělal na čele kříž a pokročil také k oknu. Andělka se však od Podubce nehnula, jakoby držíc hlavu jeho oběma rukama také si byla zdřímla, jedině že nikoliv na věky. — A než se stařeček mohl rozhlednouti, či as to návštěva tak časně z rána, zdali přítel či nepřítel, už bušilo několik rukojetí na dveře, až praskaly.

„Trojice nejsvětější zachraň nás!“ zaúpěla poznovu sestra páně farářova.

„Pro všechny svaté, pane bratře, neodvažujte se mezi ně! — Jako vlci vypadají; hotoví lupiči! — Jaké časy se hrnou na hlavy naše!“

K rukojetím jezdeckých mečů přidaly se pěšácké halapartny. Dubovým, ač již značně sešlým dveřím, bylo by se zle vedlo, kdyby se byl přímo pod okny nebyl objevil jezdec dle bandalfru a

zlatého lemu kolem kabátce vysoký důstojník, jenž násilníky ostře okřiknuv, seskočil s koně a zaměřil do fary sám.

Sestra pana faráře setřela si s čela zástěrou studené krůpěje potu, pan farář si také z hluboka oddechl a vyšel důstojníkovi vstříc.

„Jsme přátelé — císařští; buď bez starosti, důstojný otče! K poledni potáhne tudy pan generallissimus! Fara bude pro něj nejhodnějším odpočinkem. Budeš tak nejlépe ochráněn! Někdy se stává, že při nejlepší vůli nelze zaručiti bezpečnost!“

„Za čest zvláštní budu si pokládati, budu-li moci pohostiti ve skrovném příbytku svém tak vznešeného pána!“

„Tak před dvanáctou! Jeho Výsost si veze kuchyni s sebou. Zde tímhle se každému vykážeš!“ Důstojník podal faráři list. „Může býti, že bude u tebe noclehem. — Ať vše k jeho pohodlí!“

Důstojník vyšvihnuv se zase na kůň, zmizel okamžikem.

Cestou kolem hřbitova táhly řady vojska nepřetržitým řetězem, rejthari, pěchota všeho druhu, děla, zavazadla a zase jiné a jiné regimenty. Vrata ve statcích byla všude uzavřena na závory, i okenice přiraženy. Vojáci se však nezastavovali. Jen několik z nejpřednějšího oddělení rozběhlo se vesnicí; ale museli od obvyklého řemesla svého pro

tuto chvíli upustiti. Napřážené bambitky v pravicích důstojnických byly neúčinnějšími výstrahami.

„Dostaneme vzácného hosta! Musíme se připraviti. Slyšíš, Andělko? Mrtvého nevzbudíš a hořem ani sobě ani jemu nepomůžeš! Vše poruč do vůle Boží a učiníš nejlépe. — Zatím se ohlédnou, kde bychom nebožtíka mohli uložit.“

„Což o to kde, ale jak, pane bratře! Jsme na něj slabi všickni. Musíte někoho přivolati. Kde pak my?“

Sestře pana faráře přišla opět na jazyk nějaká výčitka; bylo tak viděti z výrazu v obličeji. Ale pohlédši na Andělku, zamlčela se. Říkává se, že za svou povahu člověk prý nemůže. A sestra páně farářova tak říkávala nejčastěji, po neshodě s panem bratrem pokaždé.

Pan farář odešel na mši svatou. Dnes musel zazvoniti sám a teprv když podruhé se rozhoupal zvon, přiběhl kostelník, nemoha jediného slova ze sebe vypraviti.

„Račíte se, velebný pane, vydávati v nebezpečí! Před těmihle ani v místě Božím není nikdo jist. Kostel jim jako hospoda! Bylo by lépe bývalo ani neotvírati! — Máme tu zlaté kalichy, máme monstranci!“

„Bezpečí — nebezpečí! Není-liž všude jeden Bůh, kterýž věrných svých neopouští? Kde pak není nebezpečí za našich dnů! — Každinkým

dnem vstávající, nevíme, ulehne-li živí a zdraví!
Jen rychle se otáčeť.“

Dnes byl kostelík opravdu bez člověka a jindy ve všední den aspoň plné lavice, zvláště v tenhle čas, kdy polní práce už dokončena. Pan farář pozdravil slovy „Dominus vobiscum“ prázdnou prostoru chrámovou a to se mu, co byl na zdejší osadě, nikdy nestalo.

Stěží jen podařilo se mu zjednatí člověka, jenž by s kostelníkem nebožtíka z fary vynesl do kostnice.

Vojáci vidouce máry a na marách zakryté tělo umrlcovo, zrychlili krok ani v tu stranu se neohlédající, ač za marami šla dívka, již podobné musel by pohledati. Nebožtíků viděl sice každý z nich nejméně tolik, co čítal v životě svém měsíců. Ale potkati pochodem do bitvy pohřeb, znamenalo tolik, jako jíti vstříc jisté porážce a neodvolatelné záhubě. A nezmínil-li jsem se už jednou, voják v třicítileté vojně, kterýž se nebál Boha, nedoufal v nebe a nevěřil v peklo, že bál se strašidel jako dítě, jemuž o nich stará nerozumná babka vypráví nejnemožnější přfhydy?

Andělka se nemohla od Podubce ani odloučiti. Až se jí zdálo, tohle všecko že nemůže ani býti! Kde pak strýc by se byl vzal až zde, tak daleko od svého dvorce a v takovém stavu! A přišla k sobě teprv, když ji pan farář vzal za ruku podruhé se slovy: „Nic platno, Andělko, všecko

poruč do vůle Boží, je mu takhle lépe, tisíckrát lépe, přej mu toho pokoje! Aby ho jen měla duše jeho i nyní. — Pojď, Andělko! Svůj díl na zemi přetrpěl; poskytla jsi mu, co jsi mohla, jakoby vlastní otec byl.“ Pan farář musel Andělku za sebou skorem táhnouti. „Rychle! — Ať jich na sebe příliš neupozorníme. — Rozpoutanou vášeň těžko ochladiti, byť i podpisem samého generalissima!“

Vojáci, jenž táhli kolem, všimli si hezounké tváře Andělčiny, někteří již také zůstali státi; několik jich začalo pokřikovati, štěstí, že fara byla blízko a u fary arkebuzírská stráž.

Mohlo býti již skorem k jedné s poledne, když přitáhla do zdejší dědiny setnina mušketýrů, za nimiž několik chlapů jako obři nesli nosítka, červeným, poněkud vybledlým sukнем potažená a i zevnějškem vyzdobená zlatými okrasami. Okna byla pečlivě zatažena záclonami. V pozadí za několika vozy uzavírala průvod korneta kyrysníků.

Vojáci s nosítky zaměřili přímo k faře. Arkebuzíři vzdávali zbraní čest, tamboři udeřili v bubny a v pozdálí ozvaly se jezdecké trubky. Nosítka museli nechat venku; dvěře byly příliš úzké. —

Dva komorníci v černých hedbávných šatech pomáhali vysokému muži, zahalenému až po obličej v teplý plášť, sestoupiti; potom jej vzali pod ramena a více nesli než vedli do fary, kde starický farář s hlubokou poklonou a několika já-

drnými slovy uvítal všemocného generalissima císařského.

Pan Albrecht z Waldštejna pohodil pouze hlavou neuznávaje kněze téměř ani za hodna svého pohledu. Tím ostřeji díval se kolem malý, známý nám již mužík, jenž s Jeho Výsostí vystoupil z nosítek, jakoby uměl z výrazu tváře věstiti již člověku budoucnost a nejdéle spočinulo těkavé oko Vlachovo na Andělce. Nikdo si ani nevšíml, jak se hvězdopravci sešpoulily rty a jak se mu obě oči zlodějsky zablýštily. Kdo pak by také byl dbal hvězdopравce, když tu byl sám jasný vojvoda, o němž slyšeli lidé nejpodivnější věci i v nejdolejších končinách, kam z rovin a kraje sotva ptáče občas zaletí a zaletí-li, ještě zabloudí. Vyprávěli si, že prý má košili, kterou žádná na světě koule nepronikne, žádný na světě meč neprosekne, a že s ním krok za krokem chodí přepodivný člověk, který je ve spolku se všemi duchy, jako ve vesnici soused se sousedem.

Waldštejnova družina uvelebila se ve faře, jakoby byla ve vlastním domově.

Pan farář spínal ruce; ale snášel, kde co měl. Sestra pana faráře každou druhou myšlenkou brala jméno Boží nadarmo, protože takovýchhle řečí neslyšela jaktěživa. Jeho Výsost sice kuchyni vozil s sebou, ale prázdnou. Všecky potřeby museli opatřiti, kde zůstal noclehem. Dával sice císařské spropitné; ale jaktěživo to nestálo za ten zmatek

a shon, jaký povstával pod střechami, kde se jen na několik hodin zastavil.

Pan generalissimus podřimoval. Nezamhouřil minulé noci oka ani na okamžik. Každou chvilku octl se venku pod širým nebem, kde vševěda Seni dalekohled ani z ruky nepustil. Hledali zas nějakou hvězdu, jež dle neklamných výpočtů Vlašského hvězdopravce měla se dnes objeviti nedaleko velkého medvěda. Ale čekali oba marně až do kůropění. Dešť k půlnoci sice ustal; oblaka však, zdálo se, že ještě zhoustla. —

Ale za čtvrt hodiny bylo již zase po spánku. Pan Albrecht nachladl a když v těle píchání jako jehly, ať se člověk obrátí jakkoliv, ano, jen když sebou pohne, pak přetěžko usnouti na delší chvíli. O bolestech se zdá i v dřímotách a okamžikem se churavec vytrhuje.

„Neškodí zhola, Vostra Altezza! — Hledali jsme po celou noc hvězdu na nebi a z nenadání jsme ji našli na zemi. Oh, mé umění! — Vostra Altezza ráčí věřiti: Seni se ještě nikdy nesklamal!“

„Na zemi, pravíš?“ zvolal živě pan Albrecht slyše v polodřímotách o hvězdě, kterouž očekával celou minulou noc a pro niž si přitáhl zase hrozně bolestné lámání, a v staré, již rozviklané, ale dosti pohodlné lenošce pokoušel se vzpřímiti.

„Pod zdejším krovem, Excellenza!“ vysvětloval úskočný Vlach, chtěje neurčitou odpovědí s panem generálem rozepřísti hovor, což nebývalo snadno.

Jednou z nejvýznačnějších vlastností všemocného vojvody byla málomluvnost či zcela nemluvnost.

„Tuším, že jsme ve faře?“

„Takt jest, Vostra Altezza; ve faře!“ Hvězdopravec se tvářil nad mřru tajuplně.

Nuže, mluv přece!“

„Tvá Výsost se ráčí pamatovati na mladou ženštinu, kteráž se v Boleslavsku letošním jarem z nenadání octla v našem táboře! Tvoji kyrysnci ji zachránili před cikány. Tys ji dal za nevěstu mladému lancošskému praporníku. Tu noc před tím viděl jsem hvězdu, kterouž od těch dob na obloze hledáme noc co noc, poprvé. Zářila jako v koruně diamant. — Pane generalissime, nevěsta lancošského praporníka je pod zdejší střechou! Poruč-li Vostra Altezza, aby zůstala ode dneška v naší družině, budou nám hvězdy příznivější! Rač se, jasný pane, přesvědčiti!“

„Zase ti lancoši? Staví se mi nějak do cesty!“

„Tobě pod nohy, Výsosti!“

„Pozoruji to již sám!“

„Eccellenza to teprv ráčí poznati!“ Hvězdopravec hovořil dutým, skoro hrobovým hlasem; uměl měniti zvuky, jak kdo chtěl.

„Přiveď ji!“ Pan Albrecht z Waldštejna se zahalil v plášť těsněji a upřel malé, ale pronikavé oči ke dveřím, na jichž prahu za nějaký okamžik objevila se Andělka a za ní hned staříčkový farář s hvězdopravcem. Jeho Výsosti přiletěla opět ke

kratičce přistřižené hlavě myšlénka, že tahle dívčí tvář opravdu každinkým rysem upomíná na vyhaslý, staročeský rod pánů Smiřických.

Pan generalissimus podíval se velmi ostře na faráře, jak se asi uvykl dívati na své podřízence nejnižší a potom ještě ostřeji na hvězdopravce, jenž tomu pohledu porozuměl okamžitě.

„Chtěl jsem viděti dívčinu, tebe nikoliv!“ Pan generalissimus už zase tkvěl očima na staříčkém knězi, ale tentokráte jakoby jej chtěl probodnouti. Za těchto slov trhl prudce levicí dávaje pokynutí, aby se farář vzdálil okamžitě.

Ale staříčkový kněz, zdálo se, že pokynu generalissimova ani nespozoroval.

„Slyšel-lis, pope? — Dívčinu jsem chtěl viděti, tebe nikoliv!“ Jeho Výsost sebou dvakrát prudce zaškubla.

„Pane generalissime, tahle dívka je svěřena mému opatrování od císařského plukovníka. Ručím za její bezpečí svou kněžskou ctí!“

„Tobě svěřena?“

„Mně, pane generalissime.“

„Pod mou záštitou bude bezpečnější, než pod tvými šedinami!“ Pan vojvoda mluvil, jako když vítr fíčí a již as po čtvrté sebou tak zatrhl, jakoby mu ledová ruka k srdci sahala.

„Pane generalissime, ty odpustíš, nebudu-li moci nikomu jinému ji svěřiti, než až si přijde pro ni ten, který mi ji odevzdal!“

„A kdo je to? Který plukovník, otče důstojný?“
Pan Albrecht se utvářil jak dovedl nejposměšněji.

„Plukovník slavného regimentu císařského zelených lancůhů!“

„Ach! Potom milý starý brachu jsi již sprostěn své povinnosti co střežitel hezounké nevěsty!“

„Pane generalissime!“

„Věřím, bude se ti tu stýskati! Ale uvykneš!“

„Jsem odpovědný . . .“

„Nikoliv! — Však se upokojíš!“ Pan Albrecht pokynul opět rukou ke dveřím.

Staříčký kněz si toho zase nevšímal; ale přistoupiv blíže k Andělce, vzal ji za ruku.

„Vím sice, že v dekretch nějakých stojí psáno, že kdo ruku vztáhne na osoby duchovní, upadne v exkomunikaci. — Štěstí pro mne, že nemohu sám. Dva arkebuzíři však postačí, aby zlomili tvůj vzdor!“

Vlach zavolal do chodby a okamžitě dva chlapi odvedli starého faráře z komnaty, v níž zůstala s panem generalissem Andělka samotna. Staříčký kněz ztratil pro okamžik řeč. Takhle-li jedná nejvyšší veškeré armády, čeho lze se nadíti do vojáků! — Pan farář si chtěl zabědovati, ale nemohl; zdálo se, jakoby měl jazyk svázaný řetězy. Vojáci vyvlékli jej ven před faru.

Vojvodova tvář vzala na se již zase obvyklý ráz; jedině pichlavé oči jeho, zdálo se, že se lesknou o poznání jasněji či spíše zlověstněji.

„Tvé rodiště?“

„U Prahy Moráňský dvůr!“

„Tvůj otec?“

„Nevím, pane!“

„Tvá matka?“

„Zemanova sestra.“ Andělce zakalily se zčervenalé oči poznovu slzami.

Pan generalissimus se opřel v lenošce pohodlněji. „Ode dneška bude toulavému životu tvému konec! Uchystej se na cestu!“ Pan vojvoda mluvil, jako když dává k bitvě rozkazy.

Hvězdopřevodce naklonil se k Andělce se slovy: „Poděkuj vznešenému příznivci, jenž se tě ujímá!“ Ale dívka jakoby neslyšela; ani skorem nevěděla, že ruka její ve svadlé ruce malého mužika. Až teprv, když octla se již zase v druhé světnici, napadlo jí, proč že tomu všemocnému generalu se nevrhla k nohám a neprosila, aby ji pod touhle střechou ponechal, že tu pro svého ženicha nejlépe uschována, že tu našla druhý domov a kdyby v palácích bydlela, podobného že nikde nenalezne.

„Stála Tvé Výsosti v cestě. Zlé moci mohly by jí proti tobě užiti, Excellenza. — Musíme ji učiniti neškodnou!“

„Mně v cestě — tahle holka?“ Vojvoda se opět pokoušel vzpřímí. Vlach se při tom potměšile pousmál.

„Neračič se horšiti, jasný pane! Někdy si chodec zlomí nohu jediným krokem, na pouhé ro-

vině . . . A nechodí-li Vostra Altezza přes hory a doly k cíli nejsvětějšímu?“ Seni přitlumil hlas, naklonil poněkud hlavu a levou ruku si položil na srdce

„Směl-li bych Tvoji Výsost ještě na jeden zjev upozorniti?“ Hvězdopravec se otázal hlasem sotva slyšitelným.

„Mluv bez ostychu. — Chci věděti všecko. Proto tě vydržuji!“

Seni naklonil hlavu ještě níže ke kolenům. „Ode dvou týdnů jeví se v okruží našich hvězd jedna, kteráž brozí zkaziti všecku příznivou konstelaci. — Světlo její přechází z modra v barvu skorem krvavou. — Vostra Altezza se přesvědčí na vlastní oči, bude-li dnešní noc jen poněkud jasná, že pravdu dím!“

„A proč jsi mi toho zatajil?“ Pan Waldštejn zahovořil drsným hlasem a zraky jeho zarsřely hněvem.

Ale hvězdopravec měl pořád hlavu nížko ke hrudi nakloněnou a proto blesky vojvodských očí svezly se po něm bez účinku.

„Měl jsem k tomu příčiny. Proč znepokojuvati? Já věděl, že se musí vše vyrovnati. Již dnešní noci musí její svit blednouti . . . A než nový měsíc nastane, nebude po ní na nebesích stopy; a to všecko tím, že takhle dívčina v naší moci!“ —

„Nemožno, aby toho byla příčinou . . . .
Selská krev!“

„Vostra Altezza ráčí býti na omylu . . . .
Krev Smiřických!“

Vlašský hvězdopravec jen tak letmo zavadil okem o Waldštejnův obličej.

„Smiřických? — Po těch nikde ani pohádky. Kněží za ně slouží mše. — Já založil velké fundace!“

„Po panu Zdeňkovi, Excellenza!“

„A jak ty to víš?“

„Seni byl už tenkrát, jasný pane, v Praze jako doma! — Seni, jasný pane, znal už tenkrát poměry České šlechty do nejtajnějších podrobností! — Kdo pak může, Vostra Altezza, tak určitě čísti ve hvězdách jako Seni? — Na kterém dvoře Evropském, Excellenza, je lepšího astronoma i astrologa? — Až, jasný pane, na tvé vznešené hlavě zaleskne se diadém královský, a ta chvíle nedaleka . . . “ Hvězdopravec opět zavadil potměšilým okem o generalův obličej. „Ta chvíle jestiž nedaleka; pak račiž uspořádati závodění astrologů světa celého. Králové a císařové pořádají turnaje a sedání; dvůr Tvé Výsosti začne nový zvyk a nové spůsoby. Seni, jasný pane, musí první cenu získati.“

Vojvoda pokynul zlehka rukou a hvězdopravec s vítězoslavným výrazem ve svadlých, žlutých tvářích se vzdálil.

„Smiřičtí? Pan Zdeněk? Však jsem její tvář poznal okamžitě! Čertův chlap ten Vlach! Nic ho není tajno, ani hlubiny pekelné, ani výšiny nebes, ani končiny zemské! — Ale dobře, že to vím; škoditi nemůže mi žádným způsobem. — Zlou však moci, tobě Albrechte nepřátelskou, hnána — použita za nástroj, může se ti stavěti v cestu! — Kdo by tobě mohl škoditi? Rád bych viděl toho tvora! — Jen moci pekelné; a těm uměním svým dovedeme čeliti!“

Pan generalissimus si opřel hlavu o ruku; ale když mu přinesli oběd, jídla se nedotkl, jediné ohnivým vínem Španělským podráždil si hrdlo a jazyk a potom mu vznikaly pod lebkou ještě smělejší záměry a ještě odvážnější plány.

Staříčků farář zkusil venku od soldatesky jako Kristus Pán od sběře Židovské. Že prý se arcib dobře faraňuje, když ve faře cukruje tak hezounká hrdlička a divných, přepodivných, nestoudných a oplzlých řečí k nepovědění. — Tehdejší vojáci ani jinak mluvíti neuměli. Buď měli na jazyku za každým druhým a třetím slovem peklo a jeho služebníky či průpovídky, po nichž se člověku v životě sebe otrlejšímu zarděla tvář až po oči. — A jakými přezdívkami sužovali jeho sestru, nemožno vypravovati; pošklebek jeden druhého potupnější jako kamení sypaly se na ubohou. — Ráno sice oznamoval důstojník, že pan generalissimus kuchyni si přiveze sám; ale ve

faře už po jedné hodině nezbylo ani jediného sousta, i víno chované ke mši svaté muselo zalévatí mušketýrská hrdla. A co se dělo ve vsi! — Vrata vypáčena, a ve statcích všude vojska jako v létě za parného dne much.

Hluk a povyk zarážely až příliš zřejmě k uším pana generalissima; ale dnes jakoby byl pan vojvoda dal vojsku svému plnou svobodu, nic jinak, než jako když přišly rozkazy v nepřátelské zemi „berte, kde se co dá!“ Pořád a pořád mu tkvěli pod lebkou Smiřičtí. Od nějakého času ho již přestali strašiti i ve snách a nyní zas jakoby se chtěli jeden za druhým probouzeti; i ten blbý, nad nímž dostal poručenství, zjevil se v jejich řadě.

„A kdybyste opravdu vstali a všickni se na mne shlukli, zajdete rychleji, než jste zašli, rozdrťm vás snadněji, než se vám již stalo! — Smiřičtí! Jsou, milí strýčkové a milé tety, kameny na vašich hrobech přece trochu těžké, abyste je mohli odvaliti! — Mám na vaše statky, milí strýčkové a milé tety, několikéré zápisy, na nichž se červenají císařské pečeti. — Jen zůstaňte spát; byli by z vás žebráci, hotoví žebráci. — Pan Albrecht by vám ani prstu nepodal . . . Postačila by na vás jedna lancošská kumpanie!“

„Ale ne těch zelených, jasný pane!“

Pan vojvoda asi neviděl, jsa zabrán v hovor se svými přátely, že tu už opět Seni s nevýslovně blaženým úsměvem, jakoby při turnaji na dvoře

Albrechta z Waldštejna první cenu již byl obdržel z rukou nejkrásnější dívčiny.

Waldštejn však, jakoby poznámku Vlachovu byl přeslechl, vstal v lenošce a poručil: „Za půl hodiny ať jste pohotově! Vyrážíme! — Do té chvíle nesmí ke mně nikdo; nechci býti vytrhován! Ani jsem nezdřím!“

Potom si ještě omočil rty Španělskou révo-
vinou a klesl nazpět jako bez vlády — —.

A za půl hodiny opravdu se již opět pohyboval volným krokem z tiché Lužické dědinky silný prů-
vod vojenský dále k Českému pomezí.

„Pane, vy k ní nemáte práva! Já jejím ochrán-
cem! — Mně byla svěřena, mně jedinému! — Pane, stihne vás za to Boží trest! — Bůh je spravedlivý!“

Staříčkému faráři zavřely se však rty pádnou
ranou mušketýrskou, tak že upadl k zemi a zůstal
bez sebe.

Z povozu, kterýž jel přímo za nosítky Jeho
Výsosti, pronikal v podzimní krajinu úpěnlivý pláč.
Mušketýři, jenž si kolem vykračovali s ručnicemi
na ramenou, se na sebe významně dívali; ale ne-
promluvili ani slova. V průvodě muselo býti kolem
pana generalissima ticho, jako když jedou s vozem
pohřebním, na němž nebožtk.

Pana faráře vzpamatovali sousedé, kteříž se
kolem dobrého stařečka sběhli z celé vsi. Ale na
všech skorem bylo viděti, že za těch několik ho-
din, co tu císařský generalissimus pomeškal, se-

stárli o hezkou řadu let. Leckterás selka měla vlasy na hlavě z polovice vyrvané a nejedna selská dcera zbledla, jakoby ji měli každou chvíli položití do hrobu. A všickni téměř proklínali katanský lid i s jejich vůdcem do pekla nejžhavějšího.

Pan farář rozhlédl se po svém stádcí a potom si z hluboka oddechl. Paní sestra Marty pečlivější čistila mu černý, Božíhodový talár, jež si byl oblékl k uctění pana generalissima a z jedné strany celý zablátil. Přehlédla v starostlivosti své na bělouňké hlavě bratrově i krev; ale skvrn na lesknavé klerice nemohla snéstí a nemohla.

„Měli jsme tu dnes, přátelé drazí, soudný den! Ale už to přešlo! Bohu díky i za všecko utrpení! — Na ně však teprv soudný den čeká a zastihne je už na zemi, když se toho nadějí nejméně. A bude to potom, přátelé drazí, hrozný soud! Však o něm uslyšíte! Jsem už kmet, ale bohdá že i já se dočkám těch chvílí, kdy trestání budou ti, kteříž starou hlavu mou dali zkrváceti!“

„Pro rány Kristovy, pane bratře! Vy krvácíte!“ zavolala úzkostlivě teprv nyní paní sestra.

„Není tak zle, trochu pohmoždění, za dva za tři dny bude po všem! — Ale pamatujte si, přátelé drazí! Za naši ves jim Pán Bůh odplatí!“

„Za mou dceru!“

„Za mou sestru!“

„Za mou ženu!“

„Za všechny, milí, drazí přátelé! — I za tu

dívku opuštěnku, kteréž jsem poskytl pod svým krovem útulku!“ těšil staříčkový farář své osadníky odcházející nazpět do fary, kde bylo, až na komnatu, v které si hověl vojvoda, vše v rub na líc obráceno, potřískáno, obrazy po zemi zabláceny, krucifix se stěny shozen a ve čtyři kusy přeražen, všude spousta na spoustě.

V Lužické dědině toho dne měl svatý pokoj jedině zeman Podubec v kostnici.

III.

Císařské vojsko rozešlo se v severozápadních Čechách po městech a vesnicích, aby tu přežímovalo.

Řezno Bernardem Výmarským dobyto, Švédských regimentů všude jako naseto, nad Šumavou krvavá záplava den co den, často se zdálo, jakoby hořely dědiny na samých Českých hranicích, z Vídně opět posel poslu cestu ušlapuje, kurýr za kurýrem stíhají se ve Waldštejnském táboře, přichází psaní za psaním, v jednom přímo psána tato slova: „Máme v něm (ve Waldštejnovi) spolukrále a v našich zemích pro nás žádná volná dispozice nezbývá,“ Bavorský kurfiřt prosí pro všecko o pomoc, Španělský posel hrabě Ognate zapřísahá, doufáť prý jeho pán, že císař dá přednost přátelství Španělska před extravagancemi Frýdlandského vojvody — a pan generalissimus?

— Jeho výpověď zní: „Desatero vítězství císařů nic nezpomůže; ale jedna porážka všechno může zničit.“ — A potom svolává své plukovníky, aby odpověděli za něho. Tito pak znajíce pana generalissima prohlašují se jednomyslně proti zimní výpravě.

Zelení lancoši leželi asi dvě hodiny severozápadně od Plzně. Byli rozloženi v několika vesnicích. Nemohli se pana plukovníka ani dočkat, jaké rozkazy přinese z hlavního stanu. Hoši Staroboleslavské setniny jen hořeli, aby se zas co nevidět setkali se Švédy. Pan obrist jim slíbil, že se u pana generalissima přimluví, aby směli zpět do Saska za tím Hofkirchem. A když se druhý den Kladivák z Plzně vrátil, zašel do statku, kde byl ubytován, odhodil širák s hlavy a kordem mrštil o zem. — A toho neudělal, ani když za mladých let stál v Uhřích proti Turkům, v táboře si přihnul trochu více dřevěnou nádobku přetékanou vínem k vypráhlým rtům a potom dostal od nebožtíka pana Pětipeského řádnou důtku.

Selka schovala se všechna ustrašena do komory, děti ukryly se pod postel a sedlák si vyšel na zápraží. Vojenské vrtochy svezou se prý často na předmětu nejbližším, byť byl nejnevinnější.

Kladivák se neptal ani po jídle a selka měla pro něj uchystanou kaši, na níž bylo medu a másla, že se jen srdce smálo. Pan plukovník nenechal nikdy v dosti objemné míse ani zbytečku,

leda že tak po lžici dal klučkoví a dívčince, jenž stáli opodál dívající se s polootevřenými rty jedním očkem na mísu a druhým na lžici, s níž pan obrist uměl zápolití nejinak než s kordem či leckdy s halapartnou

Hejtmani co chvíli čekali, že je plukovník poručí svolati a netrpělivě jizbicemi přecházeli. Někdy i prudce zadupli, až se jim ostruhy do půdy zaryly. Tenkrát ve světnicích nebývala ještě hezounce hlazená prkna, ale po venkově i ve selských statcích skorem všude půda z tmavé hlíny upěchovaná.

Uplynula už druhá hodina, co se vrátil a o svolávání ani slechu. Mohl si už odpočinouti s důstatek. Aby byl zaspal, není možno. Plukovníka Kladiváka znali všickni lépe než sebe. Aby byl nemocen, také k víře nepodobno. Aby byl zapomněl, neslycháno. Uplynula už třetí hodina, šerilo se, bubeník na návsi udeřil v buben obvyklé znamení, lancoši vycházeli ze statků, stavěli se v řady, oficír je přehlédl, každého jmenem zavolal a propustil je zase ničeho nerozkázav.

Hejtman Čepelák zašel si k poručíkoví Rohovci, kterýž byl ještě netrpělivější.

„Nu což brachu? Co se ti zdá?“

Hejtman Čepelák býval jinak na svou hodnost trochu domýšlivý, nižšímu důstojníku říkával rád „pane“, aby se mu nikdo neodvážil také říci po

kamarádku; ale dnes zdálo se, že setnickou důstojnost nechal na hřebíku.

„Abychom, když nevzkazuje, šli sami!“

Hejtman Čepelák okamžitě si však vzpomněl, že takhle se zapomíná.

„Bude to, pane poručíku, proti všemu řádu!“

„Pane sem — pane tam, ať proti řádu či neřádu . . . Vzpomeň si, Čepeláku, že jsme byli před rokem ještě všickni zelení lancoši . . . Však nám dvěře neukáže!“

Hned pak se hejtman s poručíkem pustili přímo do statku k plukovníkovi.

„Nejí, nemluví, sedí jako bez ducha, hlavu má o ruce opřenou, jen někdy zabručí . . . Milí páni, něco se mu přihodilo tuze zlého! — Kaši jsem připravila z nejpěknější krupice, dnes převarěným máslem omastila . . . Ani se po ničem nezeptal!“ — Tak vyprávěla selka, vyšedši z komory podívat se po chlévě, zdali vše dobře poklizeno, oběma důstojníkům.

„Pozdrav Bůh, pane plukovníku! — Co nového?“ Hejtman s poručíkem přistoupili ve světnici až k samému stolu.

„Pozdrav Bůh, Kladiváku!“ Čepelák položil plukovníkovi na rameno pravici. „Co přinášíš z Plzně nového? — Jsme tu jako začarováni! — Kdyby Švejda se octl odtud na hodinu, nebudeme o tom ani věděti, až teprv ho uvidíme. — Jářku, vítáme tě z cesty!“

„Však zrovna o té cestě přemýšlím braši!“ zahovořil Kladivák hlavu pozdvihnuv a podávaje oběma pravicí.

„Nu a což a jak, Kladiváku?“ Hejtman míval takovouhle otázku pokaždé na jazyku.

„Zůstaneme tu přes zimu! — Zelení lancoši mohou prý pomoci sedlákům vymlátit!“

„A kdo že tak řekl, plukovníku?“ Hejtman Čepelák otázel se s poručíkem Rohovcem jedním hlasem.

„To prvéjší řekl pan generalissimus a to druhé mi přeletělo kolem uší několikrát po sobě, ač jsem nikde nemohl prostorekého posměváčka postihnouti! — Snad se mi to jen tak zdálo. — Či nebude zeleným lancochům lépe, když na mlatě si aspoň údy protáhnou, než aby zlenošili do čista? — Do nepřátelského šiku mlátiti nesmějí, ať tedy zkusí tvrdost žita, pšenice a ječmene! — Letos prý tu byly vlhké žně, obilí nechce pouštěti . . . Aspoň budou míti nějakou práci!“

Plukovník Kladivák se při těchhle slovech nezvykle usmíval a oči se mu svítily ještě nezvykleji.

„Žertuješ s námi?“

„Jak ti libo, Čepeláku! — Mrzutá pravda se prý poví nejsnadněji žertem, třeba štíplavým!“

„A co pan general zamýšlí?“

„Ve Vídni na císařském dvoře nevědí, co

má za lubem a já bych měl věděti? — Za pravou odpověď na tuhle otázku by tě císař pán, milý brachu, celého zlatem obložil!“

„Že ničeho neví sám císař pán? — Však být já na jeho místě, zvěděl bych všecko okamžitě!“

„Pan generalissimus jim ve Vídni přerostl přes hlavu! — Budou-li chtít něco s ním svěsti, bude jim začítí s ním po zlém!“

„A zelení lancoši?“

„K téhle otázce budeme míti dost času odpověditi si za zimních, dlouhých večerů!“

„Zelení lancoši jsou panu vojvodovi mnohým díkem povinni!“ podotkl poručík Rohovec.

„Panu vojvodovi?“ Kladivák se podíval na Rohovce úkosem. „Zelení lancoši jsou mnohým díkem povinni těmhle svým pážím, těmhle svým hlavám. — Rozumíš, Rohovče? — Zelení lancoši si svou slávu založili potoky vlastní krve. A dnes už se na tu naši slávu dívají závistivě. Už nám jí nepřejou! Odstrkujou nás, jakoby o nás nestáli!“

Kladivák takhle nemluvil jaktěživ.

„Jak pravím, za zimních dlouhých večerů budeme míti k takovým řečem dost času — Jsem po cestě unaven, už mám staré oudy.“

Kladivák se na únavu, na své staré oudy vymlouval dnes poprvé. Také mu skoro takhle omluva ani neslušela. Hejtman s poručíkem se na sebe

podívali, jakoby si chtěli říci: s hlavou Kladivákovou to nějak nedobře vypadá. Za několik okamžiků také odešli.

„Co říkám? — Co bych mohl říci? — Je rozmrzen! A je-li tomu tak, jak povídá, řas bys mne také bral.“ Hejtman Čepelák hovořil na návsí dosti hlasitě, že to mohli vojáci, jenž tu a tam stáli mezi dveřmi, zcela dobře slyšeti. A bylo to přec proti všemu řádu.

„Jen si, Rohovče, považ: celou zimu v těchle dřách proležeti hůř než jezevci! — Ti aspoň všecko zaspí!“

„Až jim jen Švejda na záda pořádně zaklepe, však se hnou! Potom nás poženou do úprku!“

Poručík Rohovec novině o přezimování nechtěl nějak věřiti. Vysocí páni jsou dnes tak a zítra jinak. Lidé říkají, jak prý se vyspí a kterou nohou napřed vstanou. A lidé mívají v těch svých průpovědkách trpkou, kousavou pravdu, třeba jen v několika slovech!

Ještě téhož večera rozneslo se vesnicí, že tu vojáci zimu přeleží. Hospodářům tato zvěst dvakrát po chuti nebyla. Voják toho spotřebuje za dva čeledíny. Nad to se musí všecko lépe ustrojiti, tučněji omastiti, hezky přisladiti. A ještě často nad obědem, za nějž by se prý nemusel ani pán stydět, zakleje, až stydno slyšeti. S lanochy to sic ještě ušlo. Nevybírali si, jedli se sedlákem z jedné mísy, tu a tam i ledacos pomohli a mnoho

věděli. Večery zimní byly, jsou a budou svou délkou vždycky pověstné, zvláště ve vesnicích; skorem byli také uchráněni před všelijakou čeládkou, kteréž se tenkrát ve všech krajích potulovalo v celých zástupech. Ale co platno, když zásoby na špejcharech stačí sotva pro nejužší domácnost. Tenkrát už začali ze selských statků dobrovolně utřkati. A byli rádi, když je nechtyli a nepřivedli zpět. Zůstanou-li u nich lančoši přes zimu, vyjedí je, že ani vrabec nebude mítí do čeho se zazobnouti.

Vojákům však to bylo ještě méně vhod. Za pana generalissima by byli šli, kam by jim byl jen pokynul; od některého času však přítulnost k němu chladla ne pouze mezi zelenými lanchochy, ale i v mnohém jiném statečném regimentě.

V Staroboleslavské setnině přijali novinu, kterouž prý pan obrist z hlavního stanu přinesl, reptající. K vůli tomu, aby lenošili přes zimu v Českých vesnicích, nedali se na vojnu, k vůli panu generalissimu svých domovů, rodičů, sester a bratrů také neopustili. Pychu v Staroboleslavském kostele spáchaného dosud měrou patřičnou nepomstili. A když přivedli k vojvodovi starého, protřelého pleticháře Matesa Thurna, pan generalissimus se s ním pobavil, pohovořil si, ba prý si spolu i připili na zdraví a potom ho propustil. Ještě mu dal na cestu čestnou stráž. A hnedle by se jim bylo dostalo za to důtky! Tak to

bývá! — Jednou se věrnost odměňuje bečkami zlata a stříbra a podruhé se zašlapává! Jednou ji upoutávají řetězy zlatými a podruhé těžkými okovy železnými.

Sám dudák Krakule se dnes ani k tomu neměl, aby chase něco „zadělal“. Sváděl vinu na kozlíka, že ochraptěl, že trochu nastydl. A když prý kozlík chraptí, lehce si mohou tanečníci nohy polámati. Nedal a nedal si říci.

Plukovník Kladivák se od stolu ani nehýbal. Děti ze svého úkrytu vyplížily se po prstech, sedlák chodil zápražím nevrle a selka se do světnice ani neodvážila. Kaše v troubě byla již asi okoralá, vysušená; co potom do takové! — Jindy býval pan obrist samá řeč; co toho věděl a co se navyprávěl, až ho ústa bolela! Děti jedno po druhém na koleni pohoupal, pohrával si s nimi, i kord se zlatým jilcem jim půjčil, i na širák se pštrosím perem si směly sáhnouti, dovolil jim spočítati knoflíky . . .

„Byla to ona! — Celá její postava, i chůze, i šat! — Jen jsem ji zahlédl! Jakobych byl slyšel i její volání!“

Po těchhle slovech, jež se vydrala plukovníkovými rty, jakoby již nemohl zadržeti v sobě myšlenky vězící mu pod lebkou celou cestou z Plzně jako škvor, o němž lidé praví, že prý nejraději zalezá do ucha a uchem do mozku, až se člověk

z toho mine s rozumem, Kladivák se odmlčel, a zase chvilí přemýšlel, hlavou občas nevrle kývaje.

„A kde by se tu vzala? — Kde u něho? — O panu generalissimu jde přec řeč, že je vzorný manžel! Ženské tváře prý vidí nerad! — Vím sám, že takovému noclehu, kde mnoho ženských, se vyhýbá! — Že jsi se jen ty starochu nepozptal! — Z Lužice do Plzně daleko! — O své vůli by byla odtamtud neodešla! — O tom hochu nikde ani slechu! — Ani se o něm nezmněl! — Byla tam uschována nejjistěji. — Hlavní voj sice táhl do Čech — Lužicí.“ Plukovník Kladivák se několikrát udeřil pěstí do čela. „Taková je ta mládež! — Nedá a nedá si říci! Co jednou jí vleze do hlavy, těžko přemlouvati. — Samá starost! — Ten se také nevrací a kdo ví, vrátí-li se kdy! — Proč zrovna jeho si vyhlídl? — Či to tak bylo nalíčeno? — Pan generalissimus má paměť výbornou, Andělce z každého tahu ve tváři vyhlédají Smiřičtí, pan generalissimus tenkrát při tom byl, když ho sprovodili ze světa. Záleželo mu asi také na tom.“

Plukovník Kladivák se zase tak tloukl pěstí do čela. „Jak pak by nezáleželo? — Milý, dobrý pane můj! Nestarej se; dokud živ Kladivák, tvému dítěti ani vlasu na hlavě nezkřiví; a kdo by se chtěl odvážit, ať to zkusí, ať se odváží!“

Starý lančošský plukovník za stolem vstal a

kordem zařinčel, jakoby se na soka již chystal k útoku.

„Ať se tě dotkne, Andělko! — Ať ti někdo ublíží, pokud já budu moci těmahle rukama hýbati! — Ať je to kdokoliv!“

Kladivák vytasil kord a zabodl jej do země. Oči se mu leskly jako před bitvou, když stojí v čele svého regimentu, čekaje rozkazu: ku předu!

IV.

Druhý den byl již pan plukovník zase na cestě do Plzně. Celou noc ani nezdríml a ani okamžik neměl stání a pokoje.

Zelení lancoši měli za to, že si jde pan obrist pro nové rozkazy, že jde pana generalissima poprosit, aby jim dovolil někam blíže k nepříteli. S životem lidským prý nejinak než s vodou „stojatou.“ Zhouštne, zapáchne, zatáhne se špinavě zelenou barvou a konec ke konci vyschne. A člověk povaluje-li se z místa na místo bez myšlení a lenoše, ztratí svěžest údů, přijde o svěžest ducha, páchne, vysychá, až z něho takofka bezvědomec, s nímž lze, jak se říká, nadobro orati.

Kladivák hnal oře do úpadu. Takhle neměl ve zvyku jezdit, leda když ležel v Uhřích proti Turkům. Zrovna jakoby byl nesl poselství císařské. — Poslové z Vídně utýrali vždycky několik koní do smrti. Kde padl, všude prý jim museli dáti

jiného. — V Plzni mohli na starém jezdcí oči nechatí. Kladvákovi klesl oř na dlažbu před obydlím pana generalissima. Plukovník však jakoby si toho ani nevšml. A jak jindy byl bedlivý! — Sám každodenně dohlížíval, jak a co ve žlabu, už tak podle starého zvyku.

Potom vrazil bez okolků do komnat, jež pan Albrecht obýval.

Důstojníci na chodbách a v předsíních hleděli na sebe udivení a tázavě. Přihodilo se asi cos neobyčejného, že se tenhle obrist vrací. Byli tu přec všickni včera a rozjeli se s rozkazy zcela určitými. Kladváka znali dobře a tušili, že k dnešní jízdě pobídla ho příčina nad míru důležitá.

Pan generalissimus seděl v pohovce nakloněn nad listinami, na nichž chvilkami zaskřípělo péro podepisující jmeno páně vojvodovo někdy zcela čitelně, jindy zas k nerozeznání. Nebylo divu. Chvilkami měl ruku pevnou a okamžitě zachvěla se mu jakoby zimnicí. Péro jezdilo potom papírem ledabylo.

„Pane generalissime, odpustiž, že se odvažuji rušiti Výsost Tvou!“

Plukovníku Kladvákovi se přec nějak prsa oužila a tajil v hrdle dech před tímhle mužem, kterémuž rozkazovati neosmělil se ani ve Vídni sám císař pán, kteréhož velicí páni nejponíženějšími a nejhledanějšími výrazy prosívali.

Péro v ruce Waldštejnově zaskřípalo, až uši zabrněly a černá tekutina rozlila se pergamenem.

„Tvá žádost, plukovníku?“ Pan generalissimus se za stolem vzpřímil. Dnes měl v kostech trochu pokoj.

„A krátce, pane plukovníku!“ Vojvoda upřel na Kladiváka zrak, jak mohl nejostřeji.

„Ostatně plukovní záležitosti mohl jsi vyřídití včera!“ Vojvoda byl nějak rozdrážděn.

„Nevěsta praporečníka mého regimentu je při hlavním staně!“

Pan generalissimus se vzpřímil, jak mohl nejvíce.

„Já ji svěřil pod ochranu staříckého kněze v Lužické vesnici na Českém pomezí!“

Frýdlandský mlčel maje rty těsně sevřeny. I malé, pichlavé oči jeho se přimhouřily.

„Pane generalissime, za její čest praporečníkovi ručím já! — Rač, pane generalissime, nařídití . . .“

„Nemají, pane plukovníku, zelení lancoši řádně vyplacený žold?“ Frýdlandský promluvil hlasem jakoby hrobovým.

„O žold nepřicházím!“

„Jiného na starosti nemáš?“

„Pane generalissime, ta dívka patří mně, jsem jí místo otce, mám k ní právo, zděděné právo, pane generalissime!“

„Pravím: jiného na starosti nemáš, pane

plukovníku?“ Tentokrát zněl hlas vojvodův už bodavě.

„Je z rodu, který se ti vyrovnal, je s tebou spřízněna . . .“

Zraky pana generalissima se přimhouřily jakoby ke spánku.

„Pak, milý plukovníku, po mém boku jí místo náleží!“ Pan generalissimus mluvil skorem s úsměvem.

Kladivákovi vehnala se do starých tváří všecka krev.

Úsměvu jakoby se Waldštejnovi se žlutého obličejce ani nechtělo. A přec slušel panu vojvodovi tak odporně, jako stíny, jež zůstávají po příšerách.

„Prosím, pane plukovníku, za kratičké vysvětlení. — Se mnou že spřízněna? — Snad z rodu Smiřických? — Budu ti velice povděčen! — Pan praporek si opravdu vyhlédl nevěstu, kteráž jej povznese!“

„Ty že bys, pane generalissime, ničeho nenamítal?“ Kladiváka hněv po tak přívětivém obratu v hovoru s vojvodou pominul okamžitě.

„Ničeho! — V mém vojtě důstojník roveň kterémukolivěk šlechtici! — A nemohu-liž já jej povýšiti?“ Vojvoda mluvil přívětivěji a blahosklonněji.

„Andělka je krev Zděnkova a dcery zemana nedaleko Prahy . . .“

Pan generalissimus zadržel zvoncem, řka: „Zatím zůstaneš, pane plukovníku, mým hostem!“

Toto pozvání podobalo se spíše posměšku.

Ve dveřích objevila se postava — Illova.

„Plukovník Kladivák ti odevzdá svůj kord!“

Hlas pana generalissima zněl opět jakoby z hrobu vycházel, když se na hřbitově nehýbá ani travička a všude mezi rovy dusné, mrtvé ticho.

Kladivák odskočil stranou, bleskem ocel obnaživ a opřel se v rohu komnaty o stěnu, zakrytou těžkými, skvostnými čalouny.

„Šest mušketýrů!“ zavolal Illo nahnuv se zpět do předsíně.

„Kladiváku, měj rozum! — Vzdor není nic platný!“

„Vy duše pekelné!“ vyhrkl ze sebe Kladivák, jakoby byl teprv nyní přišel k řeči. „Když mu život brali jako zákeřníci, byls při tom; když jeho závět trhali, byls při tom, ještě jsi jim pomáhal! — Já proto se dal naverbovati od tvých hejtmanů, že budu míti k tobě spíše přístupu, že tě jednou upomenu na povinnost aspoň k jeho krvi — —“

„Pane plukovníku?“

Pan generalissimus upřel pichlavé zraky na svého důvěrníka, jakoby nepochopoval, proč tak dlouho otál.

„Chopte se ho!“

„Budu se brániti! — Zelený lancoch se tak

zhola nedá. — Takhle věrné služby odměňuješ? — Však tvé ti také jednou tvou vlastní krví odmění . . . “ Kladivák ještě nedořekl a už ocel řinčela, už se kordy křížily a šest mušket zaměřilo přímo plukovníkovi ke hrudi.

Vojvoda ustoupil zpět za pohovku, ukryv se z pola za čalouny, jimiž byly stěny ověšeny se všech stran. Rty se mu chvěly, svaly ve svadlém, žlutém obličejí mu jen poskakovaly.

„Naposled tě, plukovníku, vyzývám! — Odpor ti nepomůže!“ Illo ustoupil s taseným kordem stranou; pan generalissimus pokynul.

„Dokud bude duše ve mně, neustoupím! — Ať se dívá na mou krev, bude-li moci! — Však mu za mou krev, za každou její krůpěj někdo jiný zaplatí . . .“

Pan generalissimus se ukryl za čalouny úplně; zdálo se, že odchází do jiné komnaty, protože bylo slyšeti kroky. A týmž mžikem rozlehly se temným houknutím výstřely a s plukovníkem zelených lancochů, kterýž slávu pana generalissima s několika soudruhy na rovinách Lužinských zadržel vlastním životem a kterýž byl vyznamenán na Staroměstském náměstí patentem Waldštejnského obrista, uzavřeny dnes konečné účty. — Tak vypadal Waldštejnův vděk, či byla to snad nutná oběť vojenské kázně?

„Matičko Boží!“ zaúpěla v protější jizbě dívka, jež mermomocí chtěla se dostat na chodbu,

protože oknem viděla starého, známého lancocha, jak pod ním padá kůň a jak sám kvapí k panu generalissimu, — uslyševši výstřely, jež rozletěly se celým domem za strašlivého dunění.

„Ubíjejí ho! — Pro smilování Boží!“

Ale dvěře vedoucí na chodbu byly uzamčeny a v druhých, jimiž se přicházelo do celé řady komnat vyzdobených nádherou císařskou pro pana generalissima, objevila se postava Vlacha hvězdo-
pravce na tvářích s úsměvem, o němž těžko pověditi, byl-li potměšilý či úlisný či vysoce přátelský; měnil se každinkým svalů trhnutím.

„Co přihodilo se děvůšce?“

„Ubíjejí ho, pane! — Aspoň nyní mne pusťte k němu! — Pro Boží Matičku!“

„Starého neposluchu trestají, panenke!“

„Pane, jen na okamžik! — Jako svého otce jsem ho ráda mívala!“

„Takového morousa, děvůško? — Nemožno!“

„Ať aspoň slova jediného od něho ještě uslyším!“

„Už nemluví, panenke!“

„Ať ho pane ještě aspoň uvidím! — Nevím, jak bych vám za to vděčnou byla!“

„Nevíš, děvůško? — Povím ti a slíbíš-li mi, otevru dveře . . .“

Seni pokročil až do prostřed komnaty, plížil se k Andělce blíž a blíže, oči se mu svítily prud-

čejí a prudčejí, úsměv ve tváři jeho jakoby se měnil v nejsladší ráz.

„Povím ti, pustím tě, otevru . . .“

V pozadí ozvaly se kroky. Hvězdopravec se rychle ohlédl. Přicházel sám pan generalissimus. Chvěl se na celém těle, rty se mu ještě tak třásly, div že mu zuby nechřestily, oči měl přimhouřené a výraz v obličejí svědčil o nezvyklém rozčilení . . .

„Smilujte se, jasný pane! Vždyť jste nám tenkrát ruku na hlavu položil, jakobyste nám chtěl žehnati. — Smilujte se, pane! — Už toho ochrance mého ubili; ať ho aspoň uvidím, jen ještě jednou . . .“

Na chodbě bylo slyšeti opět kroky, rychlé, pádné, řinkot ocele, dunění halaparten; bezpochyby že Kladváka odnášeli. —

Andělka vrhla se vojvodovi k nohám.

Čelo pana generalissima se svařtilo a oči se mu přimhouřily ještě nápadněji.

„Pane jasný! — Ani vy už nemáte pro mne sluchu? — A přec jste řekl, že budu u vás střežena nejjistěji!“

„Táhne devátá, čas do pracovny!“ Pan generalissimus mluvil zase tak hrobovým hlasem, na dívku klečící u nohou svých ani nepohlédnuv.

Seni hluboce se ukloniv opustil jizbici; ale v duchu nerad, protože pan generalissimus už po

druhé se mu tak do cesty postavil, když se mu zdálo, že jest již u samého cíle podlých svých zámyslů.

„Pane dobrý — —“

Dalších slov z Andělčiných rtů pan vojvoda již neslyšel, protože komorník dveře okamžitě uzavřel.

Andělka octla se opět samotna. — Jen pláč, zdálo se, že proráží stěnami, as tak jako když prý nebožtíka pochovají a on se v hrobě na chvilku vzpamatuje. —

„Dům štěstí, Vostra Altezza, zachmuřen, za to jasnější dům příbuzenství. — Excellenza musí býti nad míru opatrný! — Dnešní událost jsem předvídal! — Nebyl-li přímo v téhle čáře Smrtonoš? — Vostra Altezza se ráčí pamatovati! — Kdo dosud nejvěrnějším se býti zdál, nerač mu přikládati víry nejmenší! Kdo dosud nejspolehlivějším byl, zmijí stane se pro Výsost Tvou! — Divné skupeniny, hvězdy se chvilkami lesknou a zas jakoby úplně uhasly a než se člověk naděje, nemůže se do nich oko pro oslňující svit ani dívati; unikají všemu pozorování . . . Blíží se, Vostra Altezza, chvíle rozhodná . . . Proto v tělesech tobě příznivých nepřátelský rej, jakéhož jsem dosud nepozoroval; musí se dnes či zítra zblížití Hladolet s Králocem. — Aby mohla Tvá Výsost vše dobře viděti, rač býti prost vši vášně, pro dnešek se uzavříti, jen za neodkladných záležitostí připust posly . . .“

„A ta holčice?“

Pan generalissimus utkvěl očima na hvězdo-
pravci, jakoby ho chtěl prozpytovat až v samém
ledví jeho.

„O tu mně rač ponechati starost! — Bude
Tvé Výsosti k službám, jež nejsou k ocenění . .
Už dnes zbavila Výsost Tvou muže, kterémuž jsi
ráčil dosud věřiti jako skále a kterýž první proti
tobě se vzepřel, ač jsi ho z prachu vyzdvihl. —
Musí s námi zůstatí, ani na okamžik nesmí se
vzdáliti, Krásopaní od těch dob jakoby poseta
byla diamanty . . .“

„Překáží nám — —“

„Rač starost o ni a péči mně ponechati!“
Úlisný Vlach prohlížel za řeči přístroje hvězdář-
ské, jakoby v nich hledal pro svého pána korunu,
kterouž mu tělesa nebeská slíbila hned při jeho
narození.

„Ještě jednou osměluji se Výsosti Tvé při-
pomenouti: kdo dosud nejvěrnějším se býti zdál,
nerač jemu přikládati víry nejmenší; kdo dosud
byl nejspolehlivějším, obratem ruky v zmíji se
proměnil . . . Pod nohama svýma musí Vostra
Altezza míti žulové základy, schody, po nichž Tvé
Výsosti bude kráčetí v nejbliže příštích dnech;
musí býti mramorové, obuv tvůj, pane jasný; ať
podoben jest škorním alpských poutníků, aby
noha neklouzla . . . Rozhodné okamžiky přichá-
zejí jako mraků rychlý let . . .“

Za chvíli byl již pan generalissimus ve své komnatě opět s hlavou nakloněnou nad listinami, na nichž bylo viděti pečeti tajných kancelářů Francouzských, Švédských i kurfirstských. Vlach, urovnávaje své nástroje, usmíval se nyní nejspokojeněji.

Andělka seděla ve své jizbici s rukama skleslýma v klín a s očima, jakoby v nich byl dohasl všecken svit. Plzeňským náměstím neslo několik vojáků nebožtka zabaleného as dvěma či třemi starými plášti do kostnice. — Kde leželo tolik vojska, takového výjevu si už ani děti nevšímly. A událost v bytu pana generalissima zůstala i mezi vojskem tajna; prohlášením justifikace plukovníka zelených lancůhů byl by se způsobil marný hluk.

V.

Zimní dnové bývají nejsmutnější, když na nebi těžké, šedivé oblaky, z nichž co chvíli spouští se dešť, když pole se černají či hnědnou a větvemi stromová vítr lomcuje, jako když kosti chřestí. Šero trvá od rána do večera; celý týden slunce neprosvitne a ukáže-li kdy svou tvář, bývá kalné, bez lesku. — Prosincová krajina vyhlíží pak ještě smutněji. Lesy bývají tmavější, zachmuřenější; letí-li krajem hejna černých ptáků, člověku se zdá, jakoby byla smrti příšernou družinou. Všude

pusto; cestami nikde živé duše, leda musí-li kdo za nejnnutnější potřebou. K večeru větry spouští-vají z hluboka, zalehají do střech, opírají se o stěny, pronikají všemi skulinami — i psi zalézají do svých úkrytů choulíce se bázlivě do slámy. Jen někdy rozlehne se dvorem zášťek, lidé na okamžik umlknou, naslouchajíce, zdali někdo nepřichází a opatrný hospodář pro všecku jistotu vyjde na zápraží; rozhlédne se bystře kolem, uchlácholí psa někdy konejšivým slovem, někdy také notným houknutím a vrátí se zpět.

A za takového podvečera přijel do vesnice, v níž leželi zelení lancoši, ten den, kdy odejel plukovník do Plzně, mladý jezdec skrz naskrz promoklý na koni silně pokulhávajícím.

„Jak daleko do Plzně?“

Starý soused, dle všeho výměnkář, jenž si byl vyšel před vrata a po svém zvyku pozoroval oblaky, dívaje se do nich tak upřeně, jakoby z nich svá léta chtěl vyzkoumati, prohlédl si neznámého od hlavy k patě a potom pohodil hlavou, jakoby chtěl říci „stojíš ty i s tvým koněm zač!“

„Pospíšíš-li, můžeš tam býti za dvě hodiny!“

A při tom se útrpně podíval po koni. Ostatně mívají lidé ve zvyku, byvše otázaní, jak asi kam daleko, říci vždy méně. Aspoň prý pocestného potěší.

„Jsou-li tu kde na blízku císařští?“

Starý soused pokročil nazpět mezi vrata, ještě

jednou se podíval ostře na cizince a pak neodpověděv zmizel ve dvoře.

„Špehýř, páni vojáci! — A zabloudil! — Ptá se po císařských a neví, jak do Plzně daleko. — Každé dítě to ví. Trefím tam se zavázanýma očima. — A jak podezřele vypadá. — Zakuklený rejthar Švédský! Kůň mu pokulhává!“

A než se jezdec na návsi nadál, už byl obklíčen několika vojáky, kteříž se chystali strhnouti jej s koně.

„Zdař Bůh! — Vy tu? — Pomalu, hoši, zvolna!“ Jezdec na koni odhalil plášť a širák s čela potáhl zpět.

Týmž mžikem prodral se z desíti hrdel lancošských výkřik radosti, že vojáci vybíhali ze všech stavení.

„Pěkně vítáme z daleké cesty! — Však jsme se, pane praporníku, navzpomínali, den co den!“

„Co plukovník, co Čepelák, co Rohovec — zdrávi všickni, braši?“

„Zdrávi, pane praporníku, jako ryby, ale když voda v rybníce plesníví!“ S těmito slovy tiskl již Čepelák Slavíkovi pravici.

„Kde tak dlouho?“ tázal se Rohovec.

„My tě, pane praporníku, měli za špehýře!“ volali lancoši jeden přes druhého a co jich v té dědině leželo, nakupili se kolem jezdce všickni do jednoho, jakoby jedné matky byli synové a bratra v domov se vracejícího vítali.

Slavík Damian jakoby byl náhle oněměl. K desaterým otázkám neměl odpovědi a pořád se mu zdálo, jakoby oko jeho se kalilo a dobře neprohlédalo. „Což plukovník — Kladivák? — On jediný?“ Slavíku Damianovi se chvěl hlas nezvykle.

„Odjel do Plzně k panu generalissimovi!“

„Kdy?“

„Dnes ráno!“

„A dosud se nevrátil? — Přec prý do Plzně pouze dvě hodiny?“

„Jdou na nás, pane praporečnicku, mŕří časy! — Máme tu prý přes zimu pomáhat sedlákům mlátit obilí!“

„Plukovník to včera z hlavního stanu přivezl. — A proto tam dnes už zas jel. — Nespál prý celou noc! — Ničeho ani do úst nevzal.“

„A pravíte, že se nevrátil?“

„Však by tě už byl dávno přivítal!“

„Pak se mu něco přihodilo!“ Slavíku Damianovi se opět zachvěl hlas tak, jakoby ani dopovědět nemohl. „Kdo mne braši doprovodíte? — Musím do Plzně ještě dnes!“

Čepelák s Rohovcem okamžitě nabídli praporečnickovi svých služeb. Slavík Damian si vyměnil koně a za čtvrt hodiny byli tři jezdci už zase na cestě k Plzni. A hnali koně, až jim z podkov jiskry lítaly.

„Což pan generalissimus?“ Slavík Damian zeptal se soudruhů jen tak letmo.

„Suď sám Bůh!“ Čepelák pobodl koně prudčeji.

Praporeník neptal se již po ničem. A potom teprv jiskry silnicí jakoby zrovna sršely.

Lancoši rozešli se z návsi do statků mlčky; jeden na druhého nepromluvil a dudák Krakule už dnes podruhé kozlíka se ani nedotkl. Jakoby každému tomu lancochu na prsa kámen byl položil.

Jezdci dorazili do Plzně za čiré tmy. Brány už byly zavřeny, na hradbách stráže zdvojeny a jen na prohlášení-se, že tu „kurýr Jeho Výsosti“ rozkázal důstojník otevřítí.

Ulicemi Plzeňskými nebylo viděti ani človíčka. Hlídky přecházející městem nedovolily rušiti ani klid večerní, natož pak půlnoční. Jedině v hospodách, ležících poněkud stranou náměstí, bylo veselo až k ohluchnutí. Tolik praporců pěchoty rozložených po Plzni umělo se baviti obvyklým způsobem. Z měšťanů, jakmile se setmívalo, nevyšel mimo práh nikdo. Říkávají, že prý ďábel i na řetězu je nebezpečný. Waldštejnským vojákům pověstné kopejtko vyhlédalo za každým krokem.

Dům však, kde byl pan generalissimus „kvartýrem“, byl skoro ve všech oknech ještě osvětlen. Po chodbách kmitali se důstojníci takřka letem. Kroků jejich nebylo ani slyšeti; bylyť všude rozloženy drahé Turecké koberce. A mluvili hovorem tlumeným a mnohdy jen posuňky a hlavy kývnutím. Na stráži tu byli mušketýři stojíce u jednotlivých dveří a ke schodům jako kamenné sochy.

Slavka Damiana s Čepelákem i Rohovcem vpustili bez okolků.

„Kurýr Jeho Výsosti z Porýní od generála Aldringera!“

Komorník odkvapil okamžitě, aby přichozího panu vojvodovi oznámil a zpět tu byl ještě rychleji kyná mlčky panu praporečníku, aby vstoupil dveřmi vedoucími do „pracovny“ pana generalissima.

Albrecht z Waldštejna se za stolkem vzpřimil. Slavk Damian předstoupil s vojenskou poctou.

„List?“

Pan vojvoda promluvil divným hlasem.

„Nenesu Tvé Výsosti žádného!“

„A proč?“

„Tvého posla, pane generalissime, nemohouce z něho dostatí jediného slova, potupili uvrhnuvše ho do žaláře.

„Aldringer?“ Pan Albrecht se musel o stolek opřítí.

„Bernard Výmarský mi dal ochranný list, přijali mne zdvořile, pokud jsem jel územím, obsazeným Švédským vojskem, ani vlasu mi nikde na hlavě nezkrřivili . . . A tam nalíčili na mne nejmožnější nástrahy . . . Bernard Výmarský prý pošle posla zvláštního sám. Pan Aldringer mi nabízel okamžitě patent důstojnický, přemlouval mne, jak mohl.“

„Tvé služby budu pamětliv.“ Pan generalissimus kynul již rukou.

Ale praporečníku zelených lancůhů lpěla na rtech ještě otázka. Tak chladného přijetí se věru nenadál; a byl přece hotov za vojvodu položit život. Mladému muži zase tak z nenadání zatukala na čelo myšlénka, kteráž ho znepokojovala už dlouhý čas, zda věrnost pana generalissima není podobna kmenu uvnitř dutému, v němž hadi přezimují.

Dole v přízemí či venku na schodech ozvaly se náhle prudké hlasy, tak jako váda a již také ocel zvonila.

Čelo pana generalissima se strašlivě stáhlo a pichlavé oči upřely se ke dveřím, kde stál pan praporečník, jakoby byl přehlédl, že ho pan vojvoda milostivě již propustil.

„Takovouhle měrou že se nám odplácí? Vy duše povalovačské!“ Hejtman Čepelák oháněl se kordem na všechny strany.

„Nás pohanět — nás zelené lancochy, kteříž jsme pana generalissimu zachovali u Lužina čest? — Takhle že chcete s námi jedpati?“ Poručík Rohovec také tasil kord.

Důstojníci se strážemi vrhli se na oba lancochy.

Pan vojvoda vyšel prudkým krokem z komnaty na chodbu,

„V mém příbytku? — Mezi mým vojskem? — Mezi důstojníky?“ Velitelský hlas pana generalis-

sima přehlušil ryk a třesk ocele. Soupeři všickni rázem sklonili k zemi zbraň. „Zelení lančoši?“

„Pane generalissime, tvé sluhy nejvěrnější ve tvém domě pohaněli. — My chtěli zadostiučinění. — A dostalo se nám nové potupy. — Pane generalissime, rač spravedlivě souditi!“

„Od kolika dní že mi zelení lančoši upírají poslušenství?“ Albrecht z Waldštejna postoupil o několik kroků v před.

„My ti, pane generalissime, do svých hrdel věrní . . .“

„Jako váš plukovník!“ Pan generalissimus zasyčel jako dnešním jitem naproti Kladivákovi.

„Jel k Tvé Výsosti a dosud se nevrátil! — My k tobě schválně proto přicházíme!“

„My, pane generalissime, tušíme neštěstí!“ Slavík Damian byl také již na chodbě.

„Prozatím tu všickni tři zůstanete! — Hned zítra všecko vyšetřím!“

„A kde náš plukovník, pane generalissime? — Jdeme k tobě ve jmenu celého regimentu!“

„Dávno-li tomu, co mé regimenty posílají ke mně, abych se jim zpovídal?“

„Neračiž nám ničeho ve zlé vykládati Výsost Tvá!“

„My tušili neštěstí . . .“

„My k tobě jdeme jako k pánu, nad nímž mimo císaře jiného neznáme a nemáme!“

„O jednu noc nebude zle, páni důstojníci! —

V Plzni všude plno vojska; ani byste nenalezli jinde noclehu.“

„Kde náš plukovník, pane generalissime?“ Hejtman Čepelák se odvážil na schod až před samého vojvodu.

„V umrlčí komoře!“ ušklebil se kdos dole posměšně.

„Náš plukovník, pane generalissime, v umrlčí komoře?“ Slavík Damian vykřikl, až sebou pan vojvoda zaškubl.

„My chceme vědět pravdu a proto sem jdeme jménem regimentu zelených lanců!“ Hejtman Čepelák se proti panu vojvodovi vzpřímil, jakoby ho zrovna potahoval k odpovědnosti.

„Trestej přísně, Excellenza, bez milosrdenství! — Zmije se ti, jasný pane, svéjší kolem nohou; šlápní jim všem na hlavu jedním krokem!“ Za panem Albrechtem objevila se Jidášská tvář úskočného Vlacha.

„Zítra záležitosti vaše rozhodne — vojenský soud!“

Pan generalissimus pronesl každé slovo se zvláštním důrazem; každé jako ostří dýky jedem napuštěné bodalo. Pak se rychle obrátil a zmizel v komnatách.

„Kladivák v umrlčí komoře — Čepelák se octne na šibenici — a co s vámi, Rohovče a Slavíku?“ Hejtman Čepelák vyhrkl v hrozný smích,

zrovna jakoby se mýjel s rozumem. „Tu máte i můj kord; ale dřív ho zlomím sám!“

Starý muž ocel ve dvě o koleno rozpůliv, hodil obě části k nohám důstojníků, jichž třeskotem zbraní plno se sem sběhlo. „A zde máte mne! — Můžete mne odvésti ke Kladivákovi ještě tuhle chvíli. Soudruh se stuhlého přítele nebojí! — Či jste zpitoměli, ohluchli a ochromli?“

Rohovec zdálo se, že svůj kord tak lehce nevydá.

„Bláhovče! — Tvého meče bylo by škoda na jejich krev, přeškoda! — Nestojí za ránu, co je jich tady!“

A poručík zelených lancůhů také sám svou ocel ve dvě rozlomil.

„A ty, Slavíku? — Tobě holka v hlavě vězí! — Nevěsta! — Inu brachu, jsi mladý, nedivím se ti, v takovém věku člověk nerad místo k oltáři kráčí ke hrobu. — Ale jsi lancůh, zelený lancůh, jeden z třiceti, co jich zbylo ze starého slavného regimentu. — Dnes nám tu berou čest; z hlavy holku pušť, a lancůšské jméno zachovej!“

„Andělko! — Andělko!“ Slavík Damian už také tasil kord z pochvy, aby ho rozlomil, když se rozletěly nedaleké dvěře a mezi nimi objevila se postava dívčí s výrazem zděšení ve bledých tvářích volajíc jak mohla nejvíce: „Pane, jenž mne voláš a znáš, přispěj mi ku pomoci!“

„Ty zde, Andělko? — Neboj se, nevěsto má!

— Slavík ještě kord svůj nezlomil a ještě jim ho nevydal!“ A mladý muž vrhl se po dívce a pojal ji v náručí.

„Pryč odtud, pane — pryč! Jsou tu kolem sítě ďábelské. — Měj, pane, perutě sokolí!“

„Neboj se, Andělko! — Jsem tu já, ženich tvůj!“ —

Slavík Damian chtěl s dívkou v náručí dolů se schodů; ale několik vojáků postavilo se mu do cesty.

Praporek zelených lancůhů si však taseným kordem na okamžik cestu proklestil.

„Jen ku předu, chlapče! — My si tyhle na starost vezmeme! — K vůli tvé nevěště, k vůli tvému mladému životu! — Našich už škoda nebude!“

Slavík Damian dral se již ke vchodu na náměstí.

Čepelák s Rohovcem se dali do stráží holýma rukama a zdálo se, jakoby pěstě jejich byly železné či kamenné.

Praporek s Andělkou byl již na koni, jel skokem ku bráně a na vyzvání: „*Kurýr císařský*“, okamžitě mu otevřeli; ale sotva že uzavřeli, už cvakaly náměstím koňské podkovy jako když v šesti mlátí. —

Na nebi nebylo hvězdy, všude mraky černé jako příkrovy a pod mraky vítr, až se tajil dech.

Hradbami rozlehl se hluk, zaplály ohně, Saskou branou tlupa jezdců vyjela nejprudším

tryskem, ale čím dále jeli, tím více světélek jim v cestu se kmitalo, sedalo koním do hřívny na krku, až mezi oči jim přilétala, a potom zase octla se před nimi na čtvrt hodiny. — Waldštejnští jezdci za světélky jeli dál a dále, zdálo se, že jim stopy uprchlíků ukazují; opět poletovala před nimi, chvílemi jakoby i po kabátcích poskakovala laškující s nimi, až koně náhle sami zastavili a vojákům srazila se všechna krev, protože octli se na kraji svahu, na jehož patě v okamžiku byli by všickni našli jistou smrt. —

Slavík Damian s Andělkou byli už od Plzně dobré dvě hodiny. Jeli k vesnici, kde leželi zelení lancovní. Dle všeho ji však minuli; a ku svému štěstí. — Ještě ani nesvítilo a už tam byla z Plzně celá korneta kyrysníků od pana generalissima, aby přivedli nazpět pana praporečníka s jeho nevěstou.

Ale když svítalo, neměli utečenci již daleko k Bavorským hranicím. Slavíkův oř jakoby opravdu měl perutě sokolí. Před půlnocí se trochu vyjasnilo a bledý svit měsíce ozářil již temnou, hustolesou krajinu předšumavskou.

„Prchej, pane, dál a dál! — Měj, pane, orlí křídla! — Jejich moc až sem zasahá!“

„Buď bez starosti, Andělko! — Jsi u mne, u svého ženicha!“

„Ten prý už není na živu! — Zahynul v cizí zemi s poselstvím!“

„Lhali bídně proradci! — Jsi v mé náruči, na mém koni; už nás nedostihnou, kdyby jeli nevím jak!“

„Pořád ho vidím, toho mužíka ošklivého, jenž ve hvězdách čte jako ve knihách, pořád cítím jeho horký dech, pořád jakoby na mé tváři spočívala uvadlá, zapocená jeho ruka! — Co mi všechno sliboval! — Chraň mne, pane můj!“

„Však jsem tě, Andělko, uchránil!“

Oči mladé dívky se zavřely jako k dřívotám, a Slavíkovi přejelo z pola otevřenými rty: „Co nyní?“ Nazpět nemohl; nesměl. — Tou chvílí byli snad rozesláni stíhači za ním na vše strany. Ale zdálo se, že se rozhodl brzyčko, protože pobodl koně a za několik okamžiků octli se již na Bavorské půdě.

VI.

„Na útěku, pane? — Bezpochyby že jsi zabloudil? — Zatím ti cestu okážeme my!“

Slavík Damian levou rukou přitiskl Andělku ke hrudi a sahal po kordu u boku; ale ani ocele nevytasil, protože cizí ruka stiskla pravici jeho jakoby železnými kleštěmi

„Nech, hochu, tak; nech! — Zdá se mi, jako bych tě byl už kdes viděl!“ Starý muž s bílým vlasem a ještě bělejšíím voussem hovořil po česku. „Nebyl jsi poslem u Bernarda Výmarského? — Jsme jeho přední strážel! — Zapíratí nemusíš!“

Opodál přijíždělo ještě několik jezdců; ale jeli zcela volně, co noha nohu mine.

„Špatně se ti tvůj pan generalissimus odměnil! Vidíš že špatně, hochu? — Lze ti to z tváře vyčísti. — A užil tě přece ke službě, za kterouby ti tvůj císař krk mohl vzít! Ach té vděčnosti velikých pánů!“

Slavku Damianovi jakoby všechny ty mraky, jež letěly od západu zrovna do České země, na hlavu se spouštěly.

„Jsem v tvé moci — tvým zajatcem! Měj však s touhle pannou slitování!“

„S pannou brachu? — Voják z Waldštejnské armády s pannou?“ Starý muž se dal do smíchu. „Bývali časové, kdy vojín chránil nevinnost. — Tenkrát ve vojstě sloužívali ještě rytíři, kteříž dbali nade všecko cti! — Ještě tak trochu za mých mladých let! — Co my brávali zelených věnců pod ochranu dole na Sávě a Dunaji! — Ale dnes? — Skoro bych neměl chuti ani ti věřiti!“

„Pane!“ Praporek chtěl zase sáhnouti po kordu u boku; ale opět mu tatáž pravice jeho ruku jakoby železem sevřela.

„To mi podivno, že o ni se staráš, jakoby v ruce zlé byla upadla! Slyšíš-li? — Já Český rytíř, z těch starých věrných! Table družka tvá je svobodna!“

„Má nevěsta, pane!“

„Čím dále, tím podivnější! — Tvá nevěsta? S nevěstou se za našich časů brachu nejezdí do

cizí země! — Nevěstu za našich časů milý brachu uschovávají na kolikeré zámky, za kolikeré hradby, jen mohou-li!“

„Chceš-li jí, pane, učiniti co dobrého, dej svobodu i mně!“

Jezdci ostatní právě dojeli.

„Zelený lancoch a k tomu praporník!“ ozval se posměšně důstojník jedoucí v čele tlupy. „Už v císařském vojstě zle!“

„Ve Waldštejnském, řekni spíš,“ vskočil mu do řeči Slavík.

„Ve Waldštejnském! — Už se dávají chytati i zelení lancosi, celé armády do nedávna chlouba a pýcha největší!“

Dívka v náruči Slavíkově utkvěla ustrašenýma očima na rejtharu, jenž tato slova pronesl, jak mohl nejopovržlivěji. — Tihle mluvili po německu, ale nezvyklým přízvukem. — A okamžitě sklonila hlavu a obličej zakryla si hřívou koníka.

Jezdec přijel až těsně k nim. „Zas se, panno, spolu shledáváme?“ vyhrkl ze sebe nahnuv se k ní. „Nevidíte-liž, že jsme si souzeni?“

„Andělko — ty — ho znáš?“

„Znám! — To ten, který mne o její obraz připravil!“

„A tenhle že, panno, ženich váš?“ Rytmistr Jiřinec náhle zvažněl.

Starý muž, Václav z Bukové, pustil Slavíkovi ruku.

„Co jsi z toho, pane, tenkrát měl! — Měl jsi slyšeti před okamžikem, co rytířská čest, tuhle od svého šedivého krajana. Chtít takovým způsobem mstít se na bezbranné, slabé dívce, kteráž ještě k tomu tvou krajankou!“

„Cože, pane Jiřinče? Ty že jsi se zapomněl? — Vypravuj sama, panno ctná! — Začínám si vás vážit!“ Rytíř Václav z Bukové se na koni vzpřimil a širák s šedým perem posunul si trochu z čela zpět. „Jsi mezi svými! — I v cizině Čech k Čechu! — My rytíři a kdo mezi námi nedbá cti?“ Pan Václav z Bukové podíval se ostře na pana Jiřince.

Andělka vypravovala potom stručně, jak se s panem rytmistrem setkala a jak rozešla.

Jiřinec sklopil hlavu, jakoby se byl zastyděl.

„A kam jsi obraz Staroboleslavské Matky Boží zanesl?“ Stříbrovlasý rytíř opravdu jakoby zasedal na soudné stoličce. „Máme-liž my, jsouce jednoho jazyka a jedné krve, třeba nestejnou víru měli, jeden druhému býti na příkoří? . . . Starého muže dvakrát viděl a slyšel jsi, hochu a ty Jiřinče, ho dobře znáš! — Což ti tak brzy „koruna trnová“ z paměti vymizela? Pletou nám ji všude, kam se podíváme a my bychom si ostnů měli ještě přidávati?“

Slavík Damian s Andělkou hleděli na starce s neobyčejnou vážností. Zdálo se oběma, že ho opravdu již viděli, tenkrát na jaře u té spustlé hospody, když měli oba hlavy plné nejbláženějších

snů. Slyšeli o koruně trnové poprvé a od těch dob, co trnů ostrých ne do hlavy ale do srdcí mladých se jim zabodalo! — Slavík podruhé setkal se s ním zbědován na rovinách za Lipskem.

„Kam že jsi dal obraz Staroboleslavské Matky Boží? — Pane Jiřinče, jsi můj synovec, ale věru že bych se více k tobě neznal! — Necítíš nic pod hrudí a nic ve tváři, pane Jiřinče?“

„Ublížil jsem ti, panno šlechetná! — Odpusť!“

„A poklad její?“ Starý rytíř vzal za ruku, jakoby ji kleštěmi sevřel, nyní pana Jiřince.

„Na Labském břehu, na samém Českém pomezí, skála, na skále starý dubový kříž, kolem kříže čtyři obrovské lípy, dvě bleskem již rozpoltěny, u té zdravé, jejíž koruna sahá stíny do České země, jsem ho zakopal. Hleďte ho!“

„Boží Rodička ti to jednou odplatí!“

„Co platno, že pravíš: jednou, když ne hned! — Tím slovem „jednou“ se všickni těšíme!“ Rytmistr Jiřinec koně obrátil. „Ještě jednou: ublížil jsem ti, panno ctná! — Odpusťš?“

„Ze srdce upřímného!“

„Jste oba svobodni! — Jen hled, abys horším nepadl do rukou, než jsme my. Smím-li ti ještě dáti pokynutí, — jsi mladý, ne mnoho zkušený a takovému napomenutí vždy třeba — služby Waldštejnské se střež, dlouho beztoho nepotrvá! — A budeš-li jednou tak šťastným, že se svou nevěstou půjdeš k oltáři, vzpomeň si na své krajany

v cizině, kterým svatbou zuřivá seč a nevěstou cizí země a ty dívko, kteráž tolik věřš Boží Matce, k ní se za ně pomodli. — —“ Rytíř Václav z Bukové potom se svou kornetou zajel opět do lesů.

Rytmistr Jiřinec se ještě jednou ohledl a také zmizel za kmeny, jimiž začínal hluboký černý hvozd.

„Na Labském břehu, na samém Českém pomezí, skála, na skále dubový kříž. — Jak daleko k Labským břehům?“ zeptala se za chvíli Andělka, když byli již opět samotni.

„Ochrání-li nás Pán Bůh všeho zlého, budeme tam než potřetí slunce zapadne!“

„Ochrání. — Už nás tolikrát ochránil! — Vždyť jdeme hledat Synu jeho Matičku!“

Slavík Damian zaměřil potom podél hranic k severu.

VII.

Vesnice v těchto končinách téměř ani nebylo; tu jezdce vítal cestou rozsáhlý dvorec, ale zbořený, bez živé duše; Andělce pokaždé takovýmto pohledem přišla na mysl oudolina se starým dvorcem na táhlé stráni; tu zas jeli kolem osamotnělé chatrče, z níž vyhlédl podezřelý obličej; ale byl bílý den, jezdec na koni v plné zbroji, snad měl i v sedle pistole a potměšilá tvář zmizela okamžitě.

Potom přijeli ku svahu, pod nímž as tři nebo čtyři chaloupky se šedaly. Prozradilo je několik kraviček. Byli tam as uprchlíci z kraje před vojnou.

Slavík zajel s koníkem dolů do rokle a požádal pro Andělku o trochu mléka a pro koníka o otýpku sena; na sebe zapomněl. Obstárlý muž, jenž vyšel ven s těžkým obuškem, mu nerozuměl. Byli to Němci, podle kroje až odněkud od Norimberka. Hospodář zavrtěl pouze hlavou a při tom obušek v ruce sevřel pevněji, aby měl jistější a pádnější ránu.

Slavík začal po německu. Hospodář se jedním okem podíval do dvora a zavolal obrovského psa. Zároveň vplížil se přede dvířka ještě čeledín.

„Dám ti; ale nikomu o našem úkrytu nesmíš povědfti. — Sic zdráv odtud nevyjdeš! — Slíbíš?“ Sedlák si při tom prohlížel se strany jezdcův kord; tenhle by přelomil levičkou.

Slavík sáhl do sedla a vytáhl bambitku. Hospodář odkvapil okamžitě i s čeledínem; ale přirazili dveře a postavili se za nimi na stráž, pozorující, co as jezdec učiní. „Nic platno, Andělko! — Musíme dál! Nějak to přece vydržíme!“

„Půjdu pěšky! — Aspoň si koník odpočine!“ Andělka vymkla se Slavíkovi z náruče a střelou byla na zemi. Slavík také seskočil a potom se dali oudolím zase výše a výše do kopce.

Čeledín vylezl na zeď a díval se za nimi,

dokud nezašli. „Čistý voják! Tulák! Poběhlice! A my jim hrdla máme zalévati a žaludky plniti! — Snad byl mezi nimi, když naši vesnici zapálili!“

As hodinu odtud se pod zarostlým kopcem zastavili. Koník musel vzíti za vděk uschlou travou a Andělka se Slavíkem čistou vodou z horské bystriny. Ještě že dnes tak to slunce! Však ode dvou týdnů ukázalo se dnešním jitem ponejprv. Ale neseděli tak dlouho a koník, jenž si pochutnával na svadlé travičce, jako na nejlepším seně, pozdvihl hlavu a zastříhal ušima.

Protějším ouvozem kvapilo zrovna ke kopci plno vojáků. Halapartny se jim sluncem svítily, jakoby je postříbřil.

Slavík Damian vstal, kord vzal po vojenském zvyku mezi zuby a do každé ruky bambitku. Stál však takhle přichystán jen chvilenu. Pak bambitky odhodil, kord vzal do ruky a zamával jím vstříc vojákům, jakoby na přivítanou. „Kam tak úprkem, lančoši? — Kam? — Poslali vás za mnou?“

„Už je po zelených lančoších! — Bohu díky, žes jim, pane praporečníku, upláchl!“

„Od samého rána úprkem běžíme!“

„Za kým hoši?“

„Třeba ke Švejdovi!“

„Víš-li, že nás chtěli rozestrkati mezi ostatní regimenty po několiku? — My raději uprchli, než bychom takové hanby se dočkali!“

„Pro tebe s železy přijeli!“

„Čepeláka s Rohovcem k poledni prý budou věšeti!“

„Staroboleslavané jsme tu všickni, neschází ani jediný. —“

„Ani Krakule, pane praporníku! — Však nám zas bude veselo, jen když tebe máme! — Kam povelíš, za tebou půjdeme!“

„Jako starému obristu, tak tobě poslušenství slibujeme!“

„Budeš naším plukovníkem ty!“

„Však si regiment doplníme!“

„Pak jim všecko zaplatíme!“

„Ať žijou zelení lancoši! — Ať žije nový náš plukovník!“

A touže chvílí, když tohle volání rozléhalo se hvozdy Šumavskými v kolikeré ozvěně, vytáhlo za Plzeň několik praporců pěchoty, čtyři kornety nejspolehlivější Waldštejnské jízdy utvořily čtverhran a za chvíli se zase vraceli do města. Jen na třech čekanecích se tři těla houpala: Kladivák a Rohovec s Čepelákem. Na obristu zelených lancochů provedli justifikaci již na nebožtíku.

Ve městě rachot bubnů utichl, jezdecké trubky umlkly a praporce rozešly se zase po svých kvartýrech. Pouze oddělení jezdců zůstalo na náměstí v plné zbroji.

Jeho Výsost, pan Albrecht z Waldštejna, musel si dnes ulehnutí. K bolestem v nohou přidružilo

se ještě bodavé píchání v hlavě. Ani Seni se k němu neodvážil.

Důstojníci na chodbách mluvili tichounce, chodili, že kroky jich nebylo slyšeti a nejedni si pomysleli, dnešní justifikace že způsobí ve vojště mnoho zlosti. Avšak nepoměrně větší část toho všeho zeleným lancochům přála, nejvíce, že jim praporec roztrhali na popravěšti. Od Lužínské bitvy byl tenhle regiment v armádě císařské kázní vzorný, udatností proslulý a vojenské cti bedliv, jako žádný jiný.

„Nás pro věrnost trestáš a tebe pro nevěru budou pokutovati! My s věrou lehounce umřeme, ale jak ty s nectí? Na dlouho také už nemáš ustláno! — A exekuce na tobě, milý pane generalissime, trochu hůř dopadne!“ Čepelákovi vpadly do těchhle slov, jež zaslechli ti, kteří stáli nejbliže, bubny plným rachotem a Rohovec jen se podíval v tu stranu, kde jeho otcina . . .

Ale mezi vojsko se Čepelákova řeč přece dostala; a tenkrát věřili pověře, že pod šibenicí člověk mluví vždycky pravdu, kdyby celý život svůj byl lhal.

K večeru vrátili se pronásledovatelé Slavíkovi a plukovník okamžitě zpravil pana generalissima, že přijeli s nepořízenou.

Pan vojvoda pouze přikývl hlavou, až se tomu plukovník podivil, jak mohl býti tak lhostejným, a neptal se více po ničem.

Až teprv když byl sám, zachmuřila se bledá, vyschlá jeho tvář hrozivým mrakem. Pak se vzpřímil na lůžku a oběma rukama kolem sebe se rozehnal, jakoby někoho odháněl. „Jen tiše, tichounce, vy strýčkové a vy tety a vy bratrance a všecka ta vaše družina! — Sic na vás pošlu arkebuzíry. — Neplete se mi; nevidím pro vás k té hvězdě! — Vaše stíny rostou! — Z cesty, strýčku Albrechte! — Trochu v levo, paní tetko Lucie! — Neslyšíš, Zdeňku? — Schází tu mezi vámi ještě jedna. — Pak byste byli všickni — jen jedna! — Tak! — Ať mohu přec pozorovati Králomoce! — Schází jen jedna . . .“

Pan Albrecht z Waldštejna znenáhla tichl a hlava mu klesala nazpět v podušky. Byl pohroužen v hluboký, těžký sen. Táhlí před ním Smiričtí; postavy jejich mu vrhaly v cestu obrovské, černé stíny; proto také Králomoce nemohl viděti.

„Jen jedna jediná! — Ani o tom neví. — Je jako žebračka!“

„Mýlíš se, jasný pane, že o tom neví!“

„Tiše — tichounce! — Slyším každý jejich krok!“

Pan vojvoda měl nějak příliš živé sny a úlisný Vlach zase příliš bystrý sluch. Naklonil hlavu blíže, aby mu neušlo ani jediné slovo. Jestli si povídali dva vojáci, že kdyby člověk jaktěživ od svého narození lhal, pod šibenicí že pravdu mluvívá, Seni zas věřil, že velcí páni, kdyby pravdu

·před nevím kým sebe úzkostlivěji tajili, všecko ve snách vypoví. —

„Až vzduch se vámi chvěje. . .“

„Tamhle těmi oběšenci, milý pane vojvodo!
— Nevím, dobře-lis tentokráte učinil!“

„Jděte spát vy strýčkové, vy tety, vy bratřenci . . . Už jste staří; vždyť sotva na nohou stojíte!“ Pan vojvoda opět tak rukou rozhodil; ale nyní procitl.

Hvězdopravec postavil se stranou. Pan generallissimus prudce zazvonil.

„Ráčí poroučeti Výsost Tvá?“

„Dnešní noci nesmím spáti! — Měl jsem divný sen!“

„Bude jasná; už nyní hvězda na hvězdě!“

„A konstelací?“

„Pane jasný, těžko rozeznati! — Až tak čtvrtou hodinu po slunce západu! Svit ještě neurčitý, ještě tam příliš světlo — Červánky posud nevybledly!“

„Uvidím, bude-li dnes poloha jejich změněna!
— Nemohu se ani dočkat!“

„Bojím se, Vostra Altezza! Panna uprchla. Měla býti bedlivěji střežena. Přicházejí dnové, v kterýchž boj o korunu se rozhodne, — musí se rozhodnouti! — Moci nepříznivé mohou dívčiny použiti a použijou!“

„Slyš, ty Vlachu! — Je-li všecko tvé umění takové, že by jeho výsledky určovati mohla leda-

jakás —“ Pan generalissimus se zamlčel; vzpomněl si, že rod Smiřických byl z tak čisté krve jako Waldštejnové; ale trvalo to jen okamžik a již zase pokračoval, hlasem však jako as duchové hovořivají v půlnočních hodinách. „Pak je podvodné —“ Vojvodovi se zajiskřily oči a svaly kolem rtů zaškusily sebou několikrát.

„Pane jasný, rač věděti, že si člověk často šlápna na zruko hrachové nohu zlomí, že s jediného schodu spadná zlomí si vaz. — Už tomu tak, že hvězdy nepřátelské někoho na zemi za nástroj mívají. — Chceš-li však, pane můj, dnes se mnou bdíti, rač odložití všechn hněv, všechnu vášeň. Sic ztratí se nám všecko, jako když kamenem hodí do čisté studánky!“ Potměšilý Vlach měl ruce složené křížem na prsou a hlavu nakloněnou; ale ostré oko jeho pozorovalo ve tváři pana generalissima každinké hnutí.

„Co činiti?“ Pan vojvoda tuto otázku ze sebe prudce vyhrkl.

„Poruč uprchlíky na všechny strany stíhati! — V celé svaté Římské říši není koutečka, v němž by před Tvou Výsostí utečenec mohl se ukrýti! — V celé svaté Římské říši, Serenissimo! — A k Tvým službám jsou Francouzi i velmožné státy Hollandské. Ať rozjedou se nejobratnější jezdci do všech končin!“

Pan vojvoda zadržel opět zvoncem; slyšeli as pronikavý cinkot jeho až na ulici.

A za půl hodiny rozjeli se z Plzně nejohratnější rejthaři na všechny strany za Damianem Slavíkem a jeho nevěstou.

Pana generalissima zatím komorník oblékal v nejteplejší šat, protože celou dnešní noc bezpochyby se svým hvězdopravcem prosedí.

VIII.

Když přijel as tři dni před štědrým večerem Staroboleslavský děkan Jiří Bílek z Prahy, byl měštěnin Slavík první, jenž se přišel zeptat, co a jak s vojnou, zdali neví ničeho o synu, a za Slavíkem nestačili si lidé kliky ve dveřích podávat. Kdo měl na vojně syna, nemohl se už ani dočkati, kdy pan děkan přijede.

Skoro všude se připravovali na vánoční svátky, jakoby dušiček býti mělo. Nikde o jiném nemluvili leč o přepodivných znameních nebeských, o nichž nebylo před tím, co prý svět světem stojí, slycháno. Křížem přeložené šavle ukázaly se leckdys, dvě slunci nebylo také nic neobyčejného, staří lidé vypravovali často o náhlých krvavých záplavách, komety nebyly také řídkým úkazem; ale hlavy umrlčí, jež se prý ukázaly před několika týdny někde u Plzně zrovna nad měsícem, postrašily všecko, kde o nich jen zaslechli. V Blánsku prý každou nocí lomoz, jakoby se hora propadávala; zcela zřetelně prý lze rozeznati třesk

ocele, divné houkání jako troubení. V okolních vesnicích prý nemohou po celé noci ani oka zamhouřiti. Svatováclavský dub u Stochova chřadne den ode dne; ondyno větry největší větev urazily; nad Prahou rytíři v černých krunýřích a na prsou s bílým křížem.

A všechny tyhle noviny ujímaly se jako evanđelium. Roznášeli je potulní lidé a vyprávěli za kus chleba, za trochu mouky, někdy také jen za ohřítí. Kde jim dali čočky či hrachu, kde jim kaši uvařili či za stůl je pozvali, pověděli více, něco o nové víře, o falešných prorocích, ale tiše, jen šeptem.

V Staré Boleslavi pan děkan už o tom učinil dvě kázání, jedno na poslední neděli Svatodušní a druhé na první neděli adventní; vyložil, jak uměl nejlépe, aby takovým řečem ani slechu ani srdce nepopřávali, aby složili všecko své doufání v Hospodina, kterýž jediný osudy lidské pořádá, a všemohoucím prstem svým vždycky vše k dobrému obrací. — Ale co bylo platno nejvýmluvnější kázání! Pan děkan Jiří Bšlek se připravoval na obě, kde ze starých knih co mohl za doklad uvésti, ač jsa řečníkem široko daleko braným na slovo a v samé Praze vyhlášeným, toho nepotřeboval. Posluchači mu sice věřili — jinak ani nemohlo býti — ale doma přec jen hlavami divně vrtěli a ze znamení nebeských divné příští věci čekali.

„Že regiment zelených lancůhů opravdu zrušen, důstojný otče?“

„Opravdu, milý příteli! — V Praze to veřejně provolávali!“

„A oficíři že — na kole pleteni?“ Měštěninu Slavíkovi scházel k posledním slovům už dech.

„Jen věšeni, milý brachu!“

„A můj syn?“ Měštěnin Slavík tuto otázku pronesl šeptem, očekávaje nejhoršího.

„Poděkuj Pánu Bohu a pomodli se k Matičce Boží! — Damian šťastně všemu unikl! Slyšel jsem, že mezi exekvovanými plukovník, hejtman a poručík. — Císař pán za to pana generalissima nepochválí!“

„A proč ho nesvrhne?“

„Ale — ale, Slavíku! Tak zkušený ve světě a tuhle otázku! — Protože nemůže! Když se milý brachu člověk jednou zlému duchu zapíše svou krví, potom ať chce na něm úpis zpět!“

„A Staroboleslavané, důstojný otče?“ Měštěninu Slavíkovi odlehlo na prsou.

„Všickni jakoby do vody spadli! — Bezpochyby že jsou již za hranicemi! — Jen jednoho se obávám. Aby nepřešli.“

„Nepřešli, důstojný otče?“

„A nezaprodali svá ramena v službu nepřátel! — Ve válečných časech všecko možné!“

„Toho můj syn, důstojný otče, nikdy neučiní!“

„Dejž Pán Bůh!“ Pan děkan pokrčil rame-

noma. I tyhle noviny v Praze šly od úst k ústům; ale pan děkan jich před Staroboleslavskými zatajil. Ani toho nepověděl, že praporec zelených lanců pod čekanem roztrhali a oběšencům k nohám hodili.

„Vždyť se zapřísáhli, důstojný otče, že nám Matičku Boží nazpět přinesou, že ji vyrvou lupičům, kdyby i životy za ni měli položit. — Není možno, Amplissime!“

Slavík odcházel z děkanství, jakoby tam byl duši nechal. Až se ho matka ulekla. A nedostala na své otázky ani odpovědi.

„Modli se za něho, aby mu Pán Bůh rozum nespletl,“ zahovořil měšténín usadiv se tak, jak byl oblečen, za stůl. Jindy vždycky sváteční kabát svlékl a v starodávnou skříň zavěsil.

„Komu muži?“

„Inu — Damianovi!“

„Rozum — povídáš?“

„Ba právě že rozum! — Za našich časů se lidem pletou rozumy!“

„Tak přec mi pověz, čeho jsi se dověděl! — Nemohla jsem se ani dočkat.“

A když měšténín své ženě všecko pověděl, sklopila hlavu, sepnula ruce a jediného slova neřekla. Jen proud slz vyřinul se jí ze začervenalých očí na ustaralé tváře.

Tyhle zvěsti v Staré Boleslavi a okolí lidem vánoční svátky zkazily naprosto. A když vánočky

rozkrájeli a okoušeli, nechutnaly jim. Každé něco scházelo. Někde zapomněli osoliti, jinde nedali do těsta medu, ještě jinde vzali místo vejražky obyčejnou mouku; někde zase ani nemastili, namnoze je v pecích připálili; byly nizounké, učiněny „božídárek“.

O půlnoční „slavíčkům“ na kůře hlásky selhávaly, „křepelinky“ se pletly, „hrdličky“ nedržely se taktu, a pastýři jakoby neměli zdravých plic. Tak jim ty rohy nějak šeptaly. „Anděl“ zpívaje samojediný „Gloria in excelsis“ se zajíkl uprostřed. O Božím hodě bylo jako o velký pátek; jen zvony zvonily vánočním souladem, protože měly srdce kutá ze železa.

Panu děkanovi samotnému „prefací“ nešla. Staří hudebníci na kůře se na sebe dívali a podivně hlavami vrtěli. Už to pozorovali při kázání, když začal o radostech svátků vánočních, jež prý hlásají jazyky tisícové, jež v sobě cítí srdcí miliony v nejhlubších útrokách, jež opěvují všech skorem jazyků a všech skorem národů písňe velebné. Hlas se mu třásl, chvěl; jasné, bystré oči jakoby se byly leskly nezvyklým svitem, snad řinoucými slzami.

A což ta koleda! Jak těžko zpívati: „radujme se, veselme se“, když srdce usedá hořem! Jak navzájem si štěstí, zdraví, božské požehnání přáti, když každý tuší neštěstí a každému na

hrudi starost jako kámen, na čele tak jako mrak
a v očích slzy jako rosné krůpěje!

Bože můj! — Tenkrát radosti cesta do milé
vlasti naší vysokým trávníkem zarůstala a když
zarostla na čisto, kopyta koňská trávu rozdupala,
cizácké nohy ji zašlapaly, aby ani nebylo znáti,
kde někdy bývala ze světa do Čech cesta radosti.

A vrcholem všeho už bylo, když jednou za
prvních dnů nového roku přirazil do Staré Bole-
slavi zástup jezdců, všechny ulice zatáhli a potom
po domech od jednoho měšťana ke druhému cho-
dili. Nejdéle se zdrželi u Slavíků. Celý dům od
střechy do sklepů prohledali, všecko museli před
nimi zotvírati, kordy pak i do slámy bodali a jak
Slavíka se ženou ztýrali!

„Musíš o něm věděti!“

„O kom, milí páni?“

„O kom se ptáš, ty potměšilče?“

„Na spasení duše své nevím!“

„Já ti povím, chlape plesnivý!“ A rejthar
měštěnfina rukojetí kordu do hlavy udeřil, až mu
krev vystříkla. „Tvého synáčka hodného hledáme!“

„Mého syna hledáte? — Co učinil, milí páni?“

„Byl tuze hodný, byl tuze vděčný a proto ho
musíme nalézti, aby jej pan generalissimus mohl
postaviti všem za příklad.“

„Unesl panu generalissimu holubičku bělou-
čkou jako venku snít, porval se v jeho kvartýru
a potom k Švejdrovi utekl! — Už to tedy víš!“

„Můj — syn — že — utekl — ke — Švejdům?“

„Můj syn? — Vy lžete, nestoudní páni!“
A matka Damianova postavila se rozzuřencům vstříc s rukama opřenýma v bok. Co měla v sobě mateřské pýchy, všecka v ní povstala; co měla v sobě mateřské krve, všecka se v ní vzpěnila.

Vojáci se takového odporu u ženy nenadáli ani ve snách. Také ještě nikdy podobného neviděli.

„Můj syn je z krve poctivé!“

„Však jsi ho měla viděti, když do hry sázel po hrstech zlatáků a když mu na rameno poklepávala nejlehčí „fracimor“, kterou jsem kdy viděl v životě!“

„Měla jsi viděti, jak ji kolem krku bral a slyšeti, co jí povídal, hezky hlasitě a ani se při tom nezačervenal!“

„Až ho pro samou hodnost museli do žaláře vsaditi!“

Vojáci matku Damianovu obklopili, posmívali se jí, jak mohli nejspustleji a postrkovali ubohou, až stydno povídati.

„Můj syn — mé dítě! — Nevěřím! — Vy lžete; jazyky máte ještěrcí.“

„Lidské — stará krabice!“

„Člověčí — opičácká matko!“

„Jednoho ti pověsili, druhého na kole budou lámati, řemeny z něho trhati!“

„Takoví-li synové, — zač matka stojí?“

Vojáci starou ženu povalili, ostruhami pobodali a kde co viděli, všecko pobrali.

Slavíkovice se teprv vzpamatovali, když exekuce byla již za Brandejsem cestou ku Praze, když otevřenými dveřmi ovanul jejich tváře ostrý lednový vítr a sousedé přišli se k nim podívat a pozeptat, co že tu soldateska tak dlouho prováděla. Tihle byli ještě horší oněch, kteříž za únorové noci vyloupili kostely a obraz Matičky Boží odnesli.

Měštěnfnu Slavíkovi se z hlavy prýštila krev a žena jeho jakoby hrůzou a lítostí byla oněměla.

„Čeho jsme se dočkali!“

„A čeho se ještě dočkáme!“

„Matičko Boží! — Což se k nám už nevrátíš? — Vždyť tu zahyneme! Usouží nás!“

V Staré Boleslavi dnešním večerem pod každým krovem takhle volali, i děti v kolébkách ručky spínaly a za rodiči „Matičko Boží!“ úpěly. A snad jediného domu nebylo, kde by dnešní noci byli oka zamhouřili.

A sotva že se rozednilo, se všech stran se lidu proudilo k děkanství, jakoby se byli umluvili. Pan děkan nemohl dokončiti ani ranní modlitbu. Až se těch zástupů prvním pohledem zalekl. Poznáv však, že jsou to samé známé tváře, Slavíkova mezi nejpřednějšími, přehodil přes ramena plášť a vyšel Staroboleslavským měštěninům vstříc.

„Čeho si ode mne přejete, milí přátelé?“ Pan

děkan otázal se obvyklým, přívětivým hlasem a kolem jemných rtů kmital se mu i dnes lehounký úsměv, jenž tak mile slušel výrazu obličeje jeho. Jsou na světě lidé, jenž se usmívají, i když se jim oko slzou kalí a když by si z duše rádi zaplakali. K čemu také stavět na odív na čele trud a na tvářích tesknotu!

„Táží se vás, duše milé, čím vám mohu býti služebným? — Jen bez ostychu, moji milí! — Už mne přece znáte drahý čas!“

„Nebude nám lépe, důstojný otče, dokud mezi námi nebude zase Boží Rodička!“ Slavík Podivín vystoupil ze zástupu k panu děkanovi blíž. „Už ji šli hledat naše děti — — —“ Měšťtění se zajíkl a na několik okamžiků odmlčel.

„Vím dobře, přátelé drazí! — Vaše bída mou bídou a vaše soužení mým soužením! A jak by potom vaše starost neměla býti mou starostí?“

„Sám Pán Bůh ví, zdali se kdy více s Ní shledáme! — A není, otče důstojný, žádné naděje, že se vrátí mezi nás? — A není žádného, kdož by se o to pokusil? — Chtějí-li lupiči za ni peníze, všechno co máme, prodáme, všeho se zbavíme, i tohohle šatu, pane děkane, abychom ji vykoupili.“

„Přátelé drazí!“ Pan děkan se rozhlédl celým zástupem. „Ani pověditi vám nemohu, co všechno učiněno! — Nač jsem jen mohl přijíti,

zkusil jsem; a všechno bez výsledku! — Požadujf sumu ohromnou!“

„My ji, pane děkane, sebereme!“

„Přátelé drazí — vy? Ó kéž bylo by všude ochoty takové! — Ale kdybyste se zbavili všeho, co svým nazýváte, marná byla by vaše oběť! — Vždy větší a větší peníz si předpisují!“

„A což, pane děkane, po Čechách chudoba taková, že nelze požadavek zaplatiti? — My tu chudáci, my tu proti šlechtě, proti panstvu i rytířstvu stínové, my tu proti královským městům ubožáci a jsme, otče důstojný, hotovi položiti na výkupné poslední halěř svůj! — A jednu prosbu všickni k Tvé Důstojnosti vznášíme: Račiž v Praze přednésti naši vůli ochotnou a naše nabídnutí! — Snad nezůstaneme osamotnělci! — Dali jsme za ni už své syny, ať dáme za ni i své jmění!“

A lid všečen za Slavíkem dopověděl: „Ať dáme i své jmění!“

„Dobry, šlechetny lide! — Odměniž ti zlaté srdce tvé Bůh, skutků lidských oceňovatel nejvyšší, měrou požehnání svého nejplnějš! — Jak bych mohl odřici žádosti tak dětinně přítulné!“

A pan děkan ještě před polednem opouštěl Starou Boleslav. Jel ku Praze samotinký. A když zaletěl očima ke kostelu Mariánskému, ani věží neviděl; jen se mu zdálo, jakoby dvě obrovské ruce zdvihaly se k nebesům sepnuté a prosily o vyslyšení a smilování.

Slavík Protivín, vrátiv se do svého domu, shledával, kde co měl, i zlaté bordury s ženiných šněrovaček odpáral, zlaté krumplování na čepcích jejích vystříhal a kladl vše na rozložený šátek, aby v uzlík to svázal. A potom se dal do počítání své úspory. Měl několik set tolarů uschovaných pod dlaždicí u krbu ještě z lepších časů. Některé byly už hezky zčernalé, orel sotva rozeznatelný a hlava císařova zašla také k nepoznání.

Žena jeho seděla na lavici podél stěny s rukama sepjatýma ve klíně a hledíc očima upřeně v jediný bod. Od včerejška ztratila řeč a zdálo se, že horší ještě příhoda ji zastihla. Když Slavík zlato odstříhoval se svatebních šatů jejích, jakoby to ani neviděla. Ani sebou nepohnula. A když ji vzal za rameno a nahnul se k ní a pravil jí, že si Staroboleslavští Rodičku Boží sami vykoupí, nepromluvila, oči jakoby měla skleněné a rty zámek devaterým zamčené.

„Ještě tohle na mne! — Bože Trojjediný!“

Tohle zaúpění Slavíkovo slyšeli až na náměstí. Kolik hlasů tenkrát v Čechách takto volávalo vzhůru k oblakům! A jen ozvěna jim byla odpovědí, někde dutá, jakoby z hrobů se drala, někde posměšná, ale soustrastná málo kde.

IX.

Panu děkanovi trvala cesta do Prahy dobrých pět hodin. Bylo blátivo, kola se zarývala do země až po nápravy a koně vždy po čtvrt hodině odpočívali. Ještě že neuvázli na dobro.

Jezdci, jenž předjeli povoz někde za Vinoří, nahlédli do vnitř, podívali se na sebe a pobodli koně k ostřejšímu klusu. Byli to titěž, kteříž včera v Staré Boleslavi domy ode střech až do sklepů prohledávali. Podle bandalírů patřili k Piko-lominskému rejtharstvu. Za chvíli se ohlédli, zastavili se, ještě jednou nahlédli do vozu, ale přesvědčivše se, že tam kněz v plášti již dosti otřelém a s kloboukem na hlavě také již starým, zakleli drze a pak hnali koně blátem do ouprku.

Pan děkan jedva že si jich všiml. Co by si na něm byli mohli vzítí! Neměl u sebe řkajíc ani haléře. V hlavě mu tkvěla slova Slavíkova: My tu proti šlechtě, panstvu i rytířstvu pouzí stínové, my tu proti královským městům praví ubožáci a přec jsme hotovi za Boží Rodičku položití na výkupné poslední peníz svůj! — A při těchhle myšlénkách vždy si hlavou posvědčil.

„Cizí bolest, brachu milý, nikdy nebolí! — Cizí ruku, příteli, oheň nikdy nepálí! — Co ti to mohlo jen na rozum přijít? — Kam pak se poděly staré České naše rody! — Růže Rožemberské dávno uvadly, Zajícovský erb před dvaceti lety

vymazán, Smiřičtí už asi také setleli. A z těch, co zůstali? — Martinicové, Černínové, Lobkovicové. Inu, inu! — Jiná starost, jiná práce . . . . Ještě ta paní Dobrotivá! — Ale což může jeden, co provedou dva? — Z těch cizích kdo pak vzpomene na Staroboleslavskou Boží Matičku! — Jen ty — ty dobrý, drahý lide! Co platno však, že jí nabízíš ruce své, když jsou na nich jen tvrdé mozoly? — Co platno, že jí nabízíš jmění své, když je počítáš takorčka skoro jen na grošíky?“

A když přijel pan děkan do Prahy, už se setmívalo. Měl svrchovaný čas, protože dnes proti všemu obyčeji brány dříve zavírali. V Praze zaměřil přímo k paláci Jeho Eminencí. Ani si chvílinku neoddechl. Služebnictvo se divilo, že pan děkan přichází v tak nepříhodný čas — samý večer a komorník se zdráhal panu kardinálovi jej ohlásiti.

„Tak pozdě neodvází se nikdo ze šlechty. V tuhle dobu smějí k Jeho Eminencí pouze kurýři z Vídně.“

„Jen řekni, že tu kurýř Staroboleslavské Boží Matičky!“

Komorník se z lehounka pousmál a opravdu tak pana děkana ohlásil.

„Výborný nápad, pane děkane! — Je vidět, že časy zlé nedovedou ublížiti tvému důvtipu. — A jaké zvěsti mi přinášíš z Českého Betléma?“

Pan kardinál, jemuž před okamžikem ještě

seděly na čele chmurné mraky, šel příchozímu vstříc se zvláštní přívětivostí.

„Račiž odpustiti, Eminencí.“

„Jen bez okolků, pane děkane!“

„Už se nám tam stýská po milé Boží Rodičce nevýslovně! — Dnešním jitem byla vzhůru celá Boleslav! Všecko prý prodají a zbaví se posledního, jen aby ji už zase měli ve středu svém. Všecko své neštěstí přičítají tomu, že svatý obraz jest v nepřátelském zajetí. Dali jí v oběť své syny — u zelených lancochů ze Staré Boleslavi celá setnina — přinesou jí v oběť všecko své zboží do jediného haléře. — Ó by viděla Vaše Eminencí usouzené jejich tváře, slyšela úpěnlivé jich prosby!“

„Věřím ti z duše, pane děkane, a umím sirobu vaši oceniti. — O Hofkirchovi však nikde ani stopy.“

„Ale snad o něm přece ví pan generalissimus!“

„Pan generalissimus?“

Kardinál pronesl tato dvě slova táhlým, tlumeným hlasem a zdálo se, jakoby chmurný mrak na čelo jeho opět usedal.

„Je ve službě Saského kurfirsta! — Jde tu o výkupné, Vaše Eminencí! — Když ubožec svléká poslední svůj šat, aby ho prodal a Matičce Boží věnoval, když chudá vdova ochotna prodati poslední svou peřinu, aby výtěžek položila Rodičce Boží na oltář . . . Ve stavu panském našeho

království jsou bohatější na statcích a zboží všelikém.“

„Paní Dobrotivá z Lobkovic prodala všechny šperky své, všecko zlato, stříbro, zbavila se i šatů svatebních. — Žel, přežel Bohu, že je samotná!“

„A to panstvo dalo by se chudým lidem zahabiti? — Ať jen obětuje tolik, co věnuje zábavám masopustním, co vynaloží na šat a nádheru za těchto dnů! — Jen zlato, jen peníze dovedou hnouti dravčím srdcem bohaprázdného lupiče! — Ať to zkusí a za kratičký čas bude Česká země poklad svůj chovati opět ve středu svém! — Je prý tu v těchhle masopustních dnech šlechta shromážděna všecka, račiž dovoliti, Vaše Eminenci, já půjdu ode dveří ke dveřím, od prahu ke prahu, od paláce k paláci. — — Jen souhlasu Vaší Eminenci mi třeba!“

Pan děkan Jiří Bflek z Bilenberka se divil sobě samému, kde vzal tolik odvahy a odkud mu náhle tato myšlénka do hlavy přišla.

„Kéž kroky tvé provází šťastný výsledek!“

„Byť i marné byly, Vaše Eminenci, pro Rodičku Boží žádná nesnáž těžkou není!“

„Neopomeň mi sděliti pořizení své!“

Arcibiskup Arnošt z Harrachů vyšel proti svému zvyku se Staroboleslavským děkanem skoro až do předsíně a když se opět vrátil do své komnaty, zase na čele jeho zjevily se chmury a jasné oko jakoby mlhami se kalilo.

„Jsi, pane strýče můj, na cestě kluzké velmi; jen jediný krok a může býti po celé tvé slávě a po veškeré tvé cti. — Waldštejnové od jakživa svých králů bývali sloupové a opory nejpevnější. — Neslyšel jsi, pane strýče, tu starou pověst o čtyřadvaceti synech, jak druhdy Otakara až na daleké břehy mořské provázeli? — A slyšel-lis, což jsi ji zapomněl? — Arciť, arciť! — Pan generalissimus, Frýdlandský vojvoda, Jeho Výsost — zapomněl zcela na panský svůj erb a pak by měl, pane děkane, pamatovati na Staroboleslavský obraz Marianský! — Přeji ti, vzorný pastýři, všeho zdaru ku zítřejší tvé pochůzce; ale nevím — nevím.“

Druhý den pustil se opravdu pan děkan od paláce k paláci. Všecka šlechta byla v Praze shromážděna počtem nejplnějším, jakoby generální sněm měl býti odbýván. V panských domech se zábavy střídaly; masopustní dnové plynuli jako voda. Sotva se panstvo vyspalo, už nové radovánky ho čekaly, každé příští veselejší, rozmarnější. — Švédové byli daleko, až v Bavořích, císařská armáda vůčihledě vzrůstala, i kdyby pan Albrecht chtěl činiti císaři něco na úkor, schopných vůdcovských hlav jako hub po dešti, Gallas, Colloredo, Piccolomini, Hatzfeld . . . Jména těch šlechticů zněla po španělsku, po italsku, po francouzsku; Českých, starých, v zemi od věků uselých, bylo pramalounko . . .

V prvním paláci, kde zaklepal, řekli panu děkanovi, že jsou Jejich Milosti ještě pohrouženy v hluboký spánek; v druhém jej odbyl vysoký pán se zažloutlou tváří, popelavým vlasem a šedivým Španělským knírem, že časy dnešní vyžadují výloh nutnějších bezpočtu; jinde na veliké berně se odvolávali, ve čtvrtém a pátém domě panském ani k vrchnosti ho nepustili. Pan děkan se však nedal odstrašiti. Šel dále od prahu ke prahu; ale odcházel od každého s rukama prázdnýma, až se octl u Lobkovického domu, jež obývala vdova po panu Janu Křištofovi, paní Kateřina Dobrotivá Lobkovská z Kolovrat.

V domě všude ticho, jakoby vrchnost byla odjela na venek; pouze v průjezdě přecházel staričký služebník, pana Jana Křištofa z Lobkovic někdy „rostenec“, jak často s chloubou o sobě říkával. Uzřev duchovního uklonil se, — což v panských domech zvykem mezi čeledí nebývalo, obnažil hlavu a otázal se zdvořile, čím velebnému otci mohl by službu učiniti. A potom bez okolků pana děkana uvedl do hořejších komnat.

Paní Kateřina Dobrotivá byla zaměstnána u kolovrátku. Pan děkan nemohl ji ani poznati! Kde pak také! — Šlechtična z rodu v království nejpřednějšího při práci a k tomu ve dnech, kdy vše kolem, staří i mlád, zachvácení vírem masopustu! Byla oděna v jednoduchý, šedý šat, bez nejmenší ozdoby, jakoby byla složila sliby klá-

šterní. A rty jejími přecházela tichounkým hlasem píseň o marnostech světa . . . A přec léta její nebyla ještě ani v jeseni.

„Dobrou-li nesete zprávu ze Staré Boleslavi, pane děkane?“

„Zdá se, paní jasná, jakoby siroba naše věčně měla trvati!“

„Věčně?“ opětovala paní Dobrotivá, kynouc hosti svému, aby se posadil.

„Od Jeho Eminencí zvěděl jsem, že jste ráčila obětovati za obraz Rodičky Boží všecken svůj skvost a všecken svůj šperk! — Jdu sem vzdát díky nejvřelejší za všecko! — Račiž Pán Bůh vám na rodě vzácném vším nejlepším na všecka příští léta požehnati! — Ó by bylo, paní vznešená, v řadách šlechty v této zemi všude vám podobných!“

„Učinila jsem, jak mi láska k Matce Boží velela!“ podotkla skromně paní Dobrotivá urovnávajíc přízi na ozdobném stolku dubovém.

„Za to bohatýrský váš kmen všecku domorodou šlechtu na věky přetrvá! — Ještě jednou, paní vznešená, račtež přijati za všecko dobré díky nejvřelejší!“

Potom se odebral pan děkan k paláci arcibiskupskému, aby Jeho Eminencí zpravil o výsledku své sbírky. Ale šel krokem nejistým a jedva že viděl na dlažbu před sebe.

„Jen jedině zábavy kdybyste se odřekli, jen

jediné, vy páni! — Co srdcí by překypovalo dů-
kem upřímným k vám, co duší by vás ctilo, co
jazyků by vám blahorečilo a co hlav by památku
vaši zachovalo do dnů nejpozdnějších! — Ale což
stojíte vy o důk milého lidu našeho; což stojíte
vy o jeho úctu, o jeho blahorečení, o jeho vzpo-
mínku? — Jen ona jediná!“

Pan děkan octl se proti všemu nadání již
před průjezdem arcibiskupského domu.

Služebníci vidouce ho, podívali se jeden na
druhého, usmáli se a pověděli si cos uštěpačného
o kurýru; a komorník jej opět odbýval, nechť je
ho vpustiti ani do předsíně.

„Jeho Eminencí už samou audiencí unaven,
trvá to od Božího rána. — Až zítra, pane děkane!
V Praze ostatně není dlouhý čas! Utíká rychle!
— Mnohem rychleji, pane děkane, než ve Staré
Boleslavi!“

„Půjdu bez ohlášení!“

„Vždy milým jsi mi, pane děkane, ať ohlášen
či nikoliv!“

Komorník se nevrle odvrátil a arcibiskup
prohodil ještě přívětivěji: „Bude-li jednou, milý
Josefe, tak těžko také do nebe se dostati, pak ne-
vím, jak s tebou samým to dopadne.“

„Eminencí neráčila míti od Božího rána ještě
ani chvilky pokojné! — Nejlépe bránu zavřiti a
otázati se každého dírkou! — Kampak takhle! —
Už přec starší pán! Mladá léta tu již nejsou!

— Tak před deseti ještě jsme to mohli činit! Ale nyní? — Od toho si také stěžujeme na churavost! — Inu, kde nebývá rady —. Však bych nebyl komorníkem v hraběcí Harrachovské rodině od maličkosti, kdybych to měl takhle dále nechati.“

Pan Josef se hněval do opravdy a když Staroboleslavský děkan odcházel, jakoby ho ani neviděl. Jindy se zlehka ukláněl hladě si při tom přičervenálý obličej, podobný nemálo měsíci v úplňku.

„Ani jediný!“

Kardinál si po páně děkanově odchodu opakoval toto slovo už asi po čtvrté.

„Však jsem tušil tu jejich obětavost. — Pan generalissimus se zaplétá do svých tenat úzeji a úzeji a Česká šlechta se baví. — A ten milý Pán Bůh? — Inu — on shovívá, mlčí a velí slunci svému svítiti na dobré i na zlé. — Pane strýče, zdaž pak si někdy vzpomeneš, jak odmítl jsi tenkrát tu mou žádost? — A doba vedle předtuchy mé nedaleka, kdy tě opustí všecko, nač jsi se spolehal, i ty hvězdy — —“

Panu arcibiskupovi usedaly na čelo opět podivné chmury. Pan Josef mohl býti rád, přišel-li někdo a jeho pánovi myšlenky nedobrozvěstné obrátil v jiný směr.

Staroboleslavský děkan odjížděl z Prahy se slzami v očích.

„Kdo pak si na tebe vzpomene, milá Boží

Matičko, když se všech stran kyne mu rozkoš, když, nač si jen pomyslí, plným douškem užívá, když jeví se mu všecko vůkol světlem nejrůžovějším! — Kdo pak si na tebe vzpomene, ty věrný lide Český, když ti slzy rýhy ve tvářích ryjou, když ti oči hořem červenají a nemáš, ke komu bys se utekl! — Jak jsi osiřelé ty, městečko, jež nenadarmo zovou Českým Betlémem. Zdaž neměl bych zakvíleti se starým věštcem Hebrejským: Učiněna jest jako vdovou paní národů; pod plat uvedena jest kněžna krajin.“

Nad Starou Boleslaví plynuly průhledné mlhy posledními červánky lehounce zarudlé. Věže kostela Marianského vyzíraly z nich opět jako ruce sirotčí zdvižené k nebesům za srdcelomného úpění. Veliký zvon rozhlaholil se dalekou rovinou ve velebné „Ave Maria“, až se vlny pračeské řeky, jež se vine opodál za tichých večerů jakoby bez ducha, rozechvěly nesouce tyhle zvuky daleko, až za hranice, v pozdrav věrných, upřímných dětí milé Matičce.

„Jak jste pořídil, otče důstojný? — Už vás čekáme od samého poledne!“

Kolem povozu nakupil se okamžitě zástup mužů, dětí a žen, deroucích se k panu děkanu, aby ho přivítali.

„A děti naše?“

„A Damian, Amplissime?“

A bylo těch otázek, že by na ně důstojný

kněz musel dobrou hodinu odpovídati, kdyby mohl podati zprávy zevrubné.

„Jen trpělivost, jen naději, přátelé drazí!“ —

„Zase jen trpělivost? — Zase jen naději?“

„S tou trpělivostí oči zavřeme a tu naději do rakve s námi uloží.“

„Člověk moudrý všecko své doufání skládá v Hospodina! — A nechtěli byste, přátelé drazí, i vy býti moudrými podle slova Božího? — Co Českých srdcí, kteráž bušice tlukotem posledním předce ještě doufala, že milé vlasti zase vrátí se bývalé časy? — Co očí Čechů věrných se spánkem věčným zavrálo a přece nevzdali se naděje, že hvězdu spasnou aspoň jejich potomci uvidí! — Jdětež, milí moji, pod krovy svými poklekněte a za své děti, za rodnou zemi se pomodlete, vzpomeňte i nepřátel její a Matička Boží i v dáli za vás se přimluví! —“

Povoz pana děkana hnul se ku předu a lid se rozcházel znenáhla k domovům. Když se octli pod svými krovky, každý si klekl, každý se modlil za své děti, za rodnou zemi, ale jen ta modlitba za nepřátely České otčiny šla jim z těžka, jakoby neměla perutí a jakoby ani vzhůru doletěti nemohla.

X.

Byl teplý, březnový den — jeden z prvních. Pod čistě modrým nebem hlaholili skřiváci písňe se všech stran. A zdálo se, jakoby na stromech už vyrážely pupence.

Ale krajem pusto, ticho; i v nejbližším okolí vesnic a městeček. Jen zřídka kde objevil se sedláček, jak oře půdu k jarní setbě podruhé. Ale sotva že nohy vlékl za sebou a konci po každé brázdě museli si odpočinouti. Tak zrovna, jakoby všickni tři hladem byli vymořeni. Sedláček se chvilkami polem rozhledl, obrátil, jakoby počítal, kolik už vyoral brázd či jakoby mu byla přiletěla k soužené hlavě otázka s tím jarním větérkem odněkud od Bavor: „Zdali marně neoráš, zdali se marně nemozolíš? — Kdo bude žitko žít, až budeš v hrobě hníť?“

Po dědinách také jako by mor se včera odtud odstěhoval, nejinak než jako bylo na severu České země. Někde byly statky i chaloupky opuštěny úplně. Bylo to také znáti zdaleka podle vylámaných vrat, vytlučенých oken, podle rozježených střech. — — Letěla tudy as Lítice třicetileté vojny.

A v jedné z takových dědin, o nichž nemožno říci, zdali tu obyvatelé pomřeli či byli-li ubiti anebo se vystěhovali, tábořilo as ode tří dnů k tisíci vojáků. Vesnice rozkládala se na samém

Labském pobřeží. Na vysoké skále se čtyřmi mohutnými kmeny a prastarým křížem přecházela dnem i nocí četná stráž.

Vojáci měli oděv sešlý, nebylo lze poznati ani jaké barvy! — I obuv jejich byla chatrná, tak že se zdálo, jakoby jim prorážely koží prsty. Kabátce podle všeho nesvlékli už také hezky dlouho. — Mohlo by se říci, že tihle k řadovému vojsku ani nepatří. Ale kázeň mezi nimi byla železná. Tu a tam rozlehla se i pobožná píseň; nejčastěji ovšem světská, ale ta hlasem tlumeným. Toužil v ní syn po rodičích, bratr po sestře, hoch po nevěstě.

Byli to zelení lancoši, v císařské armádě regiment zrušený, nad nímž v Plzni pan generalissimus vynesl hrozný soud a jehož praporec poručil na kusy roztrhati a rozházeti do čtyř koutů světa pod šibenicí. Ale kýs odvážlivec osmělil se přestrojen pod čekan na Plzeňském popravišti, rozlámanou žerď kousek po kousku sesbíral, z praporce částičku k částičce ukládal; zelení lancoši měli opět praporec — ten starý, slavný z Lužňanské bitvy, ale praporečníka už jiného, také však rodilého Staroboleslavana.

Slavíka Damiana provolali jakoby jedním hrdlem všickni plukovníkem.

Dnešním podvečerem seděl ve světnici, jež v opuštěném statku byla nejprostrannější, levou ruku maje položenou na jílci svého meče a pra-

vicí hlavu si opíraje. A nikdy dobře nebývá — už od jakživa, když mladá hlava potřebuje opory.

Opodál před výklenkem ve stěně klečela Andělka a ač slova jí přecházela rty toliko šeptem, přec bylo dobře rozuměti, jak vroucí, jak z útrobu duše se řinoucí byla její modlitba.

Za chvíli vstala, pokročila zlehounka k zamyšlenci, položila mu ruku na rameno a jemňounce zahovořila: „Pořád tak, jakobys ani nevěděl, že jsi u cíle, jež vytkl jsi sobě před dvěma lety a o němž jsi mi tolikrát vypravoval.“

„U cíle pravíš, Andělko?“

Mladý muž pozdvihl hlavu, levice smekla se mu s kordu a ocel o podlahu zazvonila.

„Není-liž vyplněn úkol, jež jsi byl sobě vytkl hned tenkrát, když jsi poprvé opustil otcovský práh? A co schází nám, aby štěstí naše bylo úplné? — Matičky Boží obraz v rukou našich, už nám ho nikdo nevyrvé, jen několik dní cesty, miláčku můj, a tomu našemu štěstí Matička Boží požehnání svrchované vyprosí!“

„Arciť, Andělko, vyplněn úkol můj! — Ale zdaž smíme do vlasti, zdaž smí tam se mnou moji soudruzí — můj regiment? Waldštejnův ortel nad zelenými lancochy potvrdil prý sám císař pán!“

„A čím jste se provinili? — Čím ty, kterémuž přece tolik důvěřoval?“

„Mne se tážeš, Andělko? — Neměl-li bych se já stejným právem tebe zeptati, co ty jemu

jsi učinila, že tě poručil vléci za sebou a vězniti? Víím, Andělko, proč tak učinil.“

„Ty že bys věděl?“

„Straší jej stíny pokrevenců, kteréž připravil o všecko, i prý o životy. — A z těch pokrevenců jsi prý ty poslední!“

„Já? — Matičko drahá!“

„Ty, Andělko! — A proto umřel, musel umřítí náš starý plukovník, proto museli umřítí Čepelák s Rohovcem, proto trhal náš praporec a poručil ho rozházeti pod čekanem, proto nás obžaloval a odsoudil z věrolomství a proto nás ve Vídni vylíčil co zrádce proradné! — — Proto, že jsem tě z rukou jeho vytrhl, káže nás stihati jako psance. Ale svědkem je mi Bůh a svědkem je mi tenhle svatý obraz —“

Slavík Damian tasil kord a zdvihl jej do výše.

„Mne nedostane a tebe tím méně . . . Zelení lancoši ukážou, či věrnost pevnější, na koho lze spíše spolehati — —“

„A toho všeho že jsem já vinna? — Ach ta koruna trnová!“

„Cítíš ji také, Andělko? — Trny její mi spátí nedají a rozdírají mi srdce už drahý čas.“

„Já že spřízněna s ním?“

„Jsi, Andělko, z krve Smiřických.“

„Znám je jedva po jmeně.“

„A bylo by lépe pro nás oba, kdybys toho byla nikdy neznala!“

Před statkem na návsi bylo náhle slyšeti rychlé kroky, prudké hlasy, mnoho najednou a jedva že Slavík k oknu přikročil, zalekl se a ohlédl zpět po Andělce, protože náves se lancochy jen hemžila, jako když včely se rozrojí za krásného jarního dne k poledni.

„Umřeme spolu, Andélko! — Jsme tuším obklíčeni!“

„A obraz svatý?“

„Nikdo neví o něm v tomhle výklenku! — Na porouhání ho nedáme nikomu! — Však ruka Boží sem chodce přivede, aby jej našel, byť i po letech! — Sem ke mně, Andélko!“

Do světnice vrazilo několik vojáků.

Na koních, jež nechali před vraty, byly bílé pěny jako mydliny.

„Pane plukovníku, dobrou novinu neseme!“

Slavík setřel si s čela studené krůpěje a Andělka v náručí jeho zašeptala: „Matička Boží nedá nám zahynouti.“

Vojáci, jenž vrazili do světnice, patřili k regimentu zelených lancochů.

„Dobrou novinu?“

Vojáci jakoby samou radostí byli zapomněli svému plukovníku vzdáti vojenskou čest, až teprv touhle jeho otázkou se vzpřímili jako svíčky a pozdravili jej.

„Trest za starého obrista, za našeho hejtmana, za našeho poručíka, za pohaněný náš pra-

por, za zlehčený náš regiment na pana generalisima už přišel!“

„Trest pravíš, Sudíku?“

„Trest hrozný, pane plukovníku!“

„Nu mluv tedy a povídej! — Toť jste zrovna letěli!“

„Taková novina, pane plukovníku, dává člověku křídla samoděk. — Pan generalissimus utracen!“

„Utracen pravíš?“

„Soudy Boží — —“

„Císařské soudy, panno ctná!“ upozornil vojín Andělku.

„A kde a jak?“

„V Chebu, kamž z Plzně zaměřil, aby se spojil se Švédy. — Sám proboden a družina jeho celá rozsekána. — Byl to, pane plukovníku, strašný kvas masopustní.“

„A to dobrou novinou nazýváš?“

„Jak bych mohl jinak? — Jsme pomstěni, jsme zase staří zelení lancoši.“

„Mýlíš se brachu! — Jsme zbaveni jen pro následovatele!“

„Buď Pán Bůh duši jeho milostiv!“

Andělka sepjala ruce utkvěvši očima na výklenku.

„Naše čest leží roztrhána pod Plzeňskou šibenicí. — — Teprv si ji musíme sebrati a ukázati podruhé, seč jsou zelení lancoši!“

„Cesta do Čech nám, pane plukovníku, otevřena — —“

„Slyšíš, co praví? — Cesta do Čech otevřena! — Pojď, vrať se, ještě dnes, miláčku můj! — Jak, starý muži, odtud do Boleslavi daleko?“

„Celý týden, panno ctná!“

Slavík Damian opíral se o jezdecký kord maje hlavu k zemi svěšenou, nejinak než jakoby stál na bojišti po šťastné bitvě, ale každým okamžikem jsa připraven na nástrahy nepřátel.

Po návsi bylo hluku, zpěvu, jásotu. — — Jen několik starých lancochů stálo tak jako plukovník zamyšlených, hlavy majíce svěšené a v očích jakoby mlhy se jim rozestíraly. Ten pan generalissimus je nejdřív proslavil v celé císařské armádě, potom jim na smrt ublížil, protože sáhl na starou lancošskou čest a když ho stihl trest a pokuta, přece ho litovali. — — Který pak voják nelituje svého generala, byť byl tvrdý jako skála, byť byl nevládný a snad i bez citu, který je vedl tolikrát a tolikrát k vítězství, tolikrát a tolikrát ku slávě, když se na hlavu jeho jako žhavé uhlí sesype neštěstí! — A na pana Albrechta z Waldštejna to neštěstí přišlo, jak by se byl nikdo do nejdleší smrti nenadál. Skupeniny hvězd byly prý pro něho ze 24. února na 25. nejpříznivější, leskly se prý všechny jakoby každá byla jedním z drahokamů v koruně Českého království a zatím to byl příšerný svit dragounských helmic a lesk jejich ocele.

Slavík Damian se probral z myšlenek teprv, když už oba vojáci ze světlice odešli.

„Takového konce, Andělko, jsem nečekal! — Ublížil mi, hrozně ublížil, ale . . .“

„Byl můj příbuzný.“

„Druhdy můj dobroditel.“

„Musím, Andělko, ven! — Tropí tam příliš velký hluk! — Jakoby se Švejda byl propadl i s kurfirstem do země! A on zatím dokonal jeden z nejslavnějších generálů, již kdy byli na světě. — Dobře učiníš, když se za duši jeho pomodlíš!“

V těch chvílích bylo již ve Vídni dekretováno tři tisíce mší svatých za pana generalissima.

Slavík Damian vyšel na náves a poručil bubnovati. Potom zavelel: „Staroboleslavská setnina!“

Sto mužů jako mladé doubce rostlých stálo okamžitě v šiku, jakoby měli táhnouti proti nepříteli.

„Uchystejte se hoši na cestu k domovu!“

Plukovník Damian skorem ještě nedořekl a návsí rozlehl se ze sterých hrdel jásavý ryk.

„Zařekli jste se hoši, že domů se nevrátíte, že rodičů, bratrů a sester, svých nevěst nevidíte, dokud nedobudete Staroboleslavského pokladu zpět! — Zařekli jste se a slibu tomu jste byli věrni do dneška! — Nuže obraz Matky Boží v rukou našich, cesta do České země volná a jak myslím, v tu stranu, kudy se budete vraceti, bez nebez-

pečí! — Matičku Boží svěřuji vaší stráži a nevěstu mou vaší ochraně. — Zítřkem vyrazíte k domovu!“

„A ty, pane plukovníku? — Což ty se s námi nevrátíš? — Máš staré rodiče, kteříž tě jako své spasení čekají!“

„Nevrátím!“

Pan plukovník pronesl toto slovo hlasem tlumeným.

„Bude plesati celá Boleslav! — Jen ty a tvoji rodiče a tvá nevěsta ne!“

„Vy rodnému městu jeho poklad vrátíte a já našemu regimentu se setninami ostatními půjdu hledat starou slávu! — Však ji brzy nalezneme! Zelení lancoši musí opět býti a bohdá budou ve vojště císařském plukem nejprvnějším! — A až bude Boleslav plesati, pak si na nás vzpomeňte, a budete-li kdo chtíti, za námi se navratte. — Zelené lancochy na poli čestném vždycky naleznete!“

A sotva že Slavík poslední slovo dořekl, spustil dudák Krakule z plných plic do kola. Co mu bylo do toho, že regimenty tu a tam budou smutek slaviti za pana generalissima. Krakule měl ostatně proti panu Albrechtu z Waldštejna svrchu už odedávna, protože to byli tenkrát jeho mušketyři, kteříž mu kozlíka pomačkali, že chuděrka dodělal a víc zvuku ze sebe nevydal.

„Já že se mám vraceti bez tebe? — Co si

to pořád vymýšlíš? — Však jsem každé slovo slyšela. Já se na tyhle chvíle tolik — tolik těšila!“

„Až věže Staroboleslavské uvidíš, pozdrav je ode mne, až matičku s tatičkem políbíš, za mne jim políbení dej, a pod střechou rodného domku mého mne očekávej! — Nic platno, Andělko! — Patřím k praporu, na nějž jsem složil přísahu. Ten prapor je potupený, však o tom víš. Až jej očistím, až jej regimentu zelených lancůhů vrátím vítězný, pak přijdu — pak, Andělko, na perutích větru přiletím, pak nám rodiče požehnají, Matička Boží štěstí všecko vyprosí, pak, Andělko, už nikdy nebudeme se loučiti —.“

Slavíkovi náhle přišla na mysl zase slova starce vyhnance — rytíře Václava z Bukové — kteráž všemu, co z České krve, na dlouhá — dlouhá léta věští korunu trnovou, jíž se oči krví k smrti zalévají; a mladý muž potom umkl, jakoby všecko myšlení se mu rázem bylo stavilo.

„Nikdy pravíš? — A což jest-li tohle dnešní naše loučení poslední? — Čest praporům jen v bitvách se dobývá! — Tolik přece vím, co bloudím světem jako bludička! — A v bitvách — jsou lidské životy tolik jako bubliny na vodách.“

Slavík Damian neměl pro Andělku ani jediného slova útěchy.

„Tak se mi zdá, jakoby už dnes byla tvá hlava pro mne ztracena! — Tak jakobys všecek byl proměněn! Pro Matičku Boží, pro vlastní své

rodiče se mnou se vrať! — Ach kdybych já byla otce či matku poznala! — Jak bych k nim byla dospíchala. Nikde bych stání neměla a nikde pokoje, dokud bych nespočinula v jejich náručí! — A ty můžeš a přece se zdráháš!“

Slavík dosud jakoby rty měl uzamčené!

„Nějak divně se rozcházíme! — Jakobys měl na zřeteli cos jiného než štěstí své a mé! — Jakoby se nad tou naší láskou všecko kalilo! — Damiane!“

„Nesmím, Andělko — nemohu! — Čest muže nade všecko štěstí!“

„I nad naše?“

„I nad mé, Andělko!“

„Tak tvrdě mluvíš?“

„Považ, nikde bych se nesměl ukázati, nikde hlavu vystrčiti. Co by ti byl platen život po boku muže, kterému na čele by každý nečest mohl čísti. — Však se vrátím, buď bez starosti, jen tatfčka s matičkou za mne pozdravuj, za syna jim zatím dcerou buď. Ty jim dovedeš mne nahraditi!“

„A kdo tebe mi nahradí?“

„Andělko, už jsi tolik zkusila . . . A když jsme už tomu svému štěstí tak blizci, chtěla bys trpělivosti pozbyti? — Andělko, jen chvilí ještě!“

Mladý muž přivinul nevěstu svou blíže.

„Každý rozchod smutný. — Když se lidé loučí, nikdy se nesmějou. — Tím šťastnější bývá jejich shledání!“

Dnešní noci dozajista ani jeden z lancochů nezdráml.

Krakulův kozlík už skorem nemohl, co se dnes navřeštěl a nakvikal. A ještě ani hvězdy nezačaly blednouti, Staroboleslavská setnina stála v šiku jako do bitvy před statkem, v němž se ubytoval pan plukovník, a kolem Staroboleslavanů celý regiment.

Slavík Damian byl již také připraven. Z klenuté komůrky v pozadí statku vyšla Andělka tolikéž uchystána na cestu.

„Svěřuji vám poklad drahocenný; od této chvíle ručíte zaň krajanům svým vy — rodáci moji. Ochrane vaší odevzdávám obraz, jež znáte všickni od nejtútlejších let, k němuž se utíkávali o přímluvu nejdávnější předkové, u něhož nalézali pomoci vaši otcové, v jehož stín brali útočiště vaši dědové. — A záštitě vaší poroučím tuhle svou nevěstu! — Ke hranicím České vlasti vás vyprovodíme! — A nyní pochodem!“

Na nebi vyhaslém byla již jen jitřenka. Ze Saských rovin se šero náhle ztrácelo a České vrchy rděly se nejčistším nadem ranních červánků, jakoby samou radostí z tohoto průvodu, jenž zprvu krokem volným a potom pořád rychleji a rychleji přibližoval se k nim, v němž poznávaly věrnou Českou mláď, i staré a šedivé už děti. A když umkl po chvilkách rachot lancošských

bubně, rozlehlo se ranním krajem pokaždé z tisíce mužských hrdel:

Maria, matko žádoucí!
Tys královna všemohoucí!
Prosiž za nás, za křestany,
svého Syna, Hospodina,
Kriste elejson!

Červánkový nach bledl, ztrácel se a nad zelenými homolemi nedalekých hor vstávalo už slunce tak mile a jasňounce, jakoby chtělo mladistvé dívce po boku Slavíkové v očích slzy usušiti, ubledlé tváře osvěžiti, blaživými paprsky červenavé rtíky přivést k úsměvu. — — I ten větérek, už jakoby májový, vanul tak tichounce, jakoby jemnými perutěmi svými z mladého bílého čflka chtěl setřítí trud, z hezounkých líček zapuditi stesk a v mladou duši přivanouti tolik naděje, kolik jí skládá lidstvo vždy v jarní, zlatý čas.

„Až jen ty naše věže uvidíš! — Až tatíčka s matičkou za mne potěšíš! — Což tu bude jáсотu se všech stran, co vítání, co vpytávání, co divení, co blahořečení, co sběhu lidstva odevšad.“

„A toho všeho ty neuvidíš, ani neuslyšíš.“

„Dovedu si to pomysliti, Andělko! — Jen když budu o tobě věděti, že jsi v bezpečí!“

„A mne bude soužití myšlénka dnem i nocí, že život tvůj každým krokem ohrožen . . . .“

„Víš co, Andělko, učiníš?“

„Jak bych mohla věděti?“

„Chováš u sebe svatý obraz, k té, již představuje, uteč se o útěchu a uvidíš, že starost o mne spadne s tebe okamžitě a že nalezeš upokojení.“

Slavík Damian pokynul náhle rukou a celý regiment stanul okamžitě. Byli již na hranicích České země. Již pak se nahnul k Andělce, zahovořil cos, s koně seskočil, tamboři udeřili v bubny jako k modlení, zelení lancoši k zemi klekají na obě kolena, Andělka drží již oběma rukama vzhůru Boleslavskou Rodičku Boží a celý regiment odřikává jakoby jedním hlasem za svým plukovníkem:

„Pod ochranu Tvou se utkáme, Svatá Boží Rodičko, prosbami našimi nezhrdej v potřebách našich, ale ode všeho nebezpečení vysvoboď nás vždycky. Ó slavná, ó požehnaná Panno Maria, paní naše, prostřednice naše, orodovnice naše; se Synem svým nás smiř, Synu svému nás poroučej, Synu svému nás obětuj!“

Mladé dívce zase slzy, však jedna druhé větší, kanou bělounkými lícemi, svatý obraz svírá oběma rukama k srdci těsněji a těsněji a až kola tvoří se jí před očima.

Ranní tišinou letí lancošská modlitba, zachycují ji jarní větérce a nesou vysoko do nedohledna k jasně modrému nebi.

„— — — Zatím tě Pán Bůh do shledané opatruj!“

Dalších slov Slavských k Andělce nebylo slyšeti. Už opět víří bubny táhlým, slavnostním rachotem, celý regiment již zase v šiku a halapartny u nohou, zraky všech upřeny na obraz, praporec se sklání k zemi již po třetí, v rachot bubnů rozlétá se řadami velení: „Vzdejte čest!“ ocel řinčí, kotle duní slavněji a slavněji, tasené kordy důstojnické lesknou se svitem slunečním, jakoby byly stříbrné, chocholy na širácích mění se v kolikeré barvy, prapor ještě k zemi skloněný a Staroboleslavané s nevěstou svého plukovníka, pod jejímž šatem ukryt poklad jejich nejdražší, uprostřed, mizí dál a dále do milé České vlasti.

Nizounko nad hlavami poletuje jim zpěváčků opeřenců, jakoby se schvalně byli sletěli, aby zemi České a v ní kraji nejpožehnanějšímu pověděli, kdo že se to vrací, kdo že to přichází ze zajetí horšího, tisíckrát horšího, než bylo kdysi Babylonské. A nejvýše nad opeřenci, v dáli nedozírné šveholí skřivánek svou ranní modlitbičku. — „Zpívej písničku, Boží poslíčku, Staroboleslavskou pozdrav Matičku!“

XI.

Rok 1634 byl České zemi „cesty křížové“ zastavením sedmým, kdy Kristus klesl pod křížem podruhé, a osmým, kdy k ženám potkavším se s ním řekl: „Dcery Jerusalemské, neplačte nade

mnou, ale plačte samy nad sebou a nad svými syny. Nebo aj, přijdou dnové, v nichžto řeknou: „Blahoslavené životy, kteréž nerodily.“ Tehdyť počnou říkati horám: „Padněte na nás a pahrbkům pokryjte nás. — — —“

Chebská událost rozechvěla mysl všeho lidu jako prudký víchř vodu stojatou. Vylíčili ji nej-příšernějšími smyslenkami a potom byl-li po Čechách pokoj jakoby na oko, byl rozrušen naprosto. Jestli lidstvo do těch čas postonávalo, od té chvíle bylo mu zvolna umířati. A umířání bývá prý nejtěžší, když ubožákům k uším zalétají úšklebky, posměch a potupa.

Krajem šla od dědiny k dědině, od města k městu postava divná, jakoby ze země byla vyrostla, měla dvojí tvář, dva jazyky, dvojí řeč. — — Byla to lež a ubohý lid nevěděł, co si počítí, kam hlavu ušřvanou položití a ukládal jí nezřídka, aby se prospal na věky. —

V těch časech se zdálo jakoby se proti vlasti naší byly spikly všecky mocnosti zemské i nad-pozemské. V starých knihách tak leckde věrní a milí Čechové žalují. —

✓ Zelení lancoši vrátili se do rodného města s Rodičkou Boží šťastně; šli dnem i nocí, aby milé rodiště uzřeli co nejdříve. I Andělce, zdálo se, že svědčil z Českých luhů vanoucí jarní vzduch. A den ode dne spěchali rychlejším pochodem.

Chtěli rodiče, bratry, sestry, snad i nevěsty překvapiti.

Bylo miloucké odpůldne nedělní. Kolem Labe už všecko pučelo, lučinami ukazovaly se tu a tam hlavinky prvních jarních kvítků. — — Stará Bolešlav uprostřed té svěží zeleni prý mládne každou vesnou a proto od nepaměti každým létem tolik návštěvníků. Putují prý sem také tisícové, aby tu omládli a osvěžili. Trampotami života stárne často i mladistvá tvář, útrapami bělí se zhusta před časem i tmavý vlas a bédami kalí se nezřídka jasné, bystré oko na věky. — — Putují sem tisícové, aby se zbavili tíže, kteráž hlavu jejich tak nízko sklání ke hrudi. A kdyby všecka ta tíž, co jí zde v tomhle Českém Betlémě nechali, v kameny či balvany skalní se změnila, Labe by musela zastaviti.

Nejsnáze mládne prý tvář a hrud' oddychuje nejvolněji v prostorách zdejších chrámů. Tak starodávná praví zkušenost.

A proto byla dnes v kostele Marianském hlava vedle hlavy: pan děkan Jiří Bílek z Bilenberka oznamoval všemu lidu, že učiněny kroky poslední, aby posvátný obraz zdejšímu městu opět byl navrácen, vysoce urozená paní Dobrotivá z Lobkovic že obětovala všecken svůj šperk, že skvosty vyměněny za peníze činí summu ohromnou. — — —

Pan děkan náhle umkl. Hlavními dveřmi otevřenými dokořán bylo viděti až na prostranství před kostelem.

Pan děkan si položil ruku před oči, protože mu vrhalo odpolední slunce vstříc plné proudy paprsků; na náměstí objevily se náhle řady vojáků rychlým pochodem zaměřivších přímo ke chrámu. Několik okamžiků dlel tak nepohnutě. Lidé dívali se na něj a potom jeden na druhého udiveni a pak uzřevše vojáky již až na schodech velebné svatyně, úzkostlivě ustupovali. Prostředkem lavic byla cesta k oltáři volna; kostelem se ozývaly hlasy bázlivé — — —. Pan děkan dosud na kazatelně, oči maje ještě k příchozím neodvratně upřené. Vojenská zbroj duní a chřestí již dlažbou chrámovou; lančoši postupují k oltáři blíž a blíž. — — Ale mají hlavy odkryté, obličej jejich planou nevypravěditelnou radostí. — V kostele šum se zmáhá; lidé dostupují už vrchních částí lavic. — Vojáci již u samého oltáře, v čele jich mladistvá dívka na lících s nejpůsobnějším květem nachovým a hnědé vlasy její milounce na skráních urovnané v korunu. — Tak podivný zvláště dnes na těchhle lících dívčích květ, zrovna jakoby Matiče Boží kolem hlavy na věnec. Tak vzácný květ, jakoby ani na téhle zemi místa pro něj nebylo a jakoby pro jiné světy se rozvíjel.

„Aj vítám vás, děti drahé, vítám z daleka!“

Pan děkan na kazatelně zahovořil, jako když zazvoní zvon nejslavnějším hlaholem.

Chrámem roste šum každým okamžikem a všecko se náhle žene jako mořský příboj k oltáři.

„Důstojný otče, Staroboleslavská setnina plní slib svůj — — —

Mladistvá dívka u oltáře se zajímá, sahá pod svůj šat a potom odkrývá drahocennou sošku Rodičky Boží v náruči s děťátkem.

Pan děkan již také u oltáře, rty se mu chvějí, oči jeho se lesknou podivnou rosou, že přetěžko mu viděti.

„Staroboleslavská setnina přináší z ciziny svým rodičům, svým bratrům, svým sestrám, své vlasti nejdražší dar. —“

Andělka odevzdává důstojnému knězi poklad sobě svěřený s hlavou hluboce ukloněnou.

„Věčné díky vám, vy milé dívky. — Věčné díky tobě, panno ctná!“

Pan děkan, o němž jsem nejednou již napsal, že byl řečník, jemuž v kraji široko daleko nebylo roveň — nemohl dále; jen svatý obraz v rukou pozdvihl do výše, aby jej Boleslavanům ukázal a pak za pláče všeho lidu vystoupiv na oltář staví jej za sklo do stánku posud osiřelého.

Všechn lid vrhá se na kolena, lancoši tolikéž klekají a rty nesčíslnými derou se slova, jakoby všem byla v hlavách jedna a jediná myšlenka a jakoby všem bylo přišlo na jazyk: „Ti-

síckrát pozdravujeme tebe, Matičko naše, Královno naše, Útočiště naše, Spomocnice naše! — Tisíc-

krát pozdravujeme tebe, Panno přesvatá a vítáme tě zase k nám! Matko, neopouštěj nás!“

Odpolední slunce ozářilo celý oltář nejčarov-

nějším světlem, jakoby tu byla nebes záře roze-
střela se nad svatostánkem, v němž na trůně
svém opět vládkyně. A teprv těmi zlatíci mi pa-
prsky poznávají usazené matky své syny, sestry
své bratry a jedni druhým mlčky padají v náruče.

„A kde můj syn?“

„Kde dítě mé?“

Podivín Slavík s manželkou prodral se zá-
stupy již až za mřížky, jimiž presbytář od chrá-
mové lodi oddělen. Ale Damian mezi Starobo-
leslavany schází sám jediný.

„Nesu vám, tatíčku — matičko, pozdravení od
něho já! — Však se vrátí, ani se nenadějete!“

„Ty — panno?“

„Já! — Abyste prý mne zatím za dceru
pod svůj krov přijali!“

„Našeho plukovníka nevěsta!“ oznamoval ve-
litel Staroboleslavské setniny.

„Můj syn že obristem? — Takovým pánem!“

Dobrá, ustaralá matka sepjala svadlé ruce
úžasem a radostí.

„Andělko — což mne neznáš?“

A obstárlá žena s druhé strany po ruce dív-
čině sahala. Měla na sobě sešlý šat, na tváři
vrásku vedle vrásky a vlasy, pokud je mohlo oko
vidět pod šatem na hlavě, už probělené.

„Tetičko drahá, jak bych vás neznala! —
Vždyť na vás denně vzpomínám.“

„Ach, milé dítě, co jsem zkusila za ten čas!“

„Vím všecko a co nevím, toho se domyslím.
— Vždyť jsem strýci oči zatlačila. Však vám to
ještě dnes vypovím!“

Byla to žena Podubcova, jež na každou ne-
děli ze spustlého dvorce až do Boleslavi chodila,
aby se za muže nešťastného modlila. I za nepří-
tomnosti či vzdálenosti milostného obrazu pu-
tovali sem lidé porůznu i v zástupech, pokud jim
v tom vojsko nepřátelské nepřekáželo.

Co tu bylo v tomhle chrámě dnešním odpůl-
dnem vítání! — Nedivte se, že ve chrámě. Když
se milá matka vrátí, všechny dobré děti se sejdou,
jeden druhému, co zažil a utrpěl, si postěžuje,
řečí konce nebývá a stará dobrá matička se na
ty své dítky, jak se milují vespolek čistou láskou,
usmívá, tváře jí mládnou, červenají a zraky, kte-
réž druhdy každého z těch dítek i krok i my-
šlénku sledovaly, lesknou se jako za mladých
let. — A nebyla-liž tato Rodička Boží nejlepší
matkou všechněm, co jich tu bylo od nejútlejších
dětí až do stařen a starců, jichž dnové jsou již
na sklonku a jichžto životů světlo chýlí se k ho-
rám věčnosti?

Kdo pak by mohl za zlé bráti tomu lidu,
kterýž si tu tak odlehčil a duši své uvolnil!
A trvalo to hezkou dobu, než se rozešli, protože
všickni vítali Rodičku Boží pozdravem, pohledem
a polibkem dlouhým, jakoby chtěli ssáti do sebe

z obrazu svatého sflu k časům zlým, tušíce, že jim jí bude třeba měrou nejplnější.

A potom hlaholily zvony novinu radostnou tak daleko, kam až zvuky jich zaslechli, byť jenom ozvěnou. A v Staré Boleslavi bylo radosti, jako snad nikdy před tím. Tak přece pravda svatá, že kdyby ten obraz zanesli Bůh ví kam, kdyby ho lupiči ukrývali nevím jak a nevím kde, vrátí se pokaždé, protože po celém světě není země nad Čechy krásnější a v celých Čechách Rodičce Boží útulku milejšího nad Starou Boleslav. „V městě posvěceném (krví svatého Václava) odpočinula jsem.“

A matka Damianova mohla na nevěstě synově oči nechat. Byla by jí na rukou nosila, celou zulfala a nevěděla, po čem se dříve ptáti. I starému Slavíkovi jakoby vrásky s čela se ztrácely každou tou novou zprávou z Andělčiných rtů o synu na vojně. A což ta žena Podubcova! — Dnes se nevrátila v tichý ouval, v němž od nějakého času bylo ještě smutněji, teskno nevyslovné. Nadarmo tam ovšem neříkali v Moráni.

U Slavíků kmitalo se všemi okny světlo ještě po půlnoci. Co všecko tyhle čtyři duše si toho věděly vypovědět. Tak se jim zdálo, jakoby k sobě patřily ode dávna nejužším svazkem pokrevností.

Pan děkan odejel ani ještě nesvívalo do Prahy s novinou radostnou, že už Matička Boží zase na

svém starodávném trůně, že ji děti Staroboleslavské přinesly zpět a aby za tím Hofkirchem, zlým lupičem, neposílali ani halře, protože obrazu nemá.

XII.

Událost, o níž jsem vypravoval v kapitole předešlé, v pamětech Staroboleslavských zaznamenaná není. Letopisec vypisuje obšírně dvojí návrat svatého obrazu v zdejší chrám v letech pozdějších. Zaznamenal na památku i řeč, kterouž děkan Břek Matičku Boží ze zajetí uvítal. Neopomenul popsati, jak se všecko lesklo zlatem a stříbrem, perlami a drahým kamením na těch velmožných pánech, kteříž průvodu se zúčastnili a z nichž zvláště uvedl: Jeho Eminenci pana kardinála Harracha, všechen světský i duchovní rád, samého císaře Ferdinanda a veškeré úradnictvo České koruny. V pozdějších letech Rodičku Boží vítali bohatýři; včera však jen prostý městský a vesnický lid, ale se srdcem, jež zlato, stříbro i perly s drahým kamením dovedlo vyvážit.

Což divu, že tenhle návrat se vytratil z paměti! — Kdyby byl letopisec chtěl psáti z těchto časů všecka protivenství a tu a tam některou tu krůpěj osvěžující rosy, musel by mítí očí, kolik je na nebi hvězd, aby mu nic bylo neušlo.

A nyní bych měl obvyklým způsobem zakončiti, abych uspokojil milého čtenáře a abych nezůstavil těmito svými listy v duši jeho trpký do-

jem, — vesele. Bývá to zhusta, ano nejčastěji požadavek, kterýž na spisovateli přeje si každý — — — Může-li se však život, jehož obrazem. ne novým, ale již prastarým jest moře až ode dna rozvířené, vtěsnati v rámeč, jehož svitem a leskem až oči přecházejí? — Mohlo by tak býti, kdyby život byl pohádkou, kde ku konci vždycky bývá svatba, jedí — pijou a lidé jsou živi a zdraví, dokud neumrou! — Ale život bývá skutečností mnohdy až příšernou, jejíž stíny dlužno spíše tlumiti a seslabovati. A za dnů, v nichž svůj obraz ze smutných těch časů zakončuji, bylo nejinak. — —

Na stránkách Nördlingenských uhasly již ohně tábořících vojsk do jednoho. I občasně volání jednotlivých stráží umklo. Je tu soustředěna proti císařským veškerá nepřátelská síla.

Švédský general Gustav Horn očekává ve svém staně netrpělivě ordonancí, jež měly přijeti každým okamžikem. Za chvíli ozval se koňský dupot před stanem opravdu. General vyšel nedočkavě poslům vstříc.

„Je výšina obsazena?“

General vyslovil tuto otázku prudce a potom zatajil v prsou dech.

„Nemožno, pane generale! Ouvozy a porostlinami nemohou děla tak rychle ku předu!“

„Už jedenáctá. — A naši tam měli státi o desáté!“

„Zcela nemožno, pane generale!“

„Musíte, kdybychom měli začítí bitvu o půlnoci! — Není-li město kryto a není-li nepříteli v špižování zabráněno, pak nevím! — Ještě tuto chvíli! Ať za ticha největšího vytrhne žlutý regiment! — Za svítání musí býti výšina v rukou našich!“

Ordonanční důstojník odkvapil ptačím letem a Horn odebral se zpět do stanu se slovy: „Za zítřek, pane Bernarde, divně ti královna poděkuje a panu kancléři po čertech posloužíš!“

A asi touže chvíli začernalo se na výšině, kterouž Švédský generál poroučel obsaditi za každou cenu, od čehož zdálo se, že všechn příznivý výsledek zítřejší bitvy záleží — vojenských postav jako mravenců. Přišli jako duchové, jakoby s oblak, kteréž táhly zvolna nad Švábským krajem, byli přiletěli.

„Tu tábor císařský! — Tam Švédové! — Zde zůstaneme! — Odtud lze přehlédnouti celou krajinu!“

A okamžikem bylo návrším ticho, jakoby človíčka nikde nebylo. A zatím tu stálo hotových k boji tisíc zelených lancůhů, kteříž přitrhli tak zrovna v čas, jako ondyno do bitvy Stejnavské.

Za půl hodiny ozvalo se táhlé volání stráže: „Kdo tu“, a otázka po hesle. Potom se rozlehl výstřel.

Pak bylo zase všude ticho. Jen se tak temnem

zdálo, že vojenské postavy na výšině jsou vzpřímeny a jakoby odtamtud zarážel tlumený jakýs hlas.

„Na dnešku záleží všecka naše čest, naše lancošské jmeno. Více vám připomínati nemusím! Ukažte, že regiment zelených lancůhů ještě žije, že slavně žije a že umí ještě slavněji umřít.“

Vojáci sevřeli zbraně v ruku těsněji. Byli by si nejraději z plného hrdla zavýskli, ale nesměli.

Plukovník samozvanec, Slavík Damian, seskočil s koně a uložil si mladou hlavu na jeho hřívu. Co mu as tou noční chvílí na mysli leželo? — Co jiného, než městečko v milounké rovině s dvěma věžemi Marianskými a třetí Svatováclavskou? — Co jiného než v tom městečku domek úhledný s podloubím, v tom domku matička s tatíčkem a nevěstou? A tyhle myšlénky se mu ani z hlavy, ani z duše hnouti nechtěly! Pojal ho náhle stesk, tak podivný, nevysvětlitelný, až se mu oči slzami zalily a hřívu vraníka zarosily. A věrný, dobrý kuň svou hlavu blíže k pánovi přitulil, jakoby ho chtěl potěšiti a ušima zastříhal, jako by mu chtěl ukázati, jak má stesk se sebe setrásti a potom zařehtal jakoby mu chtěl pověditi, aby byl dobré mysli, však že ho k nevěstě na svatbu přece donese . . .

Už svítalo a Slavík Damian ještě tak s hlavou nakloněnou ke koni.

Už děla zahřímala a Slavík Damian teprv

nyní setřásl se sebe stesk a lančoši hotovili se do bitvy. Ale než se dobře rozhlédli, dole návrším zažloutlo se všude kabátců Švédských jako slunečnic. A potom se výšina zahalila bělavým dýmem.

Týmž okamžikem bitva se rozzuřila i na straně protější.

A když se na okamžik dým zdvihl, zelení lančoši stáli, jakoby byli z kamene a před nimi proslulé Švédské pěchoty celý násep.

Slavík Damian s taseným kordem zabodnutým do země a okem upřeným k novým řadám, jež se valí vzhůru k opětnému a opětnému útoku.

Rachotem děl třese se země, vířením bubně a vřeskotem polnic chvěje se vzduch a svitem ocele oči přecházejí. Jednou se vítězství kloní na stranu císařskou, podruhé ke Švédům. Jen zelení lančoši na výšině jako železný kruh, jež pouze věkem dovede uvolnití rez.

Švédové ženou útokem už asi po šesté. Návrší se bělá, žlutne a modrá pověstnými kabátci. Bernhard Výmarský velí slavnému regimentu po sedmé: „Útokem v před!“ Ale marně.

Zelení lančoši dosud na výšině, kolem nich Švédů celé valy; ale sami jsou již také prořídli, ach Bože, už skorem centimováni. Jen plukovník ještě na témž místě a zase tak s kordem k zemi skloněným, očekáváje nového, již asi desátého útoku. Tenkrátě žene nejslavnější Švédský regiment — bělokabátníci, v jichž boku s ocelí mezi

zuby a bambitkami v pravicích — *zasvěcenci smrti* — *Čeští exulanti*.

Švédové odrazení poznovu. Zeleným lancochům rachotí za zády bubny, Španělské regimenty jdou jim ku pomoci. Vyslal je na výšinu sám arcikníže Ferdinand, zpozorovav — avšak poněkud pozdě, v jak strašlivém postavení udatný pluk císařský.

A když se nyní zdvihly k temněmodré obloze srpnové kotouče dýmu, val nebožtíků a zraněných podobal se opravdové hradbě. Ze zelených lancochů nestál již ani jediný, ani plukovník. Avšak prapor jejich rozbitý, prostřelený a naprosto prosekaný trčí dosud vzhůru. Slavík Damian opíraje se polosedě o své stydnoucí soudruhy svírá jej oběma rukama křečovitě.

„Pane — ty tu? — A kde tvá nevěsta?“

Nepřátelský jezdec — rytmistr Jiřinec — ne-daleko se zdvihá sbíraje poslední sílu.

„Ach Bože! — Má nevěsta tuhle — cizí země!“

Slavík Damian klesá nazpět, ale praporec svírá ještě pevněji.

„Vidíš ani já, ani ty ji k oltáři nevedem!“

Jiřinci k těmto slovům už také schází dech.

Španělské regimenty obsazují výšinu úplně. Švédové od útočení ustali a porážka jejich na všech stranách k nevyhovění.

„Který že pluk tohle vykonal?“

„Nemohu sloužiti, Císařská Výsosti! — Stáli tu od svítání. Odrazili dobrých deset útoků.“

Vysoký důstojník, jež velitel Španělského vojska oslovil „Císařská Výsosti“, seskočil s koně, družina jeho tolikéž a pěšky dostoupili temena výšiny.

„Zelení lancoši, Císařská Výsosti! — Proskribovaný regiment!“ oznamoval generál Gallas.

„Zelení lancoši, Císařská Výsosti! — Proskribovaný regiment!“

Slavík se ze smrtelných dřímot probudil a jakoby po paměti opakoval tato slova.

„Přišli smýt svou potupenou čest, přišli očistit svůj pohaněný praporec. — Zelení lancoši . . .“

„Jsou, brachu milý, nejslavnějším v celé armádě regimentem!“

„Byli pane, byli do nedávna. Nyní už jsem na živu z nich sám jediný! — Neznám tě, pane! —“

„Jeho Výsost Císařská, arcikníže Ferdinand,“ pravil polohlasitě jeden z pobočníků, nahnul se k zraněnci.

„Pane, Vy to můžete. — Císařská Výsosti!“

Slavík Damian namáhal se vzpřimiti; šlo mu to z těžka. Z polovice však se mu podařilo přec.

„Račiž sejmouti s našeho jmena potupu, s našeho praporu — s tohohle, Výsosti — pohanu!“

Mladý, na smrt zraněný muž se kolem po svých družích rozhlédl.

„My tu všickni — jeden vedle druhého — na živu ani jediný.“

„Já, milý plukovníku — —“

Na druhé straně vstává mezi nebožtíky starý muž a na prsou mu cos kvíká, jakoby sténání, — dudák Krakule.

„Já sám, milý plukovníku. — Kozlík za to prostřilený, hlava rozřata. Podívej se, jen já!“

„My padli, Císařská Výsosti, za svou čest. —“

„Jak vás mohu odměnit, děti milé? — Vy zachovali jste dnes Habsburkům císařskou korunu! — Dnešního vítězství cena patří vám!“ —

„Cena naše už jen smrt! Ať po nás jmeno zelených lancochů nikdo nenosí! — Tenhle praporec — svědek naší slávy — sešitý z kousků, jež na Plzeňském popravišti odvážlivci sesbírali, odevzdávám, Císařská Výsosti, Vám —.“

„A co Andělka, plukovníku? — Co vzkážeš své nevěště?“

„Až přijdeš do Staré Boleslavi, ptej se tam po Slavíkovi, pozdravuj ho — tatíčka, matičku, mou nevěstu — — Andělko má!“

Bledá tvář arcivévodova sklání se níže a níže, ruka jeho sahá po ruce Damianově, potom se tisknou vřelým stisknutím a Ferdinandovi mimoděk přecházejí rty slova: „Věrná, Česká krev!“

Slavík Damian znovu se zdvihá, ale již nemůže.

„Baže věrná ta Česká krev! — Tak věrná, jasný arcivévodo, že každá její krůpěj perlami by se mohla platit.“

„A co z toho máš?“

Slavík Damian klesá zpět, praporec však dosud svírá pevně v ruku svých. Zraky všech upírají se v tu stranu, odkud sem zaletěl tenhle hlas.

„Máte z toho všickni — všickni — *korunu trnovou!* — Trnovou korunu pletete nám, uvijíte ji sobě a pletete všem, s kým se cesty života vašeho křížují —. Ach jak ty trny bodají! — Jdou do mozku, jdou do srdce. Všickni i děti vašich vnuček!“

Tyto výkřiky draly se posledním chropotem polootevřenými rty bělovlasého starce v Švédském oděvu jezdeckém, rytíře Václava z Bukové. Už také dodýchal, přeražený kord v ruce svíraje a levou ruku maje položenu na čele, jakoby trny z té koruny chtěl vylomiti.

„Zelení lancoši budou pochováni zvlášť! — Pohřbu jejich súčasní se celá armáda! O udatnosti jejich ponese do Vídně zprávu Jeho Veličenstvu zvláštní kurýr!“

Arcivévoda Ferdinand béře pak lančošský praporec se slovy: „Odevzdáte jej do císařské zbrojnice na věčnou památku!“

„Do zbrojnice na věčnou památku! — Jini slavný pohřeb! — Inu, můj Bože! — A což s tebou, ty milý kozlíku? —“ zavolal dosti hlasitě dudák Krakule.

Za několik okamžiků bylo na výšině ticho. Družina ujížděla s arcivévodou do hlavního stanu a potom všecko se chystalo k slavnému „Te Deum!“

„Tak, tak, pane plukovníku! — V cizí zemi budeš spáti, setlíš mezi cizím lidem; ale shledáme se, až při vzkříšení vstaneme ty tuto v cizině a já bohdá doma v Čechách!“

Dudák Krakule si potom usedl k Slavíkovi a studenou hlavu jeho přitiskl na své líce — v cizí zemi sám jediný.

„Půjdu, milý pane, půjdu, všecky od tebe pozdravím, všecko jim vypovím, i to, že zelení lancoši leží pochováni zvlášť, že pohřbu se celá armáda účastní, o jejich udatnosti že zvláštní kurýr do Vídně k Jeho Veličenstvu se zprávou pojede a jejich prapor že bude v zbrojnici uschován na věčnou památku. — —“

A Krakule šel potom dlouhý čas, nejedl mnohý den, ani sousta neměl mnohdy v ústech; ale do Staré Boleslavi se vrátil přec. Ptal se po Slavíkovi; pověděli mu. Ale dům byl otevřen a bez živé duše a jen vůně kadidla prochvívala všemi prostorami a tou vůní jakoby veden šel do kostela Mariánského, odkud vynášeli mládenci bílou rakev ověčenou pozdními květy podzimními. Lidem v obličejích z každého rysu zíralo soužení, oči měli zarudlé, hlavy k zemi svěšené, na mnohé mladé lebce vlasy probělené, i ten pan děkan nějak rozsmutněn, svíce kolem rakve hasly jedna za druhou; zlé při pohřbu znamení.

„Vy nesete Andělku? — A já zas jí pozdravení od ženicha!“

Za tohohle výkřiku vrhl se dudák Krakule v cestu pohřebnímu průvodu.

„Nesu vám pozdravení starý otče, stará matko, od vašeho syna a vám, Staroboleslaváci, od zelených lancochů! — Měli slavný pohřeb, byla na něm celá armáda, ví o tom všem císař pán, jejich prapor je ve zbrojnici. — Slyšte-liž vy, krajané!“

Dudák Krakule se při tomhle výkřiku hrozně ušklebil, až lidem, jenž stáli kolem něho nejbližše, všemi údy projel mráz.

„Ba právě že věrná ta Česká krev, že drahé, nezaplatitelné ty České životy! — Ale co z toho máme všickni, já, váš syn, tahle jeho nevěsta? — Co z toho mají krajané drazí? — Co z toho má slavný, zelený lancošský regiment! — Všickni — všickni *korunu trnovou!* — Vaše děti v cizí zemi a nevěsty jejich nosíte do hrobů! — Což vy, rodáci moji milí, ničeho necítíte? — Tahle nevěsta našeho plukovníka z rodu Smiřických! — Proto zelení lancoshi trpěli, až dotrpěli. — Máte arcit opět ve svém chrámu poklad drahý. — Ale na dlouho-li, moji drazí krajané? Válka není ukončena, kalich utrpení není ještě vyprázdněn.“

Dudák Krakule byl už až u samé rakve. Průvod všechen se zastavil a všecko tkvělo očima na podivném muži v rozedřeném, ošumělém šatě vojenském se zjizvenou tváří a výrazem v obličejí pořád příšernějším a příšernějším, jemuž od le-

vého ramene k pravému viselo na hrudi cos dudám podobného.

„Přijdou ještě horší časy! — Až v srdcích ucítíte jejich ostny! — Musím jíti světem, abych to všemu lidu Českému zvěstoval! — Až v mozcích, až v ledvích, moji drazí krajané! — Zatím vás Pán Bůh a Rodička Boží opatruj!“

Dudák Krakule potom sepnul ruce; postavil se stranou opíraje se o stěnu, dokud průvod kolem něho nepřešel.

Nesli v té bílé rakvi Andělku opravdu. Starým lidem, kterýmž k hrobu nedaleko, přicházívá prý do hlavy velmi často tušení pravdivé. A dudák Krakule patřil k nejstarším.

A dívaje se do očí každému, při každém tom pohledu seschlé rty otevřel a cosi zašeptal, ale slyšeti nebylo jediného slova, protože všechny Staroboleslavské zvony dnes se rozhučely; — prý šeptal, že trnové koruně nevyhne se žádná věrná hlava Česká po dlouhé věky nikde nikdy. . . .

Neslyšeli ho, a by byli slyšeli, co byli by odpověděli? „Pod ochranu Tvou se utkáme, svatá Boží Rodičko!“ a

„Všickni Svatí za nás proste,
zahynouti nám nedejte!“

Pan Odolan Pětipeský.

Historická pověst

z dob třicetileté války a vojen Tureckých

od

Václ. Beneše Třebízského.

I.

Švédové odtáhli od Neprobilic.

Ze dvora a vedlejší tvrze šlehal k podvečernímu nebi zlověstný žár. Rudé sloupy, jež před okamžikem ještě vystupovaly porůznu a osamotnělé, bleskem splývaly v jediný plamen.

Kotouče pošmurného dýmu daleko se válely oužlabinou, kdež ani hlasu živé duše nebylo slyšeti, jedině hukot rozzuřeného živlu.

Chvillemi zaskučel kdesi pes tak žalostně, že zášťek jeho otrásl člověkem až do kostí.

Z pozdálí zazvučely čas od času pronikavé hlaholy zvonů s věží chrámových; ale brzy umlkly. Zaplatili asi lupiči odvážlivci, jenž osmělil se na poplach zvoniti proti nim a volati o pomoc!

Zdálo se, že i slunce, jež zapadalo za Pozdní nad prameny Kalvodského potoka v černé lesy, zarudlo záplavou, či spíše krví, jenž zase napojila dnes zemi sotva vypráhlou. — Říšskou silnicí táhl poslední neveliký hluk. V popředí několik kroků před tlupou jel mladý ještě jezdec, ve Švédském kabátci se širákem na hlavě, jehož

pštroší péra dohoupla se mu po každém kroku vranfka vždy až na ramena.

Sotva asi cítil čpavý dým, který až sem ze spáleniště dorážel; sotva asi viděl příšerné jeviště, na němž minulou noc řádili jeho druhové.

Zraky mladého muže, zdálo se, že jsou ukovány k utvrdlé půdě, udupané tolikem tisíci podkov ořů válečných, jenž klusali tudy dnes, a ujeté jako mramor tolikem děl, jež vezli tudy včera na Prahu.

Vranfk, jemuž pán uzdu popustil, poklusával volně.

Sjížděli dolů do údolí za Kvřlice, kde vozová cesta křižovala se silnicí.

Náhle pozdvihl jezdec hlavu, — zachytil uvolněné otěže a zastavil se i se svým oddílem.

Tmavé oko Švédského důstojníka zahledělo se v levo, kde hořely Neprobilická tvrz, dvůr a celá hoření část dědiny. Tajemný blesk zašlehl jím, svěží rty sevřely se těsněji a levice pevněji stiskla řemeny. Mladou tvář, již snědý nádech, jenž uhostil se na ní místo ruměnce, dodával přísně-vážného rázu, přeletěl chmurný mrak, chmurnější onoho, jenž tvořil se vysoko pod samým modrem nad planoucí vískou.

Po několika slovech, jež zahovořil k družině, hnul se hluk ostřejším klusem dál, toliko as dvacet zůstalo jich s velitelem, jenž opět se svěšenou hlavou na hrudi, trdně zadumán beze

hnutí jako přirostlý seděl na vraníku, věrném společníku zlých i dobrých dnů.

A když přejel oddíl kolem něho, zatočil v levo s hloučkem do vozové cesty. Ale nyní nepoklusával volným klusem; ujížděl letem havrana, když rozepne černé peruti větrem ulétaje do nedohledna. A za ním četa vybraná, otužilí rváči, jež krví vojna již pokřtila a také kdys pochová, z nichž každý měl as tolik jizev na svém těle pod koženou kazajkou, kolik let se nepokojným světem potlouká.

Byli to staří bitci, chasa nevázaná; však na mladém vůdci lpěli tělem i duší, ač mnohý dvakrát tolik roků čítal. Z celého světa byli stlučeni, ale nejvíce ze severu. Všecky přivedla pod Švédské praporce touha jediná: volný, bezuzdný život. Když dali se najmouti, neměli jiných záměrů, leda aby rvali se a plenili a zase rvali se a opět plenili. Zkrátka: byli to vojáci vojny třicetileté a to dost jasně označuje jejich ráz.

Již jeli Kutrovicemi; ale ani človíčka ve vsi nebylo. Chalupy i zemanský dvůr ležely v zříceninách ode dvou let. Lidé, co ušli Moraně, žili ukryti v dolíku Svatogothardském.

Až na kostel zalétaly v Nprobilicích oharky; šindelová střecha již leckde doutnala a dřevěná, nevysoká vížka halila se v bělavý dým.

Opět zavyl odkudsi pes a zaskučel, jako by volal o pomoc. —

„Dolů, hoši, s koně! Chrám musíme zachrániti!“ zavelel mladý důstojník, sotva že octli se mezi kostelem a zvonicí.

Byl to podivný rozkaz vojínům, jichž druzi zapalovali stánky Páně, když je vyloupili a do hola vykradli. Ale neváhali ani okamžik; bleskem byli dole s ořů svých. — Dobře, že přišli!

Vyvalil se znovu kolem věže čpavý dým a sotva že se vyvalil, vyšlehl jasný plamen, několik hořících šindelů se rozprysklo a dopadlo za rachtotu na hroby.

„Dukáty vám zaplatím, podaří-li se udušiti žár!“ zvolal velitel a mžikem byl na žebříku, jenž ležel na hřbitově vedle kostelní zdi.

„Za dukáty, pane, i horoucí peklo bych chtěl udušiti!“ prohodil jakýs Čud a ouhořem vyšinul se vzhůru. Byl tam dříve než velitel; až ku samé výšce se vydrápal vytrhávaje doutnající šindele.

Po celé střeše hemžilo se Švédských širáků s vlajíci chocholy a za nedlouho jedině holé trámy a staré, dubové krovy trčely nad klenbou kostelní. Svatyně byla zachráněna.

I pochválil mladý důstojník lidi své, šel k vraníku, sáhl pod sedlo a plný váček zlatáků podal na rozdělenou jezdcům, jimž trásly se již ruce po čarovném kovu a oči jej takořka hltaly.

Neptali se, proč pánu jejich záleželo na tom, shořeli-li v zemi císařově o jeden kostel méně či

více. Nic jim do toho nebylo; s toutéž ochotou byli by pochodeň hodili na střechu, kdyby byl řekl pán, aby udělali z toho „hnízda modloslužby papeženské“ sbořeninu.

Potom se na nejbližších hrobech usadili po několika se rozdělivše a již kutálely se kostky po rozbitých dveřích hřbitovních. Povyk a pekelný smích přehlušoval skorem hukot plamenů, jež asi stopadesát kroků odtud na návrší zuřily.

„Ruku ti urazím, anebo rozhodím celou hru, jednou-li ještě tak vrhneš,“ zahulákal Čud, jenž nejhbitěji si na střeše počínal.

„Hubu drž! O dva jsi mne ošidil; dobře vím, jak ti vklouzly do rukávu,“ odsekl mu druh, Švéda, starý chlap se zrzavými vousky a vlasy jako štětiny. Na každé tváři měl několik brázd a čelo nad levým okem dosud zavázané.

„Ať si mne tu chvíli čas vezme, pravdu-li mluvíš, ty tlučhubo!“ zaklínal se potměšile Čud a znovu rozhodili kostky.

„Čtyři, pět — — osm — — pojďte sem!“ zajásal a svalovitá pravice shrábla do opasku několik blýskavých.

„Ležet je nech, otrapo!“ řval Švéda a s pěstěma napřaženými sápal se po domnělém podvodníku; ale obratný Čud uhnul se mu hbitě a mohutné páže jeho povalily útočnska, jenž ve chvílce přišel o všechn výdělek, ještě do trávy.

„Odpustím ti to, hranáči, vím, že máš dobré

srdce. Kdyby tebe nebylo u Lužina, já za naším králem byl bych šel. Však přijdeme za ním, přijdeme! — Říkával, že kde bude on, i jeho děti musí býti, v nebi či v pekle, a my jsme vlastní jeho krev, s ním jsme moře přeplovali, ve všech bitvách se rvali — — mlč, starý, zapijem to spolu. U mne je máš schované,“ hovořil Čud, když pustil z objetí zjizveného Švédu, druha dlouholetého a nerozdílného.

„Necháme toho již,“ pokračoval lišák. „Starý Oljenborg — však dobře jsi ho znal, u Breitenfeldu jej uložili — za živý svět by byl nehrál na hřbitově. V nejbližší šrůtce prý by sestyl; a také nikdy jsem ho v dědině mrtvých neviděl u kostek, až naposled nedaleko bojiště kostel vydrancovali a o kořist se dali ve hru nad nebožtíky. Oljenborg se zapomněl a skutečně ho to zastihlo; i druhy jeho zakopali s ním. Já teprv nyní se na to upamatoval. Ale zapijme, brachu, to hryzení mám láhev ze sklepů Žirotnínských.“

„Šibal jsi, prohnaný šibal, o pět dukátů jsi mne odřel, ale přec se na tebe nehněvám. Kdo ví, kdo je kde po tobě najde!“ odpovídal Švéda a další slova mu nazpět poslalo do hrudi lahodné víno.

Již se stmívalo: plameny, které rozlévaly se celou dědinou, jež ležela na svahu, s dostatek ozařovaly jeviště na hřbitově.

Byly to příšerné postavy na těchhle hrobech

v zažloutlých kabátcích s bambitkami za pasy a po bocích se sáhovými meči. Divoce vyzíraly hledy jejich zpod objemných širáků a snědými rty vyrážel drzý smích a hovor nevázaný. Koně se popásali v hojné trávě blízko břemen — pánů svých.

II.

Mezi rotou povykující na hřbitově nebylo ani zmínky o mladém veliteli. Sotva že kostel vyvázl z nebezpečí, zmizel, odkvapil nahoru ke tvrzi a od tvrze pustil se k potoku, odkud opět rozléhalo se úpěnlivé skučení psa, po několikáté již, co byli Švédové v Neproblicích.

Pod starou vrbou dlela shrbená postava bez hnutí.

Švédský důstojník stanul; neboť zase zavyl pes a přímo proti němu se rozběhl. Třesavý, hluboký hlas jej však zavolal zpět. — Zvíře se schlípenou hlavou poštěkujíc odběhlo pod vrbu a k útoku uchystáno usedlo k nohoun muži, jenž uzřev cizince s chvatem sehnul se, jakoby chtěl cosi zrakům jeho ukryti; ale mžikem zase vzpřímil se a opřel o spuchřelý kmen.

Plameny právě zasvítily mu do tváře. Byl to stařec: bílé vlasy neladem splývaly po vysokém čele jeho, rozrytém vráskami, jako pole rozorává oráč po žatvě v brázdy bezpočetné.

Sivé oko bylo téměř obráceno v sloup, na osmahlé tváři ani jediný sval se nepohnul, toliko uvadlé rty rozevřely se chvillemi, snad aby mohly se prodrati z té sestárlé hrudi těžké, hluboké povzdechy. — Či kletbu chtěla ústa jeho pronéstí a slova hrozná na jazyku umírala?

Ve trávě vedle starce ležela ženština zahalená houní. Jedině obličej nebyl zakryt. Tmavohnědé kadeře vinuly se kolem bělounkého čela mladinké dívky jako věnec z uvadlých podzimních květů. Líce její vybledly, jako když slunce vytáhne pestrost kytice; zbělely, jako když je smrt ovane dechem mrazivým, dechnutím jediným setřajíc svěžest ruměnnou. Oči měla spánkem uzavřené. Snad že ji vetchá vrba ukolébala ve spánek jemným šumotem?

Někdy zaleskla se na zmramorovatělé tváři její perlovitá krůpěj — slza z oka starcova; ale neprobudila ji, ani neosvěžila květů, které nedávno asi sklopily hlavinky, aby jich více nezvedly. — Divné bývají kvítky, jež Vesna vykouzluje čarovným prutem na lících dětem svým, věru divné, k nenápodobení; ale jednou-li uschnou, nic je více nepřivede k životu, ani slzy, byť byly nejvřeřejší.

Opětný pronikavý štěkot psa vyrušil starého muže z hořkého zadumání. Oči kmetovy zaplápolaly hněvivě. Nevyhynul z nich dosud blesk, ani slzy nehasily v nich žár. Pravice sáhla po těžké, sukovité holi; ale mžikem zase ji pustila.

„Zpátky, Ohaři! — Mne nepotřebuješ brániti. Nic mi nevezmou, jen kus života, těch několik málo dní a ty bez toho mi budou na obtíž,“ zahovořil stařec a zraky jeho zahleděly se na mladou dívku, kteráž ještě tak tvrdě dřímajíc ležela ve trávě.

Mrzutě zavrčel Ohař a oka nespouštěje s příchozího uložil se zase u nohou stařečkových.

„Přicházím k tobě v dobrém úmyslu; můj meč není potřísněn krví bezbranných,“ vlídně promluvil Švédský důstojník; a zvuky, jež vycházely jeho rty, svědčily, že nenavykl si řečí zakrývat nitro a ryzá tvář také nezdála se býti škraboškou srdce pekelného.

I podíval se na něj kmet zaslechnuv zvuky mateřské, ostře zahleděv se mu v obličej, jakoby odtamtud sivé oko starcovo cos chtělo vyčísti.

„Také jsi z těch, jenž vrahům cizákům zaprodali meče svého na vlastní matku a bratry pokrevné?“ dušeným hovorem promluvil kmet a dosud tak ostře díval se důstojníku v tvář.

„Také jsem z nich; ale činíš mi křivdu a všem, kteříž do cizích řad vstoupili, pravíš-li, že jsme se zaprodali a pomáháme vás ubíjet; — ne vás, ale císařské a všecku tu chasu, pro niž jsme byli z otčiny vyhnáni, aby sama se mohla na našich dvorech usaditi.“

„Ani jediného z císařských není zde po celém vůkolí. A vidíš ty požáry, vidíš ty rupy dědin,

vidíš ten liduprázňý, pustý kraj?“ v chvatu zimničném, sotva že dechu mohl pochytit, horlil stařeček a sivé oko jeho zas zalesklo se, ne však již hněvem, ale krůpějemi slz a opět utkvělo na liliových lífcích dívky odpočívající ve trávě.

Oblaky dýmu, jež rozvalily se z vnitra hořících budov ve tvrzi a ve dvoře, šerem zakryly kraj tak, že si jí mladý muž ani dříve nepovšíml.

„Tohle všecko s sebou přináší vojna a bez nás bylo by ještě hůře. My alespoň někde pomůžeme a udržíme soldatesku na uzdě. Myslíš ty, že dobře nám je u srdce? Kolikrát já hledal již v běsné seči smrt a ona se mi vyhýbala, jako kůbych byl ze železa, přímo nezhubitelný.“

Však starý muž sotva ho as poslouchal; zase stál tak bez hnutí s rukama křížem složenými přes prsa o starou vrbu se opíraje.

Cizinec se skorem ostýchal z klidu ho vyrušiti. Dým se náhle rozstoupil ve dva začernalé koutouče, středem znovu vyrazily steré plameny a prudčeji a prudčeji vyšlehovaly daleko široko svítky zhoubným světlem svým.

Stařec pozdvihl hlavu. Opět tak pronikavě zahleděl se v obličej mladému muži, jenž polo k němu a polo ku tvrzi byl obrácen, kde za děsného lomozu padaly ohromné trámy rozrážejíce pevná klenutí.

V rum rozpadávalo se starobylé sídlo pánů *Pětipeských*, od několika let obydlí správce pana

Bořity z Martinic a na Smečně. — Kmet postoupil náhle k Švédskému důstojníku blíže a pes se zase vzpřímil; ale na pokynutí starcovo mžikem ulehl.

„Neznáte již starého Podpěru, pane Odolane? Vy také u nich, u těch vrahů proklatých? — Bože můj, jediný, veliký! Proč tak museli jsme se sejít! — Ty stará hlavo, ty zapomínáš již a vy oči také potratily jste bystroty. Hynem, — zahynem, dřív než se nadějem! Odpusťte, pane, já nezapomněl rodu vašeho a z Neprobilic nikdo. — Ale ten kabátec Švédský s tím širákem!“

„Podpěra že jsi ty, — starý Podpěra? Svatý Václave! Což jsem já v té zbroji k nepoznání? Nedávno ještě mi povídali, že ani o mák nezměnila se má tvář a starý Podpěra nezná Odolana, jemuž chůvou byl?“

„Ba že chůvou jsem vám byl. Ale tehdáž a nyní? Vy, pane, nic nevíte, jaká bída nyní u nás. Ale slýchám-li, že ti naši páni se Švédou drží a se Sasíky a do našich zemí je kolikráte za rok vodívají, nedivte se, že již mé oči nevidí a paměť že ochabuje. Ale včera dobře ještě viděly, včera ty časy, pane, a dnes? — Vidíte dítě mé? Jediné, co mi ze všech zbylo. Nešťastná Bohunka!“ zabědoval kmet a odhrnul dítěti s tváře a prsou houni.

Dívčín šat byl potřísněn čistou, panenskou krví. Ani se nepohnula, jakoby duše v ní nebylo. — A nebylo opravdu!

„Nejmladší, Podpěro, — jediná?“ soustrastně otázal se důstojník.

„Nejmladší, pane, — jediná! Ta mi ze všech zbyla. Žena odpočívá v spáleništi. V noci nás přepadli, nad hlavou zapálili nám krov, jediné dítě mi urvali a ženu pochovali v plamenech. — Potom holku ubili, slyšíte-liž, pane? Však víte, co vám ještě říci chci. Je-li Bůh, a víře, že žije ten starý Pán Bůh spravedlivý, já ani v nejtrpčích dnech se neodnaučil, již pro tohle nevinné dítě musí je strestati a s nimi všechny, co vymyslili takové svízele na ubohý lid. — Mne nechali na živu, abych se prý trápil dále.“

Stařec zalomil nad bílou hlavou rukama a Ohař zavyl u jeho nohou, jakoby mu rozuměl a cítil s ním.

„Opět pravím, nedivte se mi, pane, že již dobře nevidím, že paměť má ochabuje a že nevrážím na ty naše pány, kteříž takové mstitele za Bílou Horu do našich zemí přivádějí. A myslíte, že jsem já jediný, jemuž tak učinili? — Jděte od dědiny k dědině, kudy Švéda táhne a kde zastihl lid, a oni povědí vám toho tolik, že hrůza a mráz obejdou vás a že hodíte jim jejich širák a meč a odejdete daleko, abyste neviděl bídy vlasti své a neslyšel stesků svých krajanů.“

„A že neukryli jste se a nešli za ostatními?“ za hezkou chvíli promluvil pan Odolan.

„Několik nás vrátilo se domů z lesů sklidit

trochu toho obilíčka a sklídili jsme. Kam ti druzí se poděli, nevím; skorem od rána sedím již pod touhle vrbou, kamž donesl jsem v náručí holku polomrtvou, až k polednímu skonala. — Že jsme tam nezůstali! Žena i Bohunka šli se mnou; nechtěli mne nechat samotného a já musel předce z těch lesů ven, abychom neumřeli hladu. — Mohli jsme tam raději s ostatními kůru ohryzovati. Bože můj!“ zase zalomil rukama kmet a pes zaskučel, že až do kostí štěkot jeho pronikal.

„Já se stal katolíkem, pane a mnoho nás z Neprobilic. Pravda, že dokud byla jedna víra u nás, rájem rozkvétala Česká země a potom sopkou učiněna jest. Dvě stě let soptila po přestávkách, zase soptí a až vyhasne, nebude snad jediného Čecha v téhle zemi druhdy tak slavené,“ hovořil stařeček. „Zdali jiní přetvařující se vyměnili víru jako kabát se měnívá, na jich vrub buď připočteno a Bůh ví na čí ještě. — Já smýšlel poctivě; jinak bych se byl vystěhoval s Kvilickými. Nikdo by mne byl nepřinutil k výměně, — ku škrabošce. A dosud to myslím poctivě. Jestli jsme si tím nepomohli, víra za to nemůže. Kroku svého nelituji. Snad jsou to na nás kříže, že vybírali jsme si tak a dělili se v učení tolíkerá,“ dopověděl Podpěra, jenž v míře nejvrchovatější zakusil křížů těch.

Pan Odolan mlčel a přemítal o těchle upřímných slovech dobrého starce. Dlouho mlčel a

dlouho as přemítal, neslyše hukotu plamenů a nevida úžasného jeviště.

Potom zdvihl hlavu, upřel na kmeta oči a toto mu pověděl: „Brzy se k tobě vrátím; zatím česť a povinnost volají mne za nimi — za těmi vrahy tvého štěstí. Ale nebudou již dlouho volati. — Já zašel do svého rodiště, abych po toliku letech je uzřel a že je tak uzřím, nenadál jsem se a že starého Podpěru, jediného z Neprobilických, uvidím a dítě jeho, sestru Izialdy, ubité, znectěné těmi, s nimiž já tasil meče na pomstu za vyhnanství: toho nadál jsem se ještě méně. Ale hled, nešel jsem nadarmo, Švédové aspoň zachránili kostel, v němž dřímá od staletí rod Pětipeských. — Však se k tobě starče vrátím, a všecko si vzájemně povíme; ale vrátím se sám, beze druhů. Po té druhé dceři nebudu se tě nyní ptát, Podpěro, až zítra; ale všecko, to ti povídám, — musíš mi povědít.“

A mladý muž podal ruku Podpěrovi na rozloučenou. Stařec neřekl ani slova jen se dívaje za odcházejícím potomkem rodu, jemuž sloužil věrně a poctivě tolik let on, otec jeho, i děd a praděd. Vážili si ho Pětipeští pro přímou, ryzou jeho povahu, jakoby jejich byl.

Kolikrát šel za svobodna do Turek na vojnu! A z té poslední vrátil se sám; samojediný z celé čeledi Pětipeských přinesl zprávu do Neprobilic

o bitvě Kerestešské, že tři Pětipeští tam zůstali s veškerou družinou.

Pana Odolana, jenž v Kvilicích odpočívá u oltáře a jehož památku posud tam slaví nejmenší zvon, kdykoliv rozhlaholí se oužlabinou ze staré, začernalé, šindelem kryté zvonice, na ruku chovával a syn téhož jména, — Švédský důstojník, — vyrostl takořka v jejich chalupě a paní Izialda, babička Odolanova, kmotrou stála dětem jeho. Nejstarší holka po ní se jmenovala. — A od těch dob, co Pětipeští pozbyli statků svých, co Byseň i Neprobilice s Blahoticemi dostaly se do rukou cizích, nevedlo se již tak Podpěrovi a nikomu z Neprobilických. Nedůvěřivě pohlíželi noví držitelé na věrného sluhu starých pánů, zvláště ten správčík, co ve tvrzi se usadil.

III.

Neprobilickým hřbitovem dosud lomozil pekelný smích a rozléhalo se bohopusté proklínání. Div že se nebožtíci, jichž tu leželo pochovaných od několika set let hezká řada, neprobudili a drzce nepostrašili!

Jediné slovo z úst pana Odolana však dostačilo a rázem vyšinuli se vojáci na koně a mžikem opouštěli Neprobilice. Jedině koně neradi loučili se s bohatou pastvou, bujnou svěží travicí; ale bodavé ostruhy pomohly.

Požáry svítily jim na cestu. Důstojník zase jel v předu. Opět si ničeho nevšiml.

„Takovým zbraním že má štěstí sloužiti? —
— Slouží, Odolane, slouží již od desíti let, co korouhve Švédské vlají pevninou,“ sám k sobě promlouval Pětipeský. — „Pravdu má ten starý Podpěra, svatou pravdu, že my Švédům jen ukazujeme cestu do vlasti a krásné kraje její že dáváme jim v plen. — Zač? Co učinili nám dobrého, že tak dlouho se za ně rvem? Několikrát porazili císařské, v nivec přivedli sbory jejich jako vítr písek je rozprášivše a pomohlo nám to? Když se dost a dost v bohatých Čechách naloupili, dost a dost nadrancovali: vždy je opustili a vypovězenci museli s nimi volky nevolky a budou museti pokaždé. Meče, jež pokáleny jsou krví nevinných, nejsou hodny, aby za vznešenou věc se tasily, nedomohou se cíle svého a domohou-li, spočívá na nich kletba a ta kletba vyrve jim sladké ovoce, když nejjistějším budou považovati příznivý výsledek. Vojínové, kteříž nešetí člověčích práv, jež zlořečení provází, lupiči se stávají a trest sleduje v zápětí jim. Dílo rukou pokálených hanebnou mrzkostí potkává se s nezdařem, byť budovali je na mramoru.“ — — —

Tlupa byla již na vrchu. Zde však nové hrůzy jevily se všem. Nad Bysní také rozlévalo se požárové jezero, nad Tuřany tolikéž, jedině starý kostelík

Panny Marie bez pohromy vyzíral s pahorečku ve vypleněný kraj.

Byl chudičký a nelákal hladovce zlatem a poklady. Z oudolí za Tuřany jiné zas rudožluté sloupy vystupovaly, — ze Studňovsi. Všecky domy kolem Slaného stály v plamenech; až po samé hradby vše bylo vypáleno.

Statkům Martinickým Švéda nikdy neodpustil, kdykoliv je navštívil. A návštěvy ty skoro každým rokem se opakovaly a někdy vícekrát. —

Celá okolní krajina do nedávna patřila Pětipeským a nyní nesměli se ke statkům zdejšímu hlásiti. Pán Václav Šťastný Pětipeský stal se katolíkem, a přec mu je nevrátili. Spravoval prý Neprobilice za nezletilého syna bratrancova a také neušly konfiskací. Pan Odolan stal se žebrákem. Bylo mu tehdaž osmnáct let; s Hrobčickými z Pálče opustil vlast s neumořitelným záštitím proti uchvatitelům oteckého dědictví a proti ostatním členům rodu svého, kteříž nohy prý násilníkům za to líbali, že dílem odkopnutí byli a dílem podělení úřady chlebovými. „Dobře se jim stalo!“ pravil tehdaž, když se dověděl, že jeho strýc katolík po třetí byl odmrštěn s pokornou suplikací o statky rodu svého. Nikdy od těch dob nemluvil o svých přátelích ve službě císařské a nikdy se k nim nehlásil, aniž pátral po jejich osudech. — —

Nahoře za Lotouší pobodl vraníka, pustil se do divokého trysku a za ním četa Švédská letem

nemenším. Snad chtěl zapuditi pan Odolan černé chmury, kteréž mu zase usedaly na mladá, dobrá prsa, jako když jel do Pálče a s Pálečskými pány dál k severu, k zamodralým vrchům, do neznámé, zlé ciziny. Zas blýskaly se tak zraky jeho temným, hrozivým plapolem.

„Těm Švédům však více sloužiti nebudu. Marné beztoho jsou snahy naše. Pouze za vyzvědače nás v Čechách užívají. Nebožtík král jejich kdyby žil, dovedl by něco, co by pomohlo i mně; ale Königsmark, Wrangel? — Jsou rváči vyhlášení, obratní vůdcové, ale nic více,“ zahučel polonahlas, znovu pobodl vraníka a potom ještě prudčeji letěla tlupa dále, tak že se silnicí jen kmitali.

Ani hvězdy nebylo dnes viděti; krvavá záplava zasloučila jejich třpyt po celé obloze.

IV.

Druhý den plameny v Neprobiticích ulevovaly znenáhla umdlévající; vždyť se dost byly nasoptily po celou skoro noc, celý den a zase noc i den.

Černý dým vystupoval v nedohledných sloupech vzhůru; jen chvílemi ještě vyrazil plamen z doutnajících krovů, ale nové kotouče kouře mžikem ho udusily.

Na hřbitově, na hromadě čerstvé červenavé hlíny seděl stařec s rukama sepjatýma v klín.

Kazajku měl šerkovou, spodky plátěné; kulatá čapka ležela vedle. Nedaleko taktéž se červenala čerstvá, kyprá prst.

Přibily tu dva nové hroby. Oba kopal starý Podpěra od rána, do jednoho položil ženu s dcerou a do druhého starého Švandu.

Ženu našel ve spáleništi, a Švanda ležel ubitý na prahu zřícené chalupy. Z ostatních ne našel nikoho; buď že uprchli, aneb plameny je strávily a stěny zasypaly.

Vedle kmeta u téhož hrobu opřen o hřbitovní zeď stál mladý muž v selském oděvu. Kolem pasu visel mu na řemeně dlouhý meč. Snědá, vážná jeho tvář a hnědý vous pod nosem a na bradě nezdály se souhlasiti se šatem. Sotva asi kdys chodil za pluhem; o tom svědčily ruce, které ne utvrdly mozoly a lopotou.

Byl to pan Odolan Pětipeský, k nepoznání se přestrojiv; kabátec aksamitový, širák i meč, i koně vrátil Švédům. Dohonil je u Kněževsi v táboře. Baner se mu vysmál, když po věděl, proč ze služby vystupuje. Posílal ho do kláštera anebo někam do poustevny. — Od Kněževsi zaměřil přímo k Neprobilicům.

„Když jsem uslyšel o Falckém volenci, řekl sem vašemu strýci, pane, jak všechno dopadne a dopadlo to tak,“ vypravoval kmet. „Tehdáž ty hlavy České náramně chybily a za chyby jejich my po-

sud pykáme a kdo ví, jak dlouho pykati budou ještě potomci!“

Teprv nyní povšimnul si pan Odolan řeči starcovy, hleděl přes ohradu na rupy své kolébky — na zapadlou slávu rodu svého — jež dnes tu dohořivala.

„A když přijeli za bouřlivé noci v únoru s tím krytým vozem a Španělskými dragouny pro strýce, také jsem věděl, kam ho vezou a Podpěra také věděl, kam vy všickni půjdete. Mohl to předvídati. Řekl vám to a vy jste nevěřili. Ale těžko bylo tehdáž věřit! — A nám také se vedlo, pane, bez vás zle, robotnícky činili z nás mermomocí, otroky po Švábském způsobu. Jako se zvěří s námi zacházeli. — Ten máj třiadvacátý roku osmnáctého! Nikdy ho nezapomenu. Kolik škůdců našich naň čekalo a uvítalo jej s tajenou radostí a vztekem líčeným. A že nenahlédli toho stavové, proto hlavy ztratili a proto statků je zbavili a vypověděli ze země a proto v poušť obrací se naše vlast; že toho nenahlédli, proto dosud slouží Švédům, dravcům, kteříž tak dlouho všímají si spojence, dokud ho potřebují a potom jej odkopnou anebo i rdousí ze samé vděčnosti. Vlkům uběhli a tygrům se dostali do drápů. Strašáky a ničím jiným mají býti ti Čeští páni císařským a jsou také jimi, ale lidu našemu na záhubu, který dosud přece si jich váží a dosud hledí k nim co příštím vysvoboditelům; však marně hledí, na

věky mohl by hleděti a nepomohli by mu. Samým sobě nepomohou!“ Tak asi sám s sebou rozmlouval Podpěra.

„A kam měli jsme tedy jíti? Či všickni na náměstí Staroměstské, aby z děl do nás stříleli, jako na jatkách? Ve vojště Saském a Švédském byli jsme proto, abychom alespoň pómstili se na hubitelích krve naší, cti naší, na uchvatitelích jmění našeho a — nestydím se za to — abychom nemuseli na cizím prahu o sousto chleba žebrati. Slyšíš, Podpěro? Aby ti potomci Českých bohatýrů nemuseli o sousto chleba na cizím prahu žebrati. Hleď, tuto jsou moje statky, jiný tyje z nich a já potloukám se světem bez vlasti. Či do Prahy mám jíti a říci, aby mi dali nazpět dědictví po otci? Za strýcem bych do Bělé věže šel. — Jak tobě bylo by na místě mém? Toho uvaž a jinak budeš souditi o dosavadním mém životě a ostatních vyobcovanců. Že hodil jsem jim jejich meč a kabátec, proto jsem učinil, že nechci dále jíti s těmi, jenž ubíjejí nevinný, bezbranný lid. Já v Čechách s nimi nebyl dosud; ale sotva že překročil jsem hranice a uviděl hrůzy, jimiž zaplavují nešťastnou zemi jako povodeň, nevěděl jsem, mám-li hlouběji do země táhnouti, — ale když tebe jsem uzřel, tu holku ubitou rukou lotrovskou a uslyšel zprávu tvou, jinam odhodlal jsem se, a víš, kam? — Ve vlasti nezůstanu, netrpěli by mne zde a ke svým se

také nemíním hlásiti. Zapřeli Pětipeských krev a kdo ví, zdali by mne chtěli znáti, jsouce císařskými úředníky. K Dunaji půjdu s Turky se bit. Opět začínají napadat křesťanské dědiny a zase vodí obyvatele v porobu. To také dílem Švédů a těch ošemetných Franků. Bude-li těchtýž služeb prokazovati mi můj meč jako doposud — tenhle není Švédský, nosíval jej otec můj, jejich jsem jim vrátil — mnoho ještě jich pošlu k bradatému proroků!

„Půjdu, pane, s tebou; nikoho zde již beztoho nemám. — Jen tebe je mi líto, ty milá zemi má! Tobě lépe by bylo, kdybys močálem byla zůstala či pustinou, již obývá dravá zvěř. Co narvali se již o tebe a nahmoždili, aby vyhubili děti tvé. Snad nyní podaří se jim a pak jedno bude, která korouhev usadí se na rumech, na mrtvém lvu.“

Stařec při těchto slovech zaplakal. — Pro koho? Inu pro koho jiného než pro otčinu, pro umírající vlast.

„Půjdeme, starý brachu, půjdeme. Nadál jsem se toho do tebe. Ty navštívíš hroby druhů svých a já tří Pětipeských, kteříž umřeli tam pro kříž a za císaře, jenž pak potomkům jejich statky zděděné poručil odebrati. Povím jim to, Podpěro, povím a ty toho dosvědčíš. — A nyní o dceři své mi povídej. Že umřela, včera jsi napověděl, ale já chci slyšeti více. Rozumíš?“

„Zde vedle její hrob. Umřela brzo, když jsi

odešel a teprv když umírala, svěřila se mi a matce své. Škoda Izialdy; ale je jí dobře pod tou zemí, věř, že lepe než nám.“

Stařeček umkl, zase sepal ruce v klín a modlil se, — kolikátý již asi dnes „Otčenáš!“ Vždy lehčeji mohl dýchat po těch slovech nebeských.

Po chvíli klesla mu hlava níže na prsa. Zdřímł si jsa unaven a překonán ranami, jež ho zastihly, ale nezlomily.

Dvě noci ani oka nezamhouřil, dva celé dny neměl jiného v ústech leda trochu nezralého ovoce.

Pan Odolan usedl vedle na zarostlý rov. Před ním černala se šerem večerním tvrz — rodiště jeho a pod ním v zemi ležela Izialda.

Jako bratr se sestrou oba vyrostli a když vyrostli, zlé časy je rozloučily. Tu teprv ucítili, že byli sobě více, než bratr rodné sestře bývává. A pan Odolan po tolika letech na to nezapomněl.

Mladý věk jinošský se všemi radostmi tanul mu na tom hrobě zeleném na mysli a když dále pohleděl do mužnějších let, neviděl ničeho, jedině černý, mlhavý mrak, jako sloupy dýmu, jež se zvolna valily ze spáleniště.

Opět bylo dnes nebe beze hvězd, ale po celém jihu se ruměnilo. Přes hory, jež věnčily a dosud věnčí hřeben nad oužlabinou Kvílickou, hučely sem zvony a zalehal divoký ryk; ale bylo to odtud daleko.

Tušil však pan Odolan, co to znamená; proto zastřel si rukama oči, aby neviděl.

V.

V dobách, o nichž vypravuje pověst naše, leskl se ještě hrozným světlem půlměsíc Mohamedánský; nad mrtvolami tisíců křesťan uvykli si jej stavěti Moslemci, nad polámanými orly císařských vojsk hrdě vlály bunčuky, — na posměch a výstrahu zároveň západu, jenž nestaraje se o krutého vraha ve vášnivý vír se pohroužil. Druhým bičem Božím, řekl bych, byli ti padišahové na Evropu; toliko že šlehy jeho zasahovaly namnoze nevinných.

Počátkem věku sedmnáctého ustali sice poněkud Turci v děsivých nájezdech. Těžkých vaků zlata bylo potřebí, aby aspoň oddechnouti mohly sobě kraje Uherské, které ještě zbyly žezlu Habsburskému; ale tím hůře vedlo se křesťanům, jenž zahrnuti byli v Budínský pašalík a jenž po hraničné čáře bydleli. Těch i za dob míru uchvatitelé si všímali. — →

Ostře zavíval podzimkový vítr s Tater a strání jejich, jež zabíhají hluboko do Uher.

Vábivé kraje severních stolic Maďarských kvapem svlékaly se sebe svatební, svěží háv a oblékaly se zádumčivým rouchem vdovím.

Teprv nyní mohl viděti poutník, že nuzaří se

tu chudý, ubohý lid v chatách polopodzemných. Pestrý květ Vesny a Lady zakrýval bídu ujařmených venkovanů. Jedině na zámcích zavládal přepych, přebytek, vytěžený krvavými mozoly, — těžkou prací robotníků, téhož chudého lidu v chatách polopodzemných, jež v porobu peskou Turci odvlékali.

S výšin, jež jako náspy vinou se kolem Jagru, města stoličného, poklusávali k večeru do oužlabiny dva jezdci. Jeli vedle sebe mlčky, ale k městu nezahýbali, pustili se stranou k západu. Za nimi běžel pes.

S vysokých, štíhlých minaretů, s nichž dosud jeden hlásá v Jagru zlé doby hospodaření Tureckého, rozlehl se vřeskot muezzinů, odporný uchu nezvyklému; ale Mohamedáni jakoby přimrazení stanou okamžitě slyšíce pronikavé zvuky a hledí daleko na jih ke hrobu prorokovu.

„Slyšíte, pane? Podívejte se, co je zde chrámů Tureckých, jimž říkají mešity a vysokým věžím na nich minarety. Všecky stojí na rumech našich kostelů a když je stavěli, vápno ne vodou z Jagerského potoka, ale krví křesťanskou hasili. Dlouho zde Turci vladaří. — Ale patří tak těm pyšným Uhrům. Jsou nehodni. — Viděl jste ty bílé kosti? Jsou z našinců, Turci mají, pane, černé, věřte mi. Vlci je vyhrabali a nikdo nepohrobil,“ tak vypravoval stařec — Neprobilický Podpěra druhu mladšímu.

Ba že viděl pan Odolan hřbitov, na němž leželi tři jeho předkové, ubiti, rozsekáni šavlemi spahů a rozbodáni kindžaly janičarskými. V rozhodném okamžiku opustili je Uhři s Němci, celou družinu pana Albrechta Pětipeského, císařského tisícníka, vydavše v šanc.

Odtamtud pan Odolan s Podpěrou přijížděli. Ne bez nesnází sem se dostali, mnoho šarvátek s čauši Tureckými přestáli, leckterémus ustlali na dobro, ale v císařské vojsko pohraničné nevstoupili. Byloť lidu břemenem a utiskovatelem, nelepším těch dravců, co přicházeli z pašalíku. Co vydřeli, rozházeli v kostkách, při nichž několikrát je křivé šavlice Osmanské zastihly.

Byli rovněž tak placení žoldáci, jako ti, co sloužili proti Švédům. Kdykoliv byl jim zadržán žold, musel ho platiti lid a perně platiti, často trojnásobně. Co záleželo těm chlapům najatým na lidu, sami-li vezmou mu všecko či Turci!

Tak bylo skoro všude po hranicích. — Ale dole na Dravě, v župách Slovanských jinak to vypadalo. Tam bili se hraničáři za ženy, za děti, za rodiče a těch se Bisurmani báli jako vzteklý pes vody. Věděli, že handžar hraničarský nezafíčí nikdy vzduchem nadarmo, že koule z pušky jejich nikdy nechybí a proto se jich báli. Kdykoliv šli na dědiny Slovanské, vždy jako mraků přivalilo se Moslemců. Porůznu se neodvážili.

Jezdci uháněli prudším klusem od města.

Měli zaměřeno dolů, tam kde bojují s Turky pro kříž a za pokoj domoviny.

As mšli od města zarazili, koně přivázali ku kmenům a sami ulehli do bujné trávy. Celý den si neodpočinuli a koně již mdlobou klopýtali. — Měli jen skrovnou večeři, kus sucharu a něco čerstvé vody.

Noc přinesla s sebou i ostřejší vítr, až pod pláštěm to ucítli; ale oheň z opatrnosti nerozdělali. Ohař schoulil se jim k nohous.

Teskuplně hučely větry s výšin do oudolí; prudším zavanutím zachrastilo to vždy a chumáče lupení žalným šumotem slétaly dolů se staletých drv — a dopola oholené hlavy jejich klátily se hořem nad opadlou krásou.

Na pošmurném nebi matným svitem bleskotaly hvězdy. To vždycky prý tak v jeseni; nechtějí as viděti, jak hyne dole na zemi okamžikem ta krása, která před nedávnem ještě tolik očí okouzlovala svými vnaďami, a již vánek nyní otrhává a roznáší do močálů. Vždy prý je napadne, že týž osud jich čeká, až dolů budou padat na zemi a hořeti s ní. A proto bleskotají tak mdle, k uhasnutí. —

Jezdci dřímali, ale nedlouho. Dusot kopyt je probudil a sotva že probudil, oslonila jim na okamžik oči jasná záře. Rázem byli na nohou a šipkami na koních. Ohař ani nezaštěkl.

Noční výletníci museli kolem nich. Jeli bez hluku, tiše jako oblaky po obloze plynou, ale letem jestřába, jenž uzřev holubičku, bleskem vrhá se po ní s drápy naostřenými. Ničeho nebylo viděti, jedině bílé turbany a bílé pláště, co vlály rozhrnuty a zahalovaly jezdce na nevysokých koncích.

„Pane, vím, kdo to. Pustíme se za nimi. S námi bude Pán Bůh a s nimi lžiprorok Mohamed,“ zahovořil Podpěra k mladšímu druhu. A sotva dopověděl, již cválali oba za lupiči, kteří opět vyjeli si z Jagru za hranice. „Se strážemi snad jim odoláme,“ doufal kmet. Sotva jim však postačili. Větrem uháněli Turci; jedině záře pochodní ukazovala stihatelům zkázonosnou cestu.

Ani nedojeli ještě do vsi, jež ležela nejbližší na hranicích, když vyletěly do výše dva plamenné sloupy a rozlehl se divoký ryk a s lomozem zoufalé výkřiky, jaké hýbati dovedou i srdcem kamenným.

Ve čtvrt hodině dorazili Podpěra s panem Odolanem do dědiny. Vysoko nad hlavami blyskaly se jim široké meče, oba smáčely se již v krvi turčfnské před lety, i Pětipeského i Podpěrův. Kmet našel je ve spáleníšti a vzal s sebou opět na cestu.

„Kristus! — Sem!“ zahřměli oba jezdci, a ani jediný Moslem, kterého smrtivá ocel jejich zasáhla, nevydechl po druhém.

Však po císařských nebylo nikde ani stopy. Bezstarostně hověly si hlídky; dobré „uherské“ uspalo je v tvrdé dřímání, z něhož šavle turčínské je probudily, však jen na chvílku a potom uspaly na věky. Kdož unikli jataganům, rozprchli se v čirou noc. —

Turků vyrojilo se kolem našich dvou bojovníků, tak že kmitaly se všude jen bílé turbany a pláště a že svištěly jim nad hlavami břitké damascenky. Dva Mohamedáni svalili se ještě s koní; ale týmže mžikem pod kopyty ořů octli se i pan Odolan a Podpěra.

„Allah, — Allah!“ vřeštělo z hrdel bisurmanských a zase rozjeli se Turčini dědinou na loupež. Nikdo již nestavěl se jim do cesty; zajatci leželi s rukama na zad svázanýma. Vedle ohař — probodený.

Podpěrovi se z prsou prýštila krev a hlava jeho udeřením podkovy zmodrala. Dva Turci s nahými kindžaly je střežili. Pan Odolan pokusil se o roztržení pout; ale provazy se ani nehnuly a mezi samýma očima zableskla se mu ocel hlídačů.

Když se rozednívalo, vraceli se lupiči do Jagru. Zase tak vřeštěli muezzinové s minaretů mešit Jagerských — pozdravující nájezdníky. Byl jich hezký hluk, jeli obdélným polokruhem, uprostřed vedouce zajatce, skoro samé muže; u sedel měli uvázané ženy s dívkami.

Nejzáze dva čaušové popraskovali žilami a

šlehy platily dvěma ubohým, kteří byli řemeny upoutáni ke koním a oba zas k sobě vespolek. Jeden byl starý, šedivý kmet s hlavou svěřenou, druhý mladý muž, nemnoho přes třicet. Šel přímě, na vzdory trýznitelům, kteří po celou cestu z pře-padené dědiny jej mrskali. Oba mlčky trpěli, ani jediné zabědování jim nevyšlo z úst. Statečnost křesťanů popouzela však Turky k většímu ještě vzteku. Spílali jim, plivali do tváře, rvali je za vlasy, protože se prý odvážili rukou pozdvihnouti na „věřící,“ — na „sluhy proroka“. V Jagru přivedli je k agovi a tento vykázal ubohým za obydlí nejhlubší žalář. „Milost je to, psi, že na koly nedal jsem vás narazit,“ řekl jim Hasan aga.

„Se mnou nebude to dlouho trvati, ale vy, pane; — mladého vašeho věku jest mi líto. Kolik hlav Tureckých mohla vaše páže zrubati! A nyní nás zde zavřeli, abychom pomalu umírali! Však vědí dobře, proč nás nenarazili na koly. Já raději bych těch muk přetrpěl, aspoň bych měl pokoj a dříve bych byl u svých dětí,“ pravil Podpěra.

Pan Odolan seděl na slámě levicí hlavu si o koleno podpíraje. Pravá ruka k levé noze byla přikována těžkými železy a upoutána k Podpěrově.

„Stihá nás to, starče, i v cizině; ale ne-reptám, že jsme sem šli. Jedině toho jsem se nenadál, že tak brzy skoučíme. Bože, kdo by to byl řekl, když jsem se narodil, že z rodné země

mne vyženou, statky poberou a že umoří mne Turci v žaláři. — Dobře že hniješ, otče můj a neslyšíš o synu svém, ani o rodu Pětipeských. Ty bys toho nesnesl; usmrtily by takové noviny dobré srdce tvé.“

Podpěra již pana Odolana neslyšel, hlava mu klesla nazpět na pološnilou slámu a stará prsa jeho těžce oddychovala, tíže než tehdáž v Neprobilicích.

„Hleď starče, co opustil jsi tu víru otců, jako by to na tebe byl trest!“ polo nahlas řekl Odolan. „Děti ztratils, žena ti uhořela a tebe zaneslo to daleko od domova do okovů Tureckých. Ale nechť si, nebudu reptati. Zítřa kdybych vyvázl odtud, ke Švédům se nevrátím! avšak k císařským také ne. Ale abych víru — —

— „My nic nevíme, pane, co soudy Boží jsou. Zlé-li dopuštěno na nás, jako dobré kdyby bylo, nésti máme kříže, ať již zasloužené, či na zkušení toliko,“ promluvil náhle Podpěra a zase utichl. Zdálo se, že mluvil ze sna. Opět vyrážel z hrudi jeho chrapot nepravdivý.

Pan Odolan nedořekl; zapomněl, co měl na jazyku. Výrok kmetův urval mu další řeč.—

Opravdu hrozné bylo vězení, jež vykázal zajatcům aga Jagerský. Díra vykopaná ve svahu či spíše v samé zemi, takořka beze světla a při každém výdechu zápach plesniviny usedal na plíce.

„Đaurské seraily“ říkali Turci takovým temním posměšně. Byly také nejhoršími.

Z těch druhých, jež z nájezdu do Jagru přivedli, nadělali otroků a otrokyň, do Pešti na trh ubohé odvedli a tam jim je zaplatili dukáty. A nedorostlé děti poslali do Stambulu v dar padišahovi, kdež je vycvičili v nejvzteklejší zuřivce, jichž pouhé jméno již strašilo křesťanský lid. — Činili tak pokaždé, kdykoliv se jim nájezd zákeřnický podařil. A v Uhřích dařil se jim velmi často.

VI.

„Přiveď mi ty psy! Ztučněli by tam ještě! Musíme je čas od času zapřahati!“ zahorlil Hasan aga Jagerský, a otroci až ke kolenům shýbali hlav před vůlí velmocného agy, odkvapili ven do nádvoří a nádvořím uzounkými schody do temnic pro pana Odolana a Podpěru.

Turčín vypustiv kotouč dýmu z čibuku odložil jej, ruce položil křížem přes prsa a přecházel pokojem pokrytým čalouny.

Plavé, zapadlé oči divoce blýskaly se v důlcích, pod hustým obočím a žluté čelo se stahovalo v bezpočetné vrásky.

„Třásti se musí přede mnou, jako stéblo když jím vítr zaklátí. Tak se musí třásti, padnouti na kolena a nohu mi políbiti. Jsou otroky, těmi nejnižšími na dvoře agy Jagerského, i budou jimi

tím více od nynějška. Dole by darmo chleba jedli a Hasan aga, jenž jest pravým okem Budínskému pašovi a padišahovi pravou rukou v pašalíku, aby staral se o ně? Chleba si musí vydělat; jinak travou je budu krmiti a ovšem jako dobytek“ — hovořil Turek.

A zase vzal čibuk, napálil jej a modravé obláčky dýmu zahalily ukrutníka Jagerského. Dým valil se v kotoučích světnicí. A tak bývalo vždycky, když lomcovala velmocným agou nevole. Tu třásli se i jeho přátelé; ani rádcové nejdůvěrnější nebyli jisti, aby žila z desatera řemenů upletená nezasvištěla jim po zádech. Nikdo neodvážil se promluvit, nebyl-li osloven.

Nejrychlejší poslové se zprávami sebe důležitějšími stávali na prahu s hlavou svěšenou a rukama na prsou složenýma.

Náhle čibuk odhodil a zase tak rychlým krokem přecházel světnicí. Teprvé nyní povšiml si, že u dveří stojí Selim, nejvěrnější sluha, jakého nemá v celém Stambulu ani sultan. Otroek se uklonil až k čalounům, sotva že na něm zraky pána jeho utkvěly.

„Tak se musí, Selime, ti ďaurové ukláněti přede mnou a odvážil-li se na mne pohleděti, oči dám jim kindžalem vypíchatí a hlavu k nohám připnouti řetězem, aby tak potom chodili!“

„Allah veliký dejž, aby všichni psi křesťanští chodili s hlavami k nohám ukovanými a jeho

prorok jediný ruku ochrannou drž nad rodem jasného agy, pána dobrého, aby po věky kvetly ratolesti jeho a nad nimi nade všemi aby Růže Jagerská rozlévala blaživou záři.“ Tak Selim pravil s hlavou svěšenou.

„O čem to žvastáš? — Či vadnou ratolesti rodu Hasanova a nerozlévá již Růže Jagerská blaživou záři? Zde máš za přání, že přicházíš na takové myšlénky.“

Leskem rozvlnila se žíla v ruce agově, zahvízdla a na bedra shrbeného sluhy dopadl prudký šleh.

„Veleben buď Allah! Pochválen jeho prorok Muhamed za to, že síly dává pánu mému, aby bítí mohl sluhy své, pravdu-li povídají mu.“

„Třeštíš, Selime? — Třeštíš, ty holohlavče? Zlý duch ti vnukl, abys pokoušel pána svého, či —“

„Pane, třeští-li otrok tvůj, ubij jej, anebo dej na kůl naraziti; Selim se za tebe bude modliti, abys přišel do edenu a on sám do říší temnoty. Alejma, Růže Jagerská, chodí s hlavou svěšenou, se zraky zarmoucenými a koralové rty sevřeny jsou bolem nedobrozděstným.“

Hasan aga se odmlčel; jedině plavé zraky jeho hněvivě vyhlédaly, jako dvě dýky blýskající se na Selimovu hrud.

„Od těch dob, co ty dva daury přivedli svázané, vadne Růže Jagerská, černé oči —“

Pěšť agova uzavřela ústa věrného sluhu.

„Pryč s mých očí, netvore! Sice hlavu ti dám sraziti za tvou zvěst“ — zařval Hasan.

Zas až ku kobercům poklonil se Selim, jehož aga rozhněvaný ještě odkopl a otrok opět chválil Muhameda. Po tichu však si přál, aby Allah surovci zaplatil a na krvi jeho jej za pohanění pokáral.

Náhle se rozevřely hlavní dvěře a několik pochopů polsbilo zemi před Jagerským pánem. Za nimi bez hnutí stáli stařec s mladým mužem hrdě vzpřímeni, vyzývavě hledíce v plavé oči Bisurmanu.

„Jakže, vy psi? Vzdorovati hodláte mi a drze dívati se ještě do očí? Ve tvář vám naplvám!“

A sotva dořekl, již to také provedl.

„Němá tvář jste vy ěauři, robská holota! Na zem přede mnou!“ říčel vzteky Hasan Jagerský.

Vězňové se ani nehnuli; ale bystřeji ještě se dívali v zažloutlou jeho tvář; však týmže mžikem vrhli se na ně pochopové, k zemi je povalili před pravým okem paši Budfínského a pravou rukou padišaha v pašalíku Uherském.

Ale přec se mu nekořili. Vzpřímili se v železech. Pan Odolan pomohl Podpěrovi a zase tak vzdorně hleděli v malé, plavé oči agovy.

„Však zkrotnete, u brady Muhamedovy zaklínám se, že zkrotnete. Jako plže budete se

plaziti přede mnou. Sice nejmenoval bych se Hasan, aga Jagerský. — Z Čech že jste? Všichni ti podobní jsou vám. Dobře že nedal před lety sluchu poselství vašemu padišah Carhradský. S císařem máte co dělati a ještě na nás si vyjíždíte? Však nevyjedete po druhé. — Ale za darmo jísti také vám nedám. Zasloužiti musíte si každé sousto, sice budete o hladu. — Povedete je ven za město, zapřáhnete do pluhu. Beztoho se k tomu narodili. — Pryč s očí mých!“ vztekal se Turčín.

Čaušové zase až ke kobercům ukláněli hlav a jatce opět museli před ukrutníkem k zemi pavaliti.

Ubozí ani nehlesli. Celé hejno Moslemů vyvalilo se za nimi, aby viděli, jak budou orat ďaurové pole agovo. Ani se nevzpírali, když je vázali ke pluhu. Trpěli, jako mučeníci, kteří před věky trpívali.

VII.

„Proč jenom trudné hlaholy vyluzuje velitka má, takové, jimiž v pustinách ženy Beduinů děti ukájejí? Tak smutné jsou, až slzy vynucují,“ připomenula osmahlá žena, snědá až do hněda, dívce, jejíž prsty dosud spočívaly na krásně vyzdobené loutně. Pěvanky pěla ke zvukům čarovným, jež daleko odtud pod volným nebem volně

země z plna srdce si dítě pouště zahouká nevědouc ani, že uším nezvyklým písním takovým hlaholy podobné pláč vynucují.

Alejma si nevšímala, co jí otrokyně povídala. Černé oči její zalétaly ven do šíra zahradou na výšiny, jež dlouhým kruhem vinuly se kolem Jagru, sesypávající dolů do údolí všechno vadnoucí roucho; či pod ně hleděla, pod ty zádumčivé pahorky, na dav lidstva, který za hulákání lomoživého valil se za dvěma muži, jenž byli zapraženi ve pluhu a bití žilami němé tváře nemilosrdněji?

„Poroučí tak Allah? — Káže věřícím prorok jeho, aby hůře zvěře zajatce týrali? Pověz mi, Zajido, řekni Alejmě upřímně, po čem táže se tebe,“ prohodila dívka, jakoby ze sna byla proctnula.

„Jsou to ďauři, velitelko má, a oko otce tvého je bystré, hlava moudrá, kteráž ví, co velí prorok veliký a co zapovídá. Zajida nic neví, velitelko má, a řekl-li by Hasan aga, otec tvůj, aby hlavu položila na špalek, nebude se ptáti proč, ale učiní po vůli jeho, aby byla dříve v edenu,“ pověděla dceři agově Zajida otrokyně.

„Jako matka mluv se mnou. Víš, že jsem jí nepoznala, že mi umřela, když jsem byla v plénkách, a že vychování mé vložila tobě na srdce.“

„Vím, všecko vím, velitelko má. Ale tam jsou

ďauři, vzdorní prý a drzí ďauři; odvážiliť se hle-
děti otci tvému do očí.“

„I ty, Zajido, mne oklamáváš? — Všickni
kolem klamou Alejmu. — Tak nechtěl prorok Mu-
hamed, tak nemůže chtítí Allah, aby věřící v něho
bičem bili ostatní, kteří ho nepoznali, aby je trýznili
a muk děsnějších vymýšleli než na zlosyna. A chtěl-li
tomu, nebyl — Zajido — prorokem, ale lhářem
Alejma přestala by pak v něho věřiti a vrhla by
se na kolena před tím, jenž odpouštěl všem a
i nepřátelům radil dobře činiti. Tys mi o něm
povídala, Zajido, a já tak ráda myslívala na kře-
stanského Ježíše. — Vidíš toho starce tam s tím
mladým křesťanem? Hleď, jak je šlehají; stařec
již padl a ještě nohama dupou po ubohém. Ty-
rani! A tak otec můj velel, ten dobrý otec můj,
jenž říkává Alejmě, že s životem jejím pohasli by
i jeho dnové? — Nech mne, Zajido, půjdu k němu
a budu prositi za ubohé, nech jen Alejmu;
nechceť dcera agy Jagerského, aby otce kleli a
zlořečili mu.“

A sotva že tato slova dořekla, už vznášela
se po těžkých, drahých kobercích ke komnatám
svého otce; zapomněla i přehoditi přes líce bě-
lounký, poloprůhledný závoj a zakryti jím černé,
téměř hedbávné vlasy. Ne nadarmo říkali Alejmě
Růže Jagerská a Hasan byl hrdým na dítě své;
ani padišahu by ji nedal, kdyby pro ni do
svého haremu poslal ze Stambulu.

„Jdi jen, dítě, prosit, jdi! K tomu jsem tě vychovala, abys k odpouštění a milosrdenství přiváděla tvrdého otce. Proto tolik vnaď ti také dalo nebe, abys zjevem svým v bídách byla lidem potěchou — vězňům přímluvkyní. Vždy se Zajida těšivala, že přijde ten čas; již přišel, a odolá-li Hasan prosbám rozkvetlé dcery své? — Proto povídala ti pod rouškou víry islamské otrokyně tvá o Spasiteli, po němž se pokrytecký prorok váš utvářil. Každý den dvakrát před ním klekám na holá kolena a modlívám se za tebe.“ —

Zase modravými oblaky dýmu zahalen stál aga u okna dívaje se ven za město pod výšinu k potoku, kde orali dvěma křesťany. Spokojeně vyzíraly mu malé, plavé oči ze spod hustého obočí a rychle za sebou valily se od úst nové a nové kotouče dýmu. Ale náhle sebou trhl, jakoby jej byl uštkl jedovatý had; odhodil čibuk a kvapně přecházel světnici. Zraky jeho zase oheň sálaly a nitro opět tak hněvem kypělo, což jevílo se zvláště na bledých rtech agových, jež stáhly se okamžikem a opět se rozvíraly.

„Co chce Alejma od svého otce?“ zašeptal tichounce zočiv dítě své; vši silou chtěl překonat bouři, která burácela v něm a ve vztek zběsilý hrozila vypuknouti. Dcera, jež se vrhla k nohám jeho, jediným pohledem vyčetla ze tváře otci vnitřní jeho stav.

„Miláček agy Jagerského nepotřebuje na ko-

lena padati před otcem svým. To robi jen a ti psi," již zase tiše zašeptal, pozdvihl dívku a na bělounké, alabastrové čelo ji políbil. „Směle mluv, holubičko má! Otec tvůj vždy je ti dobrým otcem, i kdyby všem kolem sebe hlavy zurážeti dal.“

„Jdu prosit za křesťany, za ty dva, jež zapráhli do pluhu a bijou žilami do krve. Jeden již klesl a oni nohama ještě po něm dupali. Toho ty, otče, nechceš, nemůžeš chtít. Jediné pokynutí ruky tvé a bude chudšasům zpomoženo.“

„O to že přišla Alejma k otci svému?“ Aga tato slova jen stěží dopověděl. Plavé oči jeho utkvěly na dítěti, jež znovu před ním vrhlo se na kolena; tak divoký blesk vyšlehl jimi, že se dívka zachvěla před tím žárem, jímž vzplanuly zraky otce jejího. Takhle ho nikdy neviděla; ani nevěděla, že tak dovedou svítiti oči, v nichž hledávala vždycky jen lásku a dobrotu; ani čelo jeho žluté neviděla tak rozbrázděné, ani ty rty tak trásti se hněvem vášnivým.

„Pak ne otec, ale Hasan musel by k tobě mluvit. Slyšíš, Alejmo? Hasan Jagerský, jehož jména děsí se ďaui široko daleko a před nímž bijou se v prsa věřící jako před padišahem,“ přerušil Muhamedán ticho hrobové. „Víš, co učinili otci tvému, že je tak dal potrestati a ještě dá? — Není tomu konce, není. Přepadli mé otroky, kteří šli vybírat povinnou daň a když ke mně je přivedli, dívali se mi drze do očí jako rovný ro-

vnému — ti psi! — Slyšelas, Alejmo? Do posledního dechnutí budu je trestati; odpočinku vždy na okamžik popřeju jim a pak počnu zase. Dobře to umějí otrokové agy Jagerského. — Ten starý pes otce mi pomáhal ubíjet a jeho druh je potomkem těch Čechů, kteří rvali se s námi u Keresteše. A proto jim to musím splatiti a Alejma ví, jak umí otec její oplácet a neví-li, doví se.“

„Otče můj, říkal jsi, že slzy mé ranami jsou tobě do srdce. Kolikrát jsi to řekl! Nevinná krev volá o pomstu a ty nechceš, aby sirotkem stala se jediná dcera tvá. Já nikdy ještě neprosila za zajaté křesťany, až dnes poprvé.“

„A pekel duch ti to našeptal, že jsi šla,“ zabouřil Hasan; ale mžikem ovládl se. „Neodvažuj se více; otec tvůj, dobrý otec, ti to povídá, radí; sice by běda bylo tobě a běda mně.“

Se slzami v černých, snivých očích opouštěla Alejma otce svého; otroci po chodbě ukláněli se velitelce až na dlažbu, neodvážili se jí pohlédnouti do obličeje nezahaleného, v rajskou Alejminu tvář, po níž ronily se slzy snad poprvé, co dorostla. Teprv když zašla, pozdvihli hlav a uděšení si cosi šeptali.

„Běda tobě, Alejmo, mělo-li by pravdou býti, co napověděl mi ten rob. Nejnižšímu z otroků mých dal bych tě za ženu! — Ne, co to bleptáš, Hasane? — Kdo by se dotkl jí, Růže Jagerské, vymyslí bych naň muky, že by si o nich povídali

po věky, dokud by stál Jager a nad ním svítil půlměsíc. Té dceři mé bych posloužil sám. Dost mám kindžalů, ale na ni vzal bych ten nejskvostnější, jež mi poslal za Hatvaň sám Murat.“

Moslem se divoce zachechtal, že se to podobalo smíchu šfence; pravice hrála si zlatým jilcem a levá ruka ohmatávala bambitku.

„Ale zví-li kdo, že za ěaury prosila Alejma, dcera agy Jagerského? Nikdo nesmí toho zvědět. A slyšel-li nás kdo?“

Hasan vyrazil ven a otrok, jenž nedaleko stál očekávaje rozkazů velmocného pána, klesl mrtev k zemi. Bisurman mrštil po něm kindžalem. Druzí rozběhli se jako ovce, vrazí-li mezi ně hladový vlk. Nikdo se neodvážil ohlednout po vzteklivci, jenž jako lýtý tygr bouřil chodbami.

„Pane, Achmet v krvi se válí a ve dvoře rotí se proti tobě otroci!“ — S touhle novinou veběhl Selim do komnaty, ale nedopověděl. Kule z bambitky zafičela, projela otroku prsa a ještě do stěny se hluboko zaryla.

Štědře odměnil se Hasan aga Jagerský nejvěrnějším z čeledi své, po turecku mu zaplativ. Nezasluhoval jiného podlý poturčenec. Byl to Maďar; . pomáhal Turkům razit cestu do Jagru. Aby se jim zalfbil, i víru zapřel a hlavu zrádnou turbanem si ovázal. U Keresteše se bil a dal se dříve na útěk, než Turci pana Albrechta zaskočili. Tolik let uplynulo od této bitvy, ale Podpěru po-

znal přece a v Pětipeském se o mnoho nezmýlil. Myslel, že to asi syn toho Albrechta tisícníka, jenž rozdal pašu Cykali-ho, otce Hasanova, i s ořem arabským. Věrně pověděl pánu o jejich původu; dobře je odporučil jeho lidskosti teprv přede včirem, sotva asi předvídaje, že za to sestydne kulí z bambitky pánovy.

Hasan odkopl poturčence stranou a bleskem byl dole na dvoře mezi otroky, jenž mžikem zapomněli na vzpouru a jako hadi plazili se oulisně po dlažbě před rozzuřeným agou.

„Štěstí vaše; sice každému z vás bych učinil, co nahoře těm dvěma psům. Dost koulí mám do vašich vzdorných hlav.“

Otroci na zemi sotva dýchali; ani se nehýbali. S pohrdavým úšklebkem odvrátil se od nich aga a pevným krokem vrátil se nahoru do jizby.

VIII.

Byl již večer; slunce uschovalo se za hřebeny vinoucí se do nekonečna oudolím Jagerským a sotva že ukrylo se zrakům muezzinů, jenž v minaretech nad mešitami již číhali: potřikráte „Allah“ rozlehlo se s výše šerem večerním. I umlkal dole po ulicích lomoz a znova vyvolávali cos derviši; nebylo jim sice rozuměti, ale každý pobožný Bismurman mumlal za nimi večerní modlitbu.

Alejma byla ve své komnatě samotna; poslední

zář zaletěla jí na líce s nedalekých vrchů. Seděla na pohovce s očima polozavřenýma, ruce majíc složené v klín. Lehké kotouče havraních vlasů neladem splývaly jí po hrdle. Zdálo se, že není v Jagerské Růži života.

Vřískavé provolávání muezzinů ji probudilo. Kvapem povstala, složila ručky na prsa a za nimi hlasitě řkala: „Allah! — Od věků trvá dobrota tvá, pln milosrdenství jsi k nevěrcům, nízké ostříháš a lásce své dáváš vládnouti i nad otroky a osvobozuješ je z okovů robstva. O ty dobrotivý! Mnoho jest hříchů mých, vzpomínám-li jich; ale větší jest milost tvá. Chválen budiž ty věčný, nikoho nemáš sobě rovného v celé širé říši své. Ó Allah, Allah, Allah!“

Muezzin hulákal dále provolávaje slova nerosrozumitelná; ale Alejma se již za ním nemodlila.

„Lžete, každý den lžete, vy derviši, a kolikrát za den!“ zahorlila dívka. „A všickni ti s vámi lhou, kdož řkají modlitbu bez rozumu. Že plným je milosrdenství k nevěrcům, že nízké ostříhá a i nad otroky že dává vládnouti lásce své? — Buď svého Boha, či samých sebe obelháváte. Jenom ústy tak povídáte, opak jsouce Boha milosrdného. Říkáte, že naprosto vyhubiti se musí nevěrci, aby na světě byla toliko víra prorokova, protože prý Allah tak chce. — A přece je plný milosrdenství? Alejmo, tys také lhala, do dneška

ti byl pravdou klam. — Zříkám se proroka vašeho, na věky se ho odříkám.“

„A otec tvůj, velitelko má?“ zašeptal vedle ní kdos urvav jí další řeči proud. Byla to Zajida, věrná otrokyně.

Alejma se pomyšlením na otce zachvěla.

„Ten křesťanský Bůh, o němž tolik jsi mi povídala, dá dceři své síly. Budu se k němu modlití. Neřikalas mi, že ona Panna beze skvrny nikoho ještě neoslyšela? S celou duší modlití se bude Alejma k ní; i za něho, za toho křesťana budu se modlití, Zajido. Vyslyší mne ta Maria královna?“

Potom si zakryla krásnou tvář rukama a vrhla se na prsa otrokyni, své učitelce, aby nebylo viděti za šera temný nach, jímž se zarděla.

„Uslyší tě, Alejmo, uslyší. Vždyť „potěšení zarmoucených“ a „pomocnice křesťanů“ jí říkáme a voláme k ní“ — vysvětlovala Zajida dceři agově.

Obě umlkly. Alejma ležela jí dlouho na prsou a z venčí ještě dorážely sem výkřiky muezzinů.

IX.

Z nedalekých pahorků vál ostrý vítr a přivál hustou mlhu. Byla smutná podzimková noc.

Do pozdních hodin zvučely na zadním konci dvora agy Jagerského do sadů rozlehlých dojemně hlaholy; ale poslouchal-liby kdo jich, nedovedl by

se ubrániti bolného pocitu, jenž vkrádal se s čarovnými těmi zvuky do prsou.

Starého Podpěru odvlékli z pole do žaláře polomrtvého; rozpoutali jej od pana Odolana, ale neoddelili. Do smrti skoro ubohého utrýznili; ale slova stesku z něho nevynutili.

Sílu Pětipeského však pochopové zlomiti nedovedli.

„Slyšíte venku, pane, ty zvuky tesklivé?“ mdlým hlasem otázal se Odolana kmet, jehož hlava odpočívala na prsou mladého druha, bývalého pána.

Pan Odolan posvědčil hlavou.

„Odehrávají mi hodinku. Ale tak nehraje aga ani jeho holomci. Bůh odpusť jim. — Pane, do rána mne nebude. Cítím to. Pomodlím se na cestu.“

Stařec sepal ruce a modlil se po tichu. Hasnoucí zraky jeho hleděly vzhůru k černému stropu, prohlédající jím; viděly asi výše než kde hvězdy za noci svítívají.

„Odejdu již, pane; ale vy vrátíte se do vlasti. Pamatujte na starého Podpěru, že v posledním tažení vám to povídal. K Matičce Tuřanské se utecte s prosbami.“

Již otvíraly se při těch slovech Odolanovy rty; chtěl cosi namítnouti, ale zamlkl se.

„A ta pomůže vám orodováním. Nemohu to déle vykládati, budete mít dost času, abyste o tom

přemýšlel. Ale umírajícímu Podpěrovi věřte, že není úcta Rodičky Boží modloslužbou!“

Pan Odolan mlčel a stařec také utichl; pravice Pětipeského odpočívala v ruce kmetově.

„Pozdrav tam Izialdu a řekni jí, že Odolan dosud nezapomněl a nezapomene. Až otce mého a matku uvidíš, i jim pověz o synu jejich.“

Starý Podpěra zakývnul hlavou, pevněji stiskl ruku panu Odolanovi, níže svezla se mu bílá hlava, a potom vydechl naposled. Duše jeho osvobozená ulétala černou nocí na Boží soud. Té nedovedli Turci v podzemním žaláři udržeti. — Nahoře na nádvoří strhl se děsný lomoz. Bylo as o půlnoci. Až do podzemí duněl rachot ručnic; dobře bylo dolů slyšeti hrozné proklínání a pekelný hluk. K ránu vše utichlo. Žalářník, jenž vešel k vězni a ohledal jeho železa, brzy se vrátil s dvěma otroky, Podpěru vynesli nahoru, na popravišti vykopali nehlubokou jámu a uložili jej v ní.

Panu Odolanovi dali celý den pokoj, až večer se teprv zase žalářník objevil s kusem chleba a vodou.

Ani druhý den nepovolal aga Jagerský vzdorného dřaura, aby ho zase zapřáhli do pluhu a jím orali. Marně čekal na pochopy a žalářník, ptal-li se ho po čem, nikdy neodpověděl; ale již ho také tak netýrali.

X.

Uplynulo mnoho let a pan Odolan ještě čekal dne spásy své. V Jagru dosud seděli Turci a dosud několikrát za den pokřikoval s minaretu muezzin. Jedině Hasan aga v pašalíku již neagoval. Moslemci při jmenu jeho plvali na zem a po Alejmě nebylo památky.

Pětipeský pevně věřil věštbě starého Podpěry. Zraky dohasínající vidí prý daleko.

Přežil již dva žalárníky, ale za těch několik let zbělely mu vlasy jako perutě čápů, jenž vždy nad údolím Jagerským táhli dvakrát do roka; snad také do vlasti jeho některý zabloudil.

Tělo Odolanovo bylo zajisté ze železa. Až sám se tomu divil, že zde tak dlouho vydržel. Na povětrí přišel málo kdy a celý ten dlouhý, — dlouhý čas jediné chleba jedl a vodu pil. —

Na severu v Uhřích zase začalo se to hýbati. Nepřetržitými téměř stávaly se nájezdy Turecké; ale již nezůstávaly bez odplaty. Pohraničné hlídky spojily se v řetěz a jen velikým hlukům Bisurmanů podařilo se někde prorazit, ale ne na dlouho. Nové a nové roty válečnicků císařských valily se do Uher za řemeslem svým.

Vojna s Turkem den ode dne stávala se nezbytnější. Pusto bylo po hranicích od Sávy až nahoru k Budínu a odtud na východ za Tisu. Šmahem hrnul se uděšený lid výše do předkar-

patských pohoří či do Štýrska a císařská vojska sama zažehala opuštěné vesnice, jimž neposvětili dosud Muhamedáni.

Turci města a pevnosti hradili, zásob na dlouhé měsíce přivázeli za pevné zdi a vězně křesťanské, jichž plny byly žaláře, ubíjeli na nádvořích. Výstřely z pušek a děl konec činily dlouholeté trýzni ubohých. Ani kousek suchého chleba a trochu leccjakés vody jim nepřáli. Či ze vzteku nakládali tak s ubožáky?

V Jagru totéž křesťan čekalo. Vězňů pode dvorem agovým bylo jak nabitó. Hasanův následník sotva asi věděl, kolik jich tam sedí. —

O krásných jarních dnech chudáci nevěděli ničeho, leč co jim o nich žalárnici pověděli.

Byl den Nanebevstoupení Páně. Hlaholné písně rozlehly se večer Jagerskými žaláři, když Turci začali se modlití, písně velebné, jež útěchou nitro blaživají a zároveň nezlomitelnou odvahou, za těmi zvuky úchvatnými pustiti se v boj.

Za chvíli posvátné chvalozpěvy utichly a za nedlouho několik dělových ran zahučelo nádvořím. Jediný výkřik z mnoha hrdel najednou ozval se nahore a zase se tam ticho uhostilo. Jen běhání a tlumený hovor bylo slyšeti.

Pan Odolan se na slámě pozdvihl; přede dveřmi žaláře jeho zaduněly kvapné kroky několika mužů.

„Tedy přece Podpěra neviděl dobře do da-

leka. Již jdou pro mne. Nechť si; rád půjdu za nimi. — Nevyslyšelas mne tedy, Panno Maria? — Tolik let já modlil se k tobě; alespoň blaživou nadějí byla mi má modlitba a snesitelnými učinila mi hrozné, dlouhé dny. — Přec mi ten starý kmet dobře poradil, abych Panně Bohorodičce si postesknul. Poznal jsem, že opravdu není modloslužbou úcta Marianská.“

Zase ozvaly se kroky těsně přede dveřmi, i klíče zarachotily; ale jen knutí jakési zaslechl pan Odolan.

„Na zítřek si také něco musíme nechat. A ten, co zde sedí, je vzdorný ďaur, až příliš pánovitý; tomu nedáme tak zhola odejít. Dlouho jej tu již chováme. Dva žaláříky přečkal. Po-
vídali si, že Alejma — — —“

Čaušové odešli. Pětipeský další jejich řeči neslyšel. Pak si již na slámu neulehl; chtěl za bdění ztrávit poslední noc, připravuje se na pouť, již se nikdo ještě z tvorstva nevyhnul a nevyhne.

Dost porozuměl z hovoru přede dveřmi, kam ho zítra povedou. Dlouho bděl, až do půlnoci; ale tělo bylo ducha slabší, zemdlené, utýrané. Usnul sedě. — Na dvoře agy Jusufa zavládl hrobový klid; vždyť byl zdejší dvůr popravištěm. Kolik křesťanů vězňů zahynulo na něm dnes a kolik zítra ještě zahyne, než vyprázdní se Jagerské žaláře! Ani psi nevšímalí si krve, kteráž v kalužích červenala se po dlažbě, plaše se jí

vyhýbali a Jusuf aga ubil svého chrta vztekem, že nechtěl uhasiti žížeň krví křesťanskou —.

Náhle rozevřely se dveře žaláře Odolanova a žena jakás zahalená hustým, neproniknutelným závojem jako sněh, s pochodní v ruce vstoupila do vnitra.

Světlá záře rozlila se vězni snědou tváří, na níž vryly léta výraz utrpení k nevyhlazení, ale také vytrvalosti neumořitelné. Vlas jeho byl bílý, tak bílý jako závoj neznámé ženy, dle všeho as Muhamedánky.

Pan Odolan držmal pevně; levicí opíral si hlavu o levé koleno, pravice k levé noze byla přikována a řetěz zadělán hluboko do zdi.

Žena vidouc vězně v tvrdém spánku, přehodila závoj se tváře nazpět. Byla ještě mladá, temné oko její zasvítilo jako pochodňový žár, když utkvělo na tváři věžňově, posud zajímavé jako před lety, ne-li již krásou, tedy tím výrazem utrpení; ale jenom jediný okamžik tak zasvítilo, a hned zase lícemi červánek jí přeletěl. Sehnula se k jatci, cosi lesklého zakmitlo se v ruce její a rázem povolily mu na nohou železa. Otevřela je klíčkem a vedle položila damascenku, již měla pod svrchním šatem ukrytou a zároveň jakýs váček.

Když byla s prací hotova, zdvihla se, postoupila zpět ku dveřím, pochodeň stranou do zdi zabodla a zadívala se vězni v tvář.

„Ty své osvoboditelky nepoznáš, po čas ži-

vota svého ne," zašeptala. „Ale té Panně svaté děkuj, té nejčistší, po níž se Alejma jmenuje, že vnukla to dceři agy Jagerského, která před lety zaplála k tobě láskou smyslnou, horoucí, jenž pohlcuje a sežírá. Myslela, že i ji zachvátí ten žár, ale nezachvátil. Dosud tě miluje Marie-Alejma; avšak jako křišťál je čistá láska její, nevinná jako modro, jež klenulo se nad ní dnes, i nad žalářem tvým. A taková láska smrtí nehyne. — Buď zdrav, miláčku můj, a až se vrátíš do rodné země své, nebudeš ani vědět, že daleko odtud žije Alejma, dcera agova — Marie křesťanka. Buď zdrav, miláčku můj, a živ i šťasten se do vlasti své vrať.“

Tu pan Odolan procítl a zaslechl posledních slov; zahlédl bělounký šat i závoj, jenž zavlál mezi dveřmi; ale ničeho více.

Chtěl se vzpřimiti a řetězy a železa mu už nevadily. Zarachotily na kamenné půdě svezše se s pravé nohy a ruky. I na levé noze mu povolily; jedině řetěz, jímž ke zdi byl ukován, držel pevně, nepohnut; lehounce i levou nohu sprostil pout.

Viděl ve snách neznámou dívku jakous; nikdy po celý život svůj neuzřel toho obličje a nad ní vznášela se plapolem nebes osloněná ta Panna — Matka, k níž tolik let o přímluvu se modlíval, Synáčka chovajíc na rukou. A ten prstíčkem ukazoval na dívku, která vedle něho stála jako světice. Přál si, aby věčně viděl milý ten

obraz, jež, zdálo se, že ovívá vzduch z říší, kde bydlí ona jasná královna s pacholátkem. —

„Buď zdrav, miláčku můj, a živ a šťasten se do vlasti své vrať“ — dosud znělo v uších Odolanovi.

Dvěře žaláře byly otevřeny a pan Pětipeský nelenil. —

Alejma křesťanka — sirota byla již za Jagrem daleko. Bez otce potácela se světem Růže Jagerská! Tehdáž za té noci, když umřel Podpěra, otce jí ubili. Otroci se proti pánu svému vzbouřili a ubodali agu Hasana jatagany; i po dceři se rozběhli ve vášni zvířecké, ale pryč uprchla ze dvora Alejma s rodinnými poklady. Jediná Zajida ji provázela a daleko od Jagru v hornaté krajině, vysoko v Uhřích pod Karpaty, poléval jí hlavu vodou kněz a čelo křížem poprvé znamenal. A od těch dob říkala Zajida Alejmě Maria.

Dcera agova rozdávala chudému lidu, co ve vsích křesťanských otec naloupil a říkala, aby se za duši nešťastného modlili. Před rokem odešla Zajida nahoru ku svým a Alejma zůstala samotna. Na toho křesťana však, jenž oral tehdáž s Podpěrou, dosud myslela a každý den za spásu jeho časnou i věčnou se modlívala.

Nedávno zdálo se jí, aby šla do Jagru a tam že uvidí ho v témž vězení, do něhož otec její vsadil jej.

Šla a sen se jí vyplnil. Zlatem, jež uschované měla pro potřeby nepředvídané, získala si

žalárníka, kterýž jí půjčil klíč k žaláři i okovům. Alejmu neznal již v Jagru nikdo a kdyby byl znal, nebyl by jí řekl Růže Jagerská, protože nekvetly líce její, ale byly bledé do běla jako hvězdy za světlých nocí bývají.

Ráno našli žalář Odolanův prázdný; i pouta s sebou pan Pětipeský vzal, jedině řetěz a okovy z levé nohy jim po něm zůstaly.

Jusuf aga, jemuž teprv nedávno pověděli o polozapomenutém vězni, dal za to naraziti nedbalého žalárníka na kůl.

XI.

V Čechách zatím již válka třicetiletá utichla. Hřímání Švédských děl s královských Hradčan roku 1648 na Staré město Pražské, jež rekovní studenti s měšťany hájili, bylo poslední hranou těm, jenž po tolika bojištích leželi pobiti. Státice bylo jich za těch třicet let a státice oněch, jež pochovaly hlad a mor či vražedná ruka ubila. S výšiny nad Prahou, slávou Českou korunované, musela zahrmiti poslední hrana, — protože hřbitovem byla Česká země, v níž skorem nejvíce leželo těl ze všech těch krajů od Dunaje až ku Stralsundu.

Po Čechách slavili svátek Navštívení Panny Marie a tu bývá na Tuřanech pouť od té doby, co zde našli Mariánský obrázek a kostelík mezi

trním na pahorečku vystavěli. Mnoho lidu sešlo se sem z okolních dědin i z daleka; ale byl to lid umučený, až běda usuzovaný. Umučení a bída vyhlédaly mu z každého rysu v obličejích.

Již několik let bydleli v rodných vískách a nepotřebovali se do lesů a skal ukrývat; i pole pokojně yzdělávali. Ale za Švédů dřeli ubohé páni, jichž během vojen se tu zahrnázilo jako kobylek.

Celý týden museli na robotu; sotva že sami si zaseli na nezbytný chléb.

Pod lípou, pod níž do nedávných let vždy o pouti bývalo kázání a nad jejímiž kořeny je nyní vystavěna škola, stál muž obstarlý v kroji podivném, polo selském a polo vojenském; kolem pasu houpala se mu křivá šavle Turecká. Dlouhé kadeře sešedivělých vlasů vinuly se mu po šiji a na prsa splýval hustý vous, taktéž prokvetlý. Lidé se po něm ohlíželi, ale nikdo ho neznal. Měli jej za sestárlého žoldnéře.

Bystré oko jeho spočinulo na každém, kdo šel kolem, zpytavě a na každé tváři čtlo totéž: bídu a opět bídu, dny plné svízeli. Kdykoli jasněji slunce zasvítilo a paprsky jeho prorazily korunou obrovské lípy, mohl mu každý viděti v tmavém, lesklém oku slzu.

„Někdy bývalo vše kolem statek náš, a nyní jsem tu cizincem, jemuž lidé se vyhýbají. Nemám svého ani tolik, kde bych hlavu uložil.“ Tak přemítal u sebe pan Odolan Pětipeský.

Dostal se domů ze zajetí šťastně. Ani svým očím nevěřil. Pořád se mu zdálo, že sní; i když tu starou, utichlou Prahu uzřel, připadalo mu, že ve snách je a když objevilo se mu Slané, sbořené hradby jeho, zasypané příkopy se spustlými branami a nahoře podál stinadel když zočil na pahorečku kostelík Tuřanský, jež zapadající slunce polévalo zlatem svým, ještě se mu zdálo, že je dole v Jagru v podzemním žaláři, že hřmí mu do uší děla, která vraždí spoludruhy jeho osudu a zítra že řada přijde na něho.

Od stinadel zaměřil cestou přímo k Tuřanům. Již se připozdívalo, když ocítil se pod lípou, pod níž druhdy co dítě s bratránky Byseňskými si hrával. Ulehl do trávy a po chvílce usnul unaven po dlouhé cestě u cíle pouti své.

V dřímotách uviděl zase onu Pannu nebeskou s chlapečkem v náručí a pod ní vedle dívku s černým okem a ještě černějším vlasem, ana pouta mu rozvazuje, a všecko nejlepší přeje na cestu.

Teprv slavnostní hlaholy zvonů probudily pana Odolana ze sna. A zase byl tomu nerad proto že si přál, aby věčně viděl krásný ten obraz a věčně aby trval ten krásný sen. —

A když vystoupil na kazatelnu starý kněz, jenž půl věku svého obětoval službě Matičky Tuřanské a i strýce i otce znal, a jasným zvučným hlasem kázal lidu, že Maria Bohorodička je spo-

mocníci ubohých a potěchou zarmoucených a ku konci řeči své vyzval je, aby modlili se s ním za požehnání zbraní křesťanských k Marii královně, tu teprv na dobro procitl z domnělého spánku a poprvé modlil se v chrámu katolickém dík vzdávaje Vysvoboditelce své.

Seděl v kostele nejzáze, u samých dveří a vyšel poslední ze svatyně. Lidé potomka bývalých pánů již neznali.

Pan Odolan zašel si k starému duchovnímu a prohlásil se mu. Zevrubně pověděl knězi osudy své. A staříčkový farář udivením až ruce spínal.

„Vy, pane — Odolan Pětipeský? — Matko Boží! Tolik že jste vytrpěl?“ zvolal stařeček, slzami zalily se mu oči a pohnutím ani slova nemohl promluvit. Dlouho do noci vypravoval mu host a Tuřanský kněz jemu na vzájem.

Ráno po mši svaté se s panem farářem rozloučil. Daleko, až za Byseň vyprovodil jej stařeček. Pouta pan Odolan vzal s sebou. Jedině toho si vyžádal na kmetu, až umře, aby je na věčnou paměť v chrámě pověsili.

„Tedy až na mne že již ti Pětipeští vymřeli?“ povídal si, když byl sám na cestě do Neprobilic. „Dobře tak, lépe, než aby žili jako žebráci.“

A ještě jinou zvěst mu pověděl pan farář, že začíná zuřit mor. Slyšel o tom již na cestě, ale nic určitého nezvěděl.

„Tohle ještě scházelo. Nebylo toho již dosti? — Osmkrát stotisíc že jen zbylo lidu u nás? — Hrstka z mocného národa, o jehož korunu hašteřivali se velicí králové. Tu hrstku vítr roznese. Dobrou noc, ty národe můj! Přichystej se, abys pohodlně mohl spáti. — Bože můj, proč tolik jsi na nás dopustil? Chceš-li, aby vymazán byl lid náš z knihy živých, jednou ranou tak učiň, ale ne znenáhla, aby v trápení dokonával.“

Za Lotouší bělel se mu již nový kostelík v Neprobilicích, zasvěcený Sv. Duchu. Dal jej vystavěti Martinic a když přišel níže, z bývalého chrámu uviděl zbořeninu. Klenba ještě držela, ale po střeše nebylo památky a o okna se postaraly nepohody.

„Dochází to již!“ zavzdychl si na výšině pan Odolan. „Dochází jako ten náš rod. Marně tedy zachoval jsem tě před lety, ty kobko předků mých, spustnout tě nechali a nechají také sesypat v rum. Raději nový zbudovali, než aby uchovali památku starých dob a s ní paměť rodu našeho.“

S prastaré, začernalé zvonice rozlehly se lahodné zvuky. Poprvé zaslechl je pan Odolan od roku 1621. — Až posud se říká po okolí, že nejkrásněji zvoní zvony Neprobilické, protože prý je v litině stříbra namícháno. — Ale dnes hlaholily smutně; od několik~~a~~ již dní byly tesklivě naladěny.

Za dva dny nesli na hřbitov devátého. Za

rakví nešel nikdo, hrobař vedl koně zapřaženého v dvoukolový vůz a nebožtíka pak zaházal zemí.

Sešed dolů pan Odolan dověděl se, že v Ne-probilicích mor, a že nikdo nechce k nemocným. Několik zas prý se jich roznemohlo a dva již umřeli.

Ani slova neřekl potomek Pětipeských, ale také ani okamžik se nerozmýšlel. Dal si hrobníkem ukázati, kde leží ubozí. Nebál se, ani se neštítíl posluhovati jim. I zemřelé pomohl hrobaři ukládati.

Chodil všude po celém okolí; vlastního života šetřil nejméně.

Tehdáž v Čechách rána morová řádila strašlivě. Hřbitovy ani nepostačovaly mrtvolám a lidé jedni druhých se štítíli, při čemž onemocnělým vedlo se nejhůře. Umírali chudáci beze vsí pomoci. A obydlí jejich po léta prázdná bez obyvatelů zůstávala.

Daleko široko znali obstárlého muže, jenž s ochotou nevídanou všude radou i skutkem byl nápomocen. Nevěděli, kdo by byl; neptali se také po tom. Jediný farář Tuřanský věděl; ale ten věrně zachovával tajemství.

I zraky úřadů vrchnostenských na sebe obrátil nenadálý přítel lidu ubohého, až jej stihati počali; ale v ničem nepostihli.

Bouřil se totiž někde selský lid pro nesnesitelná břemena; říkalo se, že vyslanci z ciziny

podněcujíf jitřeníf a za takového též i pana Odolana považovali.

Nikde se ale dlouho nebouřili. Sebrali na ně cizího vojska, hlavy vzpoury schytali, utratili a selský lid uvázali ještě krutěji.

Na Slánsku se o to nepokusil nikdo; i museli nechatí pana Odolana v pokoji. Leckdes zpomínali si pánů Pětipeských, a s nimi uplynulých dob a bédovávali tomu muži sestárlému své útrapy.

„Trpte jen, trpte, Bůh je spravedlivý,“ říkával a slzy řinuly se z očí panu Odolanovi, jemuž ani Turecké žly jich nevynutily, když jej se starým Podpěrou ke pluhu zapřahali.

„Vy direktoři, měli jste rozvážněji v letech dvacátých jednati. A vy Čeští vypovězenci pomáhali jste jenom cizincům hubiti vlastní zemi a tak ani pomstě své zadost nečinili jste, již jste se zapřísáhli. Zaniknou v lidu vaše jména; s ním samým zaniknou. Běda tobě ty, vlasti má, dobrou noc ty, lide můj!“ Tak bédovával o samotě, když ho nikdo neslyšel.

XII.

Opět byla na Tuřanech pouť. Na tisíce lidu se sem scházelo; tak mnoho nebylo jich zde snad, co stojí zdejší kostelk. Přišli sem Matičce Boží poděkovat za odvrácení rány morové. — Přičítalíf to jejímu orodování — ale také na po-

hřeb pana Odolana Pětipeského, posledního z rodu po Čechách druhdy slavného, sem přišli.

Věděli již, kdo byl ten muž s dlouhým bílým vlasem, prokvetalým vousem až po pás skoro sahajícím, s tou šavlí Damascenskou u boku a okovy uvázanými na řeménku.

Nedlouho mezi nimi chudák žil. Vězení dlouholeté přece zlomilo sňu jeho života; ale věštba umfrajčího Podpěry nicméně se vyplnila. Poslední dny své zasvětil službě lidu, jež všickni opouštěli. Ráno ve čtvrtek před poutí, když šel pan farář sloužit mši svatou, našel je u dveří chrámových mrtvého v oděvu chatrném. Jen jedenkrát ho viděl od těch dob, co poprvé se s ním seznámil a dnes podruhé.

Přišel zase na pouť, ale na tu lepší pouť k Panně Marii Bohorodičce, k rodičům, k Izialdě, k bratrům, sestřím . . .

O pouti po velké mši svaté se lid nerozcházel. Větší ještě davy valily se sem odevšad. Kostelík byl plný i hřbitov plný a návrší zástupy jako poseto.

Odpoledne byl nebožtík vystaven v rakvi pod stoletou lípou. V rytířském hávu odpočíval pan Odolan, pouta mu ležela u nohou, a na víku rakve byl Pětipeských starý znak.

Tuřanský pan farář vystoupil na kazatelnu černým sukнем zastřenou a hlásal lidu o životě pána zesnulého.

I Smečenský hrabě vyslal na pohřeb vrchního komisaře co zástupce a Slanský magistrát svého purkmistra.

„Ctětež Matku Boží; nebo velmocná jest v přímlově své a pana Odolana v památce věrně chovejte. Od pokolení do pokolení si o něm povídejte; hodent jest památky vaší, modlitby i dobrořečení.“ — Tak promlouval kazatel a lid plakal hlasitě. Ani muži nemohli se zdržeti slzení.

Po vykonaných obřadech vzali rakev na ramena Neprobiličtí, odnesli posledního Pětipeského do chrámu a tam u malého oltáře spustili ho do hrobky.

Pouta nesli za ním na černém polštáři a zavěsili je po straně evandělia.

Bez hnutí stály zde bezčetné zástupy a když zapadl kámen nad hrobkou, znova rozlehl se chrámem pláč, jako kdyby otce jim brali a pochovávali. Ani jeden nehýbal se z kostela; báli se takořka rušiti posvátné ticho nad hrobem svého dobrodince.

Pan komisař hraběcí vešel do zákristie, řekl něco panu faráři a dobrý kněz zakýval hlavou, vyšel ven na stupně oltáře v taláru a řekl lidu, aby s Pánem Bohem vrátili se domů a večer doma se ještě za pana Pětipeského pomodlili.

Ale nehnul se ještě nikdo; jenom tlumené hlasy nevole bylo slyšeti a mužové svírali pěstě.

Včera zas rozletěly se zprávy krajem o vzbouření kdesi v Chrudimsku.

A zase vyšel pan farář a pro Boha i Matku Boží vyzýval lid, aby odešli v pokoji.

Mušketýři ze Smečna první počali se lidem tlačiti, pustili je bez překážky, načež pan komisař vyslal jízdného posla do Slaného pro setninu Valonů. Ale vojáci našli kostel již prázdný. Lid se rozešel tiše a bez hluku.

Po nějakém čase rozneslo se, že prý staříček pan farář Tuřanský měl pro pohřeb pana Odolana Pětipeského ještě opletání.

* * *

Více než dvě stě let zašlo od těch dob, kdy pochovali poslední ratolešť rodu Pětipeských.

Kostelík zvětšili, aby se mohlo více lidu v něm směstnati; ale dosud slaví se na Tuřanech první neděli v červenci pouť, na niž z daleka, až od Řípu i od Oharky lidé přicházejí, a dosud ptají se po poutech „Pětipejska“. Říkají tam totiž vesměs tak bývalým pánům.

Hrubá, železná pouta dosud visí za oltářem; ale po náhrobku ani stopy není ve chrámu.

Kus z něho, hlava s poprsím ovšem již k nepoznání, slouží u hlavních dveří za zápraží.

Zprávy

o Dědictví Svato - Janském.

I.

Přehled údů v roce 1880.

Zakladatelů jest	7
Spoluzakladatelů	54
Údů první třídy	27
Údů druhé třídy	133
Údů třetí třídy	26189
Úhrnem	<hr/> 26410

Mezi těmi jest údů stálých a sice:

rodů	5492
škol, obcí, knihoven, bratrstev a spolků .	1107
údů duchovního stavu	2788

Údy stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak veškeré údstvo očekává, mezi oktávem sv. Jana Nep. oběť mše svaté za živé i za mrtvé údy našeho Dědictví každoročně obětovali. Ostatní údové nekneží s týmž nábožným úmyslem v naznačeném čase přítomni buďtež mši svaté. U hrobu sv. Jana Nep. v Praze koná též ředitel Svatojanského Dědictví v den

II

po slavnosti Svatojanské v 8 hodin slavné zpívané rekvíem za všechny v Pánu zesnulé údy, kteroužto pobožnost založil a nadal v Pánu odpočívající kanovník strážce Václav Pešina rytíř z Čechorodu, druhdy rektor Dědictví Svatojanského.

II.

Poučení o přístupu nových údů a odbírání knih.

O vzniku Dědictví připomínáme novým údům toto: Antonín Hanikýř, nar. v Praze d. 21. října 1753, býv. jesuita, pak zám. kaplan Čimerský ve výslužbě, umínil sobě r. 1829 na památku prvního stoleté památky vyhlášení za Svatého Jana Nepomuckého založení ústav, jímž by dobré, vzdělávací knihy v jazyku Českém, již vázané, v ceně levné vydávány byly. O řízení závodu toho požádal kníž. arcib. konsistoř v Praze. Položiv jakožto základ 1000 zl. na stě. vyžádal sobě, aby podnik nesl jméno: „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ a veškeré obecnost aby k přistoupení pozváno bylo. Dotčený zakladatel zemřel v Táboře d. 15. března 1833 v 80. roce věku svého. Po dosaženém potvrzení vstoupilo pak Dědictví roku 1835. v život. Ze stanov klademe sem následující poučení:

1. Kdo k Dědictví Svatojanskému v Praze přistoupiti hodlá, nechť poštou ve vyplaceném psaní (franko) aneb jinak příležitostně s nápisem: „Ředitelství Svatojanského Dědictví v Praze“ své jméno a příjmení, pak svou osadu farní a biskupství (diecési), ku kterémuž přináleží, udá, zároveň i peníze vloží. Vklad za úda třetí třídy obnáší jednou a na vždy

11 zlatých rak. měny; za rod, školu, obec, knihovnu platí se jednou na vždy 22 zl.*)

2. Každý nově přistoupivší úd ať si lístek na odbírání knih dobře uschová a následujícího roku, jakož i potom v budoucích letech po Velikonoci od svého veleb. pastýře duchovního si jej podepsati dá. Pak může na tento lístek, žije-li úd v Čechách, knihu v knihkupectví B. Stýbla v Praze na Sv.-Václavském náměstí (býv. koňském trhu) číslo 786—II. vyzdvihnouti, jen že musí připojiti 3 kr. r. č., kterýžto penz přísluší knihkupci za práci a obálku. Pro údy v Olomúckém arcibiskupství platí totéž, jen že knihy své vybírají v knihkupectví Eduarda Hölzla (Helcla) v Olomúci na horním náměstí v č. d. 285; údové pak z Brněnského biskupství nechť se o knihy své hlásí v knihkupectví Karla Vinikra v Brně v řemenářské ulici. Ostatním údům v jiných diecésích zasílají se knihy přímo z Prahy. Kdožby však žádal, aby mu knihkupec knihu poštou zaslal, připoj mimo ony 3 krejcare, knihkupci náležející, ještě 6 krejcarů na kolkovaný poštovský list průvodní.

3. Přestěhuje-li se některý úd z Čech na Moravu, aneb odeběře-li se z Brněnského biskupství do Olomúckého aneb naopak, ať to ve vyplaceném listu (franko) oznámí Ředitelství, kteréž mu nový lístek na odbírání knih pošle, aby mu pak v příslušném knihkupectví vydány byly.

*) Jmena nových údů, kteří k Dědictví Sv.-Janskému přistoupili a jiná téhož Dědictví týkající se návštějí ohlašujeme v časopisu „Blahověst“, jenž vychází (letos již 31. rok) třikrát za měsíc, totiž dne 5., 15. a 25. každého měsíce. Na „Blahověst“ předplácí se v knihkupectví B. Stýbla v Praze č. 786—II. a sice na celý rok s poštovní zásilkou pouze 3 zl. 50 kr. — V témž knihkupectví prodávají se úplné výtisky „Blahověsta“ z r. 1876, 1877, 1878 a 1879 v snížené ceně po 1 zl. 50 kr.

IV

4. Poněvadž odebírací či podělný lístek může v ztrátu přijíti neb i ukraden býti, každý si číslo jeho pro takový případ na jistém místě, ku příkladu v modlitební knížce zaznamenej; a pakli skutečně ztráta se udála, Ředitelství o nový lístek požádej s připojením 20 krejcarů, poplatku to za vydání listu nového, a 10 kr. na poštovní výlohy, tedy úhrnem 30 kr. Připomínáme však, že kdyby se nápotom pohřešovaný první lístek zase nalezl, tento již žádné platnosti nemá.

5. Když umřel úd, žádáme snažně pozůstalých přátel, aby, kdož si na tento lístek knihu posledního roku (třebas po smrti úda) vybrali, úmrtí toho úda na lístek ten poznamenali a dotyčnému knihkupectví vydali, aneb poprosili svého pastýře duchovního, aby lístek ten nejdůstojnější arcib. konsistoři Pražské zaslal.

6. Rod se běře, pokud jméno se neztratí. Synů-li není, odebírají knihy dcery zakladatele rodu, dokud žijí; dívky pak jejich jiné již jméno nesoucí nemají práva tohoto; rod vymřel.

7. Spojí-li se manžel s manželkou svou v jeden toliko vklad (11 zl.), vydávají se knihy jenom do úmrtí prvního z nich. Tolikéž, spojí-li se v jeden vklad bratr s bratrem neb sestra se sestrou, neb bratr se sestrou a podobně, vydávají se knihy jen do úmrtí toho, jenž první jest napsán na přijímací listině (diplomu).

Připomínáme, že správa Dědictví Svatojanského rozdělena jest nyní v ten způsob, že ředitel Dědictví přijímá vklady nových údů, žádosti o knihy, o duplikáty diplomu, jež podpisuje, atd.; redaktor pak Dědictví vede péči o vydání knih, pročez se redakci jen rukopisy podávají, vše ostatní budiž zasíláno: Ředitelství Dědictví Svatojanského v Praze.

III.

Seznam údův

Svatojanského Dědictví v Praze,

kteří během roku 1880 zemřeli, aneb již dříve zemřevše, ředitelství teprv letos oznámeni byli.

I. V Čechách.

1. a) V Pražské arcidiecési.

Benešová Anna v Předměřicích.	Lacinová Rosalie v Dublovicích.
Engelhard Josef v Březových Horách.	Maršák František ve Velkých Pečicích.
Důst. p. Frank František, farář v Bystřici.	Důst. p. Mleynek Karel, farář na odpočinku.
Hyneš Jan v Korytech.	Pelikán Frant. v Kváni.
Ječmen Jan v Zaječově z. r.	Soukup Josef v Staré Boleslavi.
Koula Ant. v Honicích.	Syrový Josef v Jenšovicích.
Král František v Třeboraticích.	Špitálská Marie v Sobětuchách.
Kuchařová Anna v Praze.	
Kulich Matěj ve Vrbčanech.	

b) V Kladsku.

Bartoniček Jiří v Německé Čermě.	Šimon Jan v Chudobě.
Černá Anna v Německé Čermě.	Zeidler Josef v Německé Čermě.
Siegel Josef v Slaném.	

Úhrnem 21.

2. V Budějovické diecési.

- Čejka Vojtěch v Oujezdci.
 Černocho Jan v Rožmitálu
 z. r.
 Hájková Alžběta v Týně
 nad Vltavou.
 Hovorka Melichar v Sobě-
 nově.
 Hubková Marie v Zvěrko-
 vicích.
 Chrtová Anna v Libniči.
 Janovský Jan a manželka
 Kateřina v Paračově z. r.
 Jirochová Marie ve Vod-
 ňanech.
 Kárová Marie provdaná
 Bártová v Sedlici.
 Koudelková Kateřina v Ra-
 kovicích.
 Kučerová Kateřina ve Vod-
 ňanech.
 Michálek Jakub v Mar-
 covicích.
 Michálek Jan v Novo-
 sedlech z. r.
 Mikešová Marie v Kralo-
 vicích.
 Mrvíková Lidmila v Dra-
 henicích.
 Pánová Marie v Nespicích.
 Důst. p. Rypáček Karel,
 farář v Čimelicích.
 Sklenářová Marie v Do-
 mažlicích.
- Sladovník Jan v Rakovi-
 cích.
 Sloupová Marie v Milavči.
 Soukupová Teresie v Hlu-
 boké.
 Spěvák František ve Vel-
 kém Hlasivě.
 Scherhagl Josef v Sukdole.
 Škodová Kateřina v Pa-
 sekách.
 Důst. p. Škopek Jan, fa-
 rář v Zaháji.
 Důst. p. Štěch Martin, fa-
 rář v Myšenci.
 Terebová Kateřina v Ne-
 pomuku.
 Varhanský František v Ra-
 kovicích.
 Vaverka Václav v Zacho-
 tíně.
 Veisová Markéta v Doma-
 žlicích.
 Důst. p. Vlasák Josef, dě-
 kan v Týně nad Vltavou.
 Vokatá Kateřina provdaná
 Krejčová v Chvaleticích
 z. r.
 Zděnek Jan v Čimicích.
 Důst. p. Zelený Václav,
 farář ve Vrčeni.
 Žoch Kašpar a manželka
 Dorota v Dražici z. r.
 Úhrnem 37.

3. V Královéhradecké diecési.

- Baršová Marie v Slatinách.
 Důst. p. Brandejs Václav,
 farář v Olešnici.
 Červinková Josefa v Mi-
 letíně.
 Demlová Kateřina v Ku-
 kusu, spoluzakladatelka
 Sv.-Janského Dědictví.
 Drašarová Anna v Hart-
 manicích.
 Freislebenová Anna v By-
 stré.
 Hauušová Anna ve Lhotě.
 Harapát Václav v Sudi-
 slavě.
 Hejtmánková Anna v By-
 stré z. r.
 Horáček Václav, učitel v
 Zbraslavicích.
 Důst. p. Jančura Jan, jub.
 kněz v Hořicích, za-
 kladatel Dědictví od-
 kazem.
 Klíma Frant. v Rohozné.
 Klímová Rosalie, provdaná
 Štefanová v Březové.
 Kracíková Anna v Miletíně.
 Kučera Jan v Jílém.
 Kuklová Klára v Bystré.
 Macek Jan v Soběrazích.
 Důst. p. Macháček Jan,
 farář v Karli.
- Malá Marie ve Velkém
 Bělci.
 Marečková Alžběta v Hart-
 manicích z. r.
 Marešová Magdalena v Bo-
 rové.
 Mašková Barbora v Nové
 Vsi.
 Matěj Josef v Slavoňově.
 Matějříček Jan v Slatině.
 Důst. p. Mlejnek Vincenc,
 farář v Železnici.
 Novotný Jos. v Hřišti z. r.
 Pittrová Kateřina v Tře-
 bechovicích.
 Pokorný Jan, učitel ve
 Valu, odkazem.
 Roun Antonín v Hart-
 manicích.
 Suchánek Josef v Blaž-
 kově.
 Svobodová Johana v Svo-
 janově.
 Vecek Jan v Mikulovicích.
 Veisová Lucie v Hořicích.
 Důst. p. Víteček Jan, dě-
 kan v Přepychách.
 Voldánová Františka v
 Hlinsku.
 Důst. p. Wiedeman Josef,
 farář v Dolní Kalné,
 odkazem.

4. V Litoměřické diecési.

Důst. p. Kovář Josef, farář v Českém Dubě.	Kostřík Filip v Hájích. Úhrnem 2.
--	--------------------------------------

II. Na Moravě.

5. V Olomúcké arcidiecési.

Arnoštová Apolena v Polkovicích.	Hradil František v Čechovicích z. r.
Babecká Juliana ve Vodce.	Hradilová Anna ve Vitočnicích.
Baránek Frt. v Kokorách.	Hrázdilová Ludmila v Staré Ptěni.
Buchtová Magd. v Dubě.	Horák Blažej v Křelově.
Bundilová Viktorie v Křelově.	Janota Jos. ve Vodce z. r.
Dobšová Anna v Starém Městě.	Janošík Matouš v Bolelouce z. r.
Důst. p. Drexler Peregrin, farář na odpočinku v Opatovicích.	Jireček Ant. v Prostějově.
Fusek Josef v Toplné.	Kalábová Kateřina v Nenákonících z. r.
Fusková Anděla v Hranicích.	Kolářová Marie v Krčmani z. r.
Gaj Josef v Rudslavicích z. r.	Kosová Anna v Prostějově.
Hamplová Marie v Prostějově.	Kováříková Františka v Březovicích.
Haramia Jan a Marie v Hráňovicích z. r.	Kročová Františka v Uh. Brodě.
Hastíková Františka v Huštěňovicích z. r.	Kropáč Josef v Grygově z. r.
	Majerová Anna v Grygově.

Matýsek František v Moravičanech.
 Menšíková Františka v Chudobíně.
 Moravec Jan v Turkovu.
 Navrátil Tomáš v Rakodavech z. r.
 Důst. p. Novák Viktorin, farář v Litultovicích.
 Omelková Rosalie v Starém Městě z. r.
 Pavlíček Jakub a Anna manželka v Troubkách z. r.
 Pavlíčková Anežka provdaná Čáповá v Troubkách z. r.
 Pavlíčková Mariana provdaná Šebestíková v Honěticích z. r.
 Pavlíček Josef v Onjezdsku z. r.
 Pavlíčková Mariana v Dřínově z. r.
 Pozbylová Frant. v Hranicích.
 Procházková Rosalie v Zášově.
 Rajmerová Františka v Čechovicích z. r.
 Rozsypalová Magdalena v Chropíně.
 Říhová Anna v Starém Městě z. r.

Saňarová Anna v Uher. Hradišti.
 Slavík Jan v Starém Městě z. r.
 Spurná Anna v Litovli.
 Srnová Frant. v Zařicích.
 Stavěla Tomáš v Olšanech z. r.
 Sýkorová Františka ve Velkém Týnci z. r.
 Důst. p. Schiffl Alois, farář v Nové Vsi.
 Šcudla Ivan v Novém Světě.
 Šlosárek Josef v Měrovicích z. r.
 Šmatlák Josef v Bezměrově.
 Vitásek Jan v Těšeticích.
 Wichtrle Arnošt v Prostějově.
 Zapletalová Barbora v Svárově.
 Zavadilová Barbora v Chropíně.
 Závodníková Anna v Bohuňovicích.
 Zbořilová Jenovefa v Libuši z. r.
 Zemánek Kilián v Dobřicích.

Úhrnem 62.

6. V Brněnské diecési.

Bechová Viktorie ve Vedrovicích.	Procházková Kateřina v Slávkově.
Daniel Václav v Horních Kounicích.	Rechtíková Františka v Bonově.
Dolníková Rosalie v Babicích.	Rožněvský Josef v Holašicích z. r.
Drtílek Tomáš v Tišnovicích.	Říha František ve Lhotě.
Důst. p. Fetter Josef, farář v Tišnovicích.	Souček František v Rakšicích.
Fialová Mariana v Krumlově.	Suchánek Filip v Sýrovicích.
Franta Antonín v Tikovicích.	Schuster Jan v Rejci.
Knikner Josef v Plenkovicích.	Ševčíková Maria Anna v Rejci.
Kokorský Matouš a Teresie manželka v Žarošicích.	Štáhlík František v Dobročovicích.
Konečný Antonín v Šitbořicích.	Štork Ludvík v Lomnici z. r.
Krěma Tomáš v Slatině.	Důst. p. Uhlík Dominik, farář v Pišeli.
Krška Blažej v Opatovicích.	Vaněk František v Rejci.
Lukš Matěj v Třešti.	Vincer Matěj v Křepicích.
Medřický Josef v Ždánicích z. r.	Všíánský Martin v Lomnici.
Pařízková Františka v Žlebích.	Vykydal Petr v Hovora- nech.
Polický Jakub v Čermákovicích.	Vystavil Antonín v Koberžicích.

Úhrnem 33.

III. V Rakousích.

Důst. p. Brož Ignác, farář v Ebergassinku.

IV. V Uherských diecésích.

Fašunk Martin ve Vajno- rech z. r.	Klindová Kateřina v Gbe- lech.
Gencelová Anna v Trnavě.	Kupkovic František a Jo- sef z. r.
Horváth Jiří a Alžběta manželka, rozená Sýko- rová v Špačinci z. r.	Martinkovič Jak. v Gbelech.
Horváthová Kateřina a Anna z. r.	Důst. p. Pisch Vojtěch, farář v Levoči. Úhrnem 11.

Všech v Pánu zesnulých údův jest tedy úhrnem letos, pokud ředitelství oznámeni byli, 204, kteřížto nábožným modlitbám živoucích poručeni buďtež!

Modleme se:

Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, dušem služebníkův a služebnic svých odpuštění všech hříchů rač dáti, aby prominutí, kteréhož vždycky žádali, pobožnými prosbami dojíti mohli. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné ať jim svítí. Ať odpočívají v pokoji. Amen!

IV.

Milodary Svatojanskému Dědictví.

1. Pan Jakub Martinkovič z Gbel v Uhrách . 10 zl.
2. Pan Šimon Ličman v Drahotouších na Moravě 5 „

V.

Knihy Svatojanského Dědictví.

Z knih Svatojanským Dědictvím vydaných jest posud na skladě:

Bible Česká čili Písmo svaté starého i nového Zákona. Velký oktáv. Stran 1433, dříve za 2 zl., nyní toliko za 1 zl. 5 kr.

Postilla anebo výklady a rozjímání na evangelia nedělní a sváteční od Dr. Innocencia Frencla.

Díl I. dříve za 1 zl. 84 kr., nyní za 60 kr.

Díl II. „ „ 2 „ 44 „ „ „ 1 .zl.

Díl III. „ „ 1 „ 50 „ „ „ 1 zl.

Díl IV. obsahující výklady na epištoly celého roku, dříve na 1 zl. 50 kr., nyní za 60 kr.

Kancionál. Díl I. a II. dříve za 4 zl. 40 kr., nyní za 3 zl. 40 kr. nevázaný jen 3 zl.

Hlas varhan. Díl I. a II., obsahuje dokonalejší průvod varhan ke všem písním v Kancionálu obsaženým; dříve za 18 zl., nyní za 10 zlatých.

 K žádosti důst. úřadů farních, ředitelů kůrů a členů Dědictví povolí Ředitelství při obou dílech „Kancionálu“ i u „Hlasu varhan“ ještě větší sražku, t. j. nižší cenu, jakož i při mnohých jiných knihách v tomto seznamu obsažených, zvláště když by se

více výtisků odebralo. Tímto způsobem bylo by lze „Kancionál“ za nepatrnou cenu po osadách rozšířiti, tak že by se v každé domácnosti ke cti a chvále Boží zpívalo a společné služby Boží nábožným zpěvem veškeré osady se oslavily.

Život Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista. Od far.

Pant. Neumanna, 2 díly, dříve za 3 zl., nyní oba za 1 zl.

Duševní zábavy. Sbíрка povídek, dříve za 1 zl., nyní za 50 kr.

Čermákova rodina, od kan. Jos. Ehrenbergra, dříve za 1 zl., nyní za 80 kr.

Vůdce hříšníků Ludvíka Granadského. Od Jana N. Frant. Desoldy. Stran 733 dříve za 1 zl. 40 kr., nyní za 1 zl.

Příběhy Starého Zákona a jim připojené nábožné rozjímání pro lid křesťanský; s obrázky; dříve za 2 zl., nyní za 1 zl.

Příběhy Nového Zákona a jim připojené atd.; s obrázky; dříve za 2 zl., nyní za 1 zl.

Boj a vítězství pravdy Boží v Čechách. Sepsal kan. Jos. Ehrenberger. Dříve za 1 zl., nyní za 60 kr.

Drahé kameny z koruny Svatováclavské čili životy Světců, Blahoslavených a domněním Svátých národa Československého. Díl I., dříve za 1 zl. 40 kr., nyní za 1 zl.

Obrazy z dějepisu Církve Páně. Sepsal Tomáš Novák. Díl I., dříve za 1 zl. 36 kr., nyní za 1 zl.

Dějiny diecése Pražské. Národní dům Český v Římě. Sepsal a vzdělal Dr. Klement Borový; posud za 1 zl. 45 kr., nyní za 1 zl.

Ctih. otce Leonarda Goffinea: **Postilla.** Přel. Jan N. Fr. Desolda. Díl I. obsahuje neděle a svátky Páně. Str. XVI. a 530. Cena 2 zl. 40 kr.

- Ctih. otce Leonarda Goffine-a: **Postilla**. Přel. Jan N. Fr. Desolda. Díl. II. Obsahuje slavnosti a svátky Svatých. Cena 1 zl. 60 kr.
- Obrazy z dějepisu Církve Páně**. Sepsal † Tomáš Novák. Díl II. — **O svatém biřmování**. Cena obou spisů 1 zl. 50 kr.
- Sv. Jan Nepomucký**. S ocelorytinou. Sepsal Dr. Klement Borový. — **Základní pravidla katol. výchování**. Zčeštil Jan Nep. Fr. Desolda. Oba spisy za 2 zl. 60 kr.
- Památky Staroboleslavské** čili Prvotní vývoj a význam úcty Svatováclavské v Čechách. Sepsal Jan Kř. Votka. S obrázkem sv. Václava a 7 jinými dřevorezbami. Str. VIII, 415 a XVIII. Cena 2 zl. 60 kr. *)
- Drahé kameny z koruny Svatováclavské**, t. j. Životy Světců, Blahoslavenců a domněním Svatých národa Českoslovanského. Díl II. s obrázky. — **Sv. Vojtěcha hrob a ostatky na hradě Pražském**. Na památku nalezení těchto ostatků dne 15. března 1880 sepsal Jan Kř. Votka. Oba spisy, str. 617 za 1 zl. 80 kr.

Též lze dostati následující vyňatky z **Velkého Kancionálu** vydané nákladem **K. Bellmanna**:
Nešpory čili večerní pobožnost církevní o nedělích a slavnostech Páně, též o svátcích Svatých a Světic Božích. — V malém formátě bez not za **25** kr.
Žalmové nešporní a antifony Marianské za **6** kr.

---

*) Menší spis téhož obsahu jest: „**Stará Boleslav**, nejstarší poutní místo v Čechách.“ Vydal Frt. Srdínko, sfd. kanovník kolleg. kapitoly v St. Boleslavi. S ocelorytinou a 8 obrázky v textu, str. 120, za 40 kr., v knihkupectví B. Stýbla v Praze.

Školní kancionálek. Sestavil a vydal V. Bradáč.

V malém formátu, v tuhé vazbě za 20 kr.

Písňe na oslavu sv. Jana Nepomuckého. Za 6 kr.

Mešní písňe z Kancionálu (kromě prvních tří slavnostních). Dvoje vydání, jedno písmem latinským, druhé frakturou po 8 kr.

Církevní hodinky za mrtvé. Vydal Vincenc Bradáč.

S povolením arcib. Ordinariátu. Za 10 kr.

Životy, utrpení a skutky Svatých a Světic Božích.

Od Hug. Karlíka. I., II. a III. díl lze ještě dostati a sice každý díl po 70 kr.; avšak díl IV. a V. jest již úplně rozebrán.

D o s l o v .

Dědictví našemu bylo vytýkáno, že dlouho již nevydalo žádné povídky. I podáváme tuto letos obraz z války 30leté, kreslený perem oblíbeného spisovatele doufajíce, že tato jeho „Trnová koruna“ bude netoliko zábavou, nýbrž že přispěje k úctě Rodičky Boží, čehož z toho srdce žádáme.

Aby pak podíl letošní co do objemu nelišil se od podílů předešlých, přidali jsme jinou práci téhož spisovatele: „Pan Odolan Pětipeský,“ kteráž stejným směrem se nese.

Dáno dne 6. dubna 1881.

Karel Schwarz,

kanovník metrop. kapitoly u sv.
Víta na hradě Pražském,
ředitel
„Dědictví Sv.-Janského“.

František Srdínko,

školní kanovník kolleg. kapitoly
ve Staré Boleslavi,
redaktor
„Dědictví Sv.-Janského“.

Nákladem knihkupectví **B. Stýbla v Praze**
vyšly následující

Knihy modlitební

(pro věk starší):

Brána anjelská aneb: **Nový zlatý Nebeklíč** od
J. Zimmermanna. Modlitební kniha,
v kteréžto ponaučení a rozjímání pro katolické křesťany; každo-
denní ranní i večerní modlitby; pobožnosti při Mši svaté;
pobožnosti nedělní, předpolední i odpolední; litanie a p.; při-
prava k sřastné hodině smrti; modlitby za zemřelé a písně
obsaženy jsou.

Stran 880 velké 8ty s oceloryt.

newáz. 1 zl. 20 fr.

Dewět stupňů k spasení čili: **Putování za**
Pánem Ježíšem
do nebe od W. Ruffera, probosřta. Obsahuje: Šterak swatě
a wyteční služebníci Boží putující za Kristem po cestě k n. h.
neunaweně co po stupních k spasení vždy wyšše wystupowali.
Zde křestan we wšelakých příhodách rady, poučení a útěchy na-
lezne. Wyňato ze spisů sw. Dců. K tomu připojeny jsou mo-
dlitby ranní, večerní, ke mši sw., k sw. zpovědi, k sw. přijí-
mání, rozjímání a modlitby na slawnosti cřkewní, litanie, lí-
žowá cesta, rozjímání a modlitby na swátých Marie Panny a
Swatých atd. Šesté oprawené wydání, ozdobené barwotisk-
wym titulem, a 10 wyobraz. a křížowou cestou dle Führidya.

Stran 512 we velké 8ce na tuhém, pěkném papřre, tiskem
zřetelným

newáz. 1 zl. 20 fr.

Loreta od J. Šediwého. Modlitební a poučná kniha pro
katolické křesťany, zwláště pro wšechy čitatele nejblaho-
slawenější Marie Panny. Obsahuje utěšenou zpráwu o milost-
ném přibytku, w kterémž Maria Panna přebýwala a kde Syn
Boží se wtělil, o přepodivném jeho přenesení, milosti tam pro-
lázané, popis Loretánské kaple w Praze a tamž pobožnost a za-
stawení. Krom toho wšechny modlitby a písně, potřebné jař
pro pobožnost domácí tař i chrámowou.

Stran 344 w 8ce s ocel.

newáz. 70 fr.

Veškeré knihy tyto chowá stále na skladě knihkupectví
Ed. Hölzla w Olomouci a K. Winikra w Brně.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Modlitby odpustkové. Od Frant. Krajského. K duchovním užitkům pravověřících v jazyku českém. (Povoláním duchovní vrchnosti.) Obsahuje též pobožnost ranní, večerní, ku mši sv., k sv. zpovědi, k sv. přijímání a rozličné písně.
Stran 318 v malé 8ce s ocelorytinou. 20 fr.

Potěšení jediné srdce mého povždy od S. Rechziegla. Poučná a modlitební kniha pro nábožnou katolickou křesťanku. Obsahuje rozjímání, modlitby, litanie a písně ku každé církevní slavnosti v roce. Každá píseň, která není povědomá, má nápěv svůj přítisťený. Druhé rozmnožené vydání.
Stran 550 ve velké 24ce s 4 oceloryt. 80 fr.

Swatyně Sionská od S. A. Dewise. Úplná modlitební kniha k nábožnému vzdělání a poučení katolické křesťanky. Seřadil S. M. Fr. Desolda, kněz řádu premonstratského atd. v Teplé.
Stran 670 ve velké 24ce s 2 oceloryt. 80 fr.

Blatý Nebeklič duše křesťanské, Boha milující od P. J. Pelikowského. Obsahuje všechny pobožné modlitby pro spasení duše. Pro osobu ženskou. Druhé vydání.
Stran 546 s 54 obrázky (hrubší písmo pro starší věk) v 8ce 40 fr.

Malé hodinky k Panně Marii. Podle římského bře-
wiáře vydal, modlitbami ranními, večerními, zpovědními i mšími pobožností opatřil a rukovětní mnohých bratrštev rozmnožil P. Jan Alois Dreml, kněz církevní. Třetí opravené a rozmnožené vydání.
Stran 352 v 24ce 60 fr.
Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Království Boží od *J. Němečka*. Úplná modlitební kniha pro katolické křesťany obou pohlaví. Obsahuje: Pobožnosti každodenní, pobožnosti v hlavních dobách církevního roku, pobožnosti na dny Mariánské, jakož i na svátky Svatých a andělů strážných a rozličné jiné pobožnosti; písně: adventní, vánoční, postní, velikonoční, svatodušní, Mariánské atd.

Stran 480 v 12ce s 4 oceloryt.

60 kr.

Ježíš, potěšení jediného srdce mého povždy

od *J. Rechiegla*. Modlitební kniha pro ženské pohlaví. Obsahuje pobožnosti každodenní, modlitby k Božským osobám, pobožnosti církevního roku, nejblahoslavenější Panny Marie, modlitby v rozličných potřebách atd.

Stran 528 ve velké 32ce s 6 oceloryt.

1 zl.

Perla pravých křesťanů od *Bern. Gallura*. Modlitební kniha pro všechny stavy, potřeby a okolnosti katolických křesťanů. Přeložil a rozmnožil Fr. Křenek, kněz z řádu Maltéžského. Obsahuje všechny obvyklé pobožnosti, křížovou cestu s obrazy a 98 písní.

Stran 400 ve větší 32ce

40 kr.

Pravá oběť před Bohem od *J. A. Dremla*. Modlitby katolické k nábožnému užívání jak ráno tak i večer, jak při mši sv. tak i k sv. zpovědi a přijímání a v jiných případnostech života. Podle Berlínského vydání. Páté opravené vydání.

Stran 480 v 18ce s 90 rytinami

30 kr.

Vroucí vzdechy k Bohu. Od *Josefa Berana*. Modlitební kniha pro vzdělaný mladý věk. Obsahuje: Modlitby a poučení na slavnosti celého roku, jakož i modlitby a rozjímání v rozličných potřebách a případnostech života, modlitby k službám Božím, písně atd. Druhé vydání.

Stran 384 v 32ce s 4 oceloryt.

80 kr.

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných,

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Apostolat modlitby spojený s úctou Božského Srdce Páně, čili čtení a rozjímání o apostolatu a o Srdci Páně od *J. Svobody*. Modlitby ranní, večerní, k zpovědi a k sv. přijímání, při odpoledních službách Božích a písně na všechny slavnosti roku atd. S povolením duchovní vrchnosti.

Stran 430 v 8ce s 2 oceloryt.

70 kr.

Dr. J. M. Haubera modlitební kniha pro osobu ženskou. Starý překlad od *J. Hýbla*. Pro páté vydání znova upravil *J. Herčík*.

Stran 568 v 8ce na pěkném papíře s 6 oceloryt. 1 zl. 20 kr.

Totéž vydání na obyčejném papíře s 2 oceloryt. 1 zl.

Dvou svatých sester Gertrudy a Mechtildy modlitby od *P. J. Pelikovského*. Rozkošné duchovní a velmi nábožné modlitby, v nichžto samé nebeské a Božské pobožnosti dvou svatých klášterních panen a vlastních sester, sv. Gertrudy a Mechtildy, dílem od Krista Pána, dílem od Matky Boží ústně zjevené, a dílem od Ducha sv. vnuknuté, obsaženy jsou; z jejich zjevení vyňaté, k potěšení a užívání všem pobožným dušem pohlaví ženského na novo vydané.

Stran 518 v 8ce s 5 oceloryt. na pěkném papíře 70 kr.
na obyčejném papíře 60 kr.

Hvězda Betlemská čili: Duchovní cvičení v pravém životě křesťanském, podle rozvrhu starší modlitební knížky misijnářské opravené a rozmnožené vydal *V. Štulc*, probošt starob. král. kapitoly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě atd. Šesté vydání (latinkou druhé). — Kniha ta je od nejdůst. bisk. Ordinariatu Budějovického v kurrendě od 8. října 1857 č. 20 velmi schválená.

Stran 360 v 32ce s oceloryt.

24 kr.

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Duchovní stráž před branou věčnosti. Jádro všech modliteb pro katolické křesťany. Sepsal J. Němeček. Osmé vydání.

Stran 256 v 56ce s 24 obrazy sv. Strážců a obrázkovou křížovou cestou 12 kr.

Růže Sionská. Katolická modlitební kniha pro vzdělané paní a panny od K. E. Tupého (Boleslava Jablonského). Třetí vydání.

Stran 264 v 32ce (miniat. vydání) se 6 ocelor. zl. 1.—
Tatáž kniha ve větším vydání s bar. okraj. zl. 1.60 kr.

*,

(Pro mládež.)

Anjel strážný, průvodčí po cestách života. Modlitby a naučení pro křesť. mládež. Vydal Dr. I. A. Frencl. Osmé, opravené vydání.

Stran 320 v 32ce se 4 oceloryt. a 80 písněmi. 32 kr.

Jednota svatého Dětství Pána Ježíše a dívky pohanské. Modlitební kniha pro dívky křesťanské od J. Vačkáře.

Stran 260 v 32ce s 8 ocelorytinami. 24 kr.

Ježíšek, útěcha myslí dětinské. Modlitební knížka pro útlý (dětský) věk. Sepsal A. Filípek. Deváté vydání.

Stran 144 s 28 obrázky v 64ce. 6 kr.

Lilie. Modlitební knížka a mešní zpěvník pro žáky na školách národních. Sepsal J. A. Šrůtek. S approbací nejdůst. bisk. Ordinariatu v Hradci Králové.

Stran 250 s 2 rytinami. 20 kr.

To samé vydání pro žákyně. 20 kr.

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Manna. Modlitební kniha pro mládež. Dle J. Deharbea uspořádal a rozmnožil *Jan Nep. Fr. Desolda*, kněz řádu premonstrátského v Teplé a učitel na gymnasiu v Plzni. Třetí vydání.

Stran 250 v 32ce s 3 ocelorytinami. 22 kr.

Modlitba dítěte, kterouž Otec nebeský vyslyší. Modlitební knížka pro mládež od věrného přítele této.

Stran 240 v 32ce s 4 ocel. a mnoha jinými obrázky. 24 kr.

První sv. přijímání a sv. biřmování.

Poučení, příprava a modlitby o těchto Svátostech, jakož i svátosti pokání, s připojenými modlitbami obecnými. Pro mládež i dospělé sepsal P. *Jan Herčík*.

Stran 336 v 32ce s 5 ocelorytinami. 36 kr.

Seraf. Modlitební kniha pro křesťanskou mládež obojího pohlaví. Od P. *J. Berana*.

Stran 256 v 32ce s 4 ocelorytinami. 24 kr.

Sbírka písní neb Kancionálek pro kostelní i domácí pobožnost ku prospěchu mládeže školní.

Sebral Dr. *I. A. Frencl*. 16. vydání. 234 písní.

Stran 232, zavěšen v obálce. 16 kr.

Svatý Alois, vzor a ochránce křesťanské mládeže vůbec, studující pak zvlášt. Modlitební kniha pro mládež katolickou. Sepsal *Jan Nep. Fr. Desolda*. (Se 4 ocelorytinami.)

Stran 370 v 16ce se 4 ocelorytinami. 36 kr.

Knihy modlitební a rozjímaví pro zvláštní příležitosti:

Bohumila svatého Františka Saleského, biskupa ženevského čili: **Navedení k zbožnému životu.** Dle úplného vydání pařížského znova na jazyk český přeložil a potřebnými modlitbami opatřil *Jan Nep. František Desolda*.

Stran 580 v malé 8ce 1 zl.

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Fabiola čili: Církev v katakombách od Jeho Emínenčí kardinála *Wisemana*. Obsahuje líčení křest. starověkosti vůbec a posledního pronásledování křesťanů zvlášt. Znovu na česko přeložil *Jan Nep. Fr. Desolda*.

Stran 563 v 8ce

1 zl.

Filumena, divotvůrkyně devatenáctého století, svatá Panna a Mučence. Podle vlašského *Dona Franceska di Lucia* sepsal *P. J. A. Dremel*, kněz církevní, připojiv devítidenní pobožnost, modlitby ranní, večerní, ke mši sv., k zpovědi, k přijímání atd. Páté, opravené a rozmnožené vydání.

Stran 470 v 8ce s 2 oceloryt.

1 zl.

Útěcha nemocných a umírajících. Křest. domácí kniha, obsahující rozjímání, promluvy a modlitby ku čtení a předčítání. Pro ošetřovatele i nemocné obojího pohlaví dle *J. M. Fíkka* vzdělal a rozmnožil *P. Fr. B. Vinklář*. (S povolením kníž. arcib. konsistoře pražské.)

Stran 348 v 8ce s oceloryt.

84 kr.

Dr. J. M. Haubera modlitební kniha pro vzdělání katolických křesťanů. Dle čtrnáctého spisů Hauberových vydání volně zčeštil a nábožnými písněmi opatřil *V. Frost*. Sedmé vydání.

Stran 287 v 32ce s ocelorytinou.

24 kr.

Rozjímání pro panny, vzdělal *Frant. Srdínko*. S přídavkem nejpotřebnějších modliteb a písní. Druhé opravené a rozmnožené vydání. (Se schválením nejdůst. kníž. arc. konsistoře Pražské.)

Stran 326 v 32ce s ocelorytinou.

30 kr.

Ohlasy posvátných dob od *Frant. Vinkláře*. Úplná poučná a modlitební kniha pro veškeré doby a svátky roku církevního. Dle *Jana Jindř. van de Kampa*.

Stran 704 s 6 ocelorytinami.

80 kr.

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winkra v Brně.

Zlatá knížka ctihodného otce Tomáše Kempenského o následování Krista. Znovu na český jazyk vyložil a modlitbami příhodnými opatřil prof. J. N. Fr. Desolda. Knižka o „Následování Krista“ jest nejkrásnější ze všech, které z rukou lidských vyšly, neboť svaté evangelium nepochází z rukou lidských. „Fontenelle.“ Druhé opravené vydání.

Stran 480 v 32ce s 2 ocelorytinami

50 kr.

Modlitby při službách Božích. Od V. Hanky. Vybrány ze spisů svatých Otců; obsahují modlitby jitřní, při mši svaté, zpovědní atd. Třetí vydání. (Pro ženské.)

Stran 162 v 32ce

28 kr.

Pokoj v Bohu. Od Dr. Fr. X. Himmelsteina. Katolická modlitební kniha, s modlitbami k věčnému klanění se nejsv. svátosti oltářní atd. Sestavil P. P. J. Pelikovský. Druhé vydání.

Stran 512 s ocelorytinou v 32ce

50 kr.

Postilla Leonar da Goffinea, kněze řádu Premonstrátského, to jest : Výklady na všechny nedělní i sváteční i svatopostní epištoly a evangelia celého roku církevního. Znovu na český jazyk vyložil Jan N. Fr. Desolda. Schválením nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoře Pražské.

Díl I. zl. 2.40 kr. Díl II. zl. 1.60 kr.

Bůh můj a mé všecko. Od P. J. Pelikovského. Modlitební kniha pro katolické křestanky. Obsahuje modlitby ranní, večerní, mešní, k sv. zpovědi a k sv. přijímání, sv. křížovou cestu, litanie a písně.

Stran 390 s 4 ocelorytinami.

70 kr.

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Rukověť odpoledních pobožností křesťansko-katolických.

Sepsal *Jos. Němeček*, osobní farář v Sychrově. S povolením a schválením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře pražské.
Stran 583 s oceloryt. 1 zl.

Duchovní štít od *J. Javůrka*. Kniha modlitební a poučná českým vojinům katolickým v čas války i pokoje. Podle spisu „Geistl. Schild“. S povolením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře pražské.
Stran 360 (kapesní formát) 30 kr.

Promluvy ve zpovědnici. Z německého od *A. Röggl*a přeložil a promluvami o svátcích sv. patronů českých rozmnožil *Fr. Boh. Vinklář*, kněz arcidiecése Pražské. S povolením kníž. arcib. konsistoře.

Stran 364 v 8ce

1 zl.

„Čas. katol. duchovenstva“ sešit 2. z r. 1880 na str. 153 o knize této praví:

„Německý spis *A. Röggl*a, býv. opata ve Viltenu blíž Inomostí, vyšel ve více vydáních a nalézá se zajisté v rukou velikého počtu duchovenstva. Nelze pochybovati, že český překlad tohoto rozšířeného spisu bude duchovním správcům a zpovědníkům vítaný a nalezne obliby jako německé vydání. Odporčuje se také svým obsahem, vychází od idey církevního roku, a každá neděle přes celý rok i zasvěcené a jiné svátky svatých vykazují na základě evangelia dne ve třech aneb čtyřech odstavcích hojnou látku, již zpovědník k napomenutí a výstraze, ku povzbuzení k ctnostnému a bohabojnému životu a k potěšení kajicníků každého stavu a povolání použití může. Promluvy obsahují také mnoho výroků písma svatého a svatých otců a ku konci jedné každé nalezá se pokynutí, které spasitelné pokání v souhlasu se dnem, svátkem neb dobou církevního roku se uložití může. Vzhledem ku zvláštním potřebám jistých kajicníků na př. pyšných, smilných, závistivých, nestřídmych atd. obsahuje dodatek zvláštní přiměřená napomenutí a prostředky napravení. Zvěčnělý pan překladatel rozmnožil knihu Rögglv ještě promluvami o svátcích sv. patronů českých. Odporúčujeme knihu v českém rouše vydanou velebnému duchovenstvu co dobrou pomůcku při udělování svátosti pokání.“

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winkra v Brně.

Nevěsta Pána našeho Ježíše Krista

od *J. M. Pohořelého*. Modlitební kniha pro katolické panny, jenž se rády s Bohem obírají. Se všemi pobožnostmi a písněmi. Šesté vydání.

Stran 352 ve velké 32ce s 6 ocelorytinami. 50 kr.

Maria, matka dobré rady

od *J. Němečka*. Modlitební knížka věnovaná ctitelům nepoškvrněné Rodičky Boží. Čtvrté vydání, latinkou první. Obsahuje obvyklé pobožnosti domácí i chrámové, jakož i mnoho písní. Páté vydání.

Stran 380 v 32ce s 2 ocelorytinami. 30 kr.

První a druhý Adam.

Od *Frant. Horáčka*.

Sedmero řečí postních.

40 kr.

Řeči duchovní

ku mládeži studující, jež míval *Fr. Boh. Hackl* na cis. král. gymnasiu Kralohradeckém. Řada první.

zl. 1.20

Svaté biřmování.

Od *Engelb. Fischera*. Naučení pro školu i dům. (S povolením duchovní vrchnosti.)

12 kr.

Křesťanské cvičení

a příprava na šťastnou smrt. Z němčiny přeloženo. (S povolením kníž. arc. konsistoře Pražské.)

12 kr.

Vavřínový věnec.

Výklad litanie loretské v pět a čtyřiceti řečích od *Josefa Němečka*, děkana v Loukově. (Vydání druhé.)

80 kr.

Aby se omylům předešlo, prosím pány odběratele, kteří přejí si knih modlitebních skladu mého, by laskavě při objednání svých udali jméno spisovatele, jakož i překladatele, na př. *Deharbe J., Manna od J. N. F. Desoldy, Albach, Posvátní zvukové od Dra. Frencla, opravená od P. Herčíka, Himmelstein, Pokoj v Bohu od P. J. Pelikovského.*

Češkeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winkra v Brně.

Nákladem knihkupectví **B. Stýbla v Praze** vyšly následující zábavné spisy pro mládež i dospělé:

- Andulka Rosova.** Povídka pro mládež. Vypravuje dle slečny G. Kennedyovy Fr. Šebek, c. k. profesor na gymnasium v Pisku. (S oceloryt.) —.24 kr.
- Amalie,** aneb: Kdo pravdu hledá, také ji nalezá. Vypravuje volně dle německého od Alf. Ig. St. P. K. H (S oceloryt.) —.30 kr.
- Báchorky** pro dospělejší mládež. Sepsal Frant. Tesař. —.20 kr.
- Bůh mstitel zlého.** Povídka pro mládež od Fr. Hoffmanna. Přeložil Jan Ev. z Dolů. (S oceloryt.) —.24 kr.
- Bůh neopouští.** Povídka pro milou mládež vlasteneckou. Podle spisovatele „Jeskyně starého otce Blažeje“, volně přeložil J. V. Vlasák. (S oceloryt.) —.24 kr.
- Cesta nepravosti.** Povídka od Fr. Hoffmanna, přeložil A. J. P. —.24 kr.
- Chudá rodina tyrolská.** Povídka pro mládež. Zčeštil A. S. Vojtěchovský. (S oceloryt.) —.24 kr.
- Darinka a Milko.** Dvě povídky pro mládež a přátele její. Vydal A. Stojšič. Z horvátštiny přeložil Ant. Mužik. (S obráz.) —.24 kr.
- Štěstíská zahrádka.** Sbirka her, písní, říkání a přání pro školy mateřské a nižší třídy obecn. škol. (S notami.) —.30 kr.
- Děvčino srdce.** Dárek naší milé mládeži. Z franštiny podává J. S. Kašpar. (S oceloryt.) —.24 kr.
- Povídka z českých hor.** Dle Werferova podání vypravuje Josef Ant. Šrůtek. (Druhé vydání. S oceloryt.) —.40 kr.
- Čivorec slatinský.** Povídka pro mládež i dospělé od Herchenbacha, přeložil P. J. Šulc (s obr.) —.32 kr.
- Ferdinand V. Dobrotivý,** král Český. Nástin životopisný. K upomínce pro mládež i dospělé nakreslil P. Š. T—ý. (S obr.) —.32 kr.

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chcvá stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Josefinka aneb: Kdo se v Boha důvěřuje, na skále stavi blaho své. Od P. J. Černohouze. (S oceloryt.) —.24 kr.

Kamzikostřelci aneb: Císař Maxmilian na stráni Martinské. Pro dospělejší mládež zčeštil P. Fr. Jos. Dobicer. Třetí vydání. (S oceloryt.) —.28 kr.

Malý Gratulant pro českou mládež. Výběr přání dětských k novému roku, jmeninám a jiným příležitostem. Obsahující zároveň řeči školní, slova památná a nápisy nábrobní. Sestavil J. T. —.20 kr.

Marie a Flora. Povídka pro dívky, pro rodiče i pro pěstouny. Z ruského na jazyk český přeložil a odporučuje J. Bačkora. (S oceloryt.) —.32 kr.

Maxmilian, nešťastný císař Mexický. Poučná povídka pro mládež i dospělé. Dle zpráv a vypravování svědků sepsal Arn. J. Volný. (S obr.) —.30 kr.

Milonář. Povídka pro každý věk od Fr. Hoffmanna. Přeložil Em. Koliha. (S oceloryt.) —.30 kr.

Miloslav Vlnovský, bremský kormidelník, aneb: Ztroskotání korábu „Pacific“. Podle kapitána Marryata pro mládež vzdělal J. Zimmermann. Druhé, zcela přepracované vydání. K tisku upravil Fr. J. Peřina. (Se 4 malov. a 87 čern. obrázky.) zl. 2.—

Milota, rozšafný občan aneb: Nestejní bratří. Čtení pro dospělejší mládež a rodiny vůbec. Dle F. J. Glasera vzdělal F. V. (S obrázkem.) —.28 kr.

Mořští loupežníci od východu, aneb: Hvězda Tunisská. Povídka z dob posledních křížových válek. Pro dospělejší mládež dle A. G. vzdělaná od Jos. Zimmermanna. Druhé opravené vydání. (S obr.) —.28 kr.

Mravné povídky. Pro mládež vzdělal Lad. z Hory. I. sv.: Dbej rady zkušených. Chraň se opilství. —.20 kr.

II.: Co zaseješ, to také sklidiš. —.24 kr.

III.: Opatrnosti nikdy nezbyvá. — Nebud lakomý. — Doufaj v Boha. — Bud vděčný. Něco o Africe. —.24 kr.

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. -- Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Myslivec aneb: Divná jsou řízení Páně. Povídka z podhoří Krkonošského. Sepsal A. J. Volný. (S obrázkem.) — 24 kr.

Nápravy na dobrou cestu. Příklady na odvrácení nepravých a škodlivých zvykův. Lidu a jeho mládeži ve vázané řeci vydal Fr. Doucha. Spolu zásoba deklamací pro mládež. — 80 kr.

Osiřelá dítky. Povídka pro mládež a přátele její, kterouž podle Amalie Schoppové přeložil J. V. Vlasák. K tisku upravil K. Bulíř. (S obrázkem.) — 28 kr.

Oblečení Kolobřehu. Povídka pro mládež od F. Hoffmanna. Zčeštil E. Koliha. (S ocelorytinou.) — 30 kr.

Perla na jezeře Zemrudovém. Povídka od Viléma Herchenbacha. Přeložil V. Förster. (S oceloryt.) — 28 kr.

Podobizna otcova aneb: Děvče z Grenoblu. Povídka pro mládež a přátele její. Dle Julia Glaubrechta volně přeložil F. V. (S obrázkem.) — 28 kr.

Polepšený zločinec. Povídka pro odrostlejší mládež i dospělé. Dle Herchenbacha vzdělal F. V. (S barvotiskovým obrázkem.) — 32 kr.

Poslední vězenka v Daliborce. Povídka z dějin vlasteneckých od J. Blatenského a Osiřelá dívka. Povídka pro věk dospělejší z polského přeložil Fr. B. Žilovický. (S barvotiskovým obrázkem.) — 24 kr.

Poslední vůle aneb: Osudové nalezenec. Povídka pro mládež a přátele její od F. X. Hahna. Přeložil Fr. Vlasák. (S obrázkem.) — 24 kr.

Povídky pro mládež česko-slovanskou. Z polského přeložil F. B. Žilovický.

I. sv.: Neznámý dobrodinec. — Svatvečer nového roku. — Bitva u Torgavy. — 12 kr.

II. sv.: Tři Litvinky. — Dva bratři. — 20 kr.

III. sv.: Kněžna Lubomířská. — Děti Savojské. — 24 kr.

IV. sv.: Údolí Amonino. — Dvě pověsti. — 24 kr.

Knihkupectví B. Stýbla v Praze. — Ceny knih nevázaných.

Veškeré knihy chová stále na skladě knihkupectví Ed. Hölzla v Olomouci a K. Winikra v Brně.

Přátelství a pomsta. Povídka pro mládež a přátele její. Podle R. Barona přeložil Jos. V. Vlasák. K tisku upravil K. Bulíř, učitel. (S obrázkem.) —.24 kr.

Příhody Jaroslavovy. Povídka pro mládež a její přátele. Dle Rich. Barona vzdělal Jos. Věnc. Vlasák. K tisku upravil Karel A. Bulíř. (S ocelorytinou.) —.28 kr.

Robinson. Obraz ze života pro mládež i dospělé. Sepsal P. J. Šalc. S 9 malov. obr. Druhé opravené vydání. zl. 1.—

Sbírka bajek, podobenství, povídek, pověstí, obrázků děje- a životopisných listů, kterou jakožto učivo ku cvičením slohovým ve školách obecných upravil K. Bulíř. —.24 kr.

Sestry. Povídka pro mládež dospělejší. Sepsal J. Sokol. (S ocelorytinou.) —.24 kr.

Sláva a záhuba rodu Vršovcův. Historická povídka z dějin českých. Sepsal P. Jan Černoouz, kaplan v Liboci. (S ocelorytinou.) —.24 kr.

Stará kniha aneb: Marná jsou úsilí bezbožných. Povídka pro mladý i dospělý věk. Sepsal Jos. Sokol. (S ocelorytinou.) —.50 kr.

Tři spolužáci. Obraz ze života pro mládež a přátele její. Dle F. X. Hahna přeložil J. Vlasák. (S obrázkem.) —.24 kr.

Vysloužilec aneb: Kam vede hra. Obraz ze života společenského. Pro mládež dospělejší i odrostlé. Dle spisovatele „Jeskyně otce Blažeje“ vzdělal Jos. V. Vlasák. K vydání upravil K. Bulíř. (S obrázkem.) —.20 kr.

Život a plavby Krištofa Kolumba. Z anglického přeložil Fr. Doucha. Druhé vydání. Připojeny obraz a mapa. zl. 1.20 kr.

Nýricovy spisy vzdělané Dr. Pečirkou a k II. vydání upravené K. Bulířem pro mládež i dospělé. Odporučené konferencí učitelstva pražského, zvolenou ku prozkoumání knih pro knihovny školní. Sešit 1.—23. po 24 kr., od sešitu 24. po 28 kr. Každý sešit opatřen jest obrázkem.

B. STÝBLO

Cestný diplom
při výstavě v Praze.
Úplné uznání
při výstavě v Pisku.
Spoluzásluha o zlatou
medaili v Paříži.

V PRAZE,
Václavské náměstí
č. 30 n.,
odporučuje své

Pochvalné diplomy
v Roudnici, v Bene-
šově, v Kolíně, v
Chrudčím, v Jičíně,
v Německém Brodě
a v Humpolci.

knihkupectví,

kteří chovají stále na skladě všechna kdekoli vyšlá díla. Pří-
jímají zároveň předplacení na všechny časopisy.

Velký sklad modlitebních knih,

od nejdůstojnějších konsistoří schválených. Ozdobeny jsou krá-
snými ocelorytinami a tištěny písmem zřetelným na pěkném pa-
píře. Dostati je lze buď nevázané aneb v rozličných vazbách
ve všech knihkupectvích a u všech knihářů v Čechách a na
Moravě.

Sklad knih školních a poučných,

bohatý sklad spisů pro mládež a obrázkových, hodících
se za odměny jakož i za dary sváteční a vánoční.

Velký výběr obrázků Svatých,

mým nákladem vydaných, jakož i památek k sv. zповědi, k sv.
přijímání, k sv. biřmování a upomínky na prvotiny kněžské.

Knihtiskárna

zásobena nejnovějším a nejvkusnějším písmem, rychlolisy parou
hnanými jakož i jinými stroji odporučuje se k provedení ve-
škerých prací a ručí za řádné, rychlé a vkusné vyvedení.

Knihářství

- obstará veškeré skvostné i jednoduché vazby co nejsolidněji,
pokud možno v době nejkratší. Dílna zásobena jest nejnověj-
šími stroji umožňujícími co nejvkusnější a nejelegantnější vy-
vedení jakékoliv zakázky z oboru knihvazačství.